

## ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય

[ अजरानी कॉपीराइट विभाग ]

અનુક્રમાંક '૧ ૩૦૨૮ વર્ગાંક

पुस्तकानुं नाम अध्वरान् २ भागिडा।

विषय श्री ३२३ भा. २४६५ भा.

हरिपदस्थ पिताश्री भाधवराम धिरजराम त्रिपाठी.



जन्म-संवत् १८८० आश्विन वदी १३  
ता. ८ भी नवेम्बर सने १८३३ ने शनिवार.

अवसान-संवत् १८५३ आषाढ सुदी ८  
ता. ८ भी जुलाई सने १८८७ ने शुक्रवार

# માધવરામસ્મારિકા

આમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોની જ્ઞાતિની  
સવળા વંશાવલીઓ તથા તે સંસંધી અન્ય  
વૃત્તાન્તવિસ્તાર આપેલાં છે.

પોતાના સદ્ગત પિતા માધવરામ ધીરજરામ  
ત્રિપાઠીના સ્મરણાર્થ

ત્રિપાઠી ગોવર્ધનરામ તથા નરહરિરામ  
એ ઉભયે

આ સંગ્રહ થોણ પ્રસિદ્ધ કરી સ્વજ્ઞાતિજનને આનંદ  
અર્પણ કરેલું છે.

આવૃત્તિ બીજી છપાવી પ્રસિદ્ધ કરનાર,  
નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

નડિઆદ-હાલ, મુંબાઈ.

મુદ્રક—ચિંતામણ સખારામ દેવળી, “મુંબઈ વેબવ” પ્રેસ, ગીરગામ-મુંબાઈ.

વિક્રમાર્ક ૧૯૮૨.

ઈ. સ. ૧૯૨૬.

ગુજરાત વિદ્યાપીઠ ગ્રંથાલય  
અમદાવાદ  
ગુજરાતી કૉપીરાઈટ-સંગ્રહ

ન ચલિતં હરિતો હરિભક્તિતો  
 વિપદિ સંપદિ વા ગુણસાધુના ।  
 જગદ્સારપદાત્કલિતાત્ક્ષણાત્  
 ચલિતમેવ ચ તેન મુમુક્ષુણા ॥ ૧ ॥

સ મમ માધવરામ હતિ શ્રુતઃ  
 સ્મરણશોષપદં ગમિતઃ પિતા ।  
 હરિપદે ગતવદ્વતયા વસન્  
 વસતિ સાધુતયા હૃદિ માદૃશામ્ ॥ ૨ ॥

ધર્મૈકનિષ્ઠઃ સુખમાપ સાધુઃ  
 ગતિં સતાં સત્પુરુષૈકામ્યામ્ ।  
 સ જ્ઞાતિબન્ધુસ્મરણીયતાસુ  
 વિરાજતામિત્યયમત્પયત્નઃ ॥ ૩ ॥

અસાર જગત, દુષ્ટતા કે કાલજલથી જ જે ચલિત થયા હતા, પણ હરિથી કે હરિભક્તિથી સુખદુઃખમાં કદિ એ સદ્ગુણી પુરુષ ચલિત થયા ન હતા: એવા ‘ માધવરામ ’ નામથી વિખ્યાત મારા પિતા સ્મરણુશોષ સ્થિતિને પામી, વિદેહ અવસ્થાથી હરિપદે વસતાં છતાં મારા જેવાના હૃદયમાં એમની સાધુતાથી વસે છે. એ એકનિષ્ઠ ધાર્મિક પુરુષે સત્પુરુષોને યોગ્ય સ્થિતિ સુખથી પ્રાપ્ત કરી છે અને એ જ્ઞાતિબન્ધુઓનાં સ્મરણમાં વસતી રહે, એ જ આ પ્રયત્નનો ઉદ્દેશ છે.

## અનુક્રમણિકા.



પિતાશ્રીને રમણજીવિ ....	....	....	....	....	....
અનુક્રમણિકા ....	....	....	....	....	૪-૫
પ્રસ્તાવના—( દ્વિતીય આવૃત્તિની ) ....	....	....	....	....	૬-૭
વડનગરા નાગર જ્ઞાતિનો એકત્રિત ચૈત્રી ભંડારો ....	....	....	....	....	૮
ધર્મપક્ષ તથા ઉત્તમપક્ષના એકત્રિત સંધાનનો કરાર ....	....	....	....	....	૯-૧૧
શ્રી નરિઆદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજના હસ્તકનાં ફૂડો ....	....	....	....	....	૧૨
પ્રસ્તાવના ( પ્રથમ આવૃત્તિની ) રા. ગો. મા. ત્રિ. તથા ન. મા. ત્રિ. ....	....	....	....	....	૧
અન્ય સમજવાનું સૂચનાપત્ર ....	....	....	....	....	૪-૫
વિવાહ તથા સ્નાનસૂતકના આચાર અને રૂઢિ ....	....	....	....	....	૬
રવ. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીની ખાનગી નોંધપોથીમાંના ઉદ્દેશો ....	....	....	....	....	૭-૧૬
રવ. દેવલતરામ કૃપારામ પંડ્યા તરફથી મળેલો હેવાલ ....	....	....	....	....	૧૬-૧૮
સૂતક સંબંધી વિશેષ નોંધ ....	....	....	....	....	૧૮-૧૯
ઉપોદ્યાન રા. ચન્દ્રશંકર ન. પંડ્યા ....	....	....	....	....	૨૦-૨૯
ઉપક્રમ ....	....	....	....	....	૨૦
જ્ઞાતિનિવાસ ....	....	....	....	....	૨૦-૨૨
વસ્તી ....	....	....	....	....	૨૧-૨૨
વિવાહ—લગ્નાદિ ....	....	....	....	....	૨૨
કેળવણી ....	....	....	....	....	૨૨-૨૪
આર્થિક સ્થિતિ ....	....	....	....	....	૨૪-૨૫
ધર્મ ....	....	....	....	....	૨૫-૨૬
સાહિત્યસેવા ....	....	....	....	....	૨૬-૨૭
સાર્વજનિક સેવા ....	....	....	....	....	૨૮-૨૯
ઉપસંહાર ....	....	....	....	....	૨૯
પરિશિષ્ટ નં. ૧; શ્રી નરિઆદ—સ્થાનિક વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિનું તુલનાત્મક વસ્તીપત્રક—તુલના અને ૧૯૦૦ તથા ૧૯૨૫ નોંધ પચીસ વર્ષની ....	....	....	....	....	૩૦
પરિશિષ્ટ નં. ૨; વિવાહ—લગ્નાદિ આખાલવૃદ્ધ પુરૂષો ....	....	....	....	....	૩૧
” .... આખાલવૃદ્ધ સ્ત્રીઓ ....	....	....	....	....	૩૨
પરિશિષ્ટ નં. ૩; કેળવણી ....	....	....	....	....	૩૩
” .... ૧૯૦૦ સુધીના ઍન્યુઅેટો ....	....	....	....	....	૩૩

૧૬૦૦ થી ૧૬૨૫ સુધીના ઍન્યુએટોની યાદી.....	.....	.....	૩૩
પરિશિષ્ટ નં. ૪ .....	.....	.....	૩૩
આર્થિક સ્થિતિ (૧) જમીન વિગેરે ખેડી આવક; (૨) સ્વતંત્ર ધંધા-વેપાર, વકીલાત; (૩) નોકરી કરનાર પગારવાળાની .....	.....	.....	૩૪
પરિશિષ્ટ નં. ૫; આપણા જ્ઞાતિજનોની સાહિત્યસેવા .....	.....	.....	૩૫
પરિશિષ્ટ નં. ૬; દેવાલયો, સાર્વજનિક સંસ્થાઓ, છાત્રાલયો .....	.....	.....	૩૬
વંશાવલીઓ .....	.....	.....	૬
વૃક્ષ ૧. શાર્કવસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી (ત્રવાડી) વંશ ( સંખ્યાંક ૧—૬૧ )			
„ ૨. કાપિષ્ઠલ ગોત્રી, પંડિત ( પંડ્યા અનંત) વંશ ( સંખ્યાંક ૬૧—૭૦ )			
„ ૨. ૨ અ „ ( સંખ્યાંક ૭૧—૧૮૬ )			
„ ૨ બ વંશ ( સંખ્યાંક ૧૮૭—૨૨૬ )			
„ ૩. ગૌતમસ્ ગોત્રી, યાજ્ઞિક ( જની ) વંશ ( સંખ્યાંક ૨૨૭—૪૦૮ )			
„ ૩ અ ( સંખ્યાંક ૪૦૯—૫૦૦ )			
„ ૪. કાસ્થપસ્ ગોત્રી, પંડિત ( પંડ્યા ) વંશ ( સંખ્યાંક ૫૦૧—૫૫૭ )			
„ ૫. વારાહસ્ ગોત્રી, દ્વિવેદી ( દવે ) વંશ ( સંખ્યાંક ૫૫૮—૫૬૮ )			
„ ૬. ઔક્ષણસ્ ગોત્રી, „ „ „ ( સંખ્યાંક ૫૬૯—૫૮૧ )			
„ ૭. ઔક્ષણસ્ ગોત્રી, પંડિત ( પંડ્યા ) વંશ ( સંખ્યાંક ૫૮૨—૬૧૨ )			
„ ૮. કૌણ્ડિનસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી ( ત્રવાડી ) વંશ ( સંખ્યાંક ૬૧૩—૬૧૬ )			
„ ૯. વૈજવસ્ ગોત્રી, દ્વિવેદી ( દવે ) વંશ ( સંખ્યાંક ૦—૦ )			
„ ૧૦. સાંકતસ્ ગોત્રી, વૌરા ( જૂનાગઢ ) વંશ ( સંખ્યાંક ૬૧૭—૬૩૯ )			
„ ૧૧. કૌણ્ડિનસ્ ગોત્રી, ત્રિપાઠી ( ત્રવાડી ) વંશ ( સંખ્યાંક ૬૪૦—૬૬૩ )			
„ ૧૨. નદીઆદ-પેટલાદનો એક સ્ત્રી વંશ વંશ ( સંખ્યાંક ૬૬૪—૬૭૬ )			
„ ૧૩. ગૌતમસ્ ગોત્રી, પંડિત ( પંડ્યા ) વંશ ( સંખ્યાંક ૬૭૭—૭૧૪ )			
સૂચીપત્ર ( વિધમાન વસ્તીનું ) .....	.....	.....	૧-૨૬



## બીજી આવૃત્તિની પ્રસ્તાવના

:૦:

પ્રથમ આવૃત્તિ પછી ૨૬ વર્ષે આ બીજી આવૃત્તિ પ્રસિદ્ધ કરવાનું સુભાગ્ય મને પ્રાપ્ત થાય છે. પણ તેની સર્વ પ્રકારની વ્યવસ્થા (નવાં વૃક્ષો અને પરિશિષ્ટો તૈયાર કરવાનું, વિગતવાર ઉપોદ્ધાત લખવાનું, ઘૂંઘેરું સુધારવા વગેરેનું) આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક ઉત્સાહી યુવકો રા. રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા, રા. અંબાલાલ ખુસાખીરામ જાની, રા. જ્ઞાનુશંકર હરિશંકર ચાસિક, રા. ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા અને રા. શિવલાલ ઉત્તમરામ ચાસિકને જ આભારી છે. તેમાં પ્રથમ નવાં વૃક્ષો બનાવવાનું સાહસ એ રા. રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યાનું ન હોત તો આ સમારિકા બીજી આવૃત્તિ દેખત કે નહીં, તે પણ શંકાસ્પદ છે. આ આવૃત્તિને છપાતાં એટલે બધા લાભો સમય થઇ ગયો છે કે તેમાં આપણી જ્ઞાતિ સંબંધી કેટલીક વિશેષ હકોક્ત આપવાની રા. ચંદ્રશંકર અને રા. શિવલાલે અને ત્રીજા ઇચ્છા હોવા છતાં પણ તેમના પૌતાના ધંધા તથા બગેરી તબીબતાનાં કારણે તૈયાર કરતાં પણે જ સમય લીધો છે. તે પણ આખરે તેમણે જે કાંઈ જ્ઞાતિની સેવા કરી છે તે થોડી નથી અને તે બદલ તેમનો જેટલો ઉપકાર માનીએ તેટલો થોડો છે. આ આવૃત્તિ નાટલી માંડી બહાર પાડવી પડે છે તે માટે કાંઈક દિલ્હીગીરી તો થાય છે. પણ ઇચ્છારીજી એમ જ હશે, એમ માનતાં સંતોષ લઉં છું.

વિશેષ દિલ્હીગીરી તો એટલા માટે થાય છે કે આ આવૃત્તિ છપાવવા માંડ્યા પછી અને ઘણાં વૃક્ષો લગભગ છપાઇ ગયા પછી આપણી જ્ઞાતિમાંથી કેટલીક વ્યક્તિઓનાં અવસાનની નોંધ લેવાનું દુર્ભાગ્ય મ્હારે ભાગે આવ્યું છે એથી વધારે દુર્ભાગ્ય બીજું શું કહી શકાય !

- ૧ સૌ. ઉમાંગલક્ષ્મી તનુભુપરામ (તે ચિ. કાન્તિલાલ  
જગનલાલ પંડ્યાની ભાવ્યા.)
- ૨ દુર્ગાશંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી.
- ૩ નટવરજી બળદેવજી. (પેટલાદ.)
- ૪ નારણભાઈ બળવંતરામ પંડ્યા.
- ૫ પૂજ્યનિદે બહેચરલાલ ત્રિવેદી.
- ૬ સૌ. કુસુમકાન્તા બેચરલાલ (સ્વ. બેચરલાલ  
ન. ત્રિવેદીની દીકરી.)

- ૭ બેચરલાલ બટુકલાલ (પેટલાદ.)
- ૮ મદાલસા પ્રાણલાલ જાની (બાળક.)
- ૯ રંજુભા માણલાલ (પેટલાદ તે સ્વ રાજેન્દ્ર  
હિમ્મતભાઈનાં વિધવા.)
- ૧૦ બ્હાલાભાઈ બળદેવજી પંડ્યા.
- ૧૧ બ્યોમેશ રમણલાલ ચાસિક (બાળક)
- ૧૨ શિવપ્રસાદ મોરીનાથ (પેટલાદ.)
- ૧૩ સુખયા અમૃતરામ પંડ્યા (પેટલાદ.)

આ સમારિકાની પ્રથમ આવૃત્તિ પછી આજ સુધીમાં કેટલાક એવા ફેરફાર થયા છે કે તે એક રીતે ઇચ્છવા લાયક અને બીજી રીતે નહીં ઇચ્છવા લાયક જણાય છે. દાખલા તરીકે લગ્નમરણના પ્રસંગોએ થતા નાતવરા યોગા થઈ ગયા છે. આથી ગરીબ વર્ગને અરચમાંથી બચવાનું મળે છે, પણ તે સાથે જ્ઞાતિભાઈઓના અરસપરસ મળવાના, સાથે બેસીને જમવાના પ્રસંગ યોગા થઈ જાય છે. નાતવરા યોગા થયાનું મુખ્ય કારણ તો આપણી નાતમાં રસોધ્યાઓની ભારે ખેડ છે. રસોધનો ધંધો લોકોને દલકો લાગવાથી તથા તેમાં રહેલી મહેનતના પ્રમાણમાં બદલાવ મળતો ન હોવાથી તેમાં નહીં જેવા જ માણસો પડે છે. આ માટે કાંઈ કાંઈક માર્ગ સૂચવશે તો તે આવકારલાયક થશે. રસોધ્યાના અભાવે અથવા બીજાં અનેક કારણોને લીધે મારા સાંભળવા પ્રમાણે જ્ઞાતિ-ભાઈઓ પરનાતના ગમે તેને ત્યાં અથવા કાંઈ વિદેશ અથવા લંડનમાં ઉધાડી કે છુપી રીતે જાય છે અને તેના પરિણામમાં નાગર નામનું અભિમાન તૂટે છે. કેટલાકો તો હિંદુ નહીં પણ તે શિવાય પારસી, અંગ્રેજી અથવા મુસલમાનોને ત્યાં પણ ખાવા જતા હોવાનું સાંભળ્યું છે; અથવા જમવામાં કાંઈ રીતે ખોટું કરીએ છીએ એમ સમજતા હોય એમ જણાવું નથી. વળી કેટલાક તો સગવડ હોય છતાં પણ પરકામનાને ત્યાં જમવામાં એક જાતની મક્કા જ માણતા હોય, એમ સમજાય છે. ખાસ અડચણને વખતે પરકામવાળાને ત્યાં ખાવું પીવું પડે તે કદાચ સમજી શકાય, પણ કાંઈ પણ જરૂર વગર સામા માણસને રાજી રાખવા કે ખુશામત ખાતર જમવા જવું અને તેથી અસહ વિચારનાં એ અથવા પૌતાના મુરખ્ખીઓની લાગણી કેવી દુઃખાય તેનો વિચાર પણ કરતા હોય એમ લાગતું નથી. એ પણ ઇચ્છરની ઇચ્છા જ હશે એમ માનું છું. આવા દાખલા પુરવાર કરવા તે આ લેખકનું કામ નથી.



. વળી કેટલાકો તો લગ્ન જેવા પવિત્ર કાનુનને પણ ગણકારતા નથી, એ અત્યંત દિલગીરીની વાત છે. તેનું કારણ ગમે તે હોય પણ એક વખત પવિત્ર સોગન ( મનથી કે કમનથી ) લીધા પછી તે ન પાળવા તેના જેવું હલકું કાર્ય બીજું શું હોઈ શકે ? આપણામાં કેળવણી વધી છે; વસ્તી વધી છે; પણ તે સાથે આયુષ્ય ટુંકાં થયાં છે, મોટાઓ તરફના માનમાં ઉણપ આવતી દેખાય છે અને કેટલાકે જાખલામાં તો મોટાઓ તરફ તિરસ્કાર દેખાડવામાં આવે છે. અલગત મોટાઓમાં પણ કાંઈક કસુર હશે. પણ તેના તોલ-ન્યાય કરવો તે આ લેખકનું કામ નથી, તેમ તેવી શક્તિ પણ તેનામાં નથી, પણ જેના લીધે જ આપણે જ-મ પામ્યા, જેને લીધે આપણે આટલી ઉચ્ચ પાયરીએ ચડ્યા તેમની તરફ કોઈ પણ જાતની માનની લાગણી ન ધરાવવી, એ વિચાર જ કોઈ પણ સમજી માણસને ગમશે નહીં એમ ધારું છું, પછી તો જેવી જેની બુદ્ધિ અથવા અકલ !

છેવટમાં આ સમારિકાની નવીન ( ત્રીજી ) આવૃત્તિ હવે પછી જોવાનું ભાગ્ય-અથવા દુર્ભાગ્ય આ લેખકના નસીબમાં નથી, એમ ધારીને શ્રી પરમાત્મા સર્વેનું કલ્યાણ કરો અને સર્વે જ્ઞાતિજંતુઓને સદ્બર્ત્ત વૃત્તિ તથા સદ્બુદ્ધિ આપો અને નાગર નામનું સાર્થક્ય કરે, એટલી શક્તિ આપો, એમ અંતઃકરણપૂર્વક પ્રાર્થું છું અને આ લેખ બંધ કરતાં જે જે બાધઓએ ( આરંભમાં ગણાવેલા છે અથવા ગણાવવા રહી ગયેલા ) આ આવૃત્તિ તૈયાર કરવા તથા છપાવવામાં યથાશક્તિ મદદ કરી છે, તેમનો કૃપકાર માનીને વિરમું છું અને કૃપાળુ ઈશ્વર સર્વેનું કલ્યાણ કરે, એટલું જ પ્રાર્થું છું અને આ આવૃત્તિમાં કોઈ ખોડખાંપણ રહી હોય તો તે માટે સર્વ બાધઓની ક્ષમા માગું છું.

પ્રજાઈ,  
તા. ૧-૫-૧૯૨૬.

આ. સ. કુ. હી. સેવક,  
મથલ.



## વડનગરા નાગર જ્ઞાતિનો એકત્રિત ચૈત્રી ભંડારો

સંવત ૧૯૬૩ ના દ્વિતીય ચૈત્ર સુદિ ૧૪

નડિઆદ

અહીંની ( નડિઆદની ) વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણની જ્ઞાતિમાં બે પક્ષ ( તડ ) સાંખ્યા કાળથી ચાલ્યા આવે છે. તેમાં એક ચાળીસ ને બીજું પંદરને નામે ઝોળખાય છે. ઇલ દેવ શ્રી હાટકેશ્વરજીનો એક ઉત્સવ ચૈત્ર માસમાં, તથા બીજો શ્રી જગદ્દેવનો ઉત્સવ ચાતુર્માસમાં, મળી કુલ બે ઉત્સવો બન્ને તડવાળા પ્રતિવર્ષ જુદા જુદા કરે છે; તેમાં કોઈ તડવાળામાં પોતામાં કોઈ કારણને લીધે કોઈ વાર વિશેષ ઉત્પન્ન થયો હોય છે ત્યારે તે તડમાં ઉત્સવ કરવાનું બંધ રહે છે, તેવું આજરોજ શ્રી હાટકેશ્વરજીના ઉત્સવની બાબતમાં ચાળીસના તડ સંબંધમાં થયેલું જાણવામાં આવતાં વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણની સમસ્ત નાતને આમંત્રણ કરવામાં આવ્યું તે ઉપરથી બન્ને તડના નીચે લખેલા ગૃહસ્થો કૃપા કરીને આવ્યા.

### પંદરના તડના.

મોતીભાઈ રઘુનાથજી

દોલતરામ કૃપારામ

મૃગશંકર દિરાશંકર

સદાશંકર દિરાશંકર

રસિકલાલ ઝવેરીલાલ

### ચાળીસના તડના.

નર્મદાશંકર મણિશંકર

હરમુખરામ પંડિતરામ

નર્મદેશ્વર હરેશ્વર

બુલાખીરામ મનમુખરામ

માણેકલાલ ઉમીયાશંકર

હરિશંકર લાલશંકર

દોલતરામ બળવંતરામ વિગેરે જે ગૃહસ્થોથી હાજર થઈ શકાયું નહિ તેમણે એકલા થયેલ જ્ઞાતિના ગૃહસ્થો જે હરાવ કરે તેમાં પોતાની અનુમતિ છે, એમ કહાવી મોકલ્યું.

એ પછી એકઠી થયેલી નાતને વિનંતિ કરવામાં આવી કે ઉત્સવના બન્ને દિવસો એટલે ચૈત્ર સુદિ ૧૪ ને શ્રાવણ વદ ૧૪ ને રોજ બન્ને તડવાળા એકત્ર થઈ, એકલા ઉત્સવ કરી, એકઠું બોજન લે તો તે વર્ષના ચૈત્રના ઉત્સવનું જે અર્ચ થાય તેટલું જ અર્ચ આપવામાં આવશે. એટલે કે પાંત્રીસ રૂપૈઆથી ઓછું અર્ચ થાય તો તેટલા ઓછા રૂપૈઆ આપવામાં આવશે, પણ કોઈ વખતે પાંત્રીસથી વધારે અર્ચ થાય તો પણ પાંત્રીસથી વધારે આપવામાં આવશે નહિ અને જો કોઈ વર્ષ એ પ્રમાણે બન્ને તડવાળા બન્ને ઉત્સવો એકલા મળી કરી નહિ તો તે વર્ષ સદરજી અર્ચની રકમ તેમને મળશે નહિ. આ સૂચના નાતે સ્વીકારી, આ લખનાર ઉપર ઉપકાર કર્યો અને તેનો અમલ કરી, આજરોજ બન્ને તડવાળાઓએ એકઠો ઉત્સવ કર્યો તથા એકઠું બોજન લીધું.

પરમ કૃપાળુ ઈશ્વર પ્રતિ પ્રાર્થના છે કે બન્ને તડવાળાઓએ એક થઈ સંપત્તિ ઉત્સવ કરવાનો જે આરંભ કર્યો છે, તે સદા ચાલતો રહેો અને ઉત્તરોત્તર બીજા મતબેદો હોય તે ટળી જઈ, બન્ને તડોમાં અધિક અધિક સંપત્તિ તથા આ લખનારના કુટુંબને નાતની સેવામાં હવેનાં તપર રહેવાનું સામર્થ્ય આપો. અસ્તુ.

મનમુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠી.

ધર્મપક્ષ તથા ઉત્તમપક્ષના એકત્રિત સંધાનનો કરાર

## ૐ શ્રી હાટકેશ્વરો વિજયતેતરામ ।



નડિયાદની આપણી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિમાં એ તડો છે. એક ‘ચાળીસ’ અને બીજું ‘પંદર’, એ નામે ઓળખાય છે. તે તડોવાળા એક થઈ જાય અને તડનો બેદ નાબુદ થાય એવી સદ્ગત શ્રી. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીની પ્રયજ્ઞ ઇચ્છા હતી; પરંતુ તેમની હયાતિમાં તે ઇચ્છા પાર પડી શકી નહિ. હાલ તેમના સુપુત્ર સુર તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી પણ તે ઇચ્છા ધરાવે છે, અને બન્ને તડવાળા એકત્ર થાય તો ‘ચાળીસ’ના તડવાળાનું જે ધર્મપુરી નામનું મકાન નાગરવાડની વચ્ચે આવ્યું છે, તેનો જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે રૂ. ૩૦૦૦ અંકે રૂ. ત્રણ હજાર સુધીની રકમ\* આપવાનો ધરાદો રાખે છે. આ તેમની શુભેચ્છા બધી રત્નપ્રિય છે. તેનો લાભ લઈ અમે બન્ને તડવાળા નીચે મુજબ ઠરાવ કરીએ છીએ, ને તે પ્રમાણે અમે એ તથા અમારા વંશવારસોએ વર્તવું:—

(૧) સંવત ૧૯૭૪ ના શ્રાવણ વદ ૧૪ ને રોજથી બન્ને તડો એકત્ર થયેલાં સમજવાં, ને મિતિથી ‘તડ’ શબ્દનો આપણી અહીંની જ્ઞાતિમાંથી ઉચ્છેદ થશે.

(૨) સદરહુ મિતિથી ધર્મપુરીનું મકાન સમગ્ર જ્ઞાતિનું ગણાશે; તેમ બન્ને તડની પુંજ તથા બન્ને તડનાં વાસણો વગેરે સમગ્ર જ્ઞાતિની મિલકત ગણાશે.

(૩) સદરહુ મિતિથી હાલ બન્ને તડોના હિસાબ જુદા રહે છે તે બંધ થઈ, સમગ્ર જ્ઞાતિનો એક જ હિસાબ રહેશે; અને બન્ને તડનું જે હજો હશે તે તથા તે ઉપરનું વ્યાજ તથા લાગતો વસુલ કરવાનું કામ નાત તરફથી નાતના જે માણસ અથવા માણસોને સોંપવામાં આવશે તે કરશે અને બંધારો તથા તેનું ખર્ચ પણ તે કરશે; તથા બીજી, નાતસર્થ જે કામ તથા ખર્ચ કરવાની જરૂરીઆત હોય તે જ્ઞાતિની સંમતિથી કરશે.

(૪) નાતમાં કોઈ જરૂરી કામ માટે ઉપર જણાવેલા શપ્ત કે શપ્તો નાતને બોલાવી શકશે. નાતવાળાઓ તે વખતે નેમને ધટતી મદદ આપશે.

(૫) ઉપર જણાવેલા શપ્ત અથવા શપ્તોને નાત નીમી તથા બદલી શકશે.

(૬) હાલમાં નામાની દક્ષિણા તથા આમાજ વિગેરે તડમાં જ અપાય છે; પણ ઉપર જણાવેલી મિતિથી તડો બંધ થઈ જશે; તેથી તે દક્ષિણા વિગેરે આખી જ્ઞાતિમાં નામાદિ આપવી પડશે; આપનારને લગભગ એવડું ખર્ચ થશે, તેથી એમ ઠરાવવામાં આવે છે કે તેવી દક્ષિણા તો પોતાની આશામી પ્રમાણે આખી નાતના નામાવાળાને આપે, પરંતુ આમાજ વિગેરે હાલ જે કુટુંબ જે ધોરણે પોતાના તડવાળાઓને આપે છે તેથી અર્ધ આખી નાતના નામાવાળાઓને આપવાથી આપનારના ખર્ચમાં વધારો થશે નહિ; તેમ નામાવાળાઓને નુકશાન પણ થશે નહિ; કારણ કે નામાવાળાઓને હાલમાં ફક્ત પોતાના તડમાંથી મળે છે તેને બદલે સમગ્ર નાતમાંથી મળશે. આમ છતાં પણ કોઈ શપ્તની ખુશી આખી નાતના નામાવાળાઓને પૂરું નામું આપવાની હશે તો તે તેમ કરી શકશે.

(૭) આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક યુવકોએ એક ‘નડિયાદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ યુવક મંડળ †’ નામે સંસ્થા સ્થાપેલી છે અને તેના સભાસદો તે સંસ્થાના મેળાવડા તથા તેમાં બાંધણા હાલમાં ચાળીસના તડવાળાની પરવાનગીથી ઉપર જણાવેલા ધર્મપુરીના મકાનમાં પ્રસંગોપાત કરે છે; તે પ્રમાણે હવે પછી આખી નાતની પરવાનગીથી તેઓ તેમ કરી શકશે. પણ તે એવી શરતે કે એ ધર્મપુરીના મકાનમાં આપણા પ્રાચીન ધર્મ તથા

\* આ રકમમાં પાછળથી કેટલાક ગૃહસ્થોની ઇચ્છાને માન આપીને સદ્ગત તનસુખરામ બીજા રૂ. ૨૦૦૦ આપી એકંદર રૂ. ૫૦૦૦ નાતને આપવાની ઉદ્ધરતા સિદ્ધ કરી છે.

† આ મંડળને સ્વ. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ રૂ. ૧૬૦૦ અંકે સોળસો આખી “વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજ”ને નામે સને ૧૯૬૧ના કાયદા મુજબ રજીસ્ટર્ડ કરાવ્યું છે.

જાતિ વિરૂદ્ધ બાધણા તેઓમાંના કાષ્ટ કરી શકશે નહિ; અથવા તેવી ટીકા કરી શકશે નહિ; અને કરશે તો એ એ સંસ્થાના શખ્સોને ધર્મપૂરીની જગ્યામાં એકઠા મળી એ સંસ્થાને લગતું કાંઈ પણ કામ કરવાની મના કરવા નાતવાળા મુખત્યાર છે.

( ૮ ) સુત તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી ધર્મપૂરીના જીર્ણોદ્ધાર કરાવશે તે સંબંધી ધર્મપૂરીની પ્રસિદ્ધ જગ્યાએ નેમના નામનો એક શિલાલેખ ચોડવામાં આવશે.

( ૯ ) આ ઠરાવ કબુલ હોવા સંબંધી નાતના હાલના બન્ને તડનાં કુટુંબના મુખીઓએ આ ઠરાવમાં પોતાની સહી કરી આપી છે.

( ૧૦ ) આ ઠરાવ નાતને ચોપડે રાખવા ને તેની નકલ સુત તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીને આપવી. આવતા શ્રાવણ વદ ૧૪ નો ભંડારો આખી નાત તરફથી સદરહુ ધર્મપૂરીના મકાનમાં કરવામાં આવશે ને પછી અનુકૂળ વખતે નાત મુકરર કરે તે નાતના માણસોએ ધર્મપૂરીના જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ કરવું; અને નાતના તમામ મરદો તથા સ્ત્રીવર્ગ જમણવાર વખતે સારી રીતે ખેસી ભાજન લઈ શકે એવી સગવડ થાય એમ જીર્ણોદ્ધારનું કામ કરવું.

( ૧૧ ) જીર્ણોદ્ધારનું કામ શરૂ કરતી વખતે રૂ. ૨૦૦૭ અંકે રૂ. ૫૨૦ની રકમ સુત તનસુખરામ આપશે, અને પછી જેમ જેમ કામનું ખર્ચ થતુ જશે તે પ્રમાણમાં તેઓ આપશે; તે એકંદર ઉપર જે આંકડો જણાવ્યો છે ત્યાં સંધી આપશે; મોટે જીર્ણોદ્ધાર કરવાનું કામ જેમને સોંપવામાં આવે તેમણે તે રકમ ઉપર નજર રાખી કામ કરવાનું છે.

( ૧૨ ) જીર્ણોદ્ધારનું કામ જેમને સોંપવામાં આવે તેમણે તેના ખર્ચનો બરાબર હિસાબ રાખી કામ પૂરું થયે નાત પાસે તે રજુ કરવું; તે હિસાબ નાતના ચોપડામાં દાખલ કરવામાં આવશે. સંવત ૧૯૭૪ ના ચૈત્ર વદ ૧૦ ને વાર સાંમ તા. ૬ ઠી મે સને ૧૯૧૮.

૧ પંડ્યા ચંદ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ	( સહી )	૧૧ પંડ્યા મૂળશંકર કાશીશંકર	
૨ પંડ્યા મગનલાલ મગનલાલ	( સહી )	દા. મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા.	
૩ જાની પુરુષોત્તમ અચ્ચાભાઈ	( સહી )	૧૨ દવે સુંદરરામ દોલતરામ સ. દા. પોતે	( સહી )
૪ જાની જવેરીશંકર લાલશંકર	( સહી )	૧૩ પંડ્યા જટાશંકર મણિશંકર	( સહી )
૫ પંડ્યા નિર્મળશંકર ઉમાચાશંકર	( સહી )	૧૪ પંડ્યા પ્રદુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર	( સહી )
૬ જાની રસિકલાલ જવેરીશંકર	( સહી )	૧૫ યાજ્ઞિક મોતીશંકર હરિશંકર	( સહી )
૭ વોરા મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર	( સહી )	૧૬ પંડ્યા ઉદયરામ ગુલાબરામ	( સહી )
૮ જાની રમણીકલાલ જવેરીશંકર	( સહી )	૧૭ ત્રિપાઠી તનસુખરામ મનઃસુખરામ	( સહી )
૯ પંડ્યા જગનલાલ હરિલાલ	( સહી )	૧૮ ત્રિપાઠી રમણીયરામ ઝોવર્ધનરામ	( સહી )
૧૦ પંડ્યા હરસુખરામ પંડિતરામ	( સહી )	૧૯ ત્રિપાઠી નરહરિરામ માધવરામ સ. દા. પોતે	
		૨૦ પંડ્યા નારણભાઈ બળવંતરામ સહી દા. પોતે	

તા. ૧-૬-૧૮ ( સહી )

આજ રોજ બન્ને તડ એકત્ર થવાનો જે શુભ ઠરાવ થયો તેની ખુશાલીમાં માતાજીની ઉગ્રાણી આખી જાતિની ધર્મપૂરીમાં કરવાનું ઠરાવવામાં આવે છે; તે નાતના ખર્ચે કરવી અને ખર્ચના અર્ધ પૈસા રા. રા. મૂળશંકર કાશીશંકર પાસેથી તથા અર્ધ રા. રા. જવેરીલાલ લાલશંકર પાસેથી નાતને નામે લેવા. ઉગ્રાણીના કાર્યવાહક નીચે પ્રમાણે નીમવામાં આવે છે. તેમણે ઉગ્રાણીનું કામ ખુશીખુશાલીથી કરવું.

- ૧ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા
- ૨ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા
- ૩ મણિલાલ બુધાખીરામ જાની
- ૪ રણજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા
- ૫ પોપટલાલ જવેરીશંકર જાની
- ૬ રમણીકલાલ જવેરીશંકર જાની

- ૭ પુરુષોત્તમ અચાભાઈ જાની
- ૮ મોતીશંકર હરિશંકર જાની
- ૯ સુન્દરરામ દોલતરામ દવે
- ૧૦ મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા
- ૧૧ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા

આ ઉગ્રણી જેમ અને તેમ જલદી કરવી, એટલે ચૈત્ર વદ ૧૪ ને રાજ કરવી.

તા. ૬-૫-૧૯૧૮ નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

ઉગ્રણીને દિવસે સુત્ર તનસુખરામ મનઃસુખરામે જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે જે ઉદારતા બતાવી છે તે માટે તેમનો સમગ્ર નાત તરફથી ઉપકાર માનવા એક મંડળે જનું, ને ધૃષ્ટિ શબ્દોમાં તેમનો ઉપકાર માનવો.

તા. ૬-૫-૧૮ નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

નવા ચોપડા બાંધી, આખી નાતના નામનો નવો ચોપડો કરી, બન્ને તડના હીસાબ પરથી નાતનું હહેણું તારવી, તેમની પાસેથી લેવા, બ્યાજ ઉધરાવવા, લાગતો લેવા વિગેરે કામ કરવાને હીસાબ રાખવા નાત સમસ્ત તરફથી નીચેના બે ગૃહસ્થોને આવતા સન ૧૯૭૫ ના ચૈત્ર સુદ ૧૪ સુધી નીમવામાં આવે છે.

૧ રા. રા. મૂળશંકર કાશીશંકર પંડ્યા.      ૨ રા. રા. જવેરીલાલ લાલશંકર જાની

તે તારીખ પછી નાતને યોગ્ય જણાયા પ્રમાણે તેમને વર્ષ માટે કાયમ રાખવા અથવા બદલવા નાત મુખત્યાર છે. જીર્ણોદ્ધાર કરવા માટે નીચેની કમીટી નીમાય છે. તેમણે આજના મુખ્ય ઠરાવના ઉદ્દેશો ઉપર નજર રાખી જાતે દેખરેખ રાખી કીશાયત રીતે તે કામ કરવું તે કમીટીના સદ્ગૃહસ્થોનાં નામઃ—

- ૧ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વોરા.
- ૨ રમણીકલાલ જવેરીશંકર જાની.
- ૩ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા.

- ૪ પોપટલાલ જવેરીલાલ જાની.
- ૫ જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા.
- ૬ મણિશંકર મૂળશંકર પંડ્યા.

તા. ૬-૫-૧૯૧૮

નાત સમસ્તની

સમક્ષ આ બધા ઠરાવો  
પસાર થયા છે.

નાત તરફથી

પોપટલાલ જવેરીલાલ સહી દા. પોતે.

## શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજના હસ્તકનાં ફંડ

સને ૧૯૦૦ માં આ વંશાવલિની પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રકટ થઈ ત્યારે નડિઆદ નાગર યુવક સમાજને પાંચ વર્ષ થયાં હતાં. તે પછી તેણે નડિઆદ નાગર બ્રાહ્મણ સમાજ નામ ધારણ કર્યું અને સને ૧૯૦૮ માં રા. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ પોતાના પૌત્ર રા. ધર્મસુખરામ તનુસુખરામ ત્રિપાઠીના લક્ષ્મપ્રસંગે રૂ. ૧૬૦૦ અંદે રૂપીઆ સોળસોની નોટો આપી શ્રી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમાજને સને ૧૮૬૧ ના સરકારી કંપની રજીસ્ટર્ડના કાયદા પ્રમાણે રજીસ્ટર્ડ કરાવી અને તેના છ ટૂંટીઓ નીમાયા. એ ટૂંટીઓની ચુંટણી સમાજ દર ત્રણ વર્ષે કરે છે. હાલ એ ફંડની સાડા ત્રણ ટકા તથા ત્રણ ટકાની રૂ. ૧૬૦૦ ની દર્શની કિંમતની નોટો મુંબાઈની ઇમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયામાં ‘ સેફ કસ્ટડી ડીપોઝીટ ’ માં રાખેલી છે અને તેના વ્યાજ આદિની રોકડ રકમ ઇમ્પીરીયલ બેંક ઓફ ઈન્ડિયા-મુંબાઈની સેવીંગ્સ બેંકમાં ખાતું પડાવી જમે મૂકેલી છે. એ રકમ રવ. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ મુચવેલાં ધોરણોએ ખર્ચવાની છે. આવા શુભ આરંભથી બીજા જે સદ્ગૃહસ્થોની હિતજા કાંઈ જાતિહિનતામાં કાર્યોમાં રકમે આપવાની હશે તો તેઓ વિના સંકોચે તેમ પોતાની રકમ હેલો દરકત આવવાના ભયથી મુક્ત કરી આપી શકશે; કારણ આ સંસ્થા રજીસ્ટર્ડ હોઈને તે પોતાનો હિસાબ પ્રસિદ્ધ કરવા બંધાયેલી છે, અને મૂળ ધોરણથી ચકીને કાંઈ ખર્ચ કરવામાં આવે તો તે માટે તે જવાબદાર પણ ઠરેલી છે.

તે પછી રવ. સૌ. રવિલક્ષ્મીના રમરણમાં તેમના પુત્ર રા. શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિકે રૂપીઆ ૧૦૦ ની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ વ્યાજમાંથી સ્તોત્રે આપવા આપી. પછી રવ. વસન્તબાના રમરણ અર્થે તેમના પિતા રા. જગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા તથા પતિ રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યાએ મળીને રૂપીઆ ત્રણસોની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ, વ્યાજમાંથી અંગ્રેજી શાળામાં બહુતી છોકરીઓને ઇનામ આપવા માટે આપી. તે પછી સને ૧૯૧૯ માં રવ. સૌ. કુંદનવિદ્યા બાલાજીના રમરણાર્થે તેમના પતિ રા. અંબાલાલ બુલાખીરામ જનનીએ બસો રૂપીઆની નોટ બરાતગુંથણનું ઇનામ તેના વ્યાજમાંથી આપવાને આપી. આમાંની છેલ્લી બે રકમોની નોટ ( રૂ. ૩૦૦ ને ૨૦૦ ) હજી શ્રી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિના સમાજના ટૂંટીઓને સુપ્રત થયેલી નથી.

આ ઉપરાંત આ સમાજ પાસે પોતાનો દ્રવ્ય સંગ્રહ છે અને તે નડિઆદ સેવીંગ્સ બેંકમાં સમાજને ખાતે રાખેલો છે. તેની કંઈકે વિગત આ પ્રમાણે છે:—૩૦૦ ની સાડા ત્રણ ટકાની નોટ છે, ૬૦૦ નાં કુંશ સર્ટીફિકેટો, અને રૂ. ૩૦૦ ને આશરે રોકડા છે. ઉપપ્રમુખ રા. મગનલાલ લક્ષ્મીશંકરની સહીથી રકમ ઉપડી શકે એવું છે આનું છે. કુંશ સર્ટીફિકેટો હાલ રા. મગનલાલ લ. વોરા અને રા. ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યાને નામે પાંચ વર્ષની આંધણીનાં લીધેલાં છે.



## શ્રી લલિતા વનિતાશ્રમનું ટ્રસ્ટડીડ. #

( સ્ટેમ્પના કાગળ રૂ. ૨૦+૫+૧૨૧૧ એકંદર રૂ. ૩૭૧૧ )

અમે નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી તથા રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી આ ડીક્લેરેશન ઓફ ટ્રસ્ટ ( Declaration of trust ) થી જણાવીએ છીએ કે અમેએ શ્રી લલિતા વનિતાશ્રમ નદીઆદમાં અમારા કાજ ચક્રે શ્રી નાથજીની જગામાં અમે નરહરિરામ માધવરામના ધરમાં સને ૧૯૧૭ ની સાલમાં સ્થાપ્યું છે અને નિભાવ સાં રૂ. ૫ ) પાંચ ટકાની રૂ. ૩૦૦૦ ત્રણ હજારની મુંબાઈ મ્યુનિસિપાલ લેન જેના નંબરો ૮૯૦૭-૮, ૮૦૦૮-૧૦, ૮૯૧૧-૧૨ છે અને જેની કીમત આજના બજાર ભાવે રૂ. ૨૬૪૨ છે. તથા સાડા ત્રણ ટકાની રૂ. ૧૦૦૦ ) એક હજારની સરકારી પ્રોપર્ટી નોટ જેનો નંબર B ૦૪૩૭૨૮ છે અને જે હાલના બજાર ભાવે રૂ. ૫૮૦ ) છે તે જુદી જુદી કંઠાડી છે. અને તેનો ઉદ્દેશ ઉચ્ચ વર્ણની હિંદુ કુમારીશા સંધવા તથા વિધવા બહેનોની શારિરિક, માનસિક, નૈતિક ઉન્નતિ કરવાની છે. મજકુર આશ્રમ ચલાવવા સાં જનેલરી સને ૧૯૨૧ માં અમેએ મેનેજંગ કમીટી નીચે જણાવેલા ૧૩ તેર ગૃહસ્થોની નીમી છે. જેમનાં નામ ( ૧ ) રા. બા. નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ ( ૨ ) રા. ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ( ૩ ) નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી ( ૪ ) ચંદ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, ( ૫ ) બુદ્ધકશંકર ગિરધરલાલ ( ૬ ) ત્રિકમલાલ સાંકલચંદ પરિખ ( ૭ ) ગં. સ્વ. શાંતાબહેન ( ૮ ) મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વહેરા ( ૯ ) શૈલ ભોગીલાલ હરીભાઈ ( ૧૦ ) પોપટલાલ ઝવેરીલાલ ચાંસિક ( ૧૧ ) ગોપાળદાસ વિહારીદાસ ( ૧૨ ) ચંદ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા ( ૧૩ ) બાળાસાહેબ ઉર્ફે ભગવાનદાસ ગીરધરદાસ દેસાઈ, આ કમીટીના મેમ્બર ઓછામાં ઓછા દશ રહેશે. ટ્રસ્ટીઓ એકસ ઓશીસીથો મેનેજંગ કમીટીમાં સંભાસદ રહેશે. પણ તે આશ્રમ ચલાવવા સાં કાયદેસર ટ્રસ્ટડીડ થયું નથી તેથી અમે જણાવીએ છીએ કે મજકુર આશ્રમના ઉપરનાં નાણાં તથા હવે પછી જે નાણાં સદગૃહસ્થો તરફથી આપવામાં આવે તેનો અરોબર ઉપયોગ થાય તે સાં નીચેના ગૃહસ્થોને અમે ટ્રસ્ટીઓ નીમીએ છીએ.

- |                                       |                                |
|---------------------------------------|--------------------------------|
| ૧ ) રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી. | ૪ ) ગં. સ્વ. શાંતાબહેન મગનલાલ. |
| ૨ ) રા. ત્રિકમલાલ સાંકલચંદ પરિખ.      | ૫ ) રા. ભોગીલાલ હરીભાઈ.        |
| ૩ ) રા. બા. નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ.   |                                |

૨. આ ટ્રસ્ટીઓ પોતામાંથી એકને મેનેજંગ ટ્રસ્ટી અને ટ્રેઝરર નીમી ચક્રશે. રા. નરહરિરામ માધવરામ અને રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ તથા તેમના વારસોને પોતાની વતી એકમતે આપેલું નામ ટ્રસ્ટના બોર્ડમાં તેમ જ મેનેજંગ કમીટીના મેમ્બરમાં ચાલુ રાખવા અધિકાર છે. ( રા. રા. નરહરિરામ માધવરામ અને રા. રા. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામને તેમના વારસોને પોતાવતી એકમતે આપેલું નામ ટ્રસ્ટીના બોર્ડમાં તેમ જ મેનેજંગ કમીટીના મેમ્બરમાં ચાલુ રાખવું. ) અને મજકુર ટ્રસ્ટીઓને નામે અમેએ રૂ. ૩૦૦૦ ) ત્રણ હજાર પાંચ ટકાની મુંબાઈના મ્યુનિસિપાલ બોન્ડ તથા રૂ. ૧૦૦૦ ) એક હજારની સાડા ત્રણ ટકાની સરકારી નોટ ચઢાવી છે તથા જુદા જુદા ગૃહસ્થોએ આપેલા રૂ. ૧૫૦૦ ) પંદરસો તેમને સ્વાધીન કરેલા છે. મજકુર સીક્યુરીટીઓ હંમેશાં કાયમ રાખવી. અને ફક્ત તેનું બ્યાજ મજકુર આશ્રમ સાં ખરચવા ટ્રસ્ટીઓએ મેનેજંગ કમીટીને આપવું અને મજકુર રૂ. ૧૫૦૦ ) પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૦૦ ) એકસો રા. જેઠાલાલ વરજબાઈએ અમુક સરતે આપેલા છે જે સરતો નીચે જણાવેલી છે. તેથી રૂ. ૧૫૦૦ ) પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૪૦૦ ) ચૌદસો તથા તેનું જે બ્યાજ ઉત્પન્ન થાય તે મજકુર આશ્રમ સાં ખરચવા મેનેજંગ કમીટી જણાવે તો તેમાંથી જેટલા રૂપીઆ બેઝએ તો તે આપવા. મજકુર મેનેજંગ કમીટીને તે આશ્રમનો નિભાવ હમેશાં કાયમ રહે તે સાં એક કાયમનું ફંડ કરવાની તથા તેમાં સદગૃહસ્થો પાસેથી નાણાં ભરાવવાની સત્તા આપવામાં આવે છે અને રૂપીઆ ભરનારે કોઈ પણ જાતની ખાસ સરત કરી ન હોય તો તે રૂપીઆ તથા તેનું જે બ્યાજ ઉત્પન્ન થાય તેની વ્યવસ્થા મેનેજંગ કમીટી ઠરાવે તે પ્રમાણે કરવી. આ આશ્રમના હેતુ પાર પડે તો આશ્રમથી ખાસ ઉપયોગ કરવાની સરતે નાણાં આપવામાં આવે તો તે સ્વીક્ષરવાને ટ્રસ્ટીઓને તેમ જ મેનેજંગ કમીટીને છુટ છે.

\* આ ફંડની રકમ હાલ લગભગ રૂ. ૨૦ થી ૨૧ હજારની વધીને થઈ છે તે માટે તેને મદદ કરનારાઓનો આભાર માનું છું.

૩. મન્દકર મેનેજીંગ કમીટી પોતામાંથી પ્રમુખ તથા સેક્રેટરી નીમશે અને ટ્રેઝરર પોતામાંથી અથવા બહારનો નીમી શકશે. અને ઓડીટર તરીકે બહારના કોઈ પણ ગૃહસ્થની નીમણુંક કરશે. કમીટીનો કોઈ પણ ગૃહસ્થ ગુજરી જાય અથવા રાજીનામું આપે તો અમારી હેયાતીમાં અમે તે જગ્યાએ લાયક ગૃહસ્થને નીમીશું અને અમારી હેયાતી બાદ મન્દકર મેનેજીંગ કમીટીના બાકી જે ગૃહસ્થો રહેલા હોય તેઓને મેમ્બરીટી મેનેજીંગ કમીટીમાં જોડવી જગ્યાઓ ખાલી પડી હોય તે સારા સનાતન ધર્મ પાળનારા ઉચ્ચ વર્ણના હોદ્દા સદ્ગૃહસ્થો અથવા સ્ત્રીઓથી બરવા સત્તા આપવામાં આવે છે અને મન્દકર મેનેજીંગ કમીટીએ મન્દકર આશ્રમનો વહીવટ કરવો પણ તે આશ્રમને લગતી સીક્યુરીટીઓ તથા રોકડો નાણાં હમેશાં ટ્રસ્ટીઓના કબજામાં રહેશે.

૪. મન્દકર ટ્રસ્ટીઓમાંથી કોઈકની કમ્પ રજા થાય અથવા કોઈ રાજીનામું આપે તો અમે તે અમેને અમારી હેયાતીમાં તે જગ્યાએ બીજા ટ્રસ્ટી નીમવા અધિકાર છે. અને અમારી હેયાતી બાદ બાકી રહેલા ટ્રસ્ટીઓએ બીજા ટ્રસ્ટીઓ નીમવા પણ હમેશાં આશ્રમના ફંડના ઓછામાં ઓછા ત્રણ ટ્રસ્ટીઓ રહેવા જોઈએ અને કોઈ જગ્યા ખાલી પડ્યા પછી ત્રણ માસમાં અમે અથવા અમારી હેયાતી બાદ હાલના બાકી રહેલા ટ્રસ્ટીઓ ખાલી પડેલી જગ્યા ના પુરે તો મેનેજીંગ કમિટીને ખાલી પડેલી જગ્યા પુરવાની સત્તા આપવામાં આવે છે. આવી રીતે ટ્રસ્ટી નીમવાનો પ્રસંગ આવે તે વખતે મેનેજીંગ કમીટીની સંખ્યામાંથી અડધ ઉપરાંતના મતથી પસંદ કરેલા ગૃહસ્થને ખાલી પડેલી જગ્યાએ ટ્રસ્ટી તરીકે નીમવા. અમારી તથા હાલમાં આ ટ્રસ્ટી નીમેલા બાકીના ટ્રસ્ટીઓની હેયાતી બાદ ટ્રસ્ટીઓ નીમવાની સત્તા મેનેજીંગ કમીટીના હાથમાં રહેશે. મન્દકર ટ્રસ્ટીઓ પોતાપોતાનાં કૃત્ય આરંભ જ નેમ્બમદાર રહેશે. બીજા ટ્રસ્ટીઓનાં કૃત્ય સારું નેમ્બમદાર રહેશે નહિ.

૫. મન્દકર આશ્રમના રોકડા નાણાંમાંથી ખર્ચ સારું જોઈતા રૂપિયા રાખીને બાકીની રોકડ રકમ એન. એમ. ત્રિપાઠીના કુંપનીમાં રાખવા અને તેનું વ્યાજ મન્દકર કુંપની દર વરસે દર સેક્ટેર ટકા હા સાડાસાત આપશે. અને મન્દકર કુંપનીમાં અમે બજારમાંથી કોઈનો બાગ ન હોય ત્યારે તે રોકડ રકમ હમેશાં સરકારી સીક્યુરીટીઓમાં સંઘળા સ્યુનીટીપાલ અથવા પોસ્ટ ઓફિસમાં અથવા સીક્યુરીટીવાળા શેરોમાં રોકવા અથવા સંધ્વર જમીનગીરી લેખને રાખવા. મન્દકર આશ્રમ સારી રીતે ચાલે તે સારું ધારાએ બાંધવાની સત્તા મેનેજીંગ કમીટીને છે.

૬. મન્દકર આશ્રમનું કામ હાલમાં અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠીના ઘરમાં ટીકા નં. ૧૦ માં સં. નં. ૨૨૭ ચારે છે અને એ પ્રમાણે ઉપયોગ કરવા પુરતાં જ આ ઘરનો ચાલુ વપરાશનો બાગ અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠીના આશ્રમના ટ્રસ્ટીઓને આપ્યો છે. પણ તે માટે જો અમે નરહરિશમ માધવરામ ત્રિપાઠી કે રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી જે કોઈ કોઈ ઇચ્છે તે ઘરમાં આશ્રમ ચલાવવાની ન હોય તો મેનેજીંગ કમીટીએ બીજી જગ્યા બોટે લેઈ અથવા જો તેમની પાસે પુરતાં નાણાં હોય તો વેચાતી લેઈ તેમાં મન્દકર આશ્રમ ચલાવવું. પણ તે આશ્રમનું નામ “લલિતા વનિતા આશ્રમ” નું જ કાયમ રાખવું, તે નામ બદલવાની મેનેજીંગ કમીટીને કે ટ્રસ્ટીઓને કોઈને પણ સત્તા નથી. (જો કોઈ પણ વખતે તે આશ્રમ બંધ કરવામાં આવે તો તે આશ્રમને લગતી અમેનેજી ઉપર લખેલી સીક્યુરીટીઓ આપેલી છે તે તથા બીજી જે જે મીલકત બીનસરતે રવંત્ર હોય તે સંઘળી મીલકત શ્રીનાથજીનું અમારું મંદીર જે નદીબાદમાં છે તેના નિભાવ સાથે આપવી. ઉપર પેરા ૨ જે માં બતાવેલી રૂ. ૧૫૦૦ પંદરસોમાંથી રૂ. ૧૦૦) એકસો અમદાવાદના રા. બા. નેહાલાલ વરજનાથજીએ એ સરને આપેલી છે કે તેનું વ્યાજ આ આશ્રમમાં શીવજી કામમાં વાપરવું. તે જો આશ્રમ બંધ પડે તો મુદલ એકસોની રકમ ગાંધારમાં શ્રી રણજીડરાયજીના મંદીરમાં અર્પણ કરવી. આ સરતે તેમજી રૂ. ૧૦૦ એકસો આપેલા છે અને તે જ પ્રમાણે ટ્રસ્ટીઓએ તથા મેનેજીંગ કમીટીએ રૂ. ૧૦૦ એકસોની વ્યવસ્થા કરવી. ટ્રસ્ટીઓ આ ટ્રસ્ટ પૈકી કોઈ પણ એક અગર બીજી સરતો સરવાનુમતે ફેરવી શકશે.

અમે નીચે સહી કરનાર ટ્રસ્ટીઓ ઉપર લખેલી સરતો પ્રમાણે ચાલવા કમ્પલ કરીએ છીએ.

શાખ.

સહી ગિરધરલાલ હરિલાલ મહેતા, સોલીસીટર.

સહી બાનુશંકર હરિશંકર યાત્રિક.

સહી દેવ શંકરલાલ બાપુજી શાખ દા. પોને નદીયાદ.

તારીખ ૧૧ માહે એપ્રિલ સને ૧૯૨૨.

સહી નરહરિશમ માધવરામ સહી દા. પોને.

સહી રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

સહી નાથાભાઈ અવિચલદાસ દેસાઈ.

સહી શા. ભોગીલાલ હરિલાલ

સહી ત્રિકમલાલ સાંકળચંદ પરીખ.

સહી ગં. સ્વ. શાન્તાજીને મગનલાલ.



# ૧૯૨૨ ના મે માસમાં આશ્રમની મેનેજીંગ કમિટીની ભરાયલી સભામાં

રજી થયેલા કેટલાક પત્રોમાંનો એક

( ૧ )

લલિતા વનિતાશ્રમના મહે. ટ્રસ્ટીઓ તથા મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બરો.

આજરોજ આશ્રમનું ટ્રસ્ટ આપની સમક્ષ વાંચી યતાવતાં મહેને આનંદ થાય છે અને તે સાથે મહારે માથેથી એક જાતનો ભાર ઓછો કરવા બદલ તમે સર્વનો આભાર માનું છું, અને આશા રાખું છું કે હવેથી આ આશ્રમ આપનું પોતાનું જ છે એમ ગણીને તેને જેમ અને તેમ સારા અને સ્થાયી પાયાપર મુકશે અને આશ્રમમાં ભણતી બહેનોનો જેમ અને તેમ સર્વ રીતે ઉદ્ધાર કરવામાં આપ સર્વે તન, મન, અને ધનથી મદદ કરશે તથા આપના સર્વ સંબંધી સ્નેહીઓને મદદ કરવાને યોગ્ય લાગે તેમ પ્રયાસ કરશે. બહેનોને સારી જાતની ફળવણી આપવી તે દેશનો ઉદ્ધાર કર્યા બરાબર છે. અને દેશનો ઉદ્ધાર થશે તો આપણા સર્વનો, આપણા કુટુંબનો પણ ઉદ્ધાર થશે અને તેમાં જ શ્રી પરમાત્મા રાજ છે તે આપના જેવા સુત્રોને કહેવાની જરૂર નથી તે છતાં કહું છું તો તેમાં કાંઈ રીતે અવિવેક થતો હોય તો માફ કરશો.

હવે આ આશ્રમની ઉત્પત્તિ કરવા તેને સારા પાયા ઉપર મુકવું તથા તેની શોભા આપડૂ મોભો વધારવો તે આપ સર્વની ફરજ છે.

આજસુધી આ આશ્રમનો જે કાંઈ નિભાવ થઈ શક્યો છે તે અને અત્યારે જે સ્થિતિ છે તે આપ સર્વની તથા આપના જેવાજ સર્વ ભાઈ બહેનોની આ આશ્રમ પ્રત્યે મમતાને જ આભારી છે.

આ આશ્રમને જે જે ગૃહસ્થોએ તથા બહેનોએ આજ સુધીમાં મદદ કરી છે તેનું લીસ્ટ આ સાથે છે.

આ અને બીજા જે જે ગૃહસ્થો તરફથી આજસુધીમાં જેવી રીતે મદદ મળી છે તેવી જ રીતે ભવિષ્યમાં પણ મદદ મળતી રહેશે તથા તેમના સ્નેહીઓ તરફથી મદદ અપાવતા રહેશે એમ ધારીને તે સખાઓનો આભાર માનું છું. કાંઈ સરત સુધી કાંઈ ગૃહસ્થનો આભાર માનવાનું રહી જતું હોય તો તે માટે દરગુજર કરશે એવી આશા છે.

આ આશ્રમની વ્યવસ્થા કરવાને ટ્રસ્ટીઓ તરીકે તથા મેનેજીંગ કમીટીના મેમ્બર તરીકે તથા શિક્ષિકાઓ તરીકે આપ સર્વે ભાઈઓ તથા બહેનોએ સ્વીકાર કર્યો છે તે બદલ આપ સર્વનો ફરીથી ઉપકાર માનું છું.

આ આશ્રમને અંગે મહારી સ્વ. ધર્મપત્ની અ. સૌ. વિષ્ણુલક્ષ્મીના નામથી એક કથાશાળા સ્થાપવામાં આવી છે તે ચાલુ રહે તે માટે રૂ. ૧૫૦૦ અંકે હરસોની રકમ એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપનીમાં મહારી સ્ત્રીના નામથી તા. ૧-૬-૨૨ ના રોજ અનામત મુકવામાં આવશે અને તેનું વ્યાજ દરવરસે દરસે કડે ડા. અંકે સાઠ સાત ટકા લેખે વરસની આખરે આપવામાં આવશે. પણ તેમાં સરત માત્ર એટલીજ કે સવારે અથવા સાંજે અનુકૂળતા પ્રમાણે નિયમિત રીતે દરરોજ એક કલાક શિક્ષિકાઓમાંથી કાંઈ પણ એક બહેને કથા કરવી અને તે વખતે આપણા સનાતન ધર્મનાં પુસ્તકો અથવા સ્ત્રીઓને ઉપયોગી તથા બોધ મળે તેવાં પુસ્તકો વાંચવાં, કોઈ કારણસર જે માસમાં જ ( ૬ ) કરતાં વધારે દીવસ આવી રીતે કથા કરવામાં નહિ આવે તે માસના વ્યાજના રૂપિયા ( હીસાબે રૂ. ૯-૬-૦ નવ રૂપિયા ને જ આના ) આશ્રમને ન આપતાં મહારી મરજી પ્રમાણે વાપરવાનો હક હું મહારી પાસે રાખું છું. અને મહારી હયાતી બાદ મહારા વારસને આપું છું. દાખલા તરીકે જે માસમાં ૨૩ દીવસ કથા કહેવાશે તે માસના રૂપિયા આશ્રમ માગી શકશે નહિ. એન. એમ. ત્રિપાઠી એન્ડ કંપનીમાં મહારો ભાગ બંધ થાય અને મહારા કોઈ હકદાર વારસનો તેમાં ભાગ ન હોય તો તે વખતે સદર વ્યવસ્થા ફેવી રીતે કરવી તે મેં વીલ ન કર્યું હોય અને ઉપર પ્રમાણે કથાશાળા ચાલતી ન હોય તો તે બાબતનો હક મહારા વારસને આપું છું.

છેવટમાં આટલી બધી વસ્તી તમે સર્વે ભાઈઓ તથા બહેનોને આપી છે તથા આપ સર્વનો અમૂલ્ય વખત લીધો છે તે બદલ આપ સર્વનો આભાર માનું છું અને આશા રાખું છું કે આ આશ્રમને ભવિષ્યમાં સારા અને સ્થાયી પાયા ઉપર મુકવાને આપનાથી બનતો પ્રયત્ન કરશે જ.

લી. આપનો સેવક,

( સહી ) નરહરરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

"Blessed is he who has found his work  
in the world and does it, making  
his claim to wages a zero."



रा. रा. गोवर्धनराम भाववदाम त्रिपाठी. श्री. अ., अयवमत्र. श्री.  
जन्म संवत् १८११ विजयादशमी. स.स. १८५५ ता. २० मी अष्टादश्वर, शनिवार.  
अवसान संवत् १८८८. पापवदि प. म. स. १८८७ ता. १० मी वनयुद्धारी, शुक्रवार.

## પ્રસ્તાવના



ગુજરાતમાં નાગર બ્રાહ્મણ અને નાગર વાણીયા એવી બે જાતિઓ નાગર વિશેષણથી જાણીતી છે. તેમનો વાસ ધણું ખરું ગામડાંમાં નહીં પણ નગરમાં હોય છે અને તેમનો અસલ વાસ નગરોમાં હોવાથી નાગર નામ પડેલું છે. નાગર બ્રાહ્મણોમાં છ પ્રકાર છે: ૧. વડનગરા, ૨. વીસનગરા, ૩. સાહોદરા, ૪. પ્રશ્નોરા, ૫. કૃષ્ણેરા, અને ૬. ચિત્રોડા. “ખટ મહેડા, ખટ નાગરા” વાક્ય પ્રસિદ્ધ છે.

વડનગર ઉપરથી વડનગરા અને વીસનગર ઉપરથી વીસનગરા નામ છે. બે નગરો જોડાઈ છે અને આ બે નાતોના આચાર ધર્મી વાતમાં એક છે; પણ વીસનગરાઓમાં અપર વણુંની પેઠે અનેક જીવતી સ્ત્રીઓ સાથે એક પુરુષે લગ્ન કરવાનો આચાર છે, અને વડનગરાઓમાં એક સ્ત્રી જીવતે બીજી ધર્મશક્તી નથી. ખંડવાના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોમાં અનેક સ્ત્રીઓ કરવાનો આચાર ચાલ્યો છે, તેથી ગુજરાતના વડનગરાઓ તેમનો સંસર્ગ કરી શકતા નથી. ગુજરાત શીવાય મથુરા, કાશી, કન્નકતા, ઉજ્જવણ, વિગેરે નગરોમાં વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણો છે. ગુજરાતમાં કાઠીયાવાડ અને કચ્છનાં મુખ્ય નગરો, ડુંગરપુર, વાંસવાડા, અરધુણા, મુંબઈ, પાટણ, અમદાવાદ, વડોદરા, સુરત, નડીઆદ, મહુધા, ઠાસરા, કપડવણજ, ખંભાત, પેટલાદ, કરનાળી, સીતાર, કાલોલ, ગોધરા, સંખેડા, અને વડનગર, એટલાં નગરોમાં આજ જાણીતા પ્રમાણે આ નાતની વસ્તી છે. વડનગરમાં માત્ર એકાદ બે કુટુંબ જ છે. નડીઆદ, પેટલાદ વિગેરેના પાર ગામનો જથ્થો અસલ કહેવાતો. આજ જાણીતામાં આટલાં જ નગરમાં વડનગરાનો વાસ છે, પણ તેમનો એક જથ્થો કહેવાતો નથી. વડનગરાઓના ઇષ્ટ દેવ હાટકેશ્વર ગણાય છે અને ત્યાં તેમનાં નગર ત્યાં એ દેવનું મંદિર હોય છે.

આ શીવાય જુના કાળમાં બહિષ્કાર પામેલા નાગરોની “બારડ” નાતો છે. તેમાં બારડ વડનગરાઓ પણ હોય છે, પણ તેમની સંસાર તથા નાતોના “વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણો” માં સમાસ થતો નથી.

છએ નાગરોમાં ગૃહસ્થ અને વૈદિક એવા બે વર્ગ છે. ગૃહસ્થ દક્ષિણ લેતા નથી, વૈદિક લે છે; પણ તેમનામાં પ્રશસ્ત આચાર પાળનાર બીજી વર્ણો પાસેથી લેતા નથી. ગૃહસ્થો અને વૈદિકો વચ્ચે ફવચિત કન્યા-વ્યવહાર છે પણ ધણું ખરું રથાને નથી; બોજનવ્યવહાર તેમના વચ્ચે સર્વત્ર છે. બીજી કાંઈ નાતનાઓનું અને વીસનગરાઓનું પણ પાણી અથવા બોજન વડનગરાઓને અસલ નિયમ પ્રમાણે ખપતું નથી. પણ આ નિયમનો ફેટલેક ઠેકાણું કાળજીથી ગુપ્તપણે આચાર થયા છે; પ્રસિદ્ધપણે એ નિયમભંગ કરનારને નાતજહાર મૂકવાની શિક્ષા સર્વત્ર સ્વીકારાય છે. જે નગરમાં ગૃહસ્થો અને વૈદિકો ઉભય હોય છે ત્યાં વૈદિક વર્ગ ગૃહસ્થોનું ગોરપદું અસલમાં કરતા. હાલમાં સુરત અને અમદાવાદમાં એ ગોરપદું અથવા યજ્ઞમાનવૃત્તિનો ઉદ્યોગ ભાગી પડ્યો છે, અને પેટલાદમાં ભાગવા માંડ્યો છે. નડીઆદમાં ઓછામાં ઓછાં સો વર્ષથી એ ઉદ્યોગનું ચિન્હ સરખું નથી. ત્યાંના વડનગરાઓ સર્વ વૈદિક છે અને વ્યાપાર, નોકરી, તથા બીજા ઉદ્યમ કરે છે. પણ ત્યાં ગૃહસ્થોની વસ્તી બીજાકુલ નથી અને યજ્ઞમાનવૃત્તિ પણ નથી. એ નગરના પ્રાચીન કાળમાં ત્યાં ગૃહસ્થોની વસ્તી હતી તે હાલના નાગરવાડામાં હતી અને વૈદિક વર્ગનાં ઘર કંસારવાડા આગળ નાગરકુળને રથાને હતાં એમ કહેવાય છે. હાલના નાગરવાડામાં મહુધા પેટલાદના બે ગૃહસ્થોનાં ઘર થોડાં વર્ષ ઉપર જ હતાં, પણ તેઓનો નિવાસ ત્યાં ન હતો. એમ કહેવામાં આવે છે કે નડીઆદ ઈંગ્રેજ સરકારના હાથમાં ગયું તેવામાં ગૃહસ્થો મહુધા, પેટલાદ વિગેરે ગામોમાં જતા રહ્યા.

નડીઆદમાં જે વડનગરાઓ હાલ છે તેમાં સઉથી વધારે વસ્તી જાનીઓની છે. એથી ઓછી પંચાઓની, એથી ઓછી ત્રવાડીઓની, અને દેવીની સઉથી ઓછી છે. આ શીવાય બીજી અવગું નડીઆદમાં નથી. ચાંપ - નેતું રાજનગર બાગ્યું તેવામાં ત્યાંથી આવેલી જાનીઓ નડીઆદમાં વસેલા છે. બીજાઓ મહુધા, ખંભાત વિગેરે રથાનેથી આવેલા છે. નડીઆદના વતની વડનગરાઓ કેટલાક કાશીનિવાસી થયેલા છે. કેટલાક ધંધાને અર્થે મુંબઈ, કાઠીયાવાડ, વિગેરે રથાને છે. પણ તેમનું વતન હજી નડીઆદ જ છે. એમનો કન્યાવ્યવહાર નડીઆદમાં ને નડીઆદમાં હતો, પણ પેટલાદ, સુરત, અમદાવાદ, અને જુનાગઢ સાથે હાલમાં કન્યાવ્યવહાર

ચાલ્યો છે. જીના કાળમાં પેટલાદ સાથે હતો, અને સુરતના પત્થરવાળા મયત ગવરીશંકર નવનીધરાયના કુળને મૂળ સંબંધ નડીઆદના જાનીઓમાં હતો. નડીઆદ પેટલાદના વડનગરાઓ મુંબાઈ સાથે ધંધા અર્થે એશી તેનું વર્ષથી વ્યવહાર રાખતા આવેલા છે.

નડીઆદની આ નાતમાં ચાળીશ અને પંદર એવાં બે તડ અસલનાં પડેલાં છે. ત્રવાડી ધીરજરામ આ લેખકના પિતામહ હતા. તેમના પિતા મોહનરામને સુરત, વડોદરા, મદ્રાસ, રતલામ, તથા પેટલાદ વ્યાપાર હતા અને સુરત, રતલામ તથા નડીઆદમાં દુકાનો હતી. એમની દુકાન સંવત ૧૮૬૫ ના અરસામાં ભાગી અને તેમનું મરણ થયું. એમના દેવાને માટે ધીરજરામને એકાદ દિવસ કાચી જ્વેલમાં રહેતું પંજી અને તેથી નાતવાળાએ તેમને નાતબદ્ધાર મૂક્યા, સંવત ૧૮૬૯-૧૮૭૦ માં ધીરજરામ રોજગારને માટે મુંબાઈ ગયા અને ફેટલેક વર્ષ કોઈક કમાઈ કરી, પિતાના લહેણદારોનાં દેવાં પતવવા નડીઆદ આવી ગયા તે પ્રસંગે એમનાં મ્હોટાં પુત્રી ઉત્તમકુંવરનો વિવાહ પંડ્યા ગોકુળજી કાશીનાથવાળા રઘુનાથજી ઈશ્વરજી વેરે કરેલો હતો. ઈશ્વરજી પંજ્યાનું ધર નડીઆદમાં તેમ નાતબદ્ધમાં અને પરદેશમાં કાશી સુધી તે કાળે પ્રખ્યાત હતું અને તેમનો વ્યાપાર બહેળો હતો. કાશીથી નડીઆદની નાગરી નાતમાં લદાણું કરવાને ઈશ્વરજી પંડ્યા ઉપર કાગળ આવેલો અને તે લદાણું ધીરજરામે લીધું. એટલે નાતનાં તડ ત્યારથી સજડ અંધારાં. ધીરજરામ અને તેમના તડમાં અધાં મળી પંદર ધર રથાં અને બીજા તડમાં ચાળીસ ધર રથાં, તે પ્રમાણે તડનાં નામ પડ્યાં. ચાળીસવાળાએ પોતાના તડને ધર્મપક્ષ કયો ઉત્તમકુંવરના સાસરાના પ્રસંગે પોતાનો પક્ષ અંધારો માટે પોતાના પંદરના તડનું નામ ધીરજરામે ઉત્તમપક્ષ પાડ્યું. ધર્મપક્ષવાળાએ હાટકેશ્વરના ભંડારા (ઉત્સવ) ધર્મપુરીમાં કરવા માંડ્યા અને ઉત્તમપક્ષવાળાએ ગોકુળજી પંડ્યાની માલકીના હાટકેશ્વરના મંદિરની ધર્મશાળામાં ભંડારા કરવા માંડ્યા. પંદરવાળા થોડા અને દ્રવ્યવાન હતા અને ધીરજરામે એ તડમાં વારંવાર બ્રહ્મબોજન કરાવવામાં દ્રવ્ય ખર્ચ્યું. એ તથા બીજા કારણથી ચાળીસવાળા નમાધાની ઉપર આવ્યા અને પેટલાદના કોઈ શ્રીમંત સજ્જને નડીઆદ આવી સર્વને, નાત કરી, એકઠા જમાડ્યા. હાલ એ તડ નામનાં જ રથાં છે. માત્ર એ તડના ભંડારા જુદા થાય છે અને એ તડનાં વાસણુ, નોતરીયા, વગેરે જુદાં છે.

નડીઆદમાં વડનગરાઓનો નિવાસ હાલ નાગરવાડામાં છે તથા થોડાંક ધર કંસારવાડે છે. નાગરવાડાનો અ.રંબ કાજી ચક્રા આગળ મહાલક્ષ્મીના મંદિર આગળથી થાય છે. અને તેમાં મુખ્ય પોળો જાની વરજભાઈવાળી, ઝગડીયા પાડાની, ત્રવાડી બહાલાભાઈની, વાળીયાવાળી, તથા પીપળાવાળી છે, અને તે શીવાય ખડકીઓ ધર્મપુરીવાળી, ટીરખારામ અંબાદતવાળી, અને ઝવેરીલાલ ઉમાધારશંકરવાળી છે. આ શીવાય પીંઝની ભાગોળ સુધી ન્હાની મ્હોટી ખડકીઓ હતી, પણ તેમાંથી હાલ થોડાંક વર્ષથી નાગરી નાતની વરતી શન્ય થઈ છે.

નડીઆદના વડનગરાઓમાં કુળધર્મ શિવમાર્ગ, વૈષ્ણવ સંપ્રદાય, સ્વામીનારાયણ, અને કબીરપંથ છે. સામ્રાટ કાળમાં શાંકર વેદાંત માર્ગ પરિચિત થયો છે. કબીરપંથમાં ફેટલાંક વર્ષ ઉપર જાનદાસજી નામના ગુરુ હતા. સ્વામીનારાયણવાળાઓને વડતાળના મહારાજ ગુરુ છે. શુંગેરીવાળા શુંકરાચાર્ય સર્વ જ્ઞાણુના ગુરુ ગણાય છે. તે સંબંધ નામનો છે. વસ્તુતઃ તેમની સાથે શિવમાર્ગીઓને કે બીજા કોઈને સંબંધ નથી. વૈષ્ણવ સંપ્રદાયમાં શાલિગ્રામ તથા વિષ્ણુની પ્રતિમાઓ શીવાય બીજાનું આરાધન થતું નથી; તેમને ગોમાંછી મહારાજ સાથે સંસર્ગ નથી. સ્ત્રીઓની-શક્તિ-માતાઓ ઉપર શ્રદ્ધા છે અને નવરાત્રિ પાળે છે; અસલ અંબાજીની યાત્રા કરવામાં આવતી અને શ્રદ્ધાળુઓ હોમદવન કરે છે; પણ કોઈનો કુળધર્મ કે આચારવિચાર શક્તિસંપ્રદાયનો નથી. નવા કાળને અંગે ઈશ્વરજી વિદ્યાનો પ્રચાર છે અને તે પ્રમાણે ધર્મવિષયમાં નવી વસ્તીના વિચાર બદલાયા છે ને બદલાશે. પણ આચારમાં અન્ય નગરો જેટલી શિથિલતા આવી નથી; માત્ર નવા યુગનું વ્યવર્તક બળ આચારમાં આવી ગયું છે અને વિચાર પ્રમાણે આચારના રંગ બદલાયા છે ને બદલાશે. પાંચ રૂપીઆના પગારથી તે ન્યાયાધીશ, રકુલમાનર, કારભારી, અને ઐથી પણ વધારે સંતોષકારક પદ ઉપરની મળી ન્હાની મ્હોટી નોકરીઓ, પેન્શન, વ્યાજ તથા ધીરધારના તથા સેનાના અને પુરતંકા તથા સદા વગેરેના વ્યાપાર, દલાલી, વકીલાત, વગેરે ધંધારોજગારથી આખી નાતનો વ્યવહાર ચાલે છે.

એકાદ બેને બાદ કરતાં બાકીની સર્વ સ્ત્રીઓ લખતાંવાંચતાં જાણે છે અને કવચિત સંસ્કૃત ઈશ્વરજીનો સ્પર્શ છે. પુરોમાં જીનાઓ જીની પદ્ધતિ પ્રમાણે વ્યાપારલેખ તથા કર્મકાંડ શીખતા ને હાલ આજુબતું ચાલે

છે. નવી પ્રભામાં ઈંગ્રિજ પાઠશાળાઓના શિખરભાગ સુધી ઉંચે નીચે સર્વ પગથીયે સ્ફુટવાનો ક્રમ આવીશકે વર્ષથી કવચિત્ મન્દ અને કવચિત્ વેગથી ચાલ્યો છે. સાર્વજનિક સેવા અને ગ્રંથકારને ઉદ્યોગ નાતની વસ્તીના પ્રમાણમાં સંતોષકારક છે.

નાગરવાડામાં વૃદ્ધો અવકાશને વખત નાગરવાડામાં પાટડીના લાંબા ઓટલા ઉપર વાતાવિનોદમાં ગાળતા. હાલ હાટકેશ્વરના મંદિરમાં ગાળે છે. એ જ મન્દિરની નેડે પચાસેકે હજારના દ્રવ્યવ્યયથી રા. રા. મનઃસુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠીએ બંધાવેલા બન્ધ શ્રીઉમે-કુમારી મંદિરમાં સંભૂત કરેલી હાહીલક્ષ્મી પુસ્તકશાળામાં ભાવી કાળના વડનગરાઓનો અવકાશકાળ રોકાશે. એ પુસ્તકશાળા શીવાય બીજું પારમાર્થિક કામમાં પણ વડનગરાઓ અસલથી દ્રવ્ય ખર્ચતા આવ્યા છે. વ્યાસકળીમાં બૂધરણ પંચાના વૈદનાથ મહાદેવ અને કીરપાદન પંચાના કુમેરેશ્વર મહાદેવ, પીંઝની ભાગોળે કેશવજીના મહાદેવ તથા પ્રભુશંકરના મહાદેવ, ગામમાં ગોકુળજી કાશીનાથ પંચાના હાટકેશ્વર મહાદેવ, ખોડીધાર માતા ઉપર મુનિમહારાજને ભૂમિદાન આપી તે ઉપર અમારા પિતાએ બંધાવેલા મહાદેવ, કુંડ ઉપર કાશીનિવાસી ભગવંતરામ પંચાના રંધેશ્વર મહાદેવ, કાકળ-ળીયા પાસેના રાંકડેશ્વરના મંદિર પાસે રા. જવેરલાલ ઉમીયાશંકર યાત્રિકના પિતામહ સન્નિધિપ્રાપ્તના મહાદેવ, કુમરાલની ભાગોળ ભણી દવે જમેતરામ કાશીરામે જીજ્ઞાસુ કરાવેલા કદાદેશ્વર મહાદેવ, જની રાધવજી રૂદ્ર-એ કુમ્ભનાથ પાસે સ્થાપેલા ગોપનાથ મહાદેવ, અને રેન્ડેશ્વરની બે માઈલ ઉપરના કામનાથ મહાદેવ, અમદાવાદની ભાગોળે મહોડી વાવનો જીજ્ઞાસુ તથા તેની સામે મહોડી સરે તથા એ ભાગોળ બહાર નારાયણસરોવરના આરા તથા હનુમાનનું નાનું દેવાલય વગેરે કરાવવામાં અમારા પિતામહ ધીરજરામે સુમારે રૂ. ૨૦૦૦૦ ખર્ચેલા તે, અમારા પિતાએ મુગલના ક્રોટ આગળની યુજરાતી શાળામાં પ્રથમ ઈંગ્રિજ શાળા ખેસતી તે ઈંગ્રિજ શાળામાં ચાળીશકે વર્ષ ઉપર હજારેક રૂપિયા ભરેલા અને નારાયણ સરોવર જોડેના બાગ દેવતાપૂજનમાં સમર્પેલો તે, વીશકે વર્ષ ઉપર રતનગાવના આરામાં વધારે કરાવવા વખતરામ પંચાએ કરેલો વ્યય, સુબા-ધના વડનગરાઓને બળેવ ઉપર યજ્ઞોપવીત પછી બ્રહ્મભોજન માટે મંગળજી પંડ્યાએ તીમેલી રકમ, હોલતરામ કીરપારામ પંડ્યાએ એ હજાર રૂપિયા ખર્ચી નડીઆદની જનરલ લાઇબ્રેરીને પેતાના પિતાના સ્મરણાર્થે બાંધી આપેલી ઈમારત, કીરપારામ હોલ, મરનાર દવે જમેતરામ કાશીરામે પેતાની વીશ પચીશ હજારની સર્વસ્વ મીલકતનું અર્પણ કરેલું તેમાંથી ઉભી થયેલી જમેતરામ સંસ્કૃત પાઠશાળા, અને પંડ્યા શ્રીવલ્લભ ભગવાનજીની પાછળ ચાલતું સદાનંત. એ પ્રમાણે નડીઆદના નાગર બ્રાહ્મણ જીવતા અને સાંપ્રત કાળમાં યથાશક્તિ યથાવૃત્તિ પરમાર્થે દ્રવ્ય ખર્ચતા આવેલા છે તે દ્રવ્ય આજસુધી પારમાર્થિક રૂપે આમ હયાત છે. આ ઉપરાંત અમારા પિતાની ઇચ્છાનુસાર કાજ ચકલાપાસે શ્રીનાથજીનું મંદિર તેમના વર્ષમાં કરાવેલું છે.

નડીઆદના વડનગરાઓનો સ્મશાનવિધિ નગરથી બે ત્રણ ગાઉ ઉપર મંજીપરા ગામ આગળ શહેડી નદીને તીરે થાય છે અને અરાડ માસ સુધીનાં બાળકને નગર બહાર શેરના મેદાનમાં ભૂમિદાન દેવાય છે.

જન્મથી મરણ સુધીના શાસ્ત્રવિહિત અને શિવિવિહિત આચાર વડનગરાઓમાં સર્વ નગરોમાં ઘણુંખરું મળતો છે અને તેની વીગત અત્ર આપવા અગત્ય નથી. આ ગામમાં શિવિવિશેષમાં સુખ્ય વાત એટલી છે કે એ આના, ચાર આના, વગેરે દક્ષિણ આપવાની શક્તિ અને સંપત્તિ પ્રમાણે દરેક ધરવાળો એ આના, ચાર આના, પા મહેમુદી, અર્ધા મહેમુદી, મહેમુદી, અર્ધો રૂપિયો, ને એક રૂપિયો-એટલામાંથી તેની રિચ્, હોય તેટલાની તે આસામી ગણાય છે, અને આવા જોટલા વર્ગ છે તે વર્ગને માથે મરણપરજીને પ્રસંગે અમુક સંખ્યાની અને અમુક ભોજનની નાતો જમાડવાની છે અને તે નાતો કરની કહેવાય છે. આ ન્યાયનું ધોરણ એવું છે કે એ આનીવાળાથી ચાર આનીના વર્ગની નાતો ન થાય અને ચાર આનીવાળાથી એઆનીવાળાની ન થાય. એ આનીવાળાને ચાર આનાવાળા વર્ગમાં જવાની ઇચ્છા હોય તો તેની ખુશીની વાત છે. પણ હોય એક વર્ગમાં ને નાત કરે બીજા વર્ગની, એમ થતું નથી. આ મર્થાદામાં સર્વને સ્વતંત્રતા છે, પણ ચાલતા સુધી દંભ કરી વધારે ઉંચા વર્ગમાં જવાની અથવા દ્રવ્ય હોવા છતાં હલકા વર્ગમાં જવાની વૃત્તિ કાઈદશાવતું નથી. પલ્લું, નાતો, રીઝાત વગેરે સર્વ વિષયોમાં વધારાધટાડા કરવા ઉપર કોઈની વૃત્તિ થતી નથી. માત્ર સગવડઅગવડને વિચારે ફેરફાર કરવાની આવશ્યકતા હોય ત્યાં થાય તો કાઈવાંધો કહાડતું નથી. નાતમાં ગોર કે પહેલ કાઈ છે નહીં.

આ પ્રમાણે નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિની વર્તમાન અવસ્થા છે. એ અવસ્થાનું ચિત્ર સંક્ષેપથી પણ ચારપાસથી આપવા આ પુસ્તક તૈયાર કરેલું છે.

પુસ્તકના બાકીના ભાગના ચાર વિભાગ પાડ્યા છે. પ્રથમ વિભાગમાં નડીઆદમાં આ નાતમાં પળાતા સ્નાનસ્તુતકના તથા વિવાહને માટે અપની ગણાતી પેઢીઓના નિયમ આપ્યા છે. બીજા ભાગમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ સમસ્તની વંશાવળીઓનાં વૃક્ષ છે. ત્રીજા ભાગમાં એમાંનાં વિદ્યમાન સ્ત્રીપુરુષનું અને બાળકાનું પ્રથમાક્ષરને અનુક્રમે નામવાર સૂચીપત્ર આપેલું છે અને તે સૂચીપત્રમાં વંશાવળીના સંબંધ તથા બીજી ક્રેટલીક વીગત આપેલી છે. બીજા ભાગમાં આ વંશાવળી અને સૂચીપત્રનો કુવી રીતે ઉપયોગ કરવો તે આપેલું છે. દરેક વંશવૃક્ષની સાથે તેનાં ગોત્ર આદિ નવ વાનાંમાંથી જેટલી વીગત નક્કી થઈ શકી તેનાં નામ સંસ્કૃત પ્રમાણે શુદ્ધ કરી આપેલાં છે.

અમારા પૂજ્ય પિતા ત્રિપાઠી માધવરામ ધીરજીરામે સંવત ૧૯૫૩ ના આષાઢ સુદની નવમીએ એટલે બડલી નવમીએ આ સંસારની પ્રાણમાત્રા સંપૂર્ણ કરી દેહ છોડ્યો. તેઓ પરમ વૈષ્ણવ હતા. ધર્મે ઉપર તેમની અત્યંત આસ્થા હતી. સંપત્તિ અને વિપત્તિની અનેક કાષ્ટાઓનો તેમને અત્યંત અનુભવ કરવો પડ્યો હતો અને તે ઉભય પ્રસંગે ભક્તિમાંથી કે ધર્મમાંથી તેમનું ચિત્ત દ્વર ખરસું નથી. તેમના ચિત્તથી તેમણે કાઢેને શત્રુ ગણ્યો નથી અને કોઈનું અનિષ્ટ કરવા પ્રયત્ન કર્યો નથી કે વાસના રાખી નથી અને સર્વનું ચિત્તમાંથી હિત જ ધ્રિયેલું છે. જેને જેને એમનો વધારે કે ઓછો અનુભવ થયો હશે તે આ સર્વ વાક્યોમાં સાક્ષી પુરશે. નડીઆદના અમારા જ્ઞાતિજન્યુઓ ઉપર તેમને મમતા હતી અને જ્ઞાતિજન્યુઓની તેમના ઉપર મમતા હતી. એ પરસ્પર પ્રીતિનું આ સર્વ જ્ઞાતિજન્યુઓના ચિત્તમાં સ્મરણ રહે અને પ્રસંગોપાત તેઓને આ પુસ્તકનો ઉપયોગ થતાં તેમના હૃદયમાં સદ્વિત્તિ ઉદય પામે તેવે કાળે તેમના હૃદયમાં અમારા પરમ ભક્ત અને ધર્મિષ્ઠ પિતા ઉપર ગુણાનુરાગ ઉદય પામે અને એ ગુણસ્મરણ જેટલો અવશેષ ચિરંજીવ થાય તો અમારા પુત્રવત્સલ પિતા માટે અમારાં તપા હૃદય શાંત થાય એ અભિલાષથી આ “ માધવરામસ્મારિકા ” આ જ્ઞાતિજન્યુઓને અર્પી છે.

સંવત ૧૯૫૫ ઈ. સ. ૧૯૦૦

ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.  
નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.

### અન્ય સમજવાનું સૂચનાપત્ર—

૧. નાગર બ્રાહ્મણ પોતાના સંબંધમાં નવ વસ્તુ જાણવા યોગ્ય ગણાય છે.

ગોત્રં શર્માવટંકંચ શર્મા ચ પ્રવરઃ શિર્વઃ ।

વૈવી ગણપતિર્વિદાં નવ જાનાતિ નાગરઃ ॥

આ અન્યના પ્રથમ ભાગમાં નડીઆદના વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણોનાં વંશવૃક્ષ આપેલાં છે. તે પ્રત્યેક વૃક્ષ સાથે એ વૃક્ષના આ નવ પદાર્થની ટીપ આપેલી છે. જ્યાં નવમાંથી યોગ્ય પદાર્થ અજાત છે ત્યાં તે આપ્યા નથી. નડીઆદમાં પંદર ચાળીશ અથવા ઉત્તમ પક્ષ અને ધર્મ પક્ષ તાડ છે. એ એ તેના પુરૂષો પણ પ્રત્યેક વૃક્ષ સાથે પિતૃવંશમાં દર્શાવેલા છે.

૨. પ્રથમ ભાગમાં વંશવૃક્ષો છે. વંશવૃક્ષો ૧૩ છે, પણ તેના પેઠાભાગ અ, બ ગણતાં કુલ ૧૬ વંશવૃક્ષો છે. ઉત્તર ભાગમાં સૂચીપત્ર છે. એ સૂચીપત્રથી જણાશે કે તારીખ ૨૮-૫-૧૯૨૫ સુધીમાં કુલ ૨૪૮ સ્ત્રીઓ, પુરૂષો, અને બાળકો નડીઆદમાં હયાત હતાં. તેમજ એ તારીખ સુધીના વર્ષમાં જે વયવર્ષ પુરું થયેલું તે આપેલું છે. પ્રત્યેક વૃક્ષના નીચલા ભાગમાંનાં સ્ત્રીપુરૂષોનાં નામની પાછળ ૧, ૨, ૩, વીગેરે સંખ્યાના આંકડા મૂકેલા છે. તે ધણુખર જીવતા માણસના નામની જેટ મૂકેલા છે. પ્રથમ વૃક્ષમાં આ પ્રમાણે છેલ્લી સંખ્યા ૬૧ છે, તે પછી ૭૦ સંખ્યા બીજા વૃક્ષમાં છે, અને તે પ્રમાણે ઉત્તરોત્તર વૃક્ષોની સંખ્યાઓ લખેલી છે. કુલ સંખ્યા ૭૧૪ છે.

૩. સૂચીપત્ર અક્ષરને અનુક્રમે ગોઠવેલું છે અને બાહ્ય તથા વૃદ્ધ સર્વ વસ્તીનાં નામ એ પત્રમાં છે. જે સંખ્યા વંશવૃક્ષોમાં છે તે જ સંખ્યા સૂચીપત્રમાં પણ પ્રત્યેક નામ સાથે મૂકેલી છે. અમુક જીવતા મનુષ્યનો પિતૃવંશ અથવા માતૃવંશ અને લગ્ન સંબંધ જોવા હોય તો તે મનુષ્યનું નામ અને તે નામ સાથેની સર્વ

સંખ્યાઓ સૂચીપત્રમાં જોવી, અને તે સંખ્યાઓ સાથેનાં તેનાં નામ જુદાં જુદાં વૃક્ષોમાં એ સંખ્યાઓ ઉપરથી જડશે, અને તે ઉપરથી તેનાં સર્વ સંબંધીઓ જડશે.

દૃષ્ટાંત:—“ ઉદયરામ ” સૂચીપત્રમાં અક્ષરવર “ ઉ ” વાળાં નામોમાં છે. ઉદયરામ આગળ ૯૩ અંક છે; એથી જાણી શકે તેમનાં પત્ની અમૃતલક્ષ્મી ( મોષલી ) છે, અને તે પંડ્યા વંશમાં ( વૃક્ષ ૨ અ. ) જન્મ્યાં હોવાથી અંક ૯૨ છે; આથી ઉદયરામનો સસુર પક્ષનો અને તેમનાં સંતાનોના માતામહના વંશનો સંબંધ જાણી શકીએ. ૯૩ માં આંકની નીચે  $\times \times$  નિશાનીઓ છે તે સૂચવે છે કે અમૃતલક્ષ્મી અને ઉદયરામને સંતાનો છે અને આવી  $\times \times$  નિશાનીઓ જ્યાં જ્યાં હોય ત્યાં ત્યાં તે ‘સંતાન હોવાની’ સૂચનારૂપ છે અને જ્યાં ‘O’ એ નિશાની હોય ત્યાં ‘સંતાન રહિત’, છે, એ સમજવું; નિર્વંશ પહેલેથી કે પછીથી પણ થયાનું એટલે કે આ વંશવૃક્ષ છપાયું તે વેળા એવી સ્થિતિ થયેલી હોવાનું સૂચવાય છે.

બીજા અંક ૩૬૪ છે. બીના પહેલાં અંક ૧૯૮ અંકમાં ખોટા મૂકાયો છે. ઉદયરામનાં મા કાશીકાર (૩૬૩) ( વૃક્ષ ૩ ) જની ગણુપતરામ દુઃખભંજનની ઓકરી હોવાથી ‘ ૩૬૪ ’ થી ઉદયરામનો માતૃપક્ષનો જની વંશ સાથેના સંબંધ સૂચવાય છે; એથી તેમની માતા પિતાના વંશની ખબર પડે છે. વળી ૬૧૩ અંકનો આંકડો સૂચવે છે કે ઉદયરામની મા કાશીકાર માતૃપક્ષે ત્રિપાદી વંશમાંથી ઉતરેલાં છે. અને દરેક ત્રિપાદીનાં પૌત્રી ( જુઓ વૃક્ષ ૮ ) છે, અને એવી તેમની માતા પિતા પિતાનો વંશસંબંધ જાણી શકીએ. ત્રીજો અંક ૫૦૧ છે ( વૃક્ષ ૪ ) એ તેમના પિતૃપક્ષનો સંબંધ સૂચવે છે. એથી તેમના પિત્રાધીઓ આદિ સંબંધીઓ માટે એ આંક જોવો. તેમ ત્યાં એમનાં પત્નીના નામ સાથે તેમના પિતા ‘ હીરાશંકર પંડ્યા ’ નું નામ લખ્યાથી પંડ્યા વંશ સાથેના સંબંધ પણ સૂચવેલો છે. વળી ઉદયરામનાં સંતાનો પોતાના પિતૃવંશનો સંબંધ ૫૦૧ થી જોઈ લે અને ૯૩ માંથી પોતાના માતૃપક્ષનો સંબંધ જોઈ લે.

ઉદયરામના પિતા ગુલાબરામ મયત છે, તેથી તેમના નામ આગળ કાષ્ઠ આંક મૂકેલો નથી, પણ ઉદયરામના આગળના ‘૫૦૧’ આંકથી જાણી શકે તેમ ગુલાબરામના નામ નીચે તેમનાં પત્ની કાશીકારના નામ સાથે તેના પિતા ગણુપતરામનું દુઃખભંજન જનીનું નામ લખ્યાથી, જનીના વંશવૃક્ષમાં એ નામ જોવાથી એ સંબંધ જડશે.

દુકમાં (૧) અંક ૫૦૧ થી એમનો પિતૃવંશ અને સંતાન જાણી શકીએ. (૨) ૩૬૪ આંકથી એમનાં માતા કાશીકારનો પિતૃવંશ જાણી શકીએ. (૩) ૯૩ થી એમનો સસુરવંશનો સંબંધ જાણી શકીએ અને (૪) ૬૧૬ અંક થી માની માનો વંશસંબંધ જાણી શકીએ, (૫) ગુલાબરામની માતા ના પિતાની અવટક પંડ્યા છે, તેથી શિવરામ પંડ્યાવાળું વંશવૃક્ષ જોતાં પિતામહીનો વંશસંબંધ જાણી શકીએ.

ઉપરના આ એક દૃષ્ટાંત પ્રમાણે સૂચીપત્રમાં સર્વ જીવજંતુ તથા જાળોકાનાં નામ છે તેની જોડના આંકડા જોવાથી જોને કાંઈને પોતાનાં સંબંધીઓના સંબંધ જાણવા હશે તેને જાણી શકીએ.

આ વંશ વૃક્ષોમાં પ્રસ્તુત દ્વિતીય આવૃત્તિવેળા પહેલી આવૃત્તિ વેળા અંક મૂકવામાં જે વિવિધદૃષ્ટિ બિન્દુઓ સંયોજકોએ રાખેલાં હતાં તે દૃષ્ટિ બદલ રહેવાથી કેટલાક આંકડાઓ દરેક વ્યક્તિ આગળ મૂકવાનું સૂઝેલું નથી, એટલે તેટલી ન્યૂનતા આ આવૃત્તિમાં રહી ગઈ છે. પણ તે તે વ્યક્તિનાં માતૃ, પિતા અને પત્નીનાં માતા પિતા, દાદાદાદીનાં નામો છે તે વંશવૃક્ષ જોવામાં આવશે, તે તે તે સંબંધો મળી રહેશે.

વિવાહસંબંધ વારસે તેમ સ્નાનસૂતક વારસે સગપણ જાણવા તથા પહેલીઓ ગણુવામાં ઉપરની રીતે શોધન કરવાથી મુગમ પડશે.

શીવાય—આ વૃક્ષોમાં સંજ્ઞાઓ નીચે પ્રમાણે વાપરી છે:

પ.=પતિ.

મા.=માર્થા.

ઉ.=ઉત્તમપક્ષ અથવા પંદરનું તડ.

ધ.=ધર્મપક્ષ અથવા આળીશનું તડ.

વિ.=વિવાહિત. લગ્ન ન થયું હોય, પણ માત્ર વિવાહ થયો હોય તે.

## નડીઆદમાં વિવાહ તથા સ્નાનસૂતકને માટે નીચે પ્રમાણે આચાર તથા રૂઢી પળાય છે.

૧ વિવાહ—ગમે તેટલી પ્હેડીએ સગોત્રીઓનો વિવાહ ન થાય. પરગોત્રીઓ ચોથી પ્હેડીઓમાં પરણે, અને ત્રીજી પાંચમી પરણે; એથી વધારે નિકટ સંબંધમાં લગ્ન ન થાય.

૨ જન્મસૂતક—પીત્રાધઓમાં, સાત પ્હેડી સુધી દશ રાત્રિ, આઠથી ચૌદ પ્હેડી સુધી ત્રિરાત્રિ, અને એક-વીશ પ્હેડી સુધી અઠોરાત્રિ અથવા એક રાત્રિ.

૩ મૃતસ્નાન—એકથી ચાર પ્હેડી સુધી સામાસામી સ્નાન, એકને બીજી પ્હેડી અને બીજને પાંચમી પ્હેડી હોય તો બીજી પ્હેડીવાળાને સ્નાન, પણ પાંચમીવાળાને નહીં. ચોથા ચોથી સુધી સ્નાન. ચોથા પાંચમી નહીં. ત્રીજા પાંચમીમાં ત્રીજને અરૂં, પાંચમાને નહીં, અને પ્હેલા પાંચમીમાં પાંચમાને નહીં, પ્હેલાને અરૂં, પીત્રાધનું સ્નાન ગમે તેટલી પ્હેડીએ અરૂં. યજ્ઞોપવીત આપનાર શુરનું સ્નાન. જટલાનું મૃતસૂતક તે સર્વેનું સ્નાન. માસી, માસા, ફેાઈ, કુવા, જમાઈ, સાસુ, સસરા, સાળો, તથા સાળીનું સ્નાન. સંતાન વિગેરે સંબંધબીજ ન હોય તો પણ આ સ્નાન કરવાં.

૪ મૃતસૂતક—(અ) પીત્રાધઓમાં, ત્રણ પ્હેડી સુધી ચાર રાત્રિ, ચોથીથી સાતમી સુધી દશ રાત્રિ, આઠથી ચૌદ સુધી ત્રિરાત્રિ, એકવીશ પ્હેડી સુધી અઠોરાત્રિ, એકવીસ પછીની પ્હેડીએ સ્નાને શુદ્ધિ. (આ) માતા-મહા, માતામહી, માતુલ ( મામા ), માતુલપત્ની ( મામી ), માસી, માસા, ફેાઈ, કુવા, બાણજ, અને બનેલી એટલાનું ત્રિરાત્રિ, સાસુસસરાનું ત્રિરાત્રિ. સાળાનું એક રાત્રિ. બહેનનું બાઈને ત્રિરાત્રિ. બહેનને બાઈનું ત્રિરાત્રિ. ( ઈ ) શય ઉચકવા નહાનારને એક રાત્રિ, તોલડી ઉચકનારને ત્રણ રાત્રિ ચિત્તાને અડકનારને ત્રિરાત્રિ. અગ્નિ-સંસ્કાર કરનારને દશ રાત્રિ સૂતક, તે દશાના પિંડ કરે ત્યારે ઉતરે. (ઉ) માસા તથા કુવાને સંતાન ન હોય તો તેનું સૂતક નહીં, સ્નાન અરૂં.

૫ મુછ આપવાની—મરણનાં અર્ધાં સૂતકમાં મુછ લેવડાવવી. તેમાં ત્રણ રાત્રિવાળા પીત્રાધએ મુછ લેવડાવવાની નહીં. પણ પીત્રાઈ શીવાય બીજા સંબંધને લીધે ત્રિરાત્રિ સૂતક પાળે તેણે મુછ લેવડાવવાની.

૬ પ્હેડીઓ ગણવાની રીત—મળ માણસ મુકી તેનાં સંતાનની પ્હેડી પ્હેડી, તે પછીનાં બીજા ધત્યાદિ. જેમ કે પ્રથમ ત્રવાડી વૃક્ષમાં ધર્મસુખરામ ( નં. ૨૧ ) ની પ્હેડી પાંચમી અને નરહરિરામ ( નં. ૪૩ ) ની પ્હેડી ત્રીજી. ઉપર ન્યાં સ્પષ્ટ માર્ગ બતાવ્યો ન હોય ત્યાં સામાસામી પ્હેડીઓનો સૂતકવ્યવહાર એવી રીતે થાય કે ન્યાં બે જણ સાત સાત પ્હેડીના પીત્રાઈ હોય ત્યાં બેને મૃતસૂતક દશ રાત્રિ, પણ એક સાત પ્હેડીનો હોય ને સામે દશનો હોય તો સાત પ્હેડીવાળાને દશરાત્રિ અને દશ પ્હેડીવાળાને ત્રિરાત્રિ.





## ૨૯. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીની ખાનગી નોંધપોથીમાંથી

મારા જન્મ } સને ૧૮૫૫ ના ઑક્ટોબર તારીખ ૨૦ શનિવારે  
 સંવત ૧૮૧૧ ના આસો સુદ ૧૦ દશરત્રને—

દિવસે નડિઆદમાં થયો. પિતા માધવરામ ધીરજરામ, માતા સૌ. શિવકાશી. હાલ મારા પિતાના સગોત્ર વર્ગમાં તથા માની માના વંશમાં નીચે પ્રમાણે માણસો હૈયાત છે. નામ નીચે ઉમરનો આંકડો છે:—

૧. માધવરામ ધીરજરામ મોહનરામ. ૨. મનસુખરામ સૂર્યરામ શિવરામ મોહનરામ. ૩. ગોવર્ધનરામ  
 ૫૫ ૪૮ ૩૩

માધવરામ (હું પોતે). ૪. નરહરિરામ માધવરામ. ૫. તનસુખરામ મનસુખરામ. ૬. રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ.  
 ૨૧ ૨૨ ૨

ભાયાઓ:— ૧. શિવકાશી ( મારાં માતુઃશ્રી ). ૨. લલિતા ( કોમ ) ગોવર્ધનરામ. ૩. વિષ્ણુલક્ષ્મી  
 ૫૩ ૨૩ ૧૫-૧૬

( કોમ ) નરહરિરામ. ૪. સદ્ગુણલક્ષ્મી ( કોમ ) તનસુખરામ.  
 ૧૮-૧૯

પુત્રોએ:— ૧. માધવરામની:—શણુગારલક્ષ્મી+ તા. સમર્થલક્ષ્મી.  
 ૩૧ ૨૬

૨ ગોવર્ધનરામની:—લીલાવતી, જસવંતી, જયંતિ.  
 ૮ ૫ ૧૧.

૩. મનસુખરામની:—રવિલક્ષ્મી.+  
 ૩૧

૪. તનસુખરામની:—ઉમાંગલક્ષ્મી.  
 ૧

+ આમને પાછો પોતાનો વિસ્તાર છે તે લખ્યો નથી. માની માના વંશમાં ૧. મારા મામા બાળકૃષ્ણ  
 ૫૫

શુભાચારામ અને મામા રવિલક્ષ્મી. ૨. મારા મોટા મામા મયત મણીરામનું કુટુંબ આપની માના વંશમાં.  
 ૩૫

મારાં ફાઈના દીકરા પંડ્યા મોતીભાઈ રધુનાથજી.  
 ૩૮

માતાપિતામહ ધીરજરામ ગુજરી ગયા સંવત ૧૮૮૩ ઉપર

માતામહ શુભાચારામ ,, ,, બાવન વર્ષ ઉપર

પિતામહી ઉમયાકુંવર ,, ,, ગયાં સંવત ૧૮૧૨-૧૩

માતામહી ગોવંદકાર ઉર્ફે ગોરીમા ,, ,, સાતવર્ષ ઉપર તા. ૨૫ જુન ૧૮૮૯.

### પ્રમિતામહ-મોહનરામ નરસેરામ નંદરામ

એવું કહેવાય છે કે મોહનરામને એક દુકાન નડિઆદ હતી અને એક દુકાન સુરત હતી. બંને દુકાન એમની અને એમના સગા ભાઈ પ્રભુરામની સહિયારી હતી અને પ્રભુરામ મોહનરામના નામથી ચાલતી હતી.

એમને ત્રણ પુત્ર અને એક પુત્રી:—૧. ધીરજરામ, અને ૨. શિવરામ અને ૩. બહાલાભાઈ ( બીજી સ્ત્રીના પુત્ર ) ૭ પુત્રી ૧. શુભાચ ( પ્રથમ સ્ત્રીની ).

પ્રભુરામના પુત્ર બાળકૃષ્ણ તેમનો વિવાહ ચીનુ સાથે થયેલો હતો, ચીનુ તે અચાભાઈ વરજભાઈનાં સાસુ. મોહનરામ પ્રભુરામની દુકાન બાગી અને મોહનરામના પુત્રો મુંબાઈ જઈ રહ્યા.

બાલાભાઈ મુંબાઈમાં ગુમાસ્તી કરતા હતા તે છોડી પેટલાદના હીરાશંકરના આપ ગીરજાશંકર જોડે ભાગમાં મોતીનો વ્યાપાર કરવા લાગ્યા. તેમાંથી રૂ. ૮૦,૦૦૦ )ની રોકડ લઈ નડિઆદ પાછા આવ્યા અને તે સર્વ જમીનમાં દારી પચીશકે વર્ષ પર ગુજરી ગયા.

જાને આવે પીરે તેઓ ખરચાળ હતા. પારકાની આપતમાં અને પરમાર્થમાં કંજુસ હતા. પ્રથમ સ્ત્રીની તેમને કમળા પુત્રી હતી અને તેનાથી બે દોહિત્ર છે: ૧. નર્મદાશંકર તથા ૨. જટાશંકર ( મણીશંકરના પુત્ર ) છે. મરતી વખત યુવ્યની નાત કરવા પ્રસંગે એક પાંચ દક્ષિણા આપવાની સૂચનાના ઉત્તરમાં તેમણે કહ્યું કે “ નાતની રૂઢિ પ્રમાણે ટ્રાડીઓ આપો. પાઈન આપશો, કારણ મ્હારે બાણા છે.”

શિવરામે મુખ્યમાં વેપાર કરવા માંડ્યો. તેમાં ખોટ ગઈ એવું કહેવાય છે. તે પછી તેમણે કાશીવાસ કરી સંન્યાસ લીધો અને ગંગામાં જળસાધી થયા.

શિવરામના પુત્ર સુરજરામ કોઈક ઈંગ્લેજ જાણતા હશે. ગુમાસ્તી કરતા હતા. અને પુત્ર મનઃસુખરામને જ માસના નિર્ધન અવરથામાં મૂકી ગુજરી ગયા.

તેર વર્ષની ઉંમરે અથવા તેટલામાં ધરખાર તથા વિવાહિત કન્યા છોડી શ્રીનાથજીના ગોસાંઈ મહારાજ નડિયાદ આવ્યા હતા, તેમની જોડે, ‘બાળકૃષ્ણ’ શ્રીનાથજી ગયા, ત્યાં પ્રથમ ભિક્ષા માગી પેટ ભરતા, પછીથી ગોસાંઈના વિશ્વાસનું પાત્ર થતાં તેમના તરફથી પૈડીયું મળતું તે રાંધી ખાતા અને વજાદિ સાથે તે ત્રણ રૂપિયા પ્રતિ-માસે મળતા તેમાંથી વધે તે પાછું આપતા. આખરે શ્રીનાથજીના ભંડારી તથા અધિકારીનું પદ તેમને મળ્યું. તે પ્રસંગે પણ આથી વધારે લેતા નહતા, અને શ્રદ્ધાથી ધર્મ માની કામ કરતા. શ્રીનાથજીના ટીકાયત મહારાજને ઉદેપુરના રાણાએ સન ૧૮૭૬-૭૭ માં કહાડી મુક્યા ત્યારે રાણાએ બાળકૃષ્ણને રહેવા કહ્યું, છતાં લૂણહરામી ન થવાની ઈચ્છાથી ગોસાંઈજી સાથે મુંબાઈ આવ્યા. તે પછી ગિરિરાજમાં જઈ રહ્યા પાછા સન ૧૮૮૯ માં મુંબાઈ આવ્યા અને કુટુંબનાં માણસોને મળ્યા. તે પ્રસંગે ઇંગ્લેન્ડલાઈઝ ગોસાંઈજીના મંદિર પાસે શ્રીનાથજીના ટીકાયતને ત્યાં બાળકૃષ્ણ રહેતા અને તેમની પાતળ જમતા. મુંબાઈમાં એમને વાઘણી ઉપડી અને ગિરિરાજમાં દેહ પાડવાની ઇચ્છાથી ત્યાં ગયા અને બે માસમાં (સંવત ૧૮૪૫ જેઠ સુદ બીજે ) ત્યાં ગુજરી ગયા. એમનો સ્વભાવ તામચી હતો. જાની ન હતા. માત્ર ભક્તિ જાણતા. ગુજરતી વખત એંશી વર્ષનું વય હતું. શરીર દુબળું પણ નિરોગી હતું. અત્ર વજન પ્રમાણે માગી ખાતા. સ્મરણશક્તિ સારી હતી. વૈરાગ્ય છતાં કુટુંબવાસના તીવ્ર હતી. વૈષ્ણવતા દૃઢ હતી. બુદ્ધિ સાધારણ પણ ઉત્સાહી હતી. તામસ ન રહ્યો હોય ત્યારે સારી અને ડાહી સમજણભરેલી વાત કરી શકતા.

શિવરામના બીજા પુત્ર ગોવિંદજી હતા. સદા નામનાં બાળ વિધવા મૂકી ધીરજરામના મરણ પછી તેઓ ગુજરી ગયા. સદા ગુજરી ગયે બે ત્રણ વર્ષ થયાં.

૨ જુલાઈ ૧૮૮૯.

## પિતામહ ધીરજરામ અને તેમનું કુટુંબ

મોહનરામની દુકાન બાગ્યા પછી ધીરજરામ મુંબાઈ ગયા તે પ્રસંગે રહેવે ન હતી. પણ પગરસ્તે સુરત થઈને અથવા ખંભાત થઈને વહાણમાં બેસી જવાનું. ટપાલ દર જાતની હતો અને નડિઆદથી મુંબાઈ કાગળ આવતાં એાછામાં એાછા ચાર આના બેસતા અને દશપંદર દિવસ થતા. ટપાલના ઝીણા ચિનાઈ કાગળ લેાડા લખતા અને એક લખેાટામાં ઝીણી ઝીણી કાગળની કરકરોપર બુદ્ધા બુદ્ધ મળી દશ પંદર કાગળ બીડાતા.

ધીરજરામ પછસા ફેમ કમાયા, ફેમ ખરચતા, ફેમ સાચવતા નાતજાતમાં ફેવી રીતે રહેતા, ક્રિયા ધરમાં રહેતા, કુટુંબ અને ચાકરો સાથે ફેમ વર્તતા, પરભાર્યા માણસ અને પશેણ સાથે ફેમ વર્તતા, અને આખરે ફેવી વ્યવસ્થા કરી ગયા તે વજેરે વાનો વૃષ્ઠિને મ્હેણે સંભળાયેલી છે. નાતમાં અને ગામમાં એટલે આખા નડિઆદમાં તેમની કીર્તિ આજ સુધી પ્રસિદ્ધ છે. તેઓ યશસ્વી, દીર્ઘ હૃદયવાળા, અને ખખડદાર મરદ આદર્શમાં ખપતા. ધારેલું પાર ઉતારતું, કોઈની દરકાર કરવી નહિ. દરેક કામમાં ધોરણે બાંધી તે પ્રમાણ ચાલવું વિજેરે તેમની પ્રકૃતિનાં બધારણ ગણાયાં છે. તે છતાં પોતાનાં ધોરણ કોઈ સમજે નહિ તેમ ચાલવાનો શોખ હતો.

મોહનરામ એવા ભલા આદમી હતા કે દુકાનમાં ખાધ ગઈ છતાં પછસા મુકવા માણસો આવે તેને દુકાનની સ્થિતિ કહી દેતા. પ્રભુરામ સહ વહીવટ ચલાવતા. હાથે વેંડે પાંચ આંગળીએ પહેરતા અને ડાળથી દુકાનની સાખ ટકાવતા. મોહનરામના જીવતાં જ દુકાન ભાગી અને બધા છોકરા મુંબાઈ ગયા ત્યારે સંગાથીમાં તેમની સાથે પારકે ઘેરથી માગી લીધેલાં દારીકસલી હતાં.

બહાલાભાઈ મોતીના વેપારીને ત્યાં નોકર રહ્યા હતા અને છેવટ રૂ. ૫૦૦ નું વર્ષાસન લેતા અને રૂપિયા તથા દાગીના પુષ્કળ મુકી ગુજરી ગયા હતા. ધીરજરામ એમનાથી રહેવામાં અને સ્વભાવમાં બુદ્ધા જ હતા. ટાટમાં બારભાયાની અટકવાળા વેપારીઓ રહે છે; તેમના બાપદાદા, મલબાર, સિંધ વિગેરે ઠેકાણીથી આવનાર વેપારીઓને રૂપિયા ધીરી, બીજી એપે સવાગણા રૂ. પાછા લેતા. તેમને ત્યાં ધીરજરામ ટુંકે પગારે નોકર રહ્યા અને તેમનો વિશ્વાસ મેળવ્યો. તે દિવસથી તે આજથી પચીસ વરસ ઉપર નાગર બ્રાહ્મણો ઉપર મુંબાઇના વેપારીઓનો વિશ્વાસ હતો. અને તેમને જ કીલી સોંપતા. બારભાયાઓને ત્યાં ધીરજરામને પગાર ટુંકા હતો. પણ તેઓને ધીરજરામ પર વિશ્વાસ હોવાથી પોતે જ ધીરજરામને પૈસા ધીરતા અને તેમની પાસે વેપાર કરાવતા. એમ પણ કહેવાય છે કે શેડીઆઓને નફા થાય તેમાંથી કમીશન ધીરજરામને આપતા. એવું પણ કહેવાય છે કે ધીરજરામનાં શેડ અથવા શેકાણી એમને પોતાની પુંજ સોંપી જત્રા કરવા ગયાં તે પાછાં આવ્યાં નહિ અને એ પુંજ ધીરજરામને પચી, પરંતુ પારકી પુંજ લીધાના પસ્તાવાથી તેમણે તેમનાં મ્હોટા ભાગ ધર્મોદા કરી દીધો. તે પ્રસંગે નડિઆદમાં નાગરી નાત સાથે એમને દ્વેષ હતો; સહ કૃપણ લોકો, તેમની વચ્ચે ધીરજરામ નકાળાજી જેવા યદ્ધિભેષક હજારે રૂપિયા ધર્મોદા કરવા માંડ્યા, તે જોઈ નાતના લોકે તેજદ્વેષથી આ વાત જોડી કહાડી હોય તો તેમાં પણ કાંઈ નવાઈ જેવું નથી. ધીરજરામને હાથે આટલી દ્રવ્યની ધર્મોદા ખાતે રેલ ચાલે તે પણ કૃપણ સ્વભાવવાળાઓને સમજાય એવી વાત ન હતી, અને તેથી ધીરજરામની ઉદારતાનું કારણ લોકોએ પોતાના સ્વભાવના ધોરણથી કલ્પેલું હોય તો તે પણ સંભવિત છે. પંસે પૈસે દ્રવ્ય એકઠું કરનાર નાંડઆદ વારીઓને પંદર દિવસ પ્રવાસ કરતાં હાથ આવે એવા મુંબાઈવાસીને થયેલી આ કમાણીનો માર્ગ જાણવાનું સાધન નહતું અને ધીરજરામ એ પારકા પઈસો પચાની પડ્યા હોય તો તેમના હૃદયની વાત કોઈ જાણી જાય, એ એમનો સ્વભાવ જોતાં કેવળ અસંભવિત છે. એટલું જ નહિ, પણ આટલું તો નિર્વિવાદ છે કે ધીરજરામના શેડ બારભાયાઓ હતા, બારભાયાઓ નિર્વેશ નથી થયા, તેમના વંશજો ધીરજરામની નોકરી હજી સુધી પ્રીતિથી સંભારે છે. એનો મ્હારા પિતાને પ્રત્યક્ષ થયેલો અનુભવ છે. ધીરજરામની મૂળ મુડી ટુંકી હતી એ સ્પષ્ટ છે અને બારભાયાઓ તો દ્રવ્યવાન હતા, ધીરજરામને ભેયાર હજાર રૂપિયા અથવા વધારે સોંપી પોતે જત્રા કરવા જાય, એ મોટા કુંદુજવાળા બારભાયાઓને કરતું પડ્યું હોય એ કેવળ અસંભવિત છે, અને ધીરજરામને પૈસા પચવા દે એવા નિર્માલ્ય બારભાયાઓ ન હતા; આ વિગેરે કારણથી એમ જ માનવું ઉચિત છે કે ધીરજરામની કમાઈ ખોટો માર્ગે થઈએ કેવળ અસત્ય છે. જ્યારે એમના સદ્ગુણ જાણીએ છીએ ત્યારે આ વાત સિદ્ધાંત જેવી થાય છે.

નોકરીમાંથી મુડી થાય એવાં તેમને સાધન હતાં; એ નોકરી છોડી, આખરે તેમણે સ્વતંત્ર વ્યાપાર કરવા માંડ્યો તે કેવી રીતે કર્યો તે હવે જાણવાનો છે.

૧૬ એગસ્ટ, ૧૮૮૯.

એમનો મુખ્ય વ્યાપાર ધીરધારનો હતો. મુંબઈમાં પરચુરણ દુકાનોવાળાને થોડી થોડી રકમો ધીરતા, અને રોજ સાંજે તેમને વકરા થતાં તેમાંથી તે દિવસનું વ્યાજ રોજ સાંજે વસુલ કરી લેતા. આથી વ્યાજનું વ્યાજ દરરોજ ઉપજતી શકાતું. મોટી રકમો પણ ધીરતા અને તેમાં પણ વ્યાજ વસુલ કરવામાં ચોક્કસ રહેતા. જેને પછસા આપે તેની શક્તિની પરીક્ષા હુમેશ રાખતા. પાંચ હજારનો આસામી હોય તો એ હજારથી વધારે તેને ધીરતા નહિ. તેના ગુમાસ્તા સાથે દોસ્તી કરતા; તેને ઘેર વારંવાર જવાનું રાખતા અને તો શીલક કેટલી છે તેની ખબર જાતીમાની રાખતા; અને પોતાને ધીરજ ન રહે એટલી ઓછી શીલક માલમ પડે તો તરત કોઈ નિમિત્તે પછસો ઉપાડી લેતા, અને શરમ રાખતા નહિ. આ માર્ગ પકડવાથી તેમનું દ્રવ્ય ધીમે ધીમે ઘણું વધતું ગયું. કોઈ દિવસ પછસો ધણાયો નહિ, અને ગુજરતી વખત ચાળીસેક હજાર રૂ. ની રોકડ તથા દસ પંદર હજારના દાગીના મુડી ગયા. મુંબાઈમાં બુલેશ્વર આગળ વચલા ભાઈપાડામાં પારસનાથના અપાસરા સામે ત્રીજી ધર નં ૪૮ નું તથા

નહિઆદમાં એમને એ ધર દતા. એક ધર એમના પિતા તરફનું હતું તે ઝંઘડીઆ પાડામાં પંડ્યા શેરીમાં છે. એ ધરમાં એ પાને પ્રથમ રહેતા દતા, અને એમના સસરા વિષ્ણુજીવાળા ધરમાં એ રહેવા ગયા પછી ફેટલીક મુદતે શિ મનસુખરામનાં કાકા સદાકાકાને તે ધર આપ્યું. કારણ તેમના પતિ ગોવિંદજી તેમને ન્હાની અવસ્થામાં વિધવા મુકી ગુજરી ગયા. ગોવિંદજી પહેલાં ધીરજરામ ગયા, પણ ઉમીયાદારે આ ધર સદા કાકીને આપ્યું. સદા કાકીએ આ ધર સ્વામીનારાયણને ધર્મોદ્ધ કર્યું, અને આખરે રતનજી મુળજી ત્રવાડીના કબજામાં ગયું. ડાહ્યા ધનંતરવાળું ધર જે પંડ્યા ઉદયરામ ગુલામરામના કબજામાં છે તેની જોડે આ ધર છે. આ ધર છે. આ ધરમાં રહીએ છીએ તેને ત્રણ આરણું છે. એક શિ. મનસુખરામના ધરની જોડે પડે છે. બીજું નટવરજી બાલાજીના ધરની જોડે પડે છે, અને ત્રીજું કાજી ચકલા વાળી પેળમાં પડે છે. નટવરજીવાળા બારણાની અંદર સામી બાજુએ લોકડાની જાળી કરાવી છે ત્યાં અસલ ભીંત હતી અને તે ખંડેરી દેવમંદિરમાં જવાનું બારણું છે. એટલે એરડો ધીરજરામના વિધવા બહેન ગુલામ કોઈને રહેવા આપ્યો દતો. તે ગુજરાં પછી એરડો મહારા પિતાના કબજામાં આપ્યો અને હજી ફેઈલાળા ધરના નામથી જાળખાય છે. એ એરડાથી તે નાગરવાડમાં જેટલો બીજો ભાગ પડે છે, તેમાં ધીરજરામ રહેતા. આ ધર અને એરડો અસલ વિષ્ણુજી પારોથી આવેલાં અને બારણું પ્રથમ હાલની પછીત છે ત્યાં હતાં. અને તે જાત ગયા દતો તેવામાં ફેરબાં એનું કંડુચાય છે.

૧૪ સપ્ટેમ્બર, ૧૮૮૯.

ધીરજરામ પદસે કેમ સાચવતા અને ફેટલી કરકસર તથા ઉદારતા રાખતા તે જોઈએ.

એમના વખતમાં એમની આસપસનું સઉ મંડળ અતિશય કરકસરનું હતું. બહાલાભાઈ કાકા જાને ખાવામાં શેાખીન હતા, પણ કોઈની આગતાસ્વાગતા કરવી કે કોઈને ખવરાવવું કે ધર્મોદ્ધ કરવું સમજતા નહતા. મુ. મનસુખરામ સ્વયંરામ ન્હાની ઉમરના હતા ત્યારે એમને બહાલાભાઈ કાકાએ થોડાક ચીનાઈ કાગળો મુંચાઈથી આપ્યા આપ્યા હતા અને તે ગણુરીમાં લેખાતા. જાગીયનરામ કાશીરામ ત્રીશ હબર રૂપીઆ મુકી ગુજરી ગયા. તે અને બીજા નહિઆદ પેટલાદના નાગર બ્રાહ્મણો મુંચાઈ રહેતા અને સારી સારી કમાઈમુકી ગુજરી ગયા. તે સઉ લોક ન્હાની ન્હાની કાટડીઓમાં રહેતા. એ કાટડીઓ વખતે તો સંડાસ પાસે હતી. કારણ તેની કાટડીઓનાં ભાડાં સોંધાં હતાં. દિવસમાં સવારે રસોઈ કરી મુકે તેમાંથી એ વાર ચલાવે અને વાણું અંધારા પહેલાં કરી લેતા કે રાત્રે દિવાનો ખપ ન પડે. રસોઈ જમનારા વહેંચી લેતા અને ચાર જણુ વચ્ચે પાંચ રોટલીના ભાગ થતા તો-સવા સવા રોટલી લેતા. કોઈના ધરમાં આબોગયો પેરોણા સમાય નહિ અને પાણી સરખું પીવા પામે નહિ. કારણ નળ ન્હોતા અને કુવાનું પાણી વેચાતું મંગાવે તેમાંથી કોઈને આવતું પરવડતું નહિ. એક અંગરખું ધણું વર્ષ પહેંચાડવામાં આવતું અને પ્હેરવામાં અને ત્યાં સુધી આવતું નહિ. ચાળીસ પચાસ વર્ષ સુધી આતું એકેક અંગરખું પહેંચાડવામાં આવતું. થોડી પણુ ચોખ્ખી કમાઈ, આવી જાતનું ખરચ, જાળવી જાળવી કરવામાં આવતી ધીરધાર, સાખ અને આટ સાચવવાનો મમત, અને એવાં એવાં કારણોથી આ જુના સમયમાં માણસે મોટી પુંછ મુકી ગુજરી જતા, નાદારી સમજતા નહિ, થોડા ખરચમાં પોતાને સુખી માનતા અને મજુરીવાળા દિવસ ગાળી, તન્દુરત અને મજામુત રહેતા. તે પ્રસંગેના આવી રીતે વાંતો પવન ધોરજરામને પણ સ્વાભાવિક રીતે લાગ્યો હતો. પરંતુ સમાના પ્રમાણમાં એમની ઉદારતા વધારે હતી, વખણાતી, અને ધોરજીવાળી હતી. પદસે સાચવતો અને ખરચ કરતું ઉભયમાં તેમને તેમનાં સ્પષ્ટ ધોરજી હતાં.

૨૫ એક્ટોબર, ૧૮૮૯.

ધીરજરામની કરકસર ધોરજીવાળી હતી. જ્યાં ખરચ કરવાની જરૂર લાગે ત્યાં ખરચ કરતાં અટકતા નહિ. જ્યાં જરૂર ન લાગે ત્યાં કીર્તિનો લોભ એમની પાસે ખરચ કરાવી શકતો નહિ. અને બ્યાપારમાં તેમ ખરચમાં પોતાની ચુંજશનો અને ભવિષ્યનો વિચાર દીર્ઘદૃષ્ટિથી કરતા. કોઈના કહેવાથી કાંઈ કરવું પડે એ વાતનો તિરસ્કાર રાખતા, અને એવી રીતે એમની પાસે કોઈ કહાડી ન લે તેની સાવચેતી રાખતા. ધરકામમાં ઉદારતામાં અને બ્યાપારમાં પોતાની પાસે કોઈ ખોટી આજ્ઞા રાખતાં ન શીખે અને સામું માણસ આત્મપ્રમાસ ઉપર આધાર રાખતાં શીખે તેવો પ્રયત્ન કરતા. આ સર્વના ઉદાહરણની વાતો આજ સુધી કુટુંબમાં ચાલતી છે.

મુંચાઈમાં એમને ત્યાં ઉતરનારની ખાતર કરવાનું એમને ધોરજી હતું. આડોશીપાડોશી કે કોઈ એમને ત્યાં આવે તો તે સઉને પીવાનું પાણી મળતું. આસપાસના પાડોશી ધરમાં તેજ કોપરેલ બાળતા નહિ, પણ રાત્રે સુતી

વખતે બારણું ઉઘાડી સુવે એટલા સાફ દીવા જોઈએ તે પોતાના ઘેરથી અથવા બીજેથી કાઢે. કરી લાવે તે ધીરજરામને ઘેર તેલમાં ભેળી, સળગાવી લેઈ જતા, તેને તેમ કરવાની છુટ હતી. આવા લોકને દીવાસળી અવતા, અને તે ઉપરાંત ઘેર જઈ કાકડો ફાડિયામાં નીચેથી તેલ કઢાડી લેતા. ધીરજરામને ઘેર પરદેશી દેશી કાઠ આવ્યો ગયો ઉતરે તેને ચાર દિવસ જમવાની છુટ હતી. તે પછી જમે તેનું ખરચ મજરે લેવાતું. પોતે જમે તે તેને જમાડે. ધરમાં ઉતારો રાખવાની રજા ન મળતી.

ઘેર ચાકર રહેવા આવે તો તેના દેખતાં પોતે સાવરણી ફેરવવા મંડી ગય અને એમના હાથમાંથી એ સાવરણી તેણે ઉપાડી તો તેને રાખે, ન ઉપાડી તો કપે કે ભાઈ, મારો અને ત્હારો જોગ નહિ ખાય. ચાકર નવરો એસવા પામે તો કામ શોધી કઢાડી અતાવે. કાંઈ કામ ન જડે તો કહું કે ઉપરથી ગોદાં ઉતારી, નીચે લાવી, સાફ કર; તે સાફ કરી પરવારવા પામે એટલે ઉપર મોકલે. ચાકર ઉધરાણી કરવા બધ એટલે તેની પાછળ કાંઈ કાંઈ વાર વાર છાનામાના બધ, અને તે ચાકર પાછા આવે એટલે તે જ કેકાણે જતે ઉધરાણી કરવા બધ, એટલે જલ્દી આવે કે ઉધરાણી કરવામાં ચાકરે નરમાશ વાપરી કે સખત થયો. સખત થયો હોય તો જ ઉધરાણી ખરોખર ગણે.

પાંચ હજારની સાખવાળાને ઘેર રૂપીઆ ધીરતાં એમ જ વિચાર કરતા કે આટલું નુકસાન ખમીશું તો આપણને બારે નહિ પડે. સામની પાંચ હજારની સાખ છે વારતે એટલે મુશી ધીરવા, એ ધંધો પસંદ ન કરતા.

એમને શુકન અપશુકન ઉપર શ્રદ્ધા લણી હતી. તેઓ એક પ્રસંગે ધરમાંથી નીકળી મેનામાં બેશી બહાર જતા હતા. બા(મં. શિવકાશી)નું વય તે પ્રસંગે આઠ નવ વર્ષનું હતું, તે ઉધારે માથે, છુટે ચોટલે, દેવતા લેઈ સામી આવતી મળી, અને એને ડોસાએ આંખની હરકતને લીધે ઝોળખી નહિ. ડોસાએ એના ઉપર ગાળોનો વર્ષાદ વર્ષાવ્યો અને બ્હીકમાં તે બ્હીકમાં પાસે લાકડાનો ટગ હતો તેમા દેવતા નાંખી દેઈ ત્યાં આગળ ઘવી વહુનું ઘર હતું તેમાં બા પેંસી ગઈ. ગુલાબ ફાંછને આ વાતની ખબર પડી અને તેણે ધીરજરામને ઠપકો દીધો. ધીરજરામે બાને તેડવી બાળામાં બેસાડી પુછ્યું કે મ્હેં તને ગાળો દીધી? બાએ હા કહી. ડોસાએ ઉલટપાલટના સવાલ પુછી ખાતરી કરી કે પોતે એને જ ગાળો દીધી હતી. પછી પુછ્યું “ત્યારે તને ખોટું લાગ્યું” ઉત્તર: “હા.” પ્રશ્ન: “તને કંઈ દાગીનો આપીએ તો તું ખુશી થાય?” ઉત્તર: “હા.” ડોસી આ પ્રસંગે માળા જપતાં હતાં તેની પાસે ડોસાએ સોનાનું વાંકડું માગ્યું. ડોસીને આપવાનું મન નહિ, તેથી આનાકાની ન કરતાં જવાબ ન દીધો અને માળા જપવા લાગ્યાં. ડોસા તેમની મનોવૃત્તિ સમજી ધમકાવી બોલ્યા: “એક આપે છે કે હાથે લેઈ બે વાંકડાં આપું?” ડોસી ઉઠ્યાં, અને વાંકડું આપ્યું. ડોસાએ એ બાને હાથે પહેરાવ્યું અને ખુશી થઈ બોલ્યા: “આપુ, આ વાંકડું તારી સાસુને આપીશ નહિ. ડોસીએ પાછળથી પ્રસંગ આણી આ વાંકડું લેઈ લીધું

બ્યારે મ્હારા પિતાનું લગન થયું ત્યારે દારૂખાનું ફેડવા તથા ખાસ વરથોડો કઢાડવો નામ પ્રમાણે જરૂરનો છે, એવો લોકોએ આગ્રહ કર્યો. ડોસાએ હા કહી. વખત થયે લોકો એકઠા થયા, ડોસાએ તેમને પુછ્યું: “હું કેટલું ખરચ કરું તો તમે રાજ થશો.” લોકોએ કહ્યું: “અસો રૂપીઆ.” ડોસાએ કહ્યું, “હવે આ અસો રૂપીઆની સાંકળી ઝીકરાની કાટમાં પહેરાવું છું. મ્હારા પછિસા નગરાવાળામાં અને દારૂખાનાના દેવતામાં નહિ નાંખું.” તેમણે વરાયેરા ન કઢાડ્યાં.

પછિસા વાપરવામાં જ સંભાળ રાખવાથી તેમનું કામ સંપૂર્ણ થતું ન હતું, પરંતુ પછિસાની ચોક્કી યથાર્થ કરવી પડતી. મુખાઈ એવામાં ભર્યા લોક. ચોર લોક, અને ટોપીવાળાઓનું સ્થાન હતું. રાત્રે તેમ જ દિવસે ખાતર તેમ જ ધરમાં, અને છળથી તેમજ બળથી, લોકને છુટવામાં આવતા અને પોલીસ તરફથી છુટનાર લોકને આશ્રય મળતો. આ છુટનાર વર્ગમાં પારસીઓ મુખ્ય હતા. અને દરેક દુકાનદાર એ લોકથી બચવા એકે પાણુ પારસીને ગુમારતી રાખતો. કારણ ત્યાં પારસી ગુમારતો હોય ત્યાં પારસી હરામખાર આવતા નહિ. આ વખતમાં ધીરજરામ તીબેરીમાં દ્રવ્ય રાખતા, પોતે સાજનાં છ સાત વાગે સુઈ જતા, દશ અગીયાર વાગે ઉઠી, તીબેરીપર તંબુરો લેઈ બેસતા અને “નારાયણ નારાયણ” એટલું જ આખી રાત ગાતા, તે છંક સવારે ચાર વાગે સુતા. તે સુતા હોય તેટલો વખત ઉમીયાદાર જગતાં હોય.

પછિસા સાચવવા છતાં યોગ્ય લાગે ત્યાં વાપરતાં આંચકો ખાતા ન હતા. બાળકૃષ્ણ પ્રભુરામને ન્હાની ઉમ્મરમાં મુખાઈ આવતું પડ્યું હતું. અને ખાવાપીવા સાફ ધીરજરામ પાસે બે રૂપીઆ માગ્યા. તેની સાફ

ના પાડી. અને કહ્યું કે આજ આપું તો તું કાલે માંજે, માટે હાલ મારા પર આધાર રાખ્યા વિના ચલાવ બાળક્રમણને ખોટું લાગ્યું. છતાં તે પ્રમાણે કરવા વિના છુટકો ન રહ્યો. બે રૂપિયા તેઓ મેળવી શક્યા ત્યારે ધીરજરામે તેમાં ચાર પોતાના તરફથી આપ્યા.

મ્હારાં ન્હાનાં ફોર્મ લીલાકાર પ્રથમ મનસુખરામ ગણપતરામને દેવાનાં હતાં તે વિવાહની તૈયારી સુસુદ્ધતે બે જણાને ત્યાં થઈ અર્ધ હતી. ધીરજરામનાં વિધવા બહેન ગુલાબ પાસે ગણપતરામ ત્રણસો રૂપિયા માગતા હતા. ગુલાબ ફોર્મ ગરીબ હતાં ને રંકયોગ્ય લાલસાથી ગણપતરામનાં વહુ પાસે જઈ બોલ્યાં: “મારી ભત્રીજી તમારે ત્યાં આવે છે, તો આટલું ખત કાઢી ન નાંખો !” તિરસ્કારભરેલા ઉત્તર મળતાં ફોર્મ ધેર આવ્યાં. જાનાંમતાં રોયાં, કોઈને કોઈ કહ્યું નહિ. પણ પોતાનું મ્હોં ભાઈનાથી જાનું ન રખાયું, “બહેન, કેમ, તહારં મ્હોં આજ આનું છે ?” ઉત્તર દેવાની ઇચ્છા ન છતાં ખરી વાત ફોર્મએ આખરે કહી. ધીરજરામે તેમને એકદમ ત્રણસો રૂ. આપી કહ્યું કે, “જા બહેન, રૂ. ભરી આવ ને તે ખત લેઈ આવ.” આથી પાસથી તે રૂપિયા ભરવા ગયાં, અને બીજી પાસથી, ધીરજરામે અનાથ, અન્ન, ધરતાર વગરના તેમ માખાપ વગરના અને રંકે પણ ચતુર છોકરા નવલરામને લીલાકાર, એકદમ જોશીને પૂછ્યા વગર ને કોઈનું સાંભળ્યા વગર, દેઈ દીધાં અને ગુલાબના, રૂપિયા પહેંચા ત્યારે ગણપતરામે સઉ વાત જાણી અને ધરનાં બેરોનો તિરસ્કાર કર્યો. પણ થયું તે થયું. મ્હારે મરત રાખવાનું એટલું જ છે કે કરકસરીયા ધીરજરામે પોતાનું ધીરજી ધરાયું ત્યાં ત્રણસો રૂપિયા આંચકા પાધા વિના સત્તર ખરચી દીધા.

૧૫ જુલાઈ, ૧૮૮૦.

ગોધરામાં લકમજીરાય દેસાઈ છે. તેમણે ધીરજરામને ડાકારમાં દીઠેલા. થોડા દિવસ ઉપર હું ગોધરે રાજ-પીપળાની તકરારમાં ગયો હતો, ત્યારે દેસાઈએ મને કહ્યું કે ધીરજરામે પોતાના ગળ ઉપરાંત થઈ ધર્મદા ખરચ કરેલું, તેની મને જાત માહિતી છે. આ વાત નડિઆદ ગામમાં હજુ સુધી પ્રસિદ્ધ છે કે ધીરજરામ ત્રવાડીએ ધણો પછસો ધર્મદા કર્યો છે. અને નડિઆદમાં અમદાવાદની બાગોળે અને અમદાવાદના ચોટે તે વાતનાં ધણું નીશાન છે. એ બાગોળે મોટી વાવ છે, તે એક વખત મહા ખંડેર હતું અને એના પથરા ઉપર જતાં કોઈની દિમત ચાલતી નહી, એવી રીતે ઉડા અને ડગમગતા હતા, તેમાં અનેક સાપનો વાસ હતો, ડોસાએ તેના છુલ્લોદાગ કર્યો. મેનામાં બેસી જાને મજુરોપર દેખરેખ રાખવા જતા અને તે રથજે આખો દિવસ ગાળતા ને કામ પુરું કર્યું ત્યારે જોયા. વાવના સાખી મોટી સરેહ છે. તેમાં જ્યારે અસલ આગગાડી ન હતી ત્યારે દેશદેશના વજુઝારાઓ પડતા. એ સરેહ ધીરજરામની બંધાવેલી કહેવાય છે એ બાગોળ બહાર જે નારાયણ સરોવરનું તળાવ છે તે પણ એમણે જ બંધાવેલું કહેવાય છે. નારાયણ સરોવર અને વાવની વચલી વાડી મારા પિતાની માલકીની હતી. આ વાવ, તળાવ, અને સરેહમાં ધણકા પછસા ખરચ્યા હશે. વાડીમાં બેઠક છે ત્યાં અસલ નારાયણ દેવના લાલજીને સ્થાપામને દિવસે લાવવામાં આવતા. દુકાન બાગતાં પહેલાં થોડા દિવસ પહેલાં મ્હારા પિતાએ એ વાડી પરથી હાથ ઉઠાવી ધર્મદા કરી છે અને ત્યાં બાબર, બેચર બે બાઈઓ માળી છે. તેની પાસે માત્ર ટુલનો અને સવાર સાંજ શાકપાંદાના ફેરાનો દુકરાખેલો છે. વાવ અને તળાવશિવાય ડાકારમાં અને જાતજાતમાં તેમ મુંબાઈમાં ફેલેકે કેણી ઘણું ખરચેલું કહેવાય છે. વાલકેશ્વરનો એક પગથાર ગર્વનરના બંગલા ભણીના દરવાજાનો તેમણે બંધાવેલો કહેવાય છે. શીવાય શુભ દાન પણ કરતા.

૮ ઑગસ્ટ, ૧૮૮૦.

જાલોજીનાં ડોસા પુણ્ય માનતા. નડિઆદમાં નાતો ચાલતી હોય ને કોઈ દિવસે ખાલી પડે તો ડોસા પાસે બે ચાર નાગર બ્રાહ્મણો જાય અને કહે કે હાલ તો કોઈ કરે એમ નથી. ડોસા કહે કે રસોઈ વજેરે માથે લેનાર કોઈ નીકળી પડે એમ હોય તો ફરાવીએ. માથે લેનાર મળે જ અને ડોસા રણજોડરાયને નામે નોતરાં ફેરવે. નાત વખત નાતમાં ફેર, લોકો પાઈદક્ષિણાની આજ્ઞા રાખતા હોય ત્યારે રૂપિયા આપે, રૂપિયાની આજ્ઞા રાખતા હોય ત્યારે કોઈ ન આપતા, માત્ર સોપારી કકડા જ વહેંચે. આવા પ્રસંગ વર્ષમાં અનેક આવતા. આખરે મોહનરામના વખતનું એક હુકમનામું ડોસાપર બળવવાનો વખત આવ્યો ને ડોસાને બેત્રણ દિવસ જેલમાં આવવું પડ્યું. તે ઘણું કરીને કોઈ જાતનો આગ્રહ ચેહડવાથી ગયા હશે. નાતવાળા કહે પ્રાયશ્ચિત કરો; ડોસા કહે ધર્મ સાચવ્યો છે માટે નહિ કંઈ. બે પક્ષ હૈં ભરાયા. ડોસાને નાત બહાર મુક્યા જેવું કર્યું, પણ કોઈ નાત

કરે નહિ. આખર પંડ્યા ગોકુળજી કાશીનાથ પાકંજી ડોસાના વહેવાઈ તેને ત્યાં કોમનું લહાણું કરવાનું આવ્યું; તેમને એક પાસ નાત, ને એક પાસ નહેવાઈ, એમ ધર્મસંકટ આવ્યું. ડોસા પંડ્યાને એટલે જઈ લહાણું લેવા બેઠા. પંડ્યાવાળાના મનમાં કે ઘરમાં આવી જાનુંમાનું લેઈ જાય તો બે પક્ષ સચવાય. ડોસા કહે કે જાનું નહિ લેઉં, પણ એટલો બેઠો છું ત્યાં મોકલો. આખરે પંડ્યાએ તેમની ઈચ્છા પ્રમાણે કર્યું. ડોસા લહાણું પાણીવાસણ લેઈ એટલે બેઠા અને નાતના ને લોક લહાણું લેવા આવે જાય તે પુછે કે કેમ બેઠા છો તેને તેને મ્હોં આગળ રાખેલું પાણીવાસણ જતાવી કહે કે આ લહાણું લેવા આવ્યો હતો તે લીધું. આખરે હાટકેચરના ભંડારાની નાત આવી ને ડોસાનું નેતરું ટાળ્યું. ડોસાએ સામે ચર નાંખ્યો અને સામે પક્ષ બાંધ્યો. તેમના પક્ષમાં પંદર ઘર રહ્યાં તે પૈસાવાળાં રહ્યાં ને સામા પક્ષમાં ચાળીશ ગયાં તે ગરીબ. ડોસાએ પંદરમાં નાતો ઉપર નાતો કરવા માંડી, એટલે ચાળીસવાળા પક્ષળ્યા અને આખરે સમાધાન થયું. તે દિવસથી નાતમાં ચાળીશ અને પંદર એ નામનાં તડ ગણ્યાં, પણ નામ શીવાય ખીજે વિરોધ ન રહ્યો. ઉલટું એક તડવાળાને ત્યાં નાત હોય ત્યારે સામા તડવાળાને પરાણુ ગણી તેમને પહેલા કામ આપે. પણ આ પછી ધીરજરામને નાતવાળા ઉપર તિરસ્કાર આવ્યાથી નાતો કરવી બંધ કરી અને મોઢ, ઔદિચ વગેરે ખીજી જતના બ્રાહ્મણોને જમાડવા માંડ્યા.

ડોસા તામસી હતા. તેમનો તામસ ધરમાં પણ જણાતો. કપાળે ચાંલેલા ન કરે તો દીકરીયોને કપાળે ઉઠી કરેલી પાછ ચાંપવા જતા. મ્હારા પિતાને મારતા અને માધવ બાપુ કહેતા. તેમના જતાં પહેલાં મ્હારે એક ‘કાળીયા’ નામના કાકા હતા. ઉમીયાકારનાં બ્હેન ‘બાળા,’ તેમને ‘કાળીયા’ ને સોંપી ઉમીયાકાર મુખાઈ ગયાં. બાળા મારીને ઘેર અગાશીમાંથી પડ્યા પછી ધનુર્વા ધાયાથી કાળીયા કાકા ગુજરી ગયા. તે સમાચાર સાંભળી ડોસાએ ઉમીયાકારને ધરમાંથી કહાડી મુક્યાં, તે મુખાઈમાં બોધવાડાના ધરની જોડે પરમાનંદદાસનું ઘર હતું ત્યાં એક ડોશીના કાતરીયામાં જ મલીના ઉમીયાકાર રહ્યાં, ત્યાં સુધી ડોસાએ બોલાવ્યાં નહિ ને જ મલીને ક્રોધ ઉતયો તે પાડોશજી ડોશીએ સમજળવ્યા ત્યારે ઉમીયાકારને બોલાવ્યાં. ખીજી સહ સંતતિ ત્યાર પછી થઈ.

પાછલી વયમાં ક્રોધ રહ્યો હોય ને પૂજમાં હોય તો જાનામાના બ્હાર નીકળી ટહાડપાણીના ઘઉંબા માથાપર રેડીને ન્હાય ને કોષ્ટ પુછ કે કેમ ન્હાયા તો કહે કે ચંડાળે અભડાવ્યો હતો.

ડોસા મશ્કરી કરતા પણ ખરા. તેઓ પંડ્યા શેરીવાળા પોતાના ધરમાં રહેતા ત્યારે સામેની ખડકીમાં નીમતવાળા ધરમાં બાપુ દોલા રહેતા. એ ઘર આજ હીરાશંકર મયાશંકર અને તેમના ભાઈઓ પાસે વેચાણ હકથી છે. બાપુ દોલા એ મ્હારાં માતામલી ગોરી માના બાપ થાય. ગોરી માની માનું નામ ગવરી. બાપુ દોલા અમદાવાદમાં વકિલાત કરતા. ત્યાંની એક નાગર બ્રાહ્મણની સ્ત્રીને તેમણે રાખેલી હતી અને નડિઆદમાં મેનામાં બેસી ફરતા. તેમના વેભવથી ગવરી મા ઉલટી રીતે ચાલતાં, તે ઘેલાં હતાં અને ગામમાં જાણું વીણતાં. બાપુ દોલા તેમને તે બાબત ખીજે તો ડોશી ખુશી થાય ને પાડોશી ધીરજરામની પાસે જઈ મલકાઈ કહી આવે કે ‘ધીરજરામ, આજ તો બાપુ દોલા મ્હારી સાથે બોલ્યા’ મને ખીજ્યા. ધીરજરામ બાપુ દોલાને આ સમાચાર કહી તેમને સાચાથી આપે, એટલે ગવરીના ધરમાં નું નાટક જમે.

૨૦ માર્ચ, ૧૮૯૧.

મરવાના થોડા દિવસ આગમય ધીરજરામ મુખાઈની દુકાન ગોવિંદજીને સોંપી નડિઆદ આવ્યા, નડિઆદમાં ઉપર લખ્યા પ્રમાણે ધર્મોદ્ધાર કરવા માંડ્યું. પોતે વખતસર ચેત્યા હતા. નડિઆદનો વહીવટ મ્હોટા ભાઈ કૃપાનાથજી ઇશ્વરજી પંડ્યા તે ગોકુળજી કાશીનાથની પ્રસિદ્ધ દુકાનવાળા તેમને સોંપ્યો. નાના જમાઈ નવલરામ અબાદનને મુખાઈ લેઈ ગયા હતા. અને જોખને ત્યાં ગુમાસ્તી રખાવ્યા હતા. તેમણે ગોવિંદજીના મરણ પછી દુકાન હાથમાં લીધી.

ધીરજરામને દમનો રોગ હતો. મરતી વખત સગાંબહાણાં મળ્યાં અને તેમને પુછ્યું કે તમારે કાંઈ કરવું કહેવું છે? ધીરજરામ કહે હા, મ્હારી પુંજમાંથી અર્ધો અર્ધો મ્હેં હાથે ધર્મોદ્ધાર કર્યું છે અને બાકીનું તમારે કરી દેવું. બધાએ પૂછ્યું કે આ છોકરાનો કંઈ વિચાર કર્યો? ધીરજરામ કહે-મને મ્હારા બાપ કંઈ મુકી ગયા નથી, પણ રણછોડરાયે મ્હારી સંભાળ લીધી તેમ જ એનું પણ ચરો. એ શ્રીકર હું શું કરવા કરું? સહ કહે, ના છેક એમ તો ન થાય. ધીરજરામ કહે-ત્યારે જાઓ, મ્હારી ચાળીશ હજારની પુંજ વધી છે, તેમાંથી ત્રીસ

હળવર ધર્માંદા કર્યો અને બાકીના દશ છોકરાને વારને રાખ્યો. આટલું પણ ત્હમે કર્યો તો મ્હોટી વાત છે. મ્હારે હાથે સહિ ધર્માંદા કરી દેતાં સુધી હું જીવ્યો નહિ, એ રણુઓડરાયની મુશ્કા, આ ધર્માંદા અને પોરણ-પ્રધાનો વીર ગંગો ૧૯૦૭ માં ગુજરી ગયા. તેમની મરણુસમયની મુશ્કા એમની એમ રહી, કાઠએ તેને પાળા નહિ, તેમનું શરીર પાળ્યું અને કંઈક સામણું હતું. બાળા સાક્ષી કહેતાં કે એમનું મ્હોં મ્હારા મ્હોંને કંઈક મળતું હતું અને લગ્નગણ હતું. ગંગો ગુજરી ગયા ત્યારે મ્હારા પિતાની ઉમ્મર બારેક વર્ષની હતી.

ગંગો ગુજરી ગયા પછી ધરની વ્યવસ્થા બગડી ગઈ, ખરચનો વહીવટ બેરાના હાથમાં ગયો; દેખરેખ જમામ્મોના હાથમાં ગઈ, અને પદ્મસાનો ચળકાટ લોકમાં જળાયો પડ્યો, પણ લક્ષ્મી વચ્ચાલંકાર પ્હોરી ધરને આંગણે ઉભી હોય ત્યાં સુધી લોક એને ધરની જાણ, પણ ખડે જોતાં બહાર જવાની તૈયારી કરતી હોય એનું થયું.

કાશીમાં બુધેશ્વર નામના નાગર બ્રાહ્મણનો છોકરો હતો. તેની માની બાળત કાંઈક અપવાદ ન ખમાયથી બુધેશ્વર અને તેના બાળા ધર છોડી નીકળી ગયા. નીકળ્યા પછી એકાદ બે દિવસે બે બાઇઓ વેરાગીને વેશે ધરની ચર્ચા જોવા પાછા આવ્યા. તેમને બુધેશ્વરની બાબીએ જોળાખી કહાડ્યા અને એ પણ ધણીની પાછળ નીકળી આવી. કાશી છોડી ત્રણે જગ્યાં જીજીરાત બાળી નીકળ્યાં. રસ્તામાં બુધેશ્વરનાં બાઇબોજન જીજીરાત ગયાં ને કટલેક વર્ષે બુધેશ્વર નડિઆદ આવી દાટકેશ્વર મહાદેવમાં ઉતર્યા અને મુનિવ્રત પાળ્યું, માટે મુનિ મહારાજ નામથી જોળાખાતા. તેઓ કંવારા હતા અને અબણ હતા. પાંદાનાં કે ગીતાનાં પાનાં કટલીક વાર હાથમાં ઉઠાં રાખતા તે શિ. કાકા મનસુખરામે દીધેલું. મુનિ મહારાજ શરીરે ગોરા, દેખાવકા અને પ્રતાપી હતા. મુનિના પ્રભાવની અને ચમત્કારોની કંઈ કંઈ વાતો લોકમાં ચાલી. ધીરજરામે મરતાં મરતાં કહેલું કે છોકરાંની સંભાળ પ્રશ્ન કરશે, માટે બોળાં ઉમિયાદિરે તેને મંદિર આપ્યું. નાગરવાડામાં રીંખું છોડી, પ્રભુશ કરતા મહાદેવ બાળી જતાં લક્ષ્મીજીનું દેહેકું મુકી પોળા આવે છે તે મુકી આગળ જતાં તરત જ તે જ દારમાં ધર આવે છે. તેમાં મુનિનું મંદિર કહ્યું; પાછળથી તે વેચી નાંખ્યું અને જઈથી પાડામાં કુચાની નેડે મુનિ મહારાજના ડહેલાને નામે જોળાખાતું ધર છે તે કાશીએ રાખ્યું અને તેમાં મુનિનું મંદિર કહ્યું. આ ધર અસત કીરપાશંકર નામના નાગર બ્રાહ્મણનું હતું. આ બ્રાહ્મણ બીચારો સ્ત્રી સાથે જન્મ કરવા ગયો, ત્યાંથી સ્ત્રી એકલી પાછી આવી; બારા કીરપાશંકરને કેકાણે કીરપાશંકર નામના બોધને ધણી કરી વ્યવહાર તથા સાધારણ સંઘ્ય બણાવી લાવી અને ધરમા રાખ્યો. પણ તેને છોટે બેસાડી નાત જન્મતી વખત પતરાળું પીરચ્યું; તે ઉપાડી તે તણે એ ગુંદ્યા, તે ઉપરથી નાતવાળાએ એને પરખ્યા અને ખોટા કીરપાશંકર ગણી નાતમાં ન લીધા. ને ધણી ધણિઆળી થઈ રહેતાં. આ ધરમાં તેઓ ધણાંક વર્ષે રહ્યાં અને તેમના મરણ પછી ધર બીતવારસી ગણી સરકારે વેચ્યું અને ઉમિયાદિરે રાખ્યું. ધણાં વર્ષ પછી એક સંન્યાસી આ પાસ આવ્યો. બાળા માશીના ધરમાં જન્મ્યો, જન્મતાં જન્મતાં કીરપાશંકરની સ્ત્રી વગેરેની તપાસ કરી, આંસુ પાડ્યા લાગ્યો, અને જન્મનું પડતું મુકી હાથ વ્રાત્ર ચાલતો થયો. કહે છે કે આ માગ્યસ બેરો કીરપાશંકર હતો અને રંજે તથા ચહેરે તેના જેવો જ હતો.

આ ધરમાં મુનિ ધણાંક વર્ષે રહ્યા. પ્રથમ તો એમણે મંદિરમાં બે મૂર્તિઓ સ્થાપી: એક મ્હોટી હતી અને એક નહાની હતી. લોકમાં એસ કહેતા કે અમારા ધરમાં એક જ કાંદારજી છે. તે ધડીમાં મ્હોટું રાષ્ટ્ર ધરે છે અને ધડીમાં ન્હાના થઈ જાય છે. પાછળથી એ બે સ્વરૂપ હાલના ધરમાં આણમાં ને એકનું નામ દાઉદજી ને ન્હાની મૂર્તિનું નામ ગોવર્ધનનાથ પાડ્યું. એ દાંદારજીના ન્હાના મોટા ઉત્સવ કરવામાં આવતા. ડોળ ઓચળ, જમાખેટમી વગેરે દિવસોએ મ્હોટી ધામધુમ થતી, મંડળીઓ ભરાતી, જકમલાલજી થતું. અન્નકૂટને દિવસે નાત જન્મતી. રથજત્રાને દિવસે કાંદારજીના રથ નીકળતો, નારણ સરોવર ઉપર ધરની વાડી હતી તેમાં જતો, મુનિ રથમાં બેસતા તે લોકો ખેંચતા. નારચળ દેવવાળાઓ સાથે લહણકા રસ્તામાં થઈ ત્યાર પછી ધરનો રથ અંધ પડ્યો. આ વાડી ધણાંક વર્ષે ધરની માલીકીની રહી પણ તેમાં બેકેક છે, ત્યાં રથજત્રાએ નારાયણ દેવની પધરામણી થતી. કાકાએ દુકાનના પાછલા વખતમાં એ વાડી ધર્માંદા કરી નાંખી. આ શીવાય કંસારવાડે મલીની ધર્મશાળા નામની ધમારત કાકાએ રાખી હતી. તેમાં મુનિએ મ્હોટી રકમ ખરચી વિષ્ણુચાગ કર્યો ને તે વખત કાકાને પગે સોનાનો તોડો પહેરાવ્યો. પણ એવો તોડો સુરજવંશી રામ વગર ક્રોધથી પહેરાય નહિ, માટે લોકમાં ને નાતમાં બારે હોહા થઈ. આ શિવાય મુનિ બીજી ખરચ પણ ધણું રાખતા. ધણાંક



સિપાઇઓ, માળિયો, ચાકરો વગેરે રાખ્યાં હતાં. ૧૮૫૭ માં હથિયાર સરકારને આપવા પડ્યાં હતાં. ત્યાં સુધી સીપાઇઓ પાસે તરવારો, ઝંઘુડા અને તીરકામકાં હતાં. શાંખીન સાફાદરાઓ અને રસિયા વેળુઓ મુનિની આસપાસ ભરાયા રહેતા અને પ્રસાદી પામતા. નાગર બ્રાહ્મણ તેમ સાફાદરા વગેરે નાતાની સુંદર પરભિલી તેમ રાંડેલી સ્ત્રીઓ મુનિ પાસે આવતી. મુનિનાં કપડાં કેસર ને દુધથી ધોવાતાં અને કસ્તુરી જેવા પદાર્થો અને ઉંચાં અત્તર એમના શરીરે ચોળાતાં ને વંદેલી સ્ત્રીઓ દર્શનને બહાને આવી આ પ્રસાદી પામતી. મહારાજને મેનાં, તાવદાન, રથ, ડમણિયું, ઘોડા અને ઘોડેસ્વારો રાખ્યા હતા. જાને ગોરા, આડંબરવાળા, લાંબા હોળા અને દેખાવડા હતા. એમના મંદિરમાં ભીંતે કાચો બેઠકો તે હજી ઘરમાં છે. પલંગે રૂપાની છડીઓ અને ચામર વગેરે વેબવ પણ રાખ્યા હતા. મહારાજને શરીરે રંગ ભેરંગી વાગા, માથે બગવું પણ ઉચી જાતનું મંડિત, શરીરે મલમલની ઝંડીઓ અને અંગરખાં, ઉપરણાં, કંઠે સોનાનો કંઠોરો ને હાથે કાંઠા વગેરે હાંક હતા. અન્ન ખાતા નહિ, પણ સુરણુ વગેરે ઉચી જાતનો ધીથી ભરેલો ફરાળ, મસાલાદાર કંઠેલું દુધ, વગેરે આહાર રાખતા. ધીરજરામના પદસામાંથી ઉમિયાકાર ડોશીનું બેળપણુ મુનિને આપા વેબવ પુરા પાડતું. હજારો રૂપિયા આમ આપ્યા ગયા.

ડોશી ધણું જ બોળા હતાં. તેમણે મુનિને ઈશ્વર જાણ્યા, સમર્થ અને બુદ્ધિવાન ધીરજરામનું દ્રવ્ય આમ વપરાઈ ગયું. આમાં ડોશી અને મહારાજને હાથે ધીરજરામના પુત્રપુત્રીઓને કળવણી મળી; અત્યંત શ્રદ્ધા, અત્યંત બેળપણુ, અત્યંત ઉદારતા, અને મનની નિર્મળતા એ ગુણો—એ ગુણુમાંના દોષ સહિત—માતૃવત્સલ જાળકામાં ઉગી ન નીકળ્યાં, ઉમીયાકારના ગુણુદોષની છાપ શુદ્ધ સ્વરૂપે તેમના ઉપર અત્યંત પ્રીતિ રાખનાર નિર્દોષ જાળકા ઉપર કુમળી વયમાંથી પડી ગઈ અને એ જાળકાના સ્વભાવને આત્મા બની. આ વિચિત્ર વિપર્યયનો ઇતિહાસ હૃદયવંધક સંસારવિપર્યયનો કારણુભૂત થઈ પડ્યો. તે જ્યારે પડેલા ધીમે ધીમે મહારા પિતાના જીવનની રંગભૂમિ ઉપર ઉઠે છે.

### મહારા પિતા માધવરામ

એમને હું કાકા કહું છું. એમની જન્મતિથિ સંવત ૧૮૯૦ ની ધનતેરસે. એટલે ધીરજરામના મરણુસમયે એમની ઉંમર વર્ષ બારતી. ધીરજરામ ૧૯૦૩ માં જીવંતી ગયા. એમનું સર્વતસરી માગસર વદ ૩૦ ને દિવસે છે.

પિતા પ્રથમ મુઆઇમાં ઠાંકની નિશાળમાં નર્મદાશંકર કવિની જોડે બાળુતા. ઘેર આવતે એક દિવસ ખમ્બા ઉપર ભગી ફરી વળી અને અભ્યાસ છોડ્યો. નડિઆદમાં કાંઈકિંગવણી લીધી નહિ, તેવામાં મળે એવાં સાધન ન હતાં. ગોફળજી કાશીનાથની દુકાને નામુંકામું સારી રીતે શીખ્યા, તેમ વેળુવ ભાગને ઉપયોગી થાય એવું પૂજાપાત્રી ચોગ્ય કર્મકાંડનું પઠન શીખ્યા, સામવદતી સંહિતા વગેરે શીખ્યા. જાકી મુનિની જોડે દેવસેવામાં વખત ગાળતા. મુનિ એમના ઉપર ઘણી પ્રીતિ રાખતા. શ્રીમંત કુટુંબને એકના એક પુત્રને વિપતિ અથવા વ્યવહારજાળના ગુંચવારાનું દર્શન પણ થવા દેવામાં આવતું ન હતું. હાથે સોનાનાં કાંઠાં રાખતા, મુનિ અને મુનિની મંડળીમાં હરવું ફરવું ને લાડ અને માન પામવાં, લોકસમારંભ વચ્ચે કાંકારજીની પૂજના કાંઠાં ભાગ લેવાની શોભા લેવી; ઘરમાં વૃદ્ધ બોળાં, અને વત્સલ માતા, “ભાઈ” “ભાઈ”, ફરી રાખે, તેમની મરજી ઉઠાવવી, તેમના પગ ચોંપવા અને તેમનાં જમણાં વાસણુ હાથે સાંછ મા ઉપર ભકિત જતાવવાનો અભિલાષ રાખવે; હરવું ફરવું, મહોટાના સંતાન પેઠે રહેવું, અને હૃદયને ઉદાર અને ભકિતરાળું અને ઉત્તમ કરવામાં મહોટાઈ માનવી. આવા આવા જીવનવર્તનમાં ધીરજરામના મરણુ પછી મહારા જન્મ સુધી કાકાના સુખી દિવસ ગયા.

ધીરજરામ જીવંતી ગયા પછી ગોવિંદજી અને નવલરામ મુઆઇની દુકાન ચલાવતા. થોડે દિવસે ગોવિંદજી જીવંતી ગયા અને નવલરામના એકલા હાથમાં વહિવટ આવ્યો અને દુકાનમાં શરારી તથા હુંડીપત્ર તથા ધીરધારનો વ્યાપાર ચાલતો આવવામાં લીલાકાર ફોઇ જીવંતી ગયાં.

લીલાકાર ખગડદાર અને ચાવક હતાં. ઉત્તમકાર ફોઇ મહોટાં હતાં, પણ સ્વભાવે રાંક હતાં અને મનની નરમાશમાં તથા બીજી ઘણી બાબતોમાં સ્વભાવે કાકાને મળતાં હતાં. એમને બે સંતાન: બહેન પ્રભુસદગી અને

ભાઈ મોતીભાઈ. રૂઢનાથજી કૃત્ત્વા શિવમાર્ગે અને ઉમિયાદાર વૈખણ્વ અને ઉત્તમકાર ફેાઈ પણ વૈખણ્વ હતાં. આથી એમને સાસરે સુખ ન હતું. છોકરાં ઉમિયાદાર પાસે ઉછર્યાં, પણ ફેાઈ સાસરે જ્ય તે ઠેકાણે મન ઉઠ્યાં રહેતાં. અધુરામા પુરૂં મનનાં માન ડોશીએ વધાર્યાં તે રૂઢનાથજીને ગમ્યું નહિ અને મુનિને કહાડવા કૃપાએ અને તેમના સાથીઓએ ધણે પ્રયત્ન કર્યો, પણ એ પક્ષને ચડસ ભરાયો અને ડોશી આગળ કોઇનું ચાલ્યું નહિ. એ ફેાઈને હું “ જીયા ” કહેતો.

૧ લી સપ્ટેમ્બર, ૧૮૯૨.

લીલાકાર ન્હાની વયે પરંતુ યુવાવસ્થામાં મરણ પામ્યાં. નવલરામનું ખીજ વારનું લગ્ન મ્હારા મામાની દીકરી શિવગૌરી સાથે થયું. આ લગ્નપ્રસંગે ઉમિયાદારે એમને પાઘડી બંધાવી અને દુકાનમાં ભાગ ભરી રાખ્યા. હું અગિયાર વર્ષનો થયો ત્યાં સુધી નવલરામ મુંગાઈ રહ્યા અને દુકાનનો વહીવટ કર્યો અને પછી મંદવાડને લીધે દશેક હજાર રૂપિયાના દાગીના છાના લેધ નડિઆદ ગયા. લેવાનું કારણ મરણનું ભય અને શિવગૌરીની ચિંતા. ઉઠાડું ન લેવાનું કારણ દુકાનની સ્થિતિ. નડિઆદમાં થોડે દિવસે મરણ પામ્યા. ફેાઈ નિમિત્તે શિવગૌરીને વાસ્તે રામેલું સર્વ દ્રવ્ય તથા સામાન તેના પિતા, મારા મ્હોટા મામા મણિરામ અને મામા દીરાદાર લઈ ગયાં, દીકરીને કાંઈ પાછું આપ્યું નહિ, તે ગાંડી થઇ ગઈ, ધમિત્ર થઇ અને દુઃખમાં દિવસ ગાળી, થોડાંક વર્ષ ઉપર ગુજરી ગઈ.

ઉત્તમકાર ફેાઈની અવસ્થા સાસરે ઠીક ન હતી. સાસરું દ્રવ્યભાણું પણ વહુની સંભાવના નહિ. ફેાઈ કૃવડ પણ મ્હોટા મનનાં હતાં. એમને એ સંતાન: પ્રભુલક્ષ્મી અને મોતીભાઈ. પ્રભુલક્ષ્મી ન્હાની અવસ્થામાં ઉન્મત્ત હતી. અને આ એની બાળન બહુ ફરીઆદ કરે છે. પણ સીમંત પછી પુત્ર સુકી સુવાવડમાં પ્રભુલક્ષ્મી ગુજરી ગઈ. તે ઉપર તેને અને બાને બહુ બનાવ વધેા હતો. તેના મરણ પછી ફેાઈ મરણ પામ્યાં. તે પછી મુનિ મહારાજ મરણ પામ્યા. અને તેમને આતુર સંન્યાસી કરી નડિઆદમાં ખોડીયાર માતામાં ભૂમિદાહ કરી તેની ઉપર તુલસી ક્યારો કર્યો છે. અને શિવલિંગ સ્થાપ્યું છે. હું તે કાળે પાંચ વર્ષનો હોઈશ. ભાઈ મોતીભાઈને ફેાઈએ મરણ વખત બાના હાથમાં સોંપ્યા. મોતીભાઈ બાની પાસે રહ્યા. એમના પિતા રૂઢનાથજી ફરી પરણ્યા અને પરણી પસ્તાઈ ગુજરી ગયા. તેમણે ધણી દરકતમાં નાંખેલી દુકાન કંઠણ ચિત્તથી, કપટથી, અને કલેશથી સારા માણસોની સલાહ મેળવી, તેમની સંગતમાં રહી, ન્હાની વયે મોતીભાઈએ ઠેકાણે આળી. તેમની ઓરમાન મા રૂઢનાથજીના મરણ પછી કેટલેક માસે એ બાળક સુકી ગુજરી ગયાં. એ બાળક પુત્રીએ હતી. નવલરામને રૂપિયા કામ ન આવ્યા, રૂઢનાથજીને ફરી કરેલું લગ્ન કામ ન આવ્યું. ચિ. ભાઈ નરહરનું જનોઈ થયું, તેવામાં રૂઢનાથજી ગુજરી ગયા.

નવલરામના હાથમાં દુકાન ગયા પછી વ્યાપારનું ધોરણ બદલાયું. નવલરામ પહેલાં દુકાન ગોવિંદજી શિવરામના હાથમાં હતી. નવલરામે હુંડીપત્રી, શરાણી વગેરે કામ સલાબ્યાં, ગોઆ, ભરૂચ, ધોલેરા, વગેરે ઠેકાણેથી આડત લીધી. સામાન મોકલે ને મોકલેલો સામાન વેચે, તે એ ઉપર હકસાઈ મળે. શેર બજારના વખતમાં કામ ઠેક વધાર્યું. લાખ એ લાખ થયા હશે. ગાંડી રાખી, શેર બજાર પચ્યું, તેની સાથે દુકાને ખોટ જાળી પાડી. પણ સાખ રહી. શેર બજારના વખતમાં અને તે પછી બોમ્બાઇવાળું એ માણિયું ઘર તોડી પાંચ માળ કર્યો. ઑટરોડ આગળ શ. ૩૮,૦૦૦ ની વાડી લીધી. ખાંડ બજારમાં ધારશી નામના ભાડીયા સાથે બાગમાં વખાર રાખી, એક ખીજી ન્હાનું ઘર બાડું ખાવા રાખ્યું.

## ૨. દોલતરામ કુપારામ તરફથી કેટલેક જાણવાબેગ આપણી જ્ઞાતિને હેવાલ

જેને વડિલ શ્રી ગો. મા. ત્રિ. પોતાના ઇતિહાસમાં નડિઆદના નાગર બ્રાહ્મણોના જીવનને કરકસરીયું કહે છે તે જીવનને રા. દોલતરામ સાદું જીવન કહે છે. તેમનું કહેવું થાય છે કે તે અરસામાં લેકામાં plain living and high thinking અર્થાત સાદું જીવન અને ઉચ્ચ વિચારબાવનાના સારા સંસ્કાર વિસ્તારાયલા હતા. તેના દર્શનમાં એમ કહે છે કે રા. દોલતરામના કાકા રા. નવલરામ અંબાદત, તથા કૃપારામ અંબાદતને તેમની ધણીજી ધણીજી નિર્ધન સ્થિતિમાં સારા કુટુંબ તરફથી કન્યાએ મળી અને તેમાં ધર ઉઘાડી આપ્યાં. દોલતરામના પૂર્વજ વ્યાસ પંડ્યા પાસે પુષ્કળ ધન હતું. અને તેઓએ આખી વ્યાસ ક્ષત્રી વસાવી. તેમનો પૈસો તેમના

પુત્ર મયાદત્તે વાપર્યો. અને મયાદત્તના પુત્ર અંબાદત્તમાં અક્ષલ ઓછી હોવાથી મેળવેલું સૌ ધોયું, અને ખાખી લાલ થઈ બેઠા. અંબાદત્તને ત્રણ છોકરા હતા: ગુલાબરામ, નવલરામ, અને કૃપારામ. અંબાદત્તના અવસાન પછી વારસામાં ત્રણ પુત્રોને એક એક લોટો, ને એક, એક પોતડી અને માથે વીસ વીસ રૂપૈયાનું દેવું, એટલું મળ્યું. ગુલાબરામને તથા તેમના બાઈઓને તેમના મામા મોહનરામ શિવરામે પાળ્યા. અને ગુલાબરામને હજાર રૂપૈયા આપી જીદા રહેવાનું ઠેકાણું કરી આપ્યું.

ગુલાબરામ પાછળથી રૂના વેપારમાં પડ્યા, અને એ વેપાર એવો હતો સારો ચાલતો કે રૂની ગાંસડીઓના ઢગલે ઢગલા ઝગડીઆપાડામાં ગુલાબરામને ઘેરથી તે છેક પોળ સુધી વિસ્તરાયલા હતા અને પોતે જે કિંમત આંકે તે ખજાનરખાવ કરતો હતો. મુંબાઈના હાલના શેઠ પ્રેમચંદ રાયચંદ જેવી જ સ્થિતિ ગુલાબરામ તે સમયે ભોગવતા હતા. તેઓએ અઢળક પૈસા ભેગા કર્યા હતા. પરંતુ માણસને સમય અને લેખ સ્થિતિભાન બુલાવી બુલાઈ ખવડાવી દે છે, તે પ્રમાણે ગુલાબરામને થયું.

ગુલાબરામ  
તેને

યા ન

નવલરામ તથા કૃપારામ બન્ને જન્મથી જ ગરીબ અવસ્થામાં હતા, નવલરામનો વિવાહ ધીરજરામનાં પુત્રી લીલાકાર સાથે થયો. અને ધીરજરામ પોતાના જન્મતાત્ની ગરીબ અવસ્થાને જોઈને પોતાની દુકાનમાં નવલરામને લઈ ગયા. નવલરામ તથા ધીરજરામ દુકાનમાં ભાગીદાર તરીકે રહ્યા અને શ્રી “કૃષ્ણ વાસુદેવ”ના નામથી વ્યાપાર ચાલ્યો. નવલરામની પત્ની લીલાકાર યુવાવસ્થામાં ગુજરી ગયાં, અને પુત્રલગ્ન મંજીરામ ગુલાબરામ પંચાની છોકરી શિવગૌરી સાથે થયું. મંજીરામ તે માધવરામ ધીરજરામના સાળા. નવલરામના મરણ પછી શિવગૌરીએ એકલાં રહેવા માંડ્યું. શિવગૌરી એક વખતે બહુ જ માંડી પડી ગાંડી થઈ. અને તે મૃત્યુ પામવાથી ધરમાંથી જળ બહાર કાઢ્યું કે તરત દોલતરામે નવલરામના ઘરને તાળું માર્યું ને ન્યાત સાથે ખટપટ કરી તે ધર પોતાને કબજે મેળવ્યું.

ત્રીજા પુત્ર કૃપારામને એમના મામા મોહનરામ શિવરામ પંડ્યાએ પોતાને ઘેર રાખ્યા, મામા પાસે સીતેર એંશી હજારની શેકડ મિલકત હતી. અને સંતાન હતું તે નષ્ટ થયું. એટલે મામાએ બાણેજને દત્તક લેવા વિચાર કર્યો. પરંતુ મામા બાણેજને તકરાર હોવાથી બાણેજ પોતાનું જીવન કમું અને એક વાણીયા વ્યાપારીને ત્યાં માસે એક રૂપૈયાના પગારે નોકર રહ્યા. અને પછી કાઠીમાં મુખ્યત્વારનામું લખવાનો વેપાર કરવા માંડ્યો. આવી રીતે કૃપારામે પોતાનો નિર્વાહ ચલાવવા માંડ્યો. એવામાં એનું બંધુ કે માધવરામ ધીરજરામની કાજ ચકલા આગળની પોળમાં હાલ જ્યાં શ્રીનાથજીનું પવિત્ર મંદિર છે. ત્યાં આગળ પહેલાં ઓરડીઓ હતી. આ ઓરડીઓ આગળ કાંઈ સમારકામ ચાલતું હતું. અને તેમાં એક પાટીદારનો છોકરો ચગદાર્દ મરી ગયો. આ વિષે બહુ લાંબો ફેસ સરકારમાં ચાલ્યો. માધવરામના રહામાવાળીઆ આ વિપત્તિને લાભ લઈ માધવરામ સામે પુરાવો આપવા તૈયાર થયા અને પોલીસનો પક્ષ લીધો. સમયને અનુસાર કૃપારામે યુક્તિપ્રયુક્તિથી સરકારી કાઠીમાં પોતાનો પગપેસારો કર્યો. અને ફેસ ચાલતાં જીવ્યાની લેવામાં આવી ત્યારે મોટામોટા માણસોના પર પણ લાંચ લેવાનો આરોપ મુકાવ્યો અને આ ફેસમાં તેમને લગભગ ચાર પાંચ હજારની મુડી મળી, એટલે તેમણે પોતે પોતાનો નિરાળો નિર્વાહ ચલાવવા માંડ્યો. આ અરસામાં મહીકાંડાના ઠાકરગણેએ બંડ કર્યું ને સરકાર તરફથી ખેડ જીલ્લાના કલેક્ટર ઉપર તે સંબંધમાં અરજી અદાજત કરવા આજ્ઞા-હુકમની રૂએ કલેક્ટરે તે તરફ મુકામ ઉપાડ્યો અને કૃપારામને પણ સાથે જવું પડ્યું. મહીકાંડાના-વેપારીને લુટવાનો વેપાર થતો. અહિંથી પણ હસેક હજારની પૂંજ તેમને મળી. ત્યારપછી થોડા વખતે એક વાણીઓ મુંબાઈથી પોતાની સાથે રૂ. ૪૦,૦૦૦ લઈને આવેલો હતો, તે રસ્તામાં ભોરસદ પાસે કે ત્યાં કાંઈ લુટાયો અને કૃપારામે તે ચોરી પકડી આપવાનો હુકમ થતાં પકડી આપી. તેના બદલામાં સરકારથી સાઈ ધનિામ મળ્યું અને સરકારના વિશ્વાસપાત્ર બન્યા. ત્યાર પછી તેમને નડિઆદની ફોજદારી માટે કહેવામાં આવ્યું હતું. પણ ગયા વર્ષમાં સારી ધનપ્રાપ્તિ કરનારને નોકરી કરવી રૂચી નહિ. અને વેપાર

કરવા માંજ્યો. સિંધકરાંચીથી ઉટ આવે તે ઉપર ધીરધાર કે કાંઈ એવું કરી વ્યાપારી બન્યા. મરતીવખતે ડોસા પાસે એક લાખ અને વીસ હજારની રોકડ મિલકત હતી. આ વખતે આબાશાહી ચલણ હતું. કૃપારામ એવા તો શરીરે હુટપુટ હતા અને ન્હાનપણથી જ તેમનું શરીર કઢાવર અને મજબુત હતું. પોતાની સોળ સત્તર વર્ષની ઉંમરે એક વખતે નાગરવાડના ઝઘડીઆપાડના કૃવામાંથી દાંતવડે પાણીથી ભરેલો મેર કઢાડનારને એક સફરશુદ્ધ તરફથી આઠ આનાનું ઈનામ કઢાડવામાં આવતાં કૃપારામે બાથ બીડી અને દોરડાથી એમી કઢાડ્યું. બદલામાં આઠ આના તો મળ્યા પણ દાંત ખોવા.

## સૂતકનિર્ણય

નેમ્રએ તેવો ખુલાસો નથી નાપેલો, તેમ જ મૃતસૂતક અને એક સૂતકમાં નાગર પ્રા. પણ ખુલાસાની અપેક્ષા રહે છે. માટે એ સંબંધી નડીઆદના તાચે નીચે નિર્દેશી છે. ૧.

‘આશાય’ શબ્દ જન્મમરણનું લગાડવામાં આવે છે, અને તે જન્મનું સૂતક અને મરણનું સૂતક સૂચવાય છે:—જનનાશૌચ, અને મૃતાર ચ. ‘આશૌચ’ એટલે અશુચિ, અપવિત્ર થયું તે. જન્મ સંબંધી અશુચિ એ જનનાશૌચ અને મરણ સંબંધ અશુચિ એ મૃતારશૌચ. સૂતક શબ્દ ખરી રીતે તો જન્મના પ્રસંગમાં વપરાવો બ્રેમ્બ્રે, પણ તે આ બે પ્રસંગો માટે રૂઢ થઈ ગયો છે.

૧. સૂતક કેને લાગે ?—બાળકા કામચર (ગમે તેમ, ઇચ્છાનુસાર ચાલનારાં), કામબક્ષ, (ગમે તેમ બાપ), અને કામવાદ (ગમે તેમ બોલે) હોઈને તેમને સૂતકનાં અધિકારી ગણ્યાં નથી; એટલે બાળક ઉપર જણાવેલાં બંને સૂતકમાં અડક કે કાંઈ કરે તો તેના બાપ ગણાતો નથી. છોકરાને જન્મોદ્દવાય અને છોકરીને પરણાવાય તે અગાઉ તેમનો સમાવેશ પિતા ભેગો ગણાય છે; છોકરીને પરણ્યા પછી સામાન્ય રીતે તેના પતિને લાગતાં સૂતક લાગુ પડે છે, ઉપરાંત તેના પિતામાતાના જ સંબંધનાં વિશિષ્ટ સૂતકા તેને લાગે.

૨. ગર્ભ—જીને ચાર મહીના સુધીમાં કસુવાવડ થાય તો તે નાહતાં પાંચમે દિવસે શુદ્ધ થાય. ચોથા મહીનામાં કસુવાવડ થાય તો તે સંતાનના બાપ, તથા સધળા સંપિંડોને તેનું સ્નાન લાગે. પાંચમે કે છઠ્ઠે મહીને કસુવાવડ થાય તો તે જીને છઠ્ઠે કે સાતમે દિવસે ન્હાયા પછી સૂતક ઉતરે; અને સંતાનનાં બાપ તથા તેના સધળા સંપિંડોને ત્રણ રાત્રિ જનનાશૌચ લાગે, મૃતારશૌચ નહીં.

આમ મહિને સંતાન જન્મતાં બાપ તથા સંપિંડોને સૂતક લાગે. (વિગત બુઝો પાનું ૮, ૨.)

ખુલાસા—પહેલીથી સાતમી પેઢી સુધી સંપિંડ, આઠમીથી ચૌદમી સુધી સોદક અને પંદરમીથી એકવીસ સુધી સગોત્ર; સંપિંડને દશ રાત્રિ, સોદકને ત્રણ રાત્રિ અને સગોત્રને એક રાત્રિ.

૩. મૃતજાત—મુએલું છોકરું આવે તેનું સર્વ સંપિંડોને દશ દિવસનું જનનાશૌચ લાગે, મૃતારશૌચ નહીં.

૪. રૂપશાદિ—વૃદ્ધસૂતકમાં અડવાનો બાધ નહીં, માત્ર સંધ્યાપૂર્વદિ નિત્ય કે બ્રાધ્યાદિ નૈમિત્તિક કર્મ ન થાય. મૃતસૂતકમાં ક્રામ્બને અડાય નહીં, તેમ નિત્યનૈમિત્તિક કર્મ પણ ન કરાય.

૫. બાળકના મરણનું સૂતક—નાળ છેવા પહેલાં છોકરું મરે તો તેની માને દશ રાત્રિ અને બાપ તથા સંપિંડોને ત્રણ રાત્રિ વૃદ્ધસૂતક લાગે.

૬. નાળ છેવા પછી છોકરું મરે તો સધળા સંપિંડોને દશ દિવસ વૃદ્ધસૂતક લાગે.

૭. અઠાર મહીનાનું છોકરું થતાં સુધી તેનું મરણ થયું હોય તે તેને દઠાય, તે કરતાં વધુ મહીનાનું હોય તો તેને બાળનું પડે; પણ છોકરો જ્વોર્ષદીધા અને છોકરી પરણ્યા પહેલાં મરે તો તેનું ચોથીયું, અને જ્વોર્ષદીધા કે પરણ્યા પછી મરે તો તેની મોટાં માણસની જ ઉત્તરક્રિયા કરવી પડે.

૮. છોકરો જનાઈ પહેલાં કે છોકરી પરણ્યા પહેલાં મરે તો સપિંડોને માત્ર સ્નાન, અને તેનાં માતાપિતાને ત્રણ રાત્રિ, તેની માતી માને તથા આપને અહોરાત્રિ સૂતક લાગે.

૯. દત્તકનું સૂતક—દત્તક મરે તો તેના પ્રથમના આપને અને પછીના આપને ત્રિરાત્રિ, અને પ્રથમના આપના સપિંડોને એક રાત્રિ સૂતક લાગે. દત્તક પુત્રને તેનો પ્રથમનો આપ મરે તો ત્રણ રાત્રિ લાગે.

૧૦. અતિક્રાન્તાશૌચ—સૂતકના દિવસો વીતી ગયા પછી તે પ્રસંગ જાણવામાં આવે તો, તેને અતિક્રાન્તા-શૌચનો પ્રસંગ કહે છે. જનનનું આશૌચ, સૂતકનો સમય વીત્યા પછી જો જાણવામાં આવે તો લાગે નહીં. જનોઈ દીધા વિનાના બાળકનું ત્રણ રાતનું સૂતક, જે પિત્રાધ્યોને લાગતું હોય તેમને અતિક્રાન્તાશૌચ ન લાગે. બેન, મામા વગેરેનું ત્રણ રાતનું સૂતક, જેને લાગતું હોય તેને પણ અતિક્રાન્તાશૌચ ન લાગે.

સપિંડને દશ દિવસમાં જ ન અથવા મરણના ખબર પડે તો, તે જાણતાં જેટલા દિવસ બાકી રહ્યા હોય તેટલા દિવસે એ સૂતક ઉતરે. ( ચાર દિવસ પછી સાંભળ્યું હોય તો બાકીના છઠ્ઠે અને છઠ્ઠે સાંભળ્યું હોય તો બાકીના ચોથે, ) એ પ્રમાણે સમાનોદક વ્યક્તિનું મરણ ત્રણ દિવસની અંદર સાંભળવામાં આવે તો તે મરણના ત્રીજે દિવસે ઉતરે.

૧૧. સૂતકમાં સૂતક આવે તો—દશ દિવસના મૃતસૂતકમાં બીજું દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો બન્ને સૂતક પહેલા સૂતક ભેગાં ઉતરે.

દશ દિવસના જનનાશૌચ ભેળું બીજું દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું જનનાશૌચ આવે તો, પહેલા ભેગાં બન્નેય સૂતકો ઉતરે.

જ-મસૂતકમાં દશ દિવસનું કે એથી ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો પહેલા જ-મસૂતક સાથે મૃતસૂતક ન ઉતરે. જ-મસૂતકમાં ઓછા દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો મૃતસૂતક ઉતરતાં બાકીના જ-મસૂતકના દિવસોનું સૂતક લાગુ રહે; પણ જ-મસૂતક મૃત્યુસૂતક ભેળું ઉતરે. ત્રણ દિવસના મૃતસૂતકમાં દશ દિવસનું મૃતસૂતક આવે તો પહેલા ભેળું બીજું ન ઉતરે, બીજું તો તેના દિવસ પૂરા થાય ત્યારે જ ઉતરે.

થોડા દિવસના મૃતસૂતક ભેળું વત્તા દિવસનું જ-મસૂતક ઉતરે, પણ થોડા દિવસના જ-મસૂતક ભેળું વધુ દિવસનું મૃતસૂતક ન ઉતરે. ત્રણ દિવસના સૂતક ભેળું બીજું ત્રણનું આવે તો પહેલા સાથે બીજું ચાલ્યું જાય; એ જ પ્રમાણે અહોરાત્રના સૂતકનું.

સારાંશ—સરખે સરખી અથવા ઓછી મર્યાદાનું સૂતક પડે તો પહેલા સાથે ઉતરે, પણ ઓછી મર્યાદાના સૂતકમાં વધતી મર્યાદાનું સૂતક પડે તો તે ઉતરે નહીં.



## ઉપોદ્ધાત

### ઉપક્રમ

નડિઆદની વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણુ જાતિની પ્રતિષ્ઠા બાંધવામાં જુદી જુદી વ્યક્તિઓએ અને જુદાં જુદાં કુટુંબોએ જે પોતપોતાના અંશ આપ્યા છે તેમાં ધીરજરામ ત્રિપાઠીના કુટુંબનો અંશ ધ્યાન ખેંચે એવો છે, એ કોઈ પણ ન્યાયપ્રેમી કબલ કરશે. તે અંશમાં “ માધવરામ-સ્મારિકા ” અને “ શિવ-વિષ્ણુ-સ્મારિકા ” ઉંચું અને વિશિષ્ટ રથાન ભાગવે છે. જાતિનું વસ્તીપત્રક અને જાતિના રીતરીવાજોની વિશ્વાસપાત્ર નોંધ, એ જે અર્વાચીનમાં અર્વાચીન શાસ્ત્રીય દૃષ્ટિથી પણ સત્કારપાત્ર જ ગણાવાં જોઈએ, અને જે જે વ્યક્તિઓએ એ બંનેની તૈયારીમાં જે કોઈ ભાગ ભજવ્યો હોય તેનો ઉપયોગી જાતિસેવા તરીકે સ્વીકાર થવો જોઈએ. આદર્શદૃષ્ટિથી સર્વે ય માનવ પ્રયત્નો અધુરા જ દેખાય અને આ જે પ્રયત્નો સંપૂર્ણ હોવાનો કોણનો દાવો નથી, પરંતુ જેટલું થયું છે તેટલું ઉપયોગી છે એ સ્વીકાર તો કૃતજ્ઞ જાતિજનો કરશે જ એવી આશા છે. શ્રાદ્ધની સંસ્થાના પિત્ર-ભાંગ અને રવજનરમરણુ રૂપી સનાતન આત્માનો આ એક સ્તુત્ય યુગયોગ્ય આવિર્ભાવ છે.

“ માધવરામ-સ્મારિકા ” ની પ્રથમાવૃત્તિના ચોજકા સદ્ગતશ્રી માધવરામ ભાઈના જે પુત્રો ગોવર્ધનરામ-ભાઈ અને નરહરિરામ હતા. એ રામ-લક્ષ્મણની જોડીની અનુકરણીય પિતૃભક્તિએ ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં “ માધવરામ-સ્મારિકા ” ની પ્રથમ આવૃત્તિ પ્રકટ કરાવી. ગોવર્ધનરામભાઈ જેવી પ્રતિભાશાલી વ્યક્તિ જાતિના વસ્તીપત્રક જેવી દિશામાં પોતાની અસામાન્ય શક્તિઓનો ઉપયોગ કરવાનું કૃતવ્ય સ્વીકારે અને તે વસ્તીપત્રકની પ્રસ્તાવના લખે, એ કોઈ જાતિનું જેવું તેવું સદ્ભાગ્ય નથી. હૈમજી લખેલી પ્રસ્તાવના જાતિ વિષે ઉપયોગી માહિતી સંલેપમાં રજુ કરે છે એટલું જ નહિ, પરંતુ કયાં કયાં દષ્ટિગુણોથી જવાબું જોઈએ તે પણ સાથે સાથે સૂચવે છે. જાતિનું હિર્ભાગ્ય છે કે હૈમના જેવી સમર્થ અને સર્વદેશીય વ્યક્તિના સિદ્ધાવલોકનનો અને માર્ગદર્શક રંગ લાભ ઈ. સ. ૧૯૨૬ માં પ્રકટ થતી દ્વિતીયાવૃત્તિ પ્રસંગે મળી શકે તેમ નથી. એમનું સ્થાન તો કોઈથી લઈ શકાય તેમ છે જ નહિ, પરંતુ હૈમને પગલે ચાલી આટલી જાતિસેવા કરવાનું મૂંઝવે જે સદ્ભાગ્ય પ્રાપ્ત થયું છે તે માટે હું મને ભાગ્યશાલી માનું છું. હું ધૃષ્ટિ એટલું સાફે કાર્ય સંયોગવશાત્ હું કરી શક્યો નથી એનું મૂંઝવે પોતાને સંપૂર્ણ બાન છે, અને જેથી મૂંઝવે પૂરેપૂરો સંતોષ નથી તેથી ધૃતિ જાતિજન્મુઓને અંતોષ આપી શકવાની આશા હું કયાંથી રાખી શકું ? પરંતુ જે છે તે આ છે. જાતિ નભાવી લે એટલી પ્રાર્થના.

આ બીજી આવૃત્તિને અંગે સામગ્રીની તૈયારી કરવામાં ભાઈ રતિપતિરામ ઉદમરામ પંડ્યાએ એમની લાક્ષણિક દૃઢયશુદ્ધિ અને ઉત્સાહમયતા દર્શાવી છે, તેમ જ સ્તુત્ય પરિશ્રમ ઉઠાવ્યો છે. ભાઈ અંબાલાલ ખુસાખીરામ બની એટલે શ્રમભૂતિ. ભાઈ રતિપતિરામના કાર્યને પરિપાક આપવામાં અને આ આવૃત્તિનું સંપાદનકાર્ય કરવામાં એમનો અંશ કોઈ જોવા તેવો નથી. ભાઈ શ્રી શિવલાલ ઉત્તમરામ યાસ્નિકે “ શિવ-વિષ્ણુ-સ્મારિકા ” ને અંગે જે જાતિજન કર્યો હતો તેવો જ સ્મારિકાનાં પરિશિષ્ટો તૈયાર કરવામાં કર્યો છે. એ સર્વે જાતિપ્રેમી વ્યક્તિઓની સેવાઓનો જાતિ સ્વીકાર કરશે એવી આશા છે.

### જાતિનિવાસ

નડિઆદમાં વડનગરા નાગરબ્રાહ્મણોના મોટા ભાગનો વાસ નાગરવાડામાં છે અને માત્ર ત્રણેક ઘર કંસારવાડે છે. એમ કહેવાય છે કે પૂર્વે નાગરબ્રાહ્મણો કંસારવાડાવાળા લતામાં રહેતા અને નાગર ગૃહસ્થો નાગરવાડાવાળા લતામાં રહેતા. કંસારવાડાવાળા લતામાં એક કૂઓ છે તે હજીયે “ નાગર કૂખ ” એ નામે ઓળખાય છે તે નાગરબ્રાહ્મણવાસના સ્મારક અવશેષરૂપે. જો કે નાગરો કૂખને “ કૂખ ” નથી કહેતા એ પણ ધ્યાન ખેંચે તેવી બાબત છે. જ્યારે નાગર ગૃહસ્થો નડિઆદ છોડીને મહુધે કે પેટલાદ ચાલ્યા ગયા ત્યારે નાગર

બ્રાહ્મણોએ હેમનાં ઘર ખરીદી લીધાં અને કંસારવાડો છોડી તેઓ નાગરવાડો રહેવા આવ્યા. તે વખતે કુટુંબોએ કંસારવાડો જ રહેવાનું પસંદ કર્યું. નડિઆદની નાગરી નાતમાં પ્રતિષ્ઠિત ગણ્યતા ગોકુળજી કાશીનાથ પંડ્યાના કુટુંબની શાખાઓ હજી વે કંસારવાડો રહે છે. ટૂંકામાં, નાગરવાડો અને કંસારવાડો નાગરજાતિના નિવાસરૂપ લેખાય

નડિઆદ રોશનથી ગામ તરફ આવતાં બળીપોળથી નાગરવાડોની શરૂઆત થાય છે. પૂર્વે નાગરવાડો બધી વે બાળુથી સુરક્ષિત રહે તે માટે એક બાળુએ “બળીપોળ,” બીજી બાળુએ અંબામાતાના મંદિર પાસે “બીખારીપોળ ” અને ત્રીજી બાળુએ વ્યાસદેવનાં મુખીને રતનતલાવ જતાં પ્રભુશંકરના મહાદેવ પાસે “રતનપોળ ” એમ ત્રણ મેહોટા દરવાજા હતા અને તે બંધ કરવામાં આવતા હતા, પાછળથી તે ત્રણેય દરવાજા તોડી પાડવામાં આવ્યા હતા. હાલમાં વ્યાસદેવનાં, રતનપોળ વગેરે ભાગોમાં નાગરોની વસ્તી નથી, પરંતુ પહેલાં તે ભાગોમાં પણ નાગર બ્રાહ્મણો રહેતા હતા.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં નડિઆદમાં નાગર બ્રાહ્મણોની માલેકીનાં કુલ ૮૬ મકાનો હતાં. ઇ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૭૮ મકાનો છે. પરિણામે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં કુલ ૮ મકાન કમી થયાં છે.

છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં ૭ મકાનો પરનાતીના હાથમાં ગયાં છે, ૩ મકાનો પરગામ દેવાયલી કન્યાઓના હાથમાં ગયાં છે અને ૧ મકાન સાર્વજનિક દાનરૂપે અનાથાશ્રમને આપવામાં આવ્યું છે. કુલ ૬ મકાનો પરનાતી તથા પરગામીના હાથમાંથી નડિઆદના નાગરબ્રાહ્મણોના હાથમાં આવ્યાં છે. તે મકાનોમાંથી મેહોટા ભાગે જૂનાં મકાનો સાથે મેળવી દેવામાં આવેલાં હોવાથી સંખ્યામાં વધારો થયો નથી.

આ ઉપરાંત લગભગ ઈ. સ. ૧૯૦૦ ના અરસામાં રા. દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યાએ ડબાણુ જતાં રસ્તામાં આવતા પોતાના ખેતરમાં એક બંગલો બંધાવ્યો હતો અને હેનો ઉપયોગ પ્રસંગે પોતાને રહેવા માટે કરતા. તે જ જગ્યાએ હેમના કુટુંબ તરફથી બીજો બંગલો પણ પાછળથી બંધાવવામાં આવ્યો છે. તે બન્ને બંગલા હાલમાં મિશનરી હોસ્પિટલને અંગે ભાડે આપવામાં આવે છે.

બહાર ગામમાં નડિઆદના નાગર બ્રાહ્મણોની માલેકીનાં ૩ મકાનો છે: (૧) વડોદરા કમ્પમાં રા. ઇશ્વરલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિકનું મકાન; (૨) ભોરીવલીમાં રા. ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠીનો બંગલો; અને (૩) કાંદીવલીમાં રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાનો બંગલો.

ધર્મપુરીનું મકાન ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં ચાળીસના તડની માલેકીનું હતું, પરંતુ ઈ. સ. ૧૯૧૮ માં રા. તનસુખરામ મનસુખરામ ત્રિપાઠીએ મેહોટી રકમ આપી બન્ને તડ એકત્ર કર્યાં ને ધર્મપુરીનો જીર્ણોદ્ધાર કરાવ્યો ત્યારથી તે મકાન સમસ્ત નાગરી નાતની માલેકીનું થયું છે.

## વસ્તી ( પરિશિષ્ટ નં. ૧ )

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં નડિઆદની વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જાતિમાં કુલ વસ્તી ૨૨૨ હતી. ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ વસ્તી ૨૪૬ છે. પરિણામે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં વસ્તીની બાવનમાં કુલ ૨૪ નો વધારો થયો છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કુલ ૧૧૪ પુરૂષો હતા અને કુલ ૧૦૮ સ્ત્રીઓ હતી. ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૧૨૬ પુરૂષો છે અને કુલ ૧૨૦ સ્ત્રીઓ છે. એટલે છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં પુરૂષોની સંખ્યામાં ૧૨ નો વધારો થયો છે અને સ્ત્રીઓની સંખ્યામાં પણ ૧૨ નો વધારો થયો છે. ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં સ્ત્રીઓ કરતાં ૬ પુરૂષો વધારે હતા અને ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં પણ સ્ત્રીઓ કરતાં ૬ પુરૂષો વધારે છે. આ એક આશ્ચર્યકારક યોગ છે.

સ્ત્રીઓની ગણતરી કરવામાં જે સ્ત્રીઓ પરગામ પરણી છે હેમની ગણતરી નડિઆદ ખાતે કરવામાં આવી નથી, જ્યારે પરગામની જે સ્ત્રીઓ નડિઆદમાં પરણી છે હેમની ગણતરી નડિઆદ ખાતે કરવામાં આવી છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ પૂર્વે નડિઆદના ૩ પુરૂષ અને ૧ સ્ત્રી કાશીનિવાસ કરતાં હતાં તે ગુજરી ગયાં છે.

સંક્ષેપમાં, એકંદરે વસ્તીમાં વધારો થયો છે અને એકંદરે સ્ત્રીઓ કરતાં પુરૂષો વધારે છે.

## વિવાહ-લગ્નાદિ ( પરિશિષ્ટ નં. ૨ )

ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કુલ માણસો ૨૨૨ હતાં. તેમાં ૬૪ કુવારાં, ૧૩ વિવાહિત, ૧૧૨ પરિણીત અને ૩૩ વિધુર-વિધવા હતાં. ૬૪ કુવારાંમાં ૪૩ પુરુષ અને ૨૧ સ્ત્રી હતાં. ૧૩ વિવાહિતમાં ૭ પુરુષ અને ૬ સ્ત્રી હતાં. ૧૧૨ પરિણીતમાં ૫૬ પુરુષ અને ૫૬ સ્ત્રી હતાં. ૩૩ વિધુર-વિધુરમાં ૮ પુરુષ ( વિધુર ) અને ૨૫ સ્ત્રી ( વિધવા ) હતાં.

ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ માણસો ૨૪૬ છે. તેમાં ૮૭ કુવારાં, ૧૪ વિવાહિત, ૧૦૩ પરિણીત અને ૪૨ વિધુર-વિધવા છે. ૮૭ કુવારાંમાં ૫૪ પુરુષ અને ૩૩ સ્ત્રી છે. ૧૪ વિવાહિતમાં ૮ પુરુષ અને ૬ સ્ત્રી છે. ૧૦૩ પરિણીતમાં ૫૧ પુરુષ અને ૫૨ સ્ત્રી છે. ૪૨ વિધુર-વિધવામાં ૧૩ પુરુષ ( વિધુર ) અને ૨૯ સ્ત્રી ( વિધવા ) છે.

ઉપરના આંકડાઓની સરખામણી કરતાં જણાશે કે ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં તેમ જ ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં વિધુરો કરતાં વિધવાઓની સંખ્યા ઘણી મોટી છે. આમ થવામાં બે કારણો હોઈ શકે. એક કારણ તો એ હોઈ શકે કે જ્યારે સ્ત્રી વિધવા થયા પછી ફરીથી પરણી શકતી ન હોવાથી કાયમને માટે વિધવા રહે છે ત્યારે પુરુષ વિધુર થયા પછી ફરીથી પરણી શકતો હોવાથી “વિધુર” મટી “પરિણીત” થઈ શકે છે. બીજું કારણ પરિશિષ્ટ નં. ૨ માં ઉમ્મરક્રમ સરખાવતાં એમ લાગે છે કે વિધુરદશામાં પુરુષો જેટલી ઉમ્મર સુધી જીવી શકે છે તેવા કરતાં વિધવાદશામાં સ્ત્રીઓ વધારે મોટી ઉમ્મર સુધી જીવી શકે છે.

પરિશિષ્ટ નં. ૨ એતાં જણાશે કે ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં કે ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં ૩૦ વર્ષ નીચે કોઈ વિધુર નથી અને ૨૦ વર્ષ નીચે કોઈ વિધવા નથી.

ક્રમે ક્રમે વિવાહની તેમજ લગ્નની ઉમ્મર વધતી જાય છે એટલું જ નહિ, પરંતુ લગ્ન થયા પછી ગૃહસ્થાશ્રમમાં પ્રવેશ કરવાની ઉમ્મર પણ વધતી જાય છે.

વિવાહ-લગ્નાદિ માટે પરગામ સાથે સંબંધ છે, જેમકે પેટલાદ, સુરત, પાટણ, જૂનાગઢ, વડોદરા, અમદાવાદ, ખંભાત વગેરે. અહારગામથી આવેલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં ૪ હયાત હતી. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં ૧૫ પરિણીત અને ૮ વિવાહિત મળીને કુલ ૨૩ હયાત હતી. અહારગામથી આવેલી ૧૦ કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૭ હયાત છે, તેમાં ૬ પરિણીત અને ૧ વિવાહિત છે. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓ પૈકી ઈ. સ. ૧૯૨૫ માં કુલ ૩૧ હયાત છે, તેમાં ૨૯ પરિણીત અને ૨ વિવાહિત છે. અહારગામ દેવાયલી કન્યાઓમાંથી ૩ સ્ત્રીઓને વૈધવ્ય પ્રાપ્ત થયાથી તેઓ પાછી નડિઆદમાં આવીને રહી છે. ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં જે સ્ત્રીઓ અહારગામથી નડિઆદ આવી હોય અથવા નડિઆદથી અહારગામ દેવાઈ હોય છતાં મરી પરવારી હોય તેમનો સમાવેશ ઉપરની ગણતરીમાં થતો નથી.

## કેળવણી ( પરિશિષ્ટ નં. ૩ )

યુનિવર્સિટીની કેળવણી શરૂ થઈ ત્યારથી માંડીને ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધી માં ૬ બી. એ. હતા. ઈ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં બી. એ. ની કુલ સંખ્યા ૩૬ છે, જેમાં ૩૫ પુરુષો છે અને ૧ સ્ત્રી છે. એટલે ઈ. સ. ૧૯૦૦ પછીથી બી. એ. થનાર જ્ઞાતિજનોની સંખ્યામાં ૩૦ નો વધારો થયો છે. કુલ ૩૬ બી. એ. માંથી ૫ બુદ્ધિજીવી જતાં હાલ ૩૧ બી. એ. હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં એલએલ. બી. ની સંખ્યા ૩ હતી. ઈ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં એલએલ. બી. ની કુલ સંખ્યા ૧૧ છે. એટલે ઈ. સ. ૧૯૦૦ પછીથી એલએલ. બી. થનાર જ્ઞાતિજનોની સંખ્યામાં ૮ નો વધારો થયો છે. કુલ ૧૧ એલએલ. બી. માંથી ૩ બુદ્ધિજીવી જતાં હાલ ૮ એલએલ. બી. હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં કોઈ એમ. એ. થયું ન હતું. ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં ૪ એમ. એ. થયા છે અને તે સર્વે હયાત છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીમાં કેળવણીની દૃષ્ટિથી મોટામાં મોટો ગણાય એવો બનાવ એ છે કે રા. કાન્તિલાલ જગન્નાથ પંચા એમ. એ., ઈંગ્લેન્ડ જઈ લન્ડન યુનિવર્સિટીની ઉચ્ચમાં ઉચ્ચ ગણાતી પીએચ. ડી. ની ડીગ્રી લઈ આગ્યા છે અને “ડૉક્ટર”ની માનનીય સંસ્થા મેળવવા ભાગ્યશાલી થયા છે.



સદ્ગત રા. શાન્તિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિકે શિક્ષણકાર્યને ઝંઝે અપાતી યુનિવર્સિટીની બી. ટી. ની ડીગ્રી મેળવી હતી. રા. લક્ષ્મણરાવ ભારકરરાવ પંડ્યાએ બી. એ થયા પછી બી. ઈ. ની ડીગ્રી લીધી છે.

• યુનિવર્સિટીની કેળવણીના સંખ્યમાં એકંદર વિચાર કરતાં નીચેની આખતો નોંધ લેવા જેવી છે:—

(૧) આપણે જાણણે છીએ અને તેમાં પણ શ્રેષ્ઠ ગણાતા જાણણે છીએ એ આદર્શદૃષ્ટિથી જોતાં કેળવણીના પ્રદેશમાં આપણા જ્ઞાતજનોની સિદ્ધિ પ્રથમ પંક્તિની કે પૂરેપૂરી સંતોષકારક ભાગ્યે ગણાય, છતાં સામાન્ય દૃષ્ટિથી જોતાં અને બીજાઓની સાથે સરખાવતાં એકંદરે તે ખોટી ન ગણાય. આપણું જાણણત્વ સદૃશ અને શોભાન્વિત તો ગણાય જો આપણા જેવી વિદ્યાર્થીની અને વિદ્યોપજીવી જ્ઞાતિનાં સ્ત્રી-પુરૂષો કેળવણીમાં પ્રથમ પદ મેળવે.

(૨) કાંઈક અર્ધ-સામાજિક અને કાંઈક અર્ધ-ધાર્મિક રૂઢિઓના પ્રતિબંધથી અને કાંઈક આર્થિક અનતારાયેથી આપણી જ્ઞાતિનાં સ્ત્રી-પુરૂષોએ અવાંચીન કાલમાં ઉત્તમ ગણાતાં પાશ્ચાત્ય વિદ્યાપીઠોમાં જઈ માનપ્રદ ઉપાધિઓ સંપાદન કરી નથી, માત્ર ડૉ. શાન્તિલાલના અપવાદ સિવાય.

(૩) અત્રેની યુનિવર્સિટીની ડીગ્રીઓમાંથી પણ એમ. એ., એલએસ. એમ., એમ ડી, એમ. એસસી. જેવી ઉચામાં ઉચી ડીગ્રીઓ આપણી જ્ઞાતિને શોભે તેટલી સંખ્યામાં અને તેવી રીતે સંપાદન થયેલી નથી. માત્ર ચાર જ બાઇઓ એમ. એ. થયેલા છે.

(૪) ફેલોશિપ, સ્કૉલરશિપ, ઇનામો, ચન્દ્રકો આદિ મેળવવા થોડા જ જ્ઞાતિજનો ભાગ્યશાલી થયા છે એટલું જ નહિ, પરન્તુ ફર્સ્ટ એલએસ. બી. માં રા. ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક “ફર્સ્ટ ક્લાસ” મેળવી શક્યા હતા તે બાદ કરતાં કોઈ ફર્સ્ટ ક્લાસમાં પાસ થયું નથી. એટલી સંતોષકારક આખત છે કે સેકન્ડ ક્લાસમાં પાસ થનારની સંખ્યા એકંદરે ઠીક ગણી શકાય.

(૫) માત્ર સો. વિનોદિનીના દાખલે બાદ કરતાં કોઈ સ્ત્રી બી. એ. સુધી થે બહુલી નથી એટલું જ નહિ, પરન્તુ મૅટ્રિક્યુલેશન ક્લાસ સુધીનો અભ્યાસ કરનાર પણ સ્વ. સો. મદનિકા, સો. પુષ્પાવતી રતિલાલ પંડ્યા અને કુ. પ્રભોદિની શિવાય કોઈ બહેનો નીકળી નથી. વિદ્યાર્થીનના પ્રત્યક્ષ પ્રમાણરૂપ લેખી શકાય તેવી યુનિવર્સિટીની ઉચ્ચતર કેળવણીની જેવી કદર નાગર જાણણુ જેવી શ્રેષ્ઠ જ્ઞાતિને શોભે તેવી તહેજુ સ્ત્રીઓના સંખ્યમાં કરી બતાવી નથી.

(૬) યુનિવર્સિટી કેળવણીની મેડિકલ લાઇન, કમર્શિયલ લાઇન, સિવિલ એન્જીનિયરિંગ લાઇન, ઍગ્રિકલ્ચરલ લાઇન જેવી જુદી જુદી દિશાઓમાં જવાની વૃત્તિ બહુ દૃષ્ટિગોચર થઈ નથી. એવી લાઇનોના ઍન્ડ્યુએટો આપણી જ્ઞાતિમાં હજી સુધી કોઈ નથી, એ સખેદાશ્ચર્ય ઉત્પન્ન કરે છે. ખેશક સ્વ. રા. કનૈયાલાલ મેડિકલ કૉલેજમાં અભ્યાસ કરતા હતા, તેમજ રા. વીરમણિલાલ જગનલાલ પંડ્યા તથા રા. પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃણ્ણશંકર પંડ્યા હાલ અભ્યાસ કરે છે તે ધ્યાન અહાર રાખવા જેવું નથી. કમર્શિયલ લાઇનમાં રા. નરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા હાલ અભ્યાસ કરે છે અને રા. હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક તે દિશામાં પ્રયાસ કરતા હતા તે નોંધવા જેવું છે.

યુનિવર્સિટીથી ઇતર દિશાઓમાં વિદ્યાભ્યાસ કરનારની નોંધ નીચે પ્રમાણુ છે. ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં રા. હરિલાલ કૃપારામ પંડ્યા અને રા. હરસુખરામ પંડિતરામ પંડ્યા મુંબાઈની હાઇકોર્ટ તરફથી લેવાતી હાઇકોર્ટ પ્લીડરની પરીક્ષામાં પાસ થયેલા હતા. ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ સુધીના અરસામાં રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાએ મુંબાઈની હાઇકોર્ટ તરફથી લેવાતી સૉલિસિટરની પરીક્ષા પાસ કરી છે. રા. રતિલાલ હરિલાલ પંડ્યા વિલાયત જઈ બૅરિસ્ટર થઈ આવ્યા છે. રા. ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક લન્ડન ચેમ્બરની હિસાબી પરીક્ષા પાસ કરી છે. રા. રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિકે મુંબાઈની “વિકટોરિયા ટેકનિકલ ઇન્સ્ટિટ્યૂટ” માં વિદ્યાભ્યાસ કરી એલ. એમ. ઈ. નો ડિપ્લોમા મેળવ્યો છે અને મૅગિનિકલ એન્જીનિયરિંગની પરીક્ષા ફર્સ્ટ ક્લાસમાં પસાર કરી છે. રા. કનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈએ કલકત્તા નૅશનલ કૉલેજની એલ. એમ. એન્ડ એસ. ની ડીગ્રી લીધી છે. રા. મનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈએ વડોદરાના કલાબુવનમાં “ડાર્બિંગ અને બ્લીચિંગ”નું જ્ઞાન મેળવ્યું છે. રા. સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિકે મુંબાઈની સર જમશેદજી જીજીભાઈ આર્ટ્સ સ્કૂલમાં ચિત્રકલા-ડ્રોઈંગ-ની

અર્થી પરીક્ષાઓ પસાર કરી, ફ્રેન્ડસ મંત્રની કલાનું જ્ઞાન મેળવ્યું છે. રા પ્રાણુલાલ બુલાખીરામ યાત્રિક પૂનામ “ ફ્રેન્ડેઝ ઓફ એમીકલયર ” માં એક વર્ષ અભ્યાસ કરી ખેતવાડી ખાતાનો ડિપોઝિટ મેળવ્યો છે. બાઈ કૃષ્ણલાલ જગનલાલ પંચ્યા દાર્સ કૉલેજ ઓફ કૉમર્સમાં વ્યાપારી જ્ઞાન મેળવે છે.

જીઓમાંથી સૌ. રસિકગૌરીએ અને સૌ. કુમુદલક્ષ્મીએ શિક્ષણકલાની પરીક્ષા આપી ત્હેનાં પ્રમાણપત્રે મેળવ્યાં છે. તે બન્ને બહેનોએ વનિતા-વિશ્રામના ટ્રેનિંગ ક્લાસમાં અભ્યાસ કર્યો હતો.

એકંદરે જી-કેલવળીની સ્થિતિ અસંતોષકારક છે, ખાસ કરીને નાગરી નાત જેવી ઉચી જ્ઞાતિન આદર્શની દૃષ્ટિથી જોતાં. યુનિવર્સિટીની કેલવળી તો વસ્તુતઃ નથી લેવાતી એટલું જ નહિ, પરન્તુ માધ્યમિક કેલવળી પણ વસ્તુતઃ નથી લેવાતી-અપવાદરૂપ ગણ્યાગાંઠ્યા દાખલાઓ બાદ કરતાં. એટલે અંગ્રેજી કે સંસ્કૃત જ્ઞાન એકંદરે નહિ જેનું થોડાં ધણાંને હોય છે. બેશક, એટલું છે કે ગુજરાતી લખતાં વાંચતાં તો ધણી ખર્ચ જીવ્યા શીખે છે ખરી. ટૂંકમાં, જી-કેલવળીમાં પ્રગતિને ધણો જ અવકાશ છે.

### આર્થિક સ્થિતિ ( પરિશિષ્ટ નં. ૪ )

ઈ. સ. ૧૯૨૨ માં જમીનની અથવા ધીરધારની બેઠી આવક ઉપર નીભાવ કરનારની સંખ્યા ૬ છે સ્વાતંત્ર ધંધા કરનારની સંખ્યા ૧૩ છે. ત્હેમાં ૬ વકીલાતનો ધંધા કરે છે, ૨ વૈદ્યકનો ધંધા કરે છે અને ૧ વ્યાપાર કરે છે. ૨ પેન્શનરો છે. નોકરી કરનારની સંખ્યા ૩૬ છે. ત્હેમાં ૫ પ્રિટિશ્ન રાજ્યની નોકરી કરે છે ૫ દેશીરાજ્યની નોકરી કરે છે, ૭ રેલ્વેની નોકરી કરે છે, ૩ મ્યુનિસિપાલિટીની નોકરી કરે છે અને ૧૬ ખાનગી નોકરી કરે છે.

વકીલાતના ધંધામાં ૧ સાંસિસ્ટર છે, ૧ ઍરિસ્ટર છે, ૧ મુઆઈ હાઇકોર્ટમાં પ્રેક્ટિસ કરનાર વકીલ છે ૧ અમદાવાદમાં વકીલાત કરે છે, ૨ નડિઆદમાં વકીલાત કરે છે.

શિક્ષણના ધંધામાં ૨ પ્રોફેસરો છે, ૧ સંસ્કૃત પાઠશાળાના આચાર્ય છે અને ૫ શિક્ષકો છે.

વર્તમાનપંત્રના ધંધામાં જનારની સંખ્યા ૨ છે.

આવક પરંતુ, જેઓ નોકરી કરે છે ત્હેમાં જેમને માસિક પગાર રૂ. ૫૦૦ અથવા તેથી વધારે મળતો હોય તેવા ૨ છે, રૂ. ૧૦૧ થી રૂ. ૫૦૦ સુધી મળતો હોય એવા ૧૩ છે, રૂ. ૫૧ થી રૂ. ૧૦૦ સુધી મળતો હોય તેવા ૧૪ છે અને રૂ. ૫૦ સુધી મળતો હોય તેવા ૫ છે.

૨૧ કુટુંબો ઓછીવત્તી જમીનવાળાં છે અને ૧૬ કુટુંબો ઓછાંવત્તાં શૈર, અંન્કડીપોઝિટ વગેરેવાળાં છે.

આર્થિક સ્થિતિના સંબંધમાં નીચેની આખતો નોંધવા જેવી છે:—

( ૧ ) ઈ. સ. ૧૯૦૦ માં અથવા તે પૂર્વે જે સ્થિતિ હતી અને હાલ જે સ્થિતિ છે ત્હેમાં મુખ્ય બેદ બે છે: પહેલાં એક આખતો એ હતી કે રા. મન:સુખરામ સૂર્યરામ ત્રિપાઠી પોતે ધણું દબ્ય ઉપાજન કરી શક્યા હતા એટલું જ નહિ, પરન્તુ પોતાના પ્રભાવથી આપણા કેટલાક જ્ઞાતિજનોને તેઓ દેશી રાજ્યોમાં મ્હોટા હોંદ્રદારો અને પગારદારો કરાવી શક્યા હતા. આપણી જ્ઞાતિમાં જે કેટલાંક કુટુંબો ઉજળા અને સુખી સ્થિતિવાળાં હતાં ત્હેનું એક મુખ્ય કારણ એ. બીજી આખત એ હતી કે નડિઆદમાં જ રહીને જમીનદારી અને ધીરધારના ધંધાથી આબરુબેર પોતાનો નિર્વાહ કરનાર અને સંચય કરનાર વ્યક્તિઓ તથા કુટુંબો હતાં. ટૂંકમાં, બ્રહ્મરથી સારું કમાઈ લાવનારની અને નડિઆદમાં ઘેર બેઠે કમાનારની સંખ્યા ઠીક હોવાથી નાતમાં ઉજળાપણું, સુખીપણું અને પ્રસંગે બહોજલાલી દેખાતું, અને જેમની સ્થિતિ તંબ અથવા નિરાધાર હોય તેવાંને શુભ આશ્રય પરસ્પર મળતો હોવાથી બહુ ઠીકઠીક ચાલતું. હાલમાં ઉપરનાં બે તરનો લગભગ કમી થઈ જવાથી ધણાખરાને બ્રહ્મર કમાવા જવું પડે છે, નિર્વાહ માટે પરિશ્રમ કરવો પડે છે અને મ્હોટે ભાગે પોતાના જ બલ ઉપર આધાર રાખવો પડે છે. એકંદરે કમાનારા ઠીક કમાતા હોવાં છતાં એક પ્રકારનું ઉજળાપણું, એક પ્રકારનું સુખીપણું, એક પ્રકારની નીરાંત કમી થયાં છે.

( ૨ ) પહેલાંના પ્રમાણમાં મેંધવારી વધી ગઈ છે તેમ જ જીવનની હાડમારી (struggle for existence) વધી પડી છે. પરિણામે પહેલાં સેંધવારી હતી અને એક પ્રકારની નિવૃત્તિ હતી તે વખતના જેવી સ્થિતિ હાલ ન હોય, એ સ્વાભાવિક છે. ટૂંકામાં, પહેલાંને ધોરણે હાલની કલ્પના કરવી, એ યોગ્ય નથી. પહેલાંનાં કરતાં કમાવા માટે વધારે સ્વાશ્રય, સાહસ અને હાડમારી વેઠવાં જ પડશે, વધારે ખર્ચ માટે તૈયાર રહેવું જ પડશે અને થોડી અચતથી સંતોષ માનવો જ પડશે. સામાન્ય આર્થિક સંયોગોમાં પરિવર્તન થયાથી તેમને પહેંચી વળવા માટે જ્ઞાતિજનોએ વ્યક્તિગત તેમ જ સમુદાયગત પ્રયાસો કરવા પડશે. કરકસરથી સાદી અને કુદરતી રીતે રહેવાના અને ખર્ચાળ ટેવો છોડી દેવાના બોધો આપે છે બધા ય, પરંતુ કોમકે પ્રવાહ જ એવા છે કે થોડા જ તે પાળી શકે છે અને થોડા જ પાળી શકશે. જૂના જમાનાને પાછો લાવવાના લગભગ અશક્ય અને અરુચિકર ઉપાયો સૂચવવા કરતાં નવા સંયોગોને પહેંચી વળવા જૂનામાંથી ઉત્તમ તત્ત્વોનું સંરક્ષણ કરવા સાથે નવામાંથી ઉત્તમ માર્ગોનું સેવન કરવા સૂચવવું એ વધારે સલાહભર્યું, સલામત, અસરકારક અને વ્યાવહારિક છે.

( ૩ ) જૂના શ્રાક્ષણુત્વના સનાતન આત્માને સાચવી રાખવાં હોય અને નવા જમાનાની સંસ્કારિતાના સંશ્રવણ થવું હોય તો આપણી જ્ઞાતિના મોટા ભાગે વ્યાપાર, ઉદ્યોગ વગેરે વધારે દૈન્ય આપનાર પરંતુ ઓછા સંસ્કારી ધંધાઓને બદલે વક્રીલાત, ડ્રેગવળી, વૈદ્યક, રાજ્યસેવા એવા ઉચ્ચ ધંધાઓ સ્વીકારવા જોઈએ, અને તેમનાં વધારે પરિશ્રમ ઉકાળી, પોતાની શક્તિ દાખવી, ઉચ્ચ સ્થાનો પ્રાપ્ત કરવા તત્પર થવું જોઈએ. તેમ નહિ થાય તો જોને માટે આપણા જ્ઞાતિજનો લાયક નથી દેખાયા તેવી દિશાઓમાં વૃથા પ્રયાસો થશે અને જે દિશાઓ માટે લાયક છે તે તરફ આત્મધાતક હૃદયે રહેશે-જ્ઞાતિનું સંસ્કારી વાતાવરણ કમી થશે તે ખોટાં તો જુદી જ.

## ધર્મ

ઇ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં ધર્મ સંબંધમાં જે સ્થિતિ હતી તે વિષે સદૃશ શ્રી ગોવર્ધનરામભાઈએ “ માધવરામ સ્મારિકા ”ની પ્રથમાવૃત્તિની પ્રસ્તાવનામાં લખ્યું છે. ઇ. સ. ૧૯૦૦ થી ઇ. સ. ૧૯૨૫ ની આખર સુધીમાં કેટલાક ફેરફારો સાથે મોટે ભાગે એ ને એ જ સ્થિતિ કાયમ રહી છે. કુટુંબોની ધાર્મિક માન્યતાઓની દૃષ્ટિથી ૧ કુટુંબ કપીરપંથનો, ૨ કુટુંબો વૈષ્ણવ સંપ્રદાયનાં, ૩ કુટુંબો સ્વામીનારાયણ સંપ્રદાયનાં અને બાકીનાં કુટુંબો શિવમાર્ગનાં છે. બાહ્ય આચારવિચારની દૃષ્ટિથી ઉપરનું વર્ગીકરણ કરાયલું હોવા છતાં એ વાત ખાસ નોંધવા લાયક છે કે નડિઆદમાં ધાર્મિક બાબતોમાં કોઈ જાતની ધર્મોન્ધતા કે કોઈ પ્રકારનો દુરાસહ જોવામાં આવતાં નથી એટલું જ નહિ, પરંતુ એક પ્રકારની સ્તુત્ય વિશ્વાસતા, ઉદારતા અને મતાન્તર-સહિષ્ણુતા જોવામાં આવે છે. જ્ઞાતિના ઇષ્ટ દેવ હાટકંઘર મહાદેવ ગણાતા હોવાથી તેમ જ ઇષ્ટ દેવી અમ્બા ગણાતાં હોવાથી વાસ્તવિક રીતે સમસ્ત જ્ઞાતિ શિવમાર્ગી તથા દેવીભક્ત ગણાવી જોઈએ, છતાં ધાર્મિક આચારવિચારની બાબતમાં કુલગત તેમ જ વ્યક્તિગત સ્વતંત્રતા પ્રચલિત છે. ધણાંખરાં કુટુંબોમાં કુલાચારને અનુસરીને નવરાત્રમાં માતાની સ્થાપના કરવામાં આવે છે, અને છતાં કોઈ પણ કુટુંબ શક્ત કંડી શકાય એવા આચાર-વિચરવાળું નથી. પ્રસંગે નવચંડી, શતચંડી વગેરે કરવામાં આવે છે. ગ્રીનસ્મર્ત ઇતર દેવદેવીઓની ઉપાસના પણ સામાન્ય રીતે થાય છે. આટલું ઉપાસ્ય દેવતાઓ પરત્વે અને તે ધોરણ ઉપર રચાયેલા માર્ગો પરત્વે.

એકંદરે કુલાચારોનું બાહ્ય અનુપાલન થતું હોવા છતાં છેલ્લાં પચીસ વર્ષમાં પહેલાંની અપેક્ષાએ ધાર્મિક શ્રદ્ધા કમી થઈ લાગે છે. પહેલાં નારાયણદેવ, હાટકંઘર, અંબા માતા, સ્વામીનારાયણ વગેરેનાં દેવાલયોમાં નિત્ય દર્શન કરવા જનારની સંખ્યા ઘણી હતી તે હવે ઓછી થઈ ગઈ છે. વૈદ્યનાથ વગેરે મહાદેવની નિત્ય પૂજા કરનારની સંખ્યા પણ કમે કમે નહાતી થતી ગઈ છે. આવતાં થોડાં વર્ષોમાં આ જાતની રીતો ધસાઈ જશે, એવી ભીતિ રહે છે.

બીજી બે બાબતો નોંધવા જેવી છે: એક એ કે સદૃશ શ્રી મનઃસુખરામ સુવંશરામ ત્રિપાઠીના દ્વારનાં પ્રેરણાથી કેટલાકે સુશિક્ષિત જ્ઞાતિજનો વેદાન્તદર્શનના ઉપાસકો થયા હતા, પરંતુ તેમનાં અવસાન થતાં ગયાં તેમ તેમ તેમની સંખ્યા કમી થતી ગઈ. નવા સુશિક્ષિત પુરુષોમાંથી વેદાન્તનો ખાસ અભ્યાસ કે પ્રેમ હોય એવા થોડાક જ છે. બીજી બાબત એ કે શ્રીમન્નૃસિંહચાર્યજીએ સ્થાપેલા “ શ્રેયઃસાધક અધિકારીવર્ગ ”માં

આપણી જ્ઞાતિના કેટલાક મુદ્દસ્તોએ દીક્ષા લીધી હતી, જે કે હવે એ વર્ગની પ્રવૃત્તિ મન્દ પડી ગઈ છે. આચાર્યના સમયમાં સુશિક્ષિત મનુષ્યોમાં પ્રચલિત ગણાતી ધર્મસંસ્થાઓ જેવી કે બ્રાહ્મસમાજ, પ્રાર્થના-સમાજ, આર્યસમાજ, થીઓસોફિકલ સોસાયટી વગેરેના સભાસદ આપણી જ્ઞાતિમાંથી કાઢ થયા નથી.

એકંદરે ધાર્મિક આચારવિચારના સંબંધમાં વર્તમાન યુગમાં જે પરિવર્તન સર્વત્ર થયું છે અને થતું જાય છે તેને અનુસરીને નિત્ય કમેની બાબતમાં તેમ જ નૈમિત્તિક કમેની બાબતમાં જ્ઞાતિજનોના મોટા ભાગમાં શિથિલતા વધતી જતી જણાય છે અને શ્રદ્ધા કમી થતી જતી દેખાય છે. પુરુષવર્ગના પ્રમાણમાં સ્ત્રીવર્ગની સ્થિતિ કાંઈક ઠીક છે, જે કે સ્ત્રીવર્ગમાં પણ પહેલાંના પ્રમાણમાં ધાર્મિકતા કમી થતી આવે છે. હજી થે પાકપૂજ થાય છે અને વ્રતોત્સવાદિ ઉજવાય છે, પરંતુ પહેલાંના કરતાં ઓછાં અને ઓછા ઉત્સાહથી.

ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં ગોવર્ધનરામભાઈએ નીચે પ્રમાણે લખ્યું હતું : “ નવા કાળને યજે ઈંગ્રેજ વિદ્યાને પ્રચાર છે અને તે પ્રમાણે ધર્મવિષયમાં નવી વસ્તીના વિચાર બદલાયા છે ને બદલાશે. પણ આચારમાં અન્ય નાગરો જેટલી શિથિલતા આવી નથી; માત્ર નવા યુગનું વ્યવર્તક બળ આચારમાં આવી ગયું છે અને વિચાર પ્રમાણે આચારના રંગ બદલાય છે ને બદલાશે. ” ગોવર્ધનરામભાઈના એ શબ્દો ખરા પચ્યા છે, એમ છેલ્લી પચીસીની સ્થિતિ તપાસનારને એકંદરે લાગ્યા વિના નહિ રહે.

### સાહિત્યસેવા ( પરિશિષ્ટ નં. ૫ )

“ જગત્ની કાદંબરીઓમાં સરસ્વતીચન્દ્રનું સ્થાન ” એ વિષય વિષેના નિબંધમાં કવિ શ્રી ન્હાનાલાલે લખ્યું છે કે જર્મનીના “ વેમાર ” નામના ગામમાં ગાંધરે, શીલર વગેરે જર્મનીના સાત પ્રતિષ્ઠિત લેખકો એકી વખતે થઈ ગયા તેમ નડિઆદ એ “ બીજું જ એવું ગામ છે કે જ્યાં એકી વખતે ઝવેરીલાલ, મનઃસુખરામ, ગોવર્ધનરામ, દોલતરામ, આળાશંકર, મણિલાલ અને જગનલાલ, એ સાત નાગર સાક્ષરો થઈ ગયા. દુનિયાના ઇતિહાસમાં “ વેમાર ” અને “ નડિઆદ ” એ જ એવાં વિરલ ગામ છે. એ જ કારણને લીધે દિ. બ. અંબાલાલ સાકરલાલ દેસાઈ નડિઆદને “ રત્નભૂમિ ” કહેતા. કેટલાક નડિઆદને “ સાક્ષરભૂમિ ” પણ એ જ કારણથી કહે છે.

ઉક્ત સાત સાક્ષરોમાંથી આપણી વડનગરા નાગર બ્રાહ્મણ જ્ઞાતિએ પાંચનો ફાળો આપ્યો છે, આળાશંકર અને મણિલાલ સાદોદરા નાગર હતા. આપણા જ્ઞાતિજનોમાંથી ઝવેરીલાલભાઈ ઇ. સ. ૧૮૦૦ પૂર્વે ગુજરી ગયા હતા. તેમણે “ અભિજ્ઞાન શાકુન્તલ ” નું અને “ મનુસ્મૃતિ ” નું સંસ્કૃતમાંથી ગુજરાતીમાં ભાષાન્તર કર્યું હતું અને “ ગાંડીશંકર ઉદયશંકર ઓઝાનું જીવનચરિત્ર ” અંગ્રેજીમાં લખ્યું હતું. એ ઉપરાંત શેઠ રાણીનાની તથા નર્મદાશંકર કવિની સાથે સહકાર કરીને તેમણે અંગ્રેજી ગુજરાતી શબ્દકોષ પ્રકટ કર્યો હતો. એમના અભ્યાસના અને એમની વિદ્વતાના પ્રમાણમાં એમણે પ્રવક્ષ સાહિત્યસેવા યોદી કરી છે. એમના મરણ પછી શ. રણછાડભાઈ વલ્લભભાઈ દેસાઈએ એમના લેખો અને ભાષણોનો સંગ્રહ અંગ્રેજીમાં પ્રકટ કર્યો હતો. ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં મનઃસુખરામભાઈ, ગોવર્ધનરામભાઈ, દોલતરામભાઈ હયાત હતા, એટલું જ નહિ, પરંતુ શિષ્ટ સાક્ષરો તરીકે પ્રતિષ્ઠા પામી ચૂક્યા હતા. જગનલાલભાઈ પણ ઇ. સ. ૧૮૦૦ માં સંસ્કૃત કાદંબરીના ગુજરાતી અનુવાદને લીધે સાક્ષર તરીકે પ્રતિષ્ઠા પામી ચૂક્યા હતા. ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછી મનઃસુખરામભાઈની જૂની કૃતિઓની લગભગ નવી કૃતિઓ જેવી રૂપાન્તર પામેલી શોધિતવર્ધિત આવૃત્તિઓ બહાર પડી હતી એટલું જ નહિ, પરંતુ “ ભગવદ્ગીતા ” નું પ્રત્યાનતર અને “ રામાયણ ” નું પ્રત્યાનતર એ એ તેમણે સમાપ્ત કર્યો. ગુજરાતી સાહિત્યના ઇતિહાસમાં “ સંસ્કૃતમયી શૈલીના પિતા ” તરીકે તેઓ મશહૂર રહેશે. ગોવર્ધનરામ-આર્ષનાં પુસ્તકોમાંથી “ સરસ્વતીચન્દ્ર-ભાગ ૪, ” “ લીલાવતી-જીવનકલા, ” “ દયારામનો અક્ષરદેહ, ” “ સાક્ષરજીવન ” વગેરે ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછીથી પ્રકટ થયાં. દોલતરામભાઈના ગ્રન્થોમાંથી “ સુમનશુચી ” અને “ અમરસેત્ર ” ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછીથી બહાર પડ્યાં. તે ઉપરાંત ગોવર્ધનરામભાઈ ઇ. સ. ૧૮૦૫ માં પ્રથમ ગુજરાતી સાહિત્યપરિષદના પ્રમુખ થયા હતા. જગનલાલભાઈએ પણ “ કાદંબરી ” ની નવી નવી આવૃત્તિઓ પ્રકટ કરવા ઉપરાંત અનેક પુસ્તકો ઇ. સ. ૧૮૦૦ પછી પ્રકટ કર્યા છે. દુકામાં, ઇ. સ. ૧૮૦૦ થી ઇ. સ. ૧૮૨૫ સુધીના અરસાને ખાતે ઉકળે શિષ્ટ સાક્ષરોની કેટલીક કૃતિઓ જન્મે થઈ શકે એમ છે, જે કે ઉક્ત સાક્ષરોની પ્રતિષ્ઠા તો તે અરસાની પૂર્વે જ જન્મી હતી. નડિઆદને તથા નાગરી નાનને સાહિત્યસેવાનું જે ગર્વપ્રદ માન અપાવ્યું છે

તે ઉક્ત સાક્ષરોએ જ. તહેમની પછી સાહિત્યસેવાના પ્રદેશમાં અનેક જ્ઞાતિબંધુઓએ પ્રવેશ કર્યો છે એ આનંદની વાત છે, પરંતુ નથી તે પછીના જ્ઞાતિજનોની કૃતિઓ એવી ઉંચી ભૂમિકાની કે નથી તે એવી પ્રતિષ્ઠિત. જ્યાં મોટા વૃક્ષોએ હતા ત્યાં માત્ર ન્હાના રોપાઓ જ છે એમ લાગી જાય છે. ઉક્ત શિષ્ટ સાક્ષરો પછી અને હાલના લેખકો પહેલાં એક વ્યક્તિનું નામ મૂકવા જેવું છે અને તે નામ તે સદ્ગત શ્રી તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠીનું છે. તેમની વિદ્વતા માત્ર ગાદ અને વિશ્વાસ હતી એટલું જ નહિ, પરંતુ વિવિધ હતી. તેઓ સંસ્કૃત ભાષાના આરંભ વિદ્વાન હોવાથી તેમના પિતાશ્રી મનઃસુખરામભાઈ કરતાં વે વધારે કઠિન સંસ્કૃતમયી શૈલીમાં તેઓ લખતા. તહેમની વિદ્વતાના પ્રમાણમાં તેઓએ બહુ જ થોડું લખ્યું છે. “કુટ્તનીમત્તમ” અને “નાગરસર્વભક્ત” એ બે સંસ્કૃત ગ્રંથો તેઓશ્રીએ સદીક મંપાદિત કર્યા છે, ગાયકવાડ સરકારની “ઓરિએન્ટલ સીરીઝ” માં “તર્કસંગ્રહ” (વેદાન્ત વિષયક) સંપાદિત કર્યો છે, અને તે ઉપરાંત છૂટક છૂટક લેખો પુષ્કળ લખેલા છે. તેઓ જતાં માત્ર નડિઆદે જ નહિ, માત્ર નાગર જ્ઞાતિએ જ નહિ, પરંતુ સમસ્ત ગુજરાતે “સજીવ જ્ઞાનચક્ર” સમા મહાપંડિત ગુમાવ્યા છે.

તહેમના પછી ઈ. સ. ૧૯૦૦ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫ ના અરસામાં લેખકો તરીકે બહાર આવેલા અનેક જ્ઞાતિબંધુઓ છે. વયના ક્રમ પ્રમાણે ગોઠવતાં નીચેના જ્ઞાતિબંધુઓએ એક અથવા વધારે ગ્રંથો રચ્યા છે : શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક, સદ્ગત શ્રી બહેચરલાલ નટવરજી ત્રિવેદી, અંબાલાલ બુલાખીરામ જાની, ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા, મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક, ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી અને રતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યા. સ્ત્રી-ગ્રંથકાર તરીકે સદ્ગત શ્રી સૌ. વસન્તાબા ચન્દ્રશંકર પંડ્યા તથા ગં. વિમળા ગૌરીનાં નામ મણાવી શકાય એમ છે. ગ્રંથકર્તાઓના ગ્રંથોમાં સ્વતંત્ર ગ્રંથો છે તેમ જ અનુવાદગ્રંથો પણ છે. એમાંથી મોટા ભાગની સાહિત્યપ્રવૃત્તિ હજી ચાલુ છે અને તેથી આશા રહે છે કે હજી સંખ્યામાં વધારે અને જાતમાં ઉંચા ગ્રંથોનો ઉમેરો નડિઆદની નાગરી નાતની સેવા ખાતે થશે. ઉક્ત લેખકોમાંના મોટા ભાગ માસિકોમાં તેમ જ વર્તમાનપત્રોમાં પણ છૂટક છૂટક લખે છે અને તહેમના ઉપરાંત તેવી રીતે લખનાર તરીકે નીચેનાં નામોનો નિર્દેશ કરવા જેવો છે : નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા, રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી, બાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક, ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, કનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈ, રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, સંયુખભાઈ ઝવેરભાઈ પંડ્યા, મંજુલાલ ઈશ્વરલાલ યાજ્ઞિક, રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક અને પ્રદ્યુમ્નશંકર આણંદજી પંડ્યા. સ્ત્રી-લેખકોમાં સદ્ગત શ્રી સૌ. મદનિકા ચન્દ્રશંકર પંચોળી વાર્તાઓ લખતાં, સૌ. અમીરબા રવિશંકર આચાર્ય અને ગં. સરલા શાન્તિલાલ યાજ્ઞિકના લેખો પણ કવચિત્ પ્રકટ થયા છે. બીજી એક નોંધવા યોગ્ય બાબત એ છે કે રા. અંબાલાલ બુલાખીરામ જાનીએ અને રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યાએ લગભગ દસ વર્ષ સુધી “સમાલોચક” માસિકનું તંત્રીપદ નભાવ્યું હતું અને હાલમાં તે પત્રના તંત્રી તરીકે રા. રમણીયરામ ત્રિપાઠી કામ કરે છે. ૧૮ વર્ષથી રા. અંબાલાલ બુલાખીરામ જાની “ગુજરાતી” સાપ્તાહિકના ઉપતંત્રી છે, રા. નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા LawJournal ના તંત્રી છે, અને રા. ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી “ગુજરાતી પંચ”ના ઉપતંત્રી છે. આ રીતે નડિઆદના નાગરબ્રાહ્મણો વિવિધ દિશાઓમાં સાહિત્યસેવા કરી રહ્યા છે. આ ઉપરાંત રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા “શ્રી નડિઆદ સાહિત્ય સભા”ના પ્રમુખ છે. ડૉ. કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યાને બાવનગર સાહિત્યપરિષદ પ્રસંગે વિજ્ઞાન-વિભાગના પ્રમુખપદનું માન સમસ્ત ગુજરાત તરફથી આપવામાં આવ્યું હતું અને ગુજરાતમાં તથા ગુજરાતી ભાષા દ્વારા તહેમણે વિજ્ઞાનની જે સંજીવ સેવાઓ કરી છે તેની કદર થઈ હતી. તે પરિષદના પ્રે. રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક મંત્રી હતા અને પરિષદને સફળ કરવામાં તહેમનો ફાળો જેવો તેવો ન હતો. મુંબાઈમાં ભરાનાર સાહિત્ય પરિષદના રા. ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા મંત્રી નીમાયા છે. સંક્ષેપમાં, નડિઆદની નાગરી નાતમાં સાહિત્યસેવકો હજી વે અનેક છે અને સાહિત્યપ્રેમીઓ તો એથી વે વધારે છે.

## સાર્વજનિક સેવા ( પરિશિષ્ટ નં. ૬ )

નાગરી નાત ઉપર ખીજી નાતોના માણસો એવો આશ્રેપ મૂકે છે કે એ નાત બુદ્ધિશાળી અને સંસ્કારી છે ખરી, પરંતુ સ્વાર્થી અને આત્મનિષ્ઠ છે. આવા વ્યાપક આશ્રેપોમાં સાધારણ રીતે સત્યાંશની જેમ અન્યુક્રિત હોય છે તેમ આમાં પણ હશે. પરંતુ આ કાંઈ એ આદાપની તપાસનું સ્થાન નથી. એટલું બસ છે કે નડિઆદના વડનગરા નાગરજાતિઓએ પોતાપોતાની દૃષ્ટિ અને શક્તિ પ્રમાણે જુદા જુદા સ્વરૂપમાં અને જુદા જુદા પ્રમાણમાં સાર્વજનિક સેવા યત્નવી છે. ઝીણી વિગતોમાં ન ઉતરીએ તો આગળના માણસોની સાર્વજનિક સેવાએ સામાજિક કરતાં ધાર્મિક સ્વરૂપ વધારે લીધું છે, તે પછીના વડના માણસોની સેવાએ ધાર્મિક અને સામાજિક બંને સ્વરૂપો લીધાં છે અને હાલના વડના જાતિજનોની સાર્વજનિક સેવા મુખ્યત્વે સામાજિક અને રાજકીય સ્વરૂપ લે છે, એમ સાર કાઢી શકાય. પરિશિષ્ટ નં. ૬ એમાં એ વાત સમજી શકાશે અને સ્વીકારાશે. પહેલાંના માણસોએ બંધાવેલાં ૧૭ દેવાલયો પરિશિષ્ટમાં દેખાશે, તેમાંથી માત્ર શ્રીનાથજીનું મંદિર અર્વાચીન છે. દેવાલય, તેને અંગે અને તે ધર્મશાળા અને તેથી ય વધારે અનુકૂલતા હોય તો વાડી: એ સ્થાયી સ્વરૂપ મુખ્યત્વે પહેલાંના જાતિજનોની સાર્વજનિક સેવા લેતી. તે પછીના વડની સાર્વજનિક સેવા વિશાલ અને વિવિધ હતી. મગ:સુખરામભાઈએ બંધાવેલું ઉમેદકુમારી મંદિર અને તેમાંની ડાહીલકમી પુસ્તકશાળા એ આ વડની સ્થાયી સાર્વજનિક સેવામાં વધારેમાં વધારે ધ્યાન યોગ્ય છે. તે ઉપરાંત કિરપારામ હાલ, જમિયતરામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, શ્રીવલ્લભ-સદાશિવ, ધર્માદ દવાખાનું, લલિતા-વનિતાશ્રમ અને ધર્મપુરી પણ નોંધવા જેવાં છે અને નડિઆદના વડનગરા નાગરજાતિઓની સાર્વજનિક સેવાનાં સ્થાયી સ્મારકચિહ્નો છે. આ ઉપરાંત નડિઆદના વડનગરા નાગરજાતિઓની સાર્વજનિક સેવાએ ખીજું એક કાલોચિત ઉપયોગી સ્વરૂપ લીધું છે અને તે છાત્રવૃત્તિઓ છે. રફલામાં તથા કોલેજોમાં ભળ્યાં યુવક-યુવતીઓ માટે છાત્ર-વૃત્તિઓ ( સ્કૉલર્શિપો ) તથા મનામોની એકંદરે ઠીક યોજના થઈ છે, જે કે એ દિશામાં હજી બાળું વધારે થઈ શકે તેમ જ, ખામ કરીને ઉંચામાં ઉંચી ડીગ્રીઓ અપાદન કરવા માટેની અનુકૂલતાની બાબતમાં, આ દિશામાં ત્રણ બાબતો ખાસ નોંધવા જેવી છે: (૧) જેઓને જરૂર હોય તેવા વિદ્યાર્થીઓને જાહેર મદદ ઉપરાંત ખાનગી મદદ મળે છે અને જાતિના સદ્બાઓએ તેવી મદદ કરવાની ઉદાર વૃત્તિવાળા ધનિક ગૃહસ્થો જાતિમાં હજી થે છે (૨) ખીજી બાબત એ કે, “શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગરજાતિ સમાજ”ના ફેટલાક કમાતા સભાસદોએ પોતાની કમાણીને અમુક ભાગ દર વર્ષે આપવાનું કળ્પ કરી “ફેળવણી ફંડ” સ્થાપ્યું હતું, તે ૮ વર્ષ ચાલ્યું, અને તેમાંથી ત્રણેક ભાગજોને ઠીક મદદ કરાઈ હતી. સમાજની પ્રેરણાથી જે અનેક દેશીય પ્રત્યક્ષ અને પરોક્ષ જાતિસેવા થઈ છે તેમાં આ એક મુખ્ય છે. (૩) ત્રીજી બાબત એ કે શ્રી નડિઆદ વડનગરા નાગરજાતિ સમાજ દ્વારા અનેક ન્હાનાંમોઢાં વાર્ષિક મનામો વર્ષો થયાં અપાતાં આવે છે, ફેટલાક ગૃહસ્થોએ તે સંસ્થાને પોતાનાં નાણાં ટ્રસ્ટરૂપે સોંપ્યાં છે, અને સંસ્થામાં જાતિહિતની અનેક સાંસ્કારિક પ્રવૃત્તિઓ ઈ. સ. ૧૮૯૫ થી થતી આવી છે, તેમ જ જાતિમાં એક પ્રકારનું ઉંચું વાતાવરણ ઉત્પન્ન થયું છે.

ઈ. સ. ૧૯૦૦ પહેલાં અર્વાચીન કાલમાં શિષ્ટ મનાતી સાર્વજનિક જીવનની દૃષ્ટિ મુજબ તેમનો સ્વીકાર કરનાર વિવિધતા અને કૌલિંભાનું મહાનન તરીકે જવેરીલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞકનું સુખારક અને મશહૂર નામ આપણી જાતિના ઇતિહાસને શોભાવે છે. તેઓનો કાર્યપ્રદેશ જેટલો ઉંચો અને વિશાલ હતો તેવી જ તેમની સિદ્ધિ ઉજ્જવલ હતી. વિગતોમાં ઉતર્યા વિના એ બાબતો કહી શકાય: એક એ કે એમના સમયમાં સુબાઈ મુલાખાના જેઓ અંગ્રેજો તરીકે ભારતવર્ષમાં ગણાતા હતા તેમાંના એક જવેરીલાલભાઈ હતા અને તેઓ જેટલા લોકમાન્ય હતા તેટલા જ રાજમાન્ય પણ હતા. ખીજી બાબત એ કે તેમના ગયા પછી તેમનું સ્થાન ખાલી જ રહ્યું અને તેમના જેવી ખીજી વ્યક્તિ હજી સાર્વજનિકસેવાના ઉંચા પ્રદેશને હીપાવતી નથી.

તેમના પછીના વડમાં હોલતરામ કૃપારામ પંડ્યાએ તથા મોતીભાઈ રૂઢનાથજી પંડ્યાએ નડિઆદની મ્યુનિસિપાલિટીમાં અગ્રેસર ભાગ લીધા હતા અને નડિઆદની નાગરી નાતની પ્રતિષ્ઠાને અનુરૂપ નગરસેવાના કાર્યમાં ધાળો આપ્યો હતો. ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠીએ સાર્વજનિક જીવનને પોતાનું મુખ્ય કાર્ય ન માનેલું હોવા છતાં પ્રયંગ આગળે તેમાં યથાશક્તિ ભાગ લેવા તેઓ સુકતા નહિ.

તે પછીના વડમાં ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા, કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા, રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી અને છેવટના ભાગમાં નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યાનાં નામો ઉપર નજર ઠરે છે. ચન્દ્રશંકરની સાર્વજનિક સેવા તહેમની સાહિત્યસેવાની માફક અનેકદેશીય છે, પરન્તુ તહેમની સાર્વજનિક પ્રતિજ્ઞાનો મધ્યાહન હોમશક્ષલીગ વખતે હતો. પછી લાંબા મંદવાડને લીધે તેઓ સક્રિય ભાગ લઈ શક્યા ન હતા. અસહકારના સમયમાં ભાઈ રમણીયરામે આગળ પડતો ભાગ લીધો હતો. હાલમાં ભાઈ નયનસુખલાલે સાર્વજનિક જીવનમાં પ્રવેશ કર્યો છે અને ખાસ કરીને “ખાલવીર-પ્રવૃત્તિ”માં તેઓ મુખ્ય ભાગ લે છે. કાન્તિલાલ મ્હોટે ભાગે આગ્રે રહેતા હોવાથી ત્યાંની સાર્વજનિક પ્રવૃત્તિઓમાં અગ્રેસર ભાગ લે છે. સંક્ષેપમાં, સાર્વજનિક જીવનની દિશામાં યથાશક્તિ ભાગ લેનારી વ્યક્તિઓ જ્ઞાતિને શોભાવે છે, પરન્તુ અવેરીલાલભાઈની ભૂમિકાની કોઈ વ્યક્તિ હાલ દષ્ટિગોચર થતી નથી.

### ઉપસંહાર.

છેલ્લી પચ્ચીસી(ઇ. સ. ૧૯૦૧ થી ઈ. સ. ૧૯૨૫)ના સિંહાવલોકનરૂપ આ ઉપોદ્ધાત સમાપ્ત કરતાં ઉપસંહારરૂપે ત્રણ બાબતો કહેવાની છે: (૧) એકંદરે, અવેરીલાલભાઈ, મન:સુખરામભાઈ, ગોવર્ધનરામભાઈ દોલતરામભાઈ, તનસુખરામભાઈ વગેરે જેવી પ્રભાવશાલી વ્યક્તિઓ જતાં નાત જાંખી લાગે છે અને તહેમનાં સ્થ નો હજી ખાલી છે, પરન્તુ એટલું યાદ રાખવું જોઈએ કે વન્દનં ન વને વને । એવા મહાજનો કોઈ યુગે યુગે થાય નહિ તેમ જ હાલ જે ભાઈઓ સાહિત્યસેવા તથા સાર્વજનિક સેવા કરી રહ્યા છે તેઓ પણ ઉંચી ભૂમિકાની વ્યક્તિઓ છે. (૨) સ્ત્રીઓની તંદુરસ્તીની બાબતમાં નાત જરૂર આગળ નથી વધી એટલું જ નહિ, પણ પાછળ ગઈ છે. (૩) એકંદરે, ઉપરની બે બાબતો યાદ કરતાં, નાત આગળ નહિ વધી હોય તો પાછળ નો ગઈ નથી જણાતી. પ્રભુ જ્ઞાતિને અર્વાચીન કાલમાં પણ અગ્રેસર રહેવાની યોગ્યતા આપે એ પ્રાર્થના.

આપનાબાગ, ગિરગામ,  
મુંબઈ, માર્ચ, ઇ. સ. ૧૯૨૬. }

ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા



# પરિશિષ્ટ નંબર ૧

શ્રી નડીયાદ સ્થાનિક વડનગરા નાગર આદ્યજ્ઞાનિતુ' તુલનાત્મક વસ્તીપત્રક-તુલના ધ. સ. ૧૯૦૦ તથા ૧૯૨૫ મંચનાં પચીસ વર્ષની

વય.	પુરુષો.			સ્ત્રીઓ.			શ્રી પુરુષોની સમગ્ર સંખ્યા.			ઉદ્વેગ.
	ધ. સ.	ધ. સ.	ન્યૂનાધિ-	ધ. સ.	ધ. સ.	ન્યૂનાધિ-	ધ. સ.	ધ. સ.	ન્યૂનાધિ-	
	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	૧૯૦૦.	૧૯૨૫.	કતા.	
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી (ઉભયસમેત)	૦	૨	+ ૨	૧	૭	+ ૬	૧	૯	+ ૮	
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ સુધી ( , , )	૧૪	૧૭	+ ૩	૧૪	૯	- ૫	૨૮	૨૬	- ૨	
૬ " ૧૦ " "	૧૭	૧૩	- ૪	૧૦	૧૬	+ ૬	૨૭	૨૯	+ ૨	
૧૧ " ૨૦ " "	૨૦	૨૨	+ ૨	૨૪	૨૨	- ૨	૪૪	૪૪	૦	
૨૧ " ૩૦ " "	૧૫	૨૪	+ ૯	૧૪	૨૮	+ ૧૪	૨૯	૫૨	+ ૨૩	
૩૧ " ૪૦ " "	૧૬	૨૭	+ ૧૧	૧૧	૧૩	+ ૨	૨૭	૪૦	+ ૧૩	
૪૧ " ૫૦ " "	૨૦	૧૦	- ૧૦	૧૮	૧૦	- ૮	૩૮	૨૦	- ૧૮	
૫૧ " ૬૦ " "	૯	૫	- ૪	૯	૭	- ૨	૧૮	૧૨	- ૬	
૬૧ " ૭૦ " "	૩	૪	+ ૧	૬	૭	+ ૧	૯	૧૧	+ ૨	
૭૧ " ૮૦ " "	૦	૧	+ ૧	૧	૦	- ૧	૧	૧	૦	
૮૧ " ૯૦ " "	૦	૧	+ ૧	૦	૧	+ ૧	૦	૨	+ ૨	
કુલ સરવાળો	૧૧૪	૧૨૬	+ ૧૨	૧૦૮	૧૨૦	+ ૧૨	૨૨૨	૨૪૬	+ ૨૪	

સૂચના—ધ. સ. ૧૯૦૦ માં વસ્તીપત્રકની સૂચનામાં જે વય-વર્ષ લખાયાં હતાં તે આશ્રયે લખાયેલાં હતાં. તેમાં ચોક્કસ માહિતીને અભાવે તેમ જ કેટલેક સ્થળે મુદ્રણદોષથી, અચોક્કસતા વિશેષ આવેલી હતી. બીજે પક્ષે ધ. સ. ૧૯૨૫ માં જે વય-વર્ષ લીધાં છે, તે, અને ત્યાં સુધી, તે તે વ્યક્તિ, અગર, તે તે કુટુંબના મુખ્ય પુરુષ કે મુખ્ય સ્ત્રીને પ્રત્યક્ષ પૂછીને તોધેલાં છે, તેટલા પૂરતું તે પ્રમાણુ વધારે ચોક્કસ છે. આ તુલનાત્મક કોષ્ટક રચતી વખતે ધ. સ. ૧૯૦૦ ના આંકડા “ માવજરામ સ્મારિકા ”ની પ્રથમાવૃત્તિમાં જેવા છે તેવા ઉપરથી જ તારવવામાં આવેલ છે. બીજાં, વય-વય તોધવાની ગણતરીને દિન ૨૮ મે ૧૯૨૫ નો રાખી તે દિને અગર તે દિન સુધીમાં “ પૂરાં થયેલાં વર્ષ ”ની સંખ્યા તોધાયેલી છે. ત્રીજાં, આ કોષ્ટક નડીયાદનાં સ્થાનિક શ્રી-પુરુષોનું છે; તેથી તેમાં નડીયાદથી બહારગામ દેવાયેલી પરિણીત સુવાસિનીઓનો સમાવેશ નથી; તેમ જ બીજે પક્ષે જહારગામથી નડીયાદ આવેલી પરિણીત સુવાસિનીઓનો સમાવેશ કરવામાં આવેલો છે. તેવી જ રીતે જે નડીયાદી કન્યાઓનું માત્ર વાઘાન જહારગામ પ્રકટ રીતે કરાયેલું, પણ જન નહિ થયેલું, તેવી કન્યાઓને નડીયાદી ગણી સ્થાનિક કોષ્ટકમાં સમાવેલી છે; જે જહારગામથી તેવી જ રીતની કન્યાઓનાં, નડીયાદી યુવકો સાથે વાઘાન પ્રકટ થયેલાં હોય, પરંતુ જન થયેલાં ન હોય, તેવી કન્યાઓને પરગામી ગણી તેમનો સમાવેશ સ્થાનિક કોષ્ટકમાં ‘ નડીયાદી ’ તરીકે કરેલો નથી. ધાર્મિક વિધિપુરઃસર દત્તક દેવાયેલા રા. સાકરલાલભાઈ ને તેમનું કુટુંબ તેમ જ ઓકરાને પરગામી ગણેલાં છે. તેવી જ રીતે રા. મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર બહેરા, ધ. સ. ૧૯૦૦ માં જૂનાગઢ રહેતા હોવાથી, તે સાલમાં તેમનો સમાવેશ નડીયાદમાં નથી કર્યો; ને પછી નડીયાદ આવી વસ્યા એટલે ધ. સ. ૧૯૨૫ માં તેમનો સમાવેશ સહકુટુંબ કરેલો છે. વળી કેટલીક કન્યાઓ જહારગામ પરણેલી તેમનો સમાવેશ ૧૯૦૦ માં પરગામી તરીકે નહિ થયેલો, તેમનો સંસાર દૈવચક્ષાત જગડવાથી, તેઓએ પાછો નડીયાદમાં વાસ સ્વીકાર્યો, તેવી સ્ત્રીઓનો સમાવેશ ધ. સ. ૧૯૨૫ માં “ નડીયાદી ” તરીકે કરેલો છે.



પરિશિષ્ટ નં. ૨  
વિવાહ-લગ્નાદિ આબાલવૃદ્ધ પુરૂષો

	કુવારા.			વિવાહિત. (જેમનો સંબંધ પ્રકટ થયેલો)			પરિણીત. (જેમની પત્નીઓ વિદ્યમાન હોય)			વિધુર.		
	ઈ. સ. ૧૯૦૦	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫	ટુકિ- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકિ હાનિ
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી	૦	૨	+ ૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ "	૧૪	૧૭	+ ૩	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬ " ૧૦ " "	૧૫	૧૩	- ૨	૨	૦	- ૨	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧ " ૨૦ " "	૫	૧૪	+ ૯	૫	૬	+ ૧	૧૦	૨	- ૮	૦	૦	૦
૨૧ " ૩૦ " "	૨	૩	૦	૦	૨	+ ૨	૧૨	૧૯	+ ૭	૦	૦	૦
૩૧ " ૪૦ " "	૨	૩	+ ૧	૦	૦	૦	૧૩	૨૨	+ ૯	૧	૨	+ ૧
૪૧ " ૫૦ " "	૩	૦	- ૩	૦	૦	૦	૧૪	૪	- ૧૦	૩	૬	+ ૩
૫૧ " ૬૦ " "	૧	૧	૦	૦	૦	૦	૬	૦	- ૬	૨	૪	+ ૨
૬૧ " ૭૦ " "	૦	૧	+ ૧	૦	૦	૦	૧	૩	+ ૨	૨	૦	- ૨
૭૧ " ૮૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧	૦	૦	૦
૮૧ " ૯૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧
કુલ સરવાળો	૪૩	૫૪	+ ૧૧	૭	૮	+ ૧	૫૬	૫૧	- ૫	૮	૧૩	+ ૫

( ૩૨ )

# આખાવૃદ્ધ સ્ત્રીઓ

	કુમારિકાઓ			વિવાહિતા. (જેમનો સંબંધ પ્રકટ થયેલો)			પરિણીતા. (મુવાસિનીઓ)			વિધવા.		
	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકડી- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકડી- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકડી- હાનિ.	ઈ. સ. ૧૯૦૦.	ઈ. સ. ૧૯૨૫.	ટુકડી- હાનિ.
૧ માસથી ૧૧ માસ સુધી	૧	૭	+ ૬	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧ વર્ષથી ૫ વર્ષ સુધી	૧૪	૯	- ૫	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૬ " ૧૦ " "	૬	૧૩	+ ૭	૪	૩	- ૧	૦	૦	૦	૦	૦	૦
૧૧ " ૨૦ " "	૦	૪	+ ૪	૨	૩	+ ૧	૨૨	૧૫	- ૭	૦	૦	૦
૨૧ " ૩૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૩	૨૬	+ ૧૩	૨	૨	+ ૧
૩૧ " ૪૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૯	૭	- ૨	૨	૬	+ ૪
૪૧ " ૫૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧૦	૧	- ૯	૮	૯	+ ૧
૫૧ " ૬૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૨	૨	૦	૭	૫	- ૨
૬૧ " ૭૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧	૬	૬	૦
૭૧ " ૮૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	૦	- ૧
૮૧ " ૯૦ " "	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૦	૧	+ ૧
કુલ સરવાળો	૨૧	૩૩	+ ૧૨	૬	૬	૦	૫૬	૫૨	- ૪	૨૫	૨૯	+ ૪

## પરિશિષ્ટ નં. ૩

## કેળવણી

ઈ. સ. ૧૯૦૦ સુધીમાં ગ્રેજ્યુએટ થયેલાઓની યાદી

- ૧ કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા, બી. એ.
- ૨ તનસુખરામ મનઃસુખરામ ત્રિપાઠી, બી. એ.
- ૩ જગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા, બી. એ.
- ૪ ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી,  
બી. એ. એલએલ. બી.
- ૫ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર બહેરા,  
બી. એ. એલએલ. બી.
- ૬ માધવલાલ જવેરીલાલ યાજ્ઞિક,  
બી. એ. એલએલ. બી.

છ. સ. ૧૯૦૦ થી ૧૯૨૫ સુધીમાં ગ્રેજ્યુએટ  
થયેલાઓની યાદી

- ૭ પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા, બી. એ.
- ૮ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૯ મંજુલાલ ઇશ્વરલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૧૦ નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા,  
એમ. એ., એલએલ. બી.
- ૧૧ રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૧૨ પ્રદ્યુમ્નજી આણંદજી પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૩ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા,  
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૧૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૫ લક્ષ્મણરાવ ભારકરરાવ પંડ્યા, બી. એ., બી. ઈ.
- ૧૬ સન્સુખભાઈ જવેરભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૭ પરમસુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યા, બી. એ.
- ૧૮ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૧૯ બહેચરલાલ નટવરજી ત્રિવેદી,  
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૨૦ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી, બી. એ.
- ૨૧ જયંતિલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૨૨ માર્કંડલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક બી. એ.
- ૨૩ કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા,  
એમ. એ., બી. એચ. ડી.
- ૨૪ શાન્તિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ., બી. ડી.
- ૨૫ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૬ મૂળશંકર માણિકલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૭ ભૂપતિશંકર માણિકલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૨૮ અંબાલાલ ખુલાખીરામ જાની, બી. એ.
- ૨૯ રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા,  
બી. એ., એલએલ. બી.

- ૩૦ ઈન્દુલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક, બી. એ.
- ૩૧ રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક, એમ. એ.
- ૩૨ વિનોદિની ચન્દ્રશંકર પંડ્યા,  
( પ. રમણલાલ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક ) બી. એ.
- ૩૩ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા,  
બી. એ., એલએલ. બી.
- ૩૪ ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, બી. એ., એલએલ. બી.
- ૩૫ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, એમ. એ.
- ૩૬ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા, બી. એ.

## પરિશિષ્ટ નં. ૪

## આર્થિક સ્થિતિ

( ૧ ) જમીન, વગેરેની ધીરધાર, આવક  
બેઠીથી રહેનારા

- ૧ મૂળશંકર કાશીશંકર પંડ્યા.
- ૨ પ્રદ્યુમ્નશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા.
- ૩ મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા.
- ૪ રસિકલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૫ રમણિકલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૬ જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા.

( ૨ ) સ્વતંત્ર ધંધો કરનારા  
વકીલાત

- ૧ નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા. સોલિસિટર.
- ૨ રંજિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા, આર-એટ-લૉ.
- ૩ ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.
- ૪ જયંતિલાલ દેવશંકર યાજ્ઞિક.
- ૫ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા.
- ૬ ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

## વેધક

- ૧ આણંદલાલ વિપ્રસ્વર યાજ્ઞિક.
- ૨ નારણભાઈ બળવંતરામ દવ.

## વેપાર

- ૧ જવેરભાઈ મણિભાઈ પંડ્યા.
- ૨ મમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા.
- ૩ કનુભાઈ અચાભાઈ દેસાઈ.
- ૪ નરહરિરામ માધવરામ ત્રિપાઠી.
- ૫ રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી.

## ( ૩ ) નોકરી કરનારા

## પેન્શનર

- ૧ મુન્નિવરલાલ ઉમિયારામ યાજ્ઞિક,
- ૨ છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા,
- ૩ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર બહેરા.

## શિક્ષક

- ૧ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.
- ૨ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા.
- ૩ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૪ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા.
- ૫ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૬ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક.
- ૭ ગંગેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
- ૮ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

## ઝિરિશ રાજ્યની નોકરી

- ૧ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
- ૨ રણુછોડળ આણુદળ પંડ્યા.
- ૩ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૪ પ્રાણુલાલ યુલાખીરામ જનની.
- ૫ સુંદરરામ દોલતરામ દત્ત.

## દેશી રાજ્યની નોકરી

- ૧ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ,
- ૨ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૩ રતિપતિરામ ઉધમરામ પંડ્યા.
- ૪ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક.
- ૫ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

## રેલવે નોકરી

- ૧ અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
- ૨ હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક.
- ૩ ઉલ્લાસરામ ઉધમરામ પંડ્યા.
- ૪ ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા.
- ૫ શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક.
- ૬ જમીનારામ ઉધમરામ પંડ્યા.
- ૭ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર,

## મ્યુનિસિપાલિટીની નોકરી

- ૧ જગવશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી,
- ૨ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ યાજ્ઞિક.
- ૩ તારાલાલ ભાઈલાલ ત્રિવેદી.

## ખાનગી નોકરી

- ૧ મોતીશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
- ૨ મંજુલાલ મુન્નિવરલાલ યાજ્ઞિક.

- ૩ ચીમનલાલ હરિલાલ પંડ્યા.
- ૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.
- ૫ સન્નુખભાઈ જવેરભાઈ પંડ્યા.
- ૬ પરમસુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યા.
- ૭ પુરુષોત્તમ અયાભાઈ દેસાઈ.
- ૮ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા.
- ૯ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા.
- ૧૦ રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૧૧ સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૧૨ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૧૩ ભૂપતિશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૧૪ અંબાલાલ યુલાખીરામ યાજ્ઞિક.
- ૧૫ ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.
- ૧૬ ગંગેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

- ૬ કુટુંબો શેર, બૅંકડીપોઝિટ વગેરેવાળાં.
- ૨૧ કુટુંબો ઓછી વધતી જમીન વાળાં.

## માસિક પગાર રૂ. ૫૦૦ થી વધારે હોય તે

- ૧ સન્નુખલાલ જવેરભાઈ પંડ્યા.
- ૨ કાન્તિલાલ છગનલાલ પંડ્યા.

માસિક પગાર રૂ. ૧૦૦ થી વધારે  
રૂ. ૫૦૦ સુધી હોય તે

- ૧ અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
- ૨ ભાનુશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક.
- ૩ મંજુલાલ મુન્નિવરલાલ યાજ્ઞિક.
- ૪ ઉલ્લાસરામ ઉધમરામ પંડ્યા.
- ૫ પોપટલાલ જવેરીશંકર યાજ્ઞિક.
- ૬ રતિલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૭ સવાઈલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૮ અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક.
- ૯ શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક.
- ૧૦ અંબાલાલ યુલાખીરામ જનની.
- ૧૧ રમણલાલ કનેયાલાલ યાજ્ઞિક.
- ૧૨ ધર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી.

માસિક પગાર રૂ. ૫૦ થી વધારે  
રૂ. ૧૦૦ સુધી હોય તે

- ૧ હરિહરશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક.
- ૨ ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા.
- ૩ રણુછોડળ આણુદળ પંડ્યા.
- ૪ દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા.

- ૫ પુરુષોત્તમ અચાભાઈ દેસાઈ.
- ૬ મૂળશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૭ ભૂપતિશંકર માણેકલાલ યાજ્ઞિક.
- ૮ પ્રાણલાલ યુલાખીરામ ભની.
- ૯ છબીલારામ ઉદયમરામ પંડ્યા.
- ૧૦ રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા.
- ૧૧ ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.
- ૧૨ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
- ૧૩ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
- ૧૪ વીરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.

### માસિક પગાર રૂ. ૫૦ સુધીના હોય તે

- ૧ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ યાજ્ઞિક.
- ૨ નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા.
- ૩ તારાલાલ બાઈલાલ ત્રિવેદી.
- ૪ સુન્દરરામ દોલતરામ દવે.
- ૫ જડવણશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી.

### પરિશિષ્ટ નં. ૫

#### આપણા જ્ઞાતિબંધોની સાહિત્યસેવા

#### ૧ ઝવેરીલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિક—

- ( ૧ ) મનુસ્મૃતિનું ભાષાન્તર.
- ( ૨ ) અભિજ્ઞાન શકુંતલાનું ભાષાન્તર.
- ( ૩ ) અંગ્રેજી-ગુજરાતી શબ્દકોષ.
- ( ૪ ) The Life of Gaurishankar Oza.

#### ૨ મનઃસુખરામ મૂર્યરામ ત્રિપાઠી—

- ( ૧ ) અસ્તોદય અને સ્વાશ્રય.
- ( ૨ ) ઉત્તર જ્યકૃમારીવિજય નાટક.
- ( ૩ ) વેદાન્તવિચાર.
- ( ૪ ) સુસ ગોકુળજી આલા.
- ( ૫ ) હરગોવિન્દાસ બાળમુકુન્દદાસનું ચરિત્ર.
- ( ૬ ) ફોર્સ ચરિત્ર.
- ( ૭ ) કરસનદાસ મૂળજી અને તત્સંબંધમાં વિચાર.
- ( ૮ ) વિપતિ વિષે નિબંધ.
- ( ૯ ) મનુસ્મૃતિ અને દેશી રાજ્યો.
- ( ૧૦ ) મણિરત્નમાલા.
- ( ૧૧ ) વાર્તિક.
- ( ૧૨ ) અપરોક્ષાનુભૂતિ ( સમશ્લોકી ભાષાન્તર )
- ( ૧૩ ) ભગવદ્ગીતાનું શાંકરબાબ્ધસંમેત પ્રત્યયાન્તર.
- ( ૧૪ ) રામાયણનું પ્રત્યાયાન્તર.
- ( ૧૫ ) Sketch of Vedanta Philosophy.

#### ૩ હીરાલાલ ઉમિયાશંકર યાજ્ઞિક—

ગોદારિમથના “ યુવેલર ” નું ભાષાન્તર.

#### ૪ ગોવર્ધનરામ માધવરામ ત્રિપાઠી—

- ( ૧ ) સરસ્વતીચન્દ્ર ( ચાર ભાગ )
- ( ૨ ) સ્નહમુદા.
- ( ૩ ) લીલાવતી જીવનકલા.
- ( ૪ ) દયારામનો અક્ષરદેહ.
- ( ૫ ) સાક્ષરજીવન.
- ( ૬ ) Classical Poets of Gujerat.
- ( ૭ ) Law of Converts.
- ( ૮ ) ક્ષેમરાજ અને સાધ્વી નાટક.
- ( ૯ ) એશીયાની પ્રજાઓનાં લાક્ષણિક દર્શાવ.

#### દોલતરામ કૃપારામ પંડ્યા —

- ( ૧ ) કુસુમાવલી.
- ( ૨ ) ઇન્દ્રજીત વધકાવ્ય.
- ( ૩ ) સુમનજીવ.
- ( ૪ ) અમરસત્ર.

#### કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા—

મંકનોટનના સુવિચારો.

#### છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા—

- ( ૧ ) કાદંબરીનું ભાષાન્તર.
- ( ૨ ) અપૂર્વ લગ્ન.
- ( ૩ ) મનોરંજક વાર્તાઓ.
- ( ૪ ) ક્રાઇસ્ટનું અનુકરણ.

#### શિવલાલ ઉત્તમરામ યાજ્ઞિક—

- ( ૧ ) કમલાના પત્રો. ( ભાષાન્તર )
- ( ૨ ) જ્યોતિર્વિલાસ. ( ભાષાન્તર )

#### અંબાલાલ યુલાખીરામ ભની—

- ( ૧ ) હરિવંશ ( બે પર્વ ) નું ભાષાન્તર.
- ( ૨ ) ભોજ-કાલિદાસ ( સંયોજન અને વિવરણ )
- ( ૩ ) પ્રેમાનન્દ-ચરિત્ર અને સુભદ્રાહરણ.
- ( ૪ ) સિંહાસન યત્રીશી ( સંશોધન )
- ( ૫ ) હિતોપદેશ ( સદીક ભાષાન્તર )
- ( ૬ ) અખો ભક્ત અને તેની કવિતા.
- ( ૭ ) નાકર-ચરિત્ર.
- ( ૮ ) હરિલીલા-પોદશકલા ( સંશોધન )
- ( ૯ ) દશમ સ્કંધ ( ભાગવત )
- ( ૧૦ ) નાગરોનું વિશિષ્ટત્વ અને શ્રેષ્ઠત્વ, ( એક ઐતિહાસિક દ્રષ્ટિ )

અહેચરણાલ નઠવરજી ત્રિવેદી—

પુત્રધર્મ વિષે નિબન્ધ.

ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા—

- ( ૧ ) યુરુદ્ધ વિદ્યાર્થીનું ચરિત્ર. અને તેમના લેખો.
- ( ૨ ) રત્નેશંકર.
- ( ૩ ) પાંચ પ્રેમકથા.

સ્વ. સૌ. વસન્તભા ચન્દ્રશંકર પંડ્યા—

નિર્ગુણલક્ષ્મી અને સદ્ગુણલક્ષ્મી તથા બીજા લેખો.

કાન્તિલાલ જગન્નાથ પંડ્યા—

શ્રીયુત ગોવર્ધનરામ.

મૃણાલંકર માણિકલાલ યાજ્ઞિક—

- ( ૧ ) સત્ય ધર્મપ્રકાશ.
- ( ૨ ) વિષ્ણુપુરાણકથા.
- ( ૩ ) તુલનાત્મક ધર્મવિચાર.

જનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી—

- ( ૧ ) વાર્તાવૃક્ષ.
- ( ૨ ) ચોખ્ખરવાલી ( ભાગ બે )
- ( ૩ ) અલકાકેશોરી.
- ( ૪ ) રૂપરત્ન વહાણ.
- ( ૫ ) સત્તરમી સદીનું ક્રાન્તિ ( ભાગ ૧ )
- ( ૬ ) પ્રત્યોધકુમાર.
- ( ૭ ) દિવ્ય ભૂમાતિ.
- ( ૮ ) અનુપમ ઉષા.
- ( ૯ ) સ્વદેશ.
- ( ૧૦ ) સુમનસંચય.

રતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યા—

- ( ૧ ) રત્નાવલી ( ભાષા-તત્ત્વ )
- ( ૨ ) સંક્ષિપ્ત મહાભારત.
- ( ૩ ) વિજયધ્વજ ( ભાષા-તત્ત્વ )

ગ. વિમળાગૌરી મગનલાલ પંડ્યા—

- ( ૧ ) પાકશાસ્ત્ર.
- ( ૨ ) નવમહા વિધિ.

દા. ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા—

પ્રેમચેલી પત્તા.

પરિશિષ્ટ નં. ૬

દેવાલયો.

- ૧-૨-૩ રતન તળાવ ઉપરનાં ત્રણ મહાદેવનાં દહેરો
- ૪ કેશવજીના કાશીવિજયનાથ મહાદેવ, ( ધર્મ-શાળા તથા વાડી સાથે )

૫ ભગવંતરામના શંખેશ્વર મહાદેવ  
( ધર્મશાળા સાથે )

૬ નારાયણ સરોવરના આરા ઉપરનું હનુમાનનું દહેરું ( વાડી સાથે )

૭ રાધવજી રૂદ્રજીના ગોપનાથ મહાદેવ,  
કુંભનાથમાં.

૮ કામનાથ મહાદેવ

૯ વેદનાથ મહાદેવ ( ધર્મશાળા સાથે )

૧૦ કૃપાદત્તા મહાદેવ કુખેરેશ્વર

૧૧ પ્રજ્ઞાશંકરના મહાદેવ ( ધર્મશાળા સાથે )

૧૨ સન્મુખરામના રાંઠેશ્વર મહાદેવ ( ધર્મ-શાળા સાથે )

૧૩ અંબા માતાનું મંદિર ( ધર્મશાળા સાથે )

૧૪ શ્રીનાથજીનું મંદિર ( માધવાશ્રમ અને મકાનો સાથે )

૧૫ હાટકેશ્વર મહાદેવ ( ધર્મશાળા સાથે )

૧૬ કેશવેશ્વર મહાદેવ ( ધર્મશાળા સાથે )

૧૭ જોડીયાર માતા આગળ મુનિમહારાજના ભૂમિદાહવાળા સ્થળના મહાદેવ

સાર્વજનિક સંસ્થાઓ

૧ કીરપારામ હોલ ( નેટિવ જનરલ લાઇબ્રેરી )

૨ જમિયતરામની સંસ્કૃત પાઠશાળા, ( હાટકેશ્વર મહાદેવ )

૩ શ્રીવલ્લભ-સદાનત ( મકાનસાથે, પીપળાપોળ સામે )

૪ ગ્રહીલક્ષ્મી પુસ્તકશાળા ( ઉમેદકુમારી કથાશાળા અને સીતા ઠાવર સાથે )

૫ વેદિકશાળા ( ઉપલી પુસ્તકશાળાની આજુબાં )

૬ લલિતા-વનિતા-શ્રમ, અને વિષ્ણુલક્ષ્મી કથાશાળા

છાત્ર-વૃત્તિઓ

૧ ઝવેરીશંકર મયાશંકર ધનામ ( હાઈસ્કૂલના નાગર વિદ્યાર્થીને )

૨ શ્રીવલ્લભ-સ્મારક ( પહેલાં માસિક શી એક નાગર વિદ્યાર્થીને આપાતી હતી, હવે ધનામ આપાય છે )

૩ હરિલાલ પંડ્યા સ્મારક, ( શુભરાત કૉલેજ અમદાવાદમાં બી. એ. ના નાગર અભ્યાસીને માસિક રૂ. ૮ )

૪ ભગવત્પ્રસાદ-ધનામ ( હાઈસ્કૂલના નાગર વિદ્યાર્થીને રૂ. ૧૪ અને કન્યાશાળાની વિદ્યાર્થીનીને રૂ. ૭ નાં ધનામ )

૫ ગોવર્ધનરામ-સ્મારક ( શુભરાત કૉલેજ અમદાવાદમાં નાગર વિદ્યાર્થીને માસિક રૂ. ૮ ) નડીયાદ હાઈસ્કૂલના નાગર વિદ્યાર્થીને રૂ. ૫ માસિક

૬ વિષ્ણુલક્ષ્મી-સ્મારક ( કન્યાશાળાની નાગર વિદ્યાર્થીનીને માસિક રૂ. ૩ )

૭ માધવલાલ-સ્મારક, ( બે નાગર વિદ્યાર્થીઓને રૂ. ૧૬ માસિક )

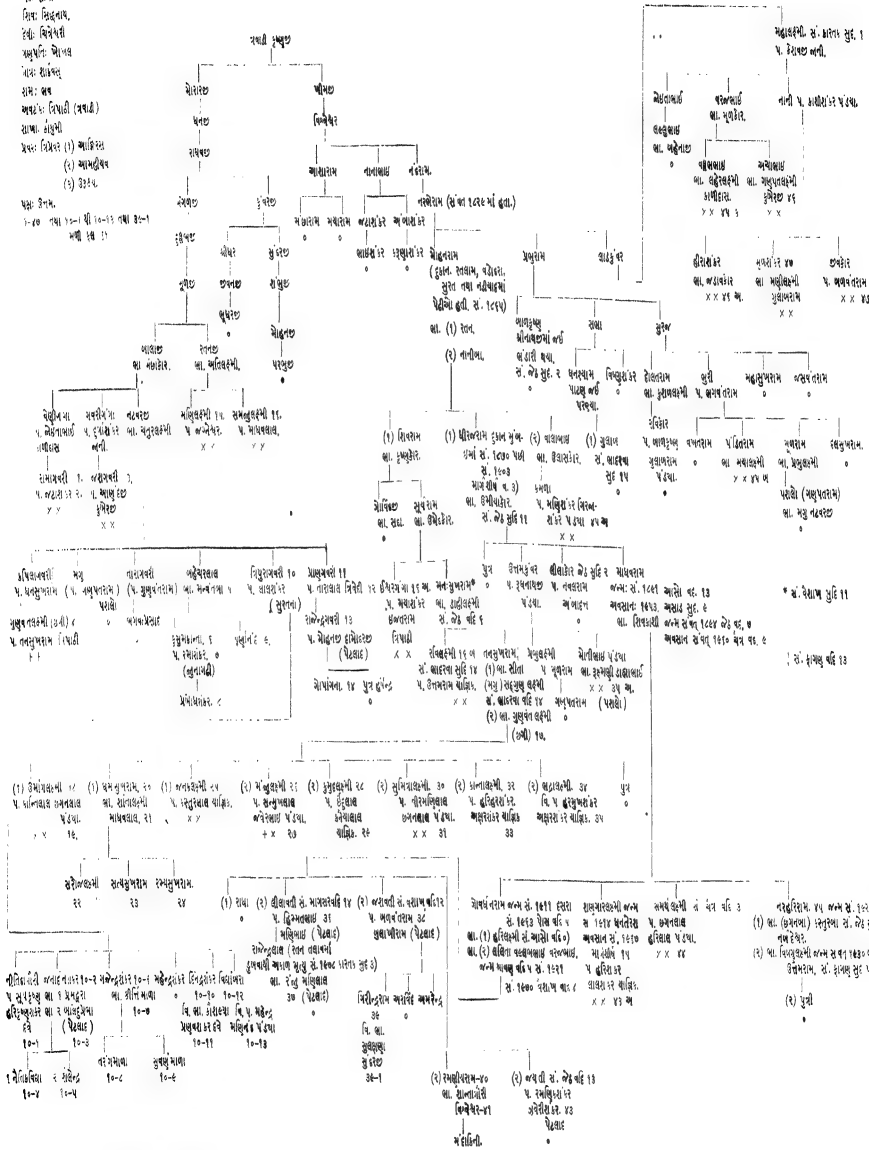
હરિપદસ્થ ગંભીરભાઈ શિવકાશી ગુલાબરામ  
( પતિ માધવરામ ત્રિપાઠી. )



જન્મ-સંવત્ ૧૮૯૪ ના ગ્રેહ વદ ૭  
તા. ૧૪ મી જુન સને ૧૮૩૮ ને ગુરુવાર.

અવસાન-સંવત્ ૧૯૬૦ ના ચૈત્ર વદ ૯  
તા. ૯ મી એપ્રિલ સને ૧૯૦૪ ને શનિવાર.

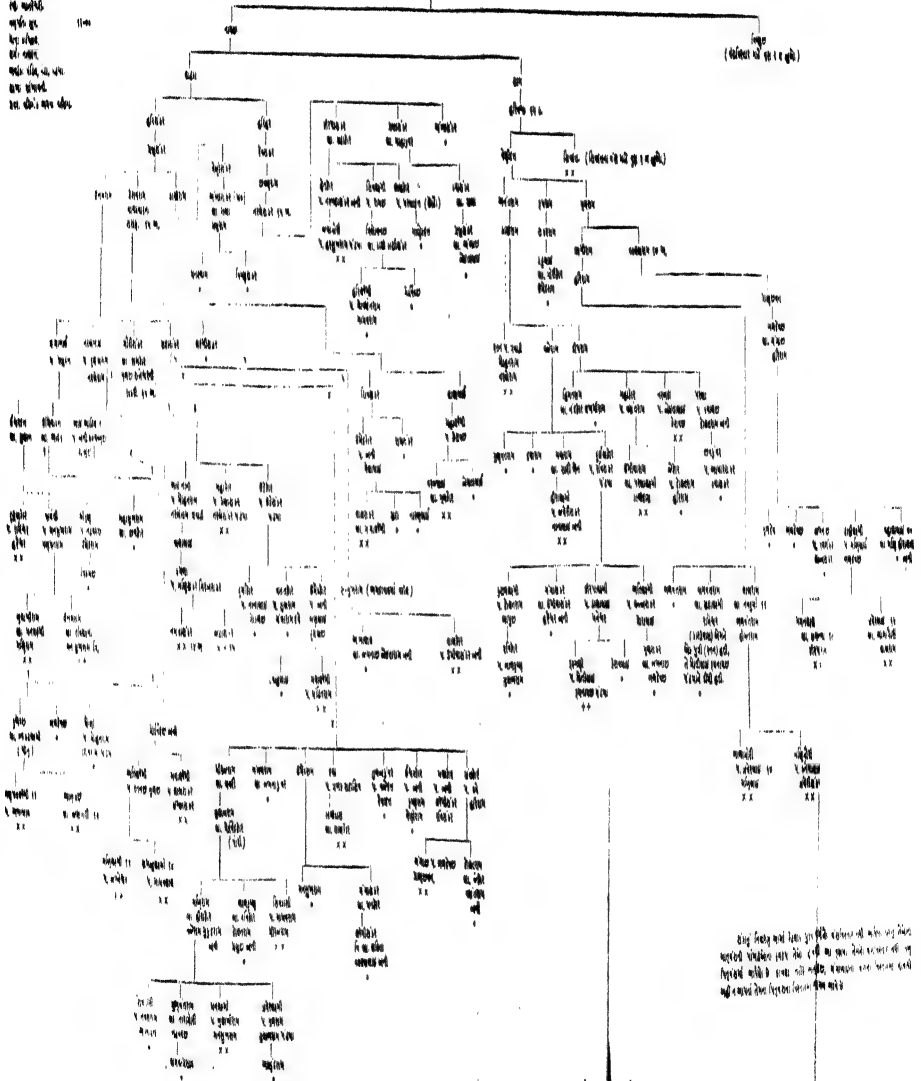
५३: ३७५.  
 १-६७ १५५ १२-१ २५ १०-१३ १५५ ३०-१  
 २५५ ३५ ११





490

11-00



१५२ अ



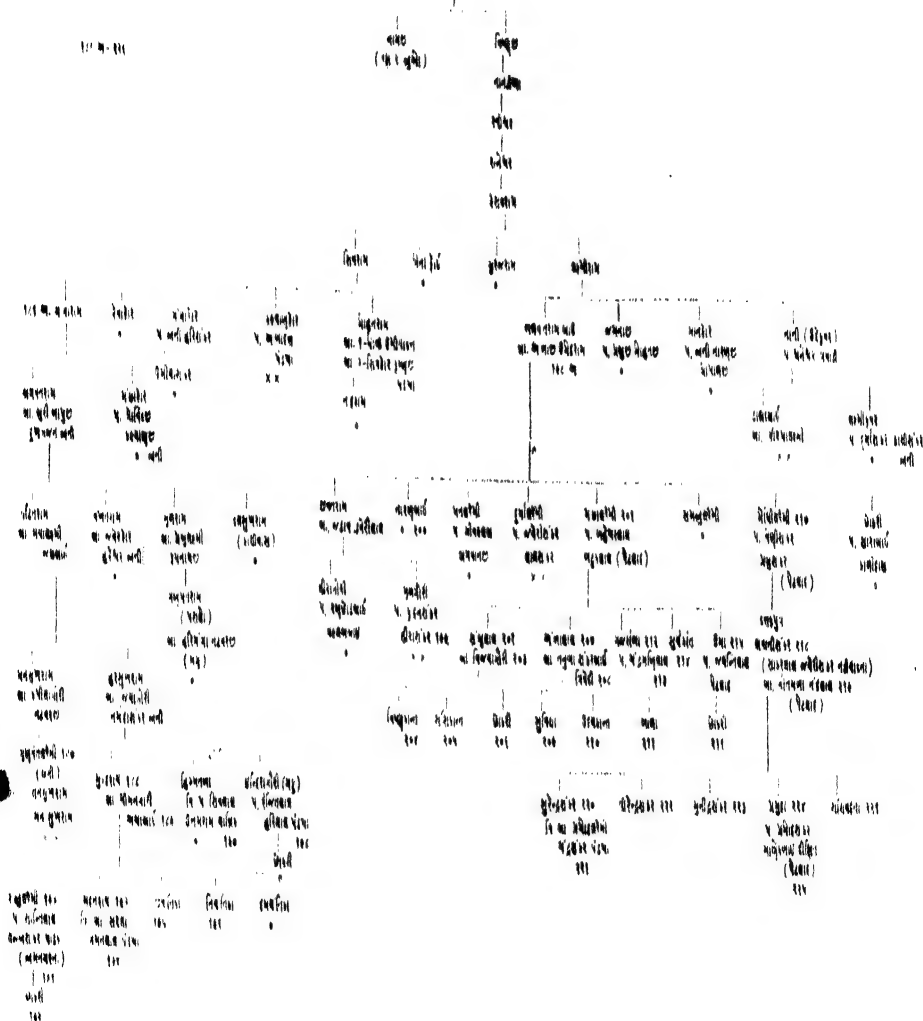
and the



१५२

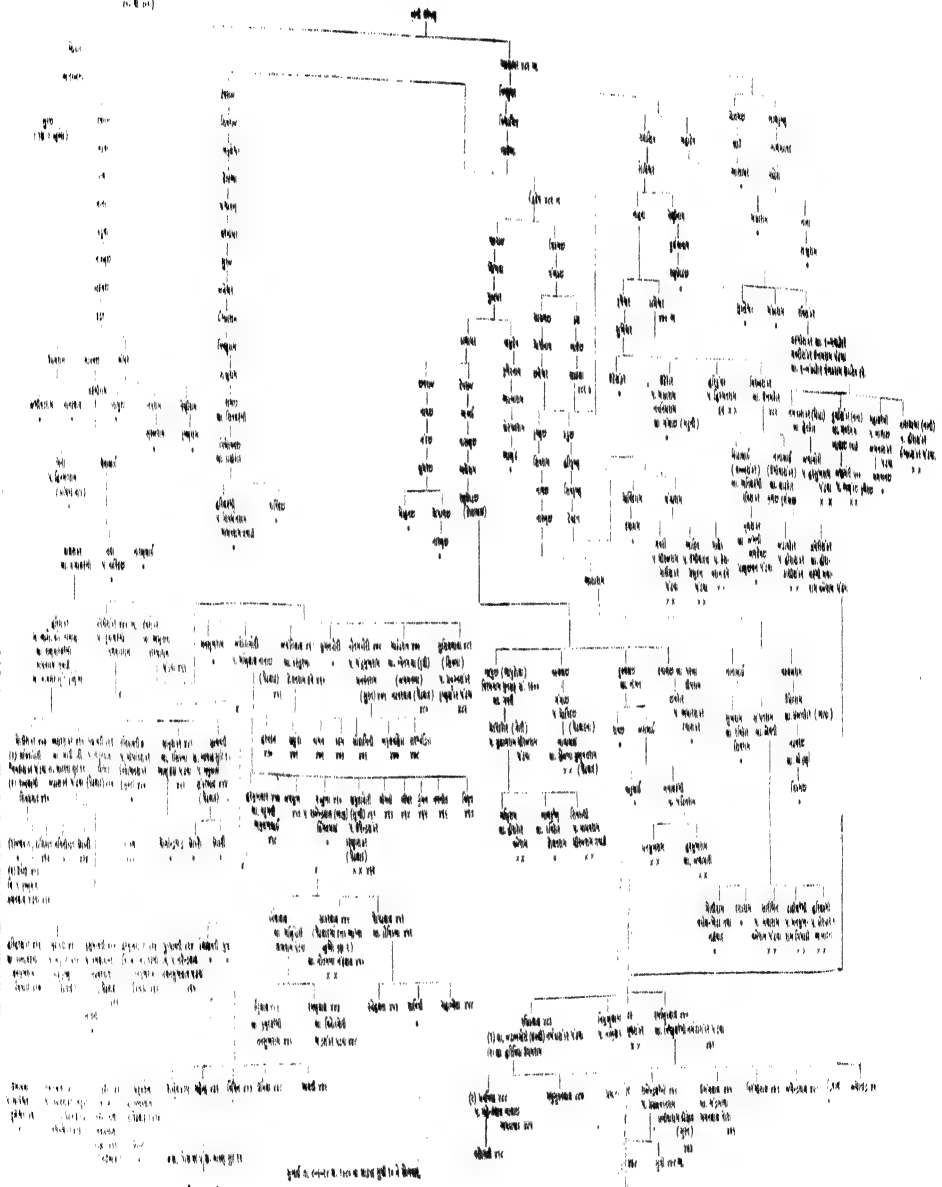
4200

117-118



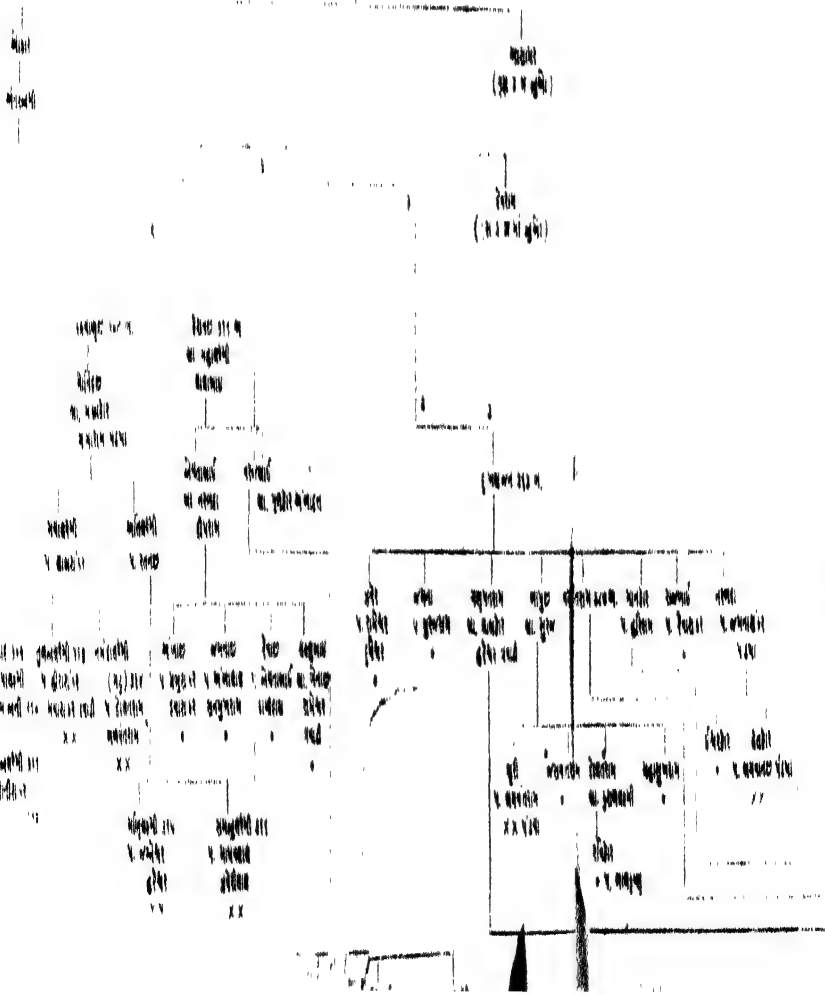


222 223 224 225 226 227 228 229 230 231 232 233 234 235 236 237 238 239 240 241 242 243 244 245 246 247 248 249 250 251 252 253 254 255 256 257 258 259 260 261 262 263 264 265 266 267 268 269 270 271 272 273 274 275 276 277 278 279 280 281 282 283 284 285 286 287 288 289 290 291 292 293 294 295 296 297 298 299 300 301 302 303 304 305 306 307 308 309 310 311 312 313 314 315 316 317 318 319 320 321 322 323 324 325 326 327 328 329 330 331 332 333 334 335 336 337 338 339 340 341 342 343 344 345 346 347 348 349 350 351 352 353 354 355 356 357 358 359 360 361 362 363 364 365 366 367 368 369 370 371 372 373 374 375 376 377 378 379 380 381 382 383 384 385 386 387 388 389 390 391 392 393 394 395 396 397 398 399 400 401 402 403 404 405 406 407 408 409 410 411 412 413 414 415 416 417 418 419 420 421 422 423 424 425 426 427 428 429 430 431 432 433 434 435 436 437 438 439 440 441 442 443 444 445 446 447 448 449 450 451 452 453 454 455 456 457 458 459 460 461 462 463 464 465 466 467 468 469 470 471 472 473 474 475 476 477 478 479 480 481 482 483 484 485 486 487 488 489 490 491 492 493 494 495 496 497 498 499 500 501 502 503 504 505 506 507 508 509 510 511 512 513 514 515 516 517 518 519 520 521 522 523 524 525 526 527 528 529 530 531 532 533 534 535 536 537 538 539 540 541 542 543 544 545 546 547 548 549 550 551 552 553 554 555 556 557 558 559 560 561 562 563 564 565 566 567 568 569 570 571 572 573 574 575 576 577 578 579 580 581 582 583 584 585 586 587 588 589 590 591 592 593 594 595 596 597 598 599 600 601 602 603 604 605 606 607 608 609 610 611 612 613 614 615 616 617 618 619 620 621 622 623 624 625 626 627 628 629 630 631 632 633 634 635 636 637 638 639 640 641 642 643 644 645 646 647 648 649 650 651 652 653 654 655 656 657 658 659 660 661 662 663 664 665 666 667 668 669 670 671 672 673 674 675 676 677 678 679 680 681 682 683 684 685 686 687 688 689 690 691 692 693 694 695 696 697 698 699 700 701 702 703 704 705 706 707 708 709 710 711 712 713 714 715 716 717 718 719 720 721 722 723 724 725 726 727 728 729 730 731 732 733 734 735 736 737 738 739 740 741 742 743 744 745 746 747 748 749 750 751 752 753 754 755 756 757 758 759 760 761 762 763 764 765 766 767 768 769 770 771 772 773 774 775 776 777 778 779 780 781 782 783 784 785 786 787 788 789 790 791 792 793 794 795 796 797 798 799 800 801 802 803 804 805 806 807 808 809 810 811 812 813 814 815 816 817 818 819 820 821 822 823 824 825 826 827 828 829 830 831 832 833 834 835 836 837 838 839 840 841 842 843 844 845 846 847 848 849 850 851 852 853 854 855 856 857 858 859 860 861 862 863 864 865 866 867 868 869 870 871 872 873 874 875 876 877 878 879 880 881 882 883 884 885 886 887 888 889 890 891 892 893 894 895 896 897 898 899 900 901 902 903 904 905 906 907 908 909 910 911 912 913 914 915 916 917 918 919 920 921 922 923 924 925 926 927 928 929 930 931 932 933 934 935 936 937 938 939 940 941 942 943 944 945 946 947 948 949 950 951 952 953 954 955 956 957 958 959 960 961 962 963 964 965 966 967 968 969 970 971 972 973 974 975 976 977 978 979 980 981 982 983 984 985 986 987 988 989 990 991 992 993 994 995 996 997 998 999 1000



# १५३

श्री श्रीगुरुदेव गुरुदेव  
 श्री गुरुदेव



૧૦૦  
 ૧૦૦  
 ૧૦૦

૩૧૧

અવધાન  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦  
 ૧. ૧૦૦  
 ૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦

૧૦૦



ਮੁਕਤੀ 10-12-19 ਭਾਰਤੀ ਸਰਕਾਰ ਦੀ ਤੋਹੀਂ

५५-५६

मुम्बई, दि. १४-११-२४ अंक १०८१ अतिथि पत्नी व ने मुम्बई.

# પૃષ્ઠ ૬

૧૬ જાન્યુઆરી

શિવ

દેવી

અભુપતિ

ગોત્ર-ચૌધરી

રામ-રામ

અવધ-ક-દિવેદી (દેવે)

રાખા-સામવાયની

પ્રવર-વસિષ્ઠ (અથવા વસિષ્ઠેક પ્રવર)

પક્ષ-ધર્મ.

(૧૬૬ થી ૫૮૧)

દેવે કરસારામ

અબ્બારામ

બા. માનકાર

લાબકાર

પ. કાળીદાસ

અબ્બારામ દેવે

X X

કેશવરામ

જેકાર

પ. માહતરામ

અમતરામ દેવે

X X

હીમતરામ

બા. હરિકાર

સુખેશ્વર જાનીની રીઝરી

અખવંતરામ મ. તિ. આસો. ૫. ૧૨

બા. છવકાર ધારીશંકર પંડયા.

અખવંતરામ (મુગો)

માણકરામ

દોલતરામ

બા. નમદાલકંમી

(મટુ) લાલશંકર

દેવશંકર પંડયા ૫૬૬

નવદુર્ગા ૫૮૦

પ. લાલરામ

હરિરામ પંડયા

X X

આરતલકંમી ૫૮૧

પ. દોલતરામ કીરપારામ પંડયા

સુવંતરામ ૫૭૦

બા. (૧) જશગોરી

બુલાખીરામ જાની

(૨) મુમતલકંમી

બિહારીલાલ જાની ૫૭૧

કરનુરબા ૫૭૩

પ. જયતીલાલ

દેવશંકર યાજ્ઞિક

X X ૫૭૪

અબ્બારામ

પ. અમતલાલ

મમતલાલ પંડયા

X X ૫૭૫

મુમતલા ૫૭૬

પ. મ. જુલાલ

દેવશંકર યાજ્ઞિક ૫૭૭

પ્રવીણ ૫૭૮

વિ. પ. બુપતિશંકર

મલુકલાલ યાજ્ઞિક ૫૭૯

(૧) હરસુખગોરી

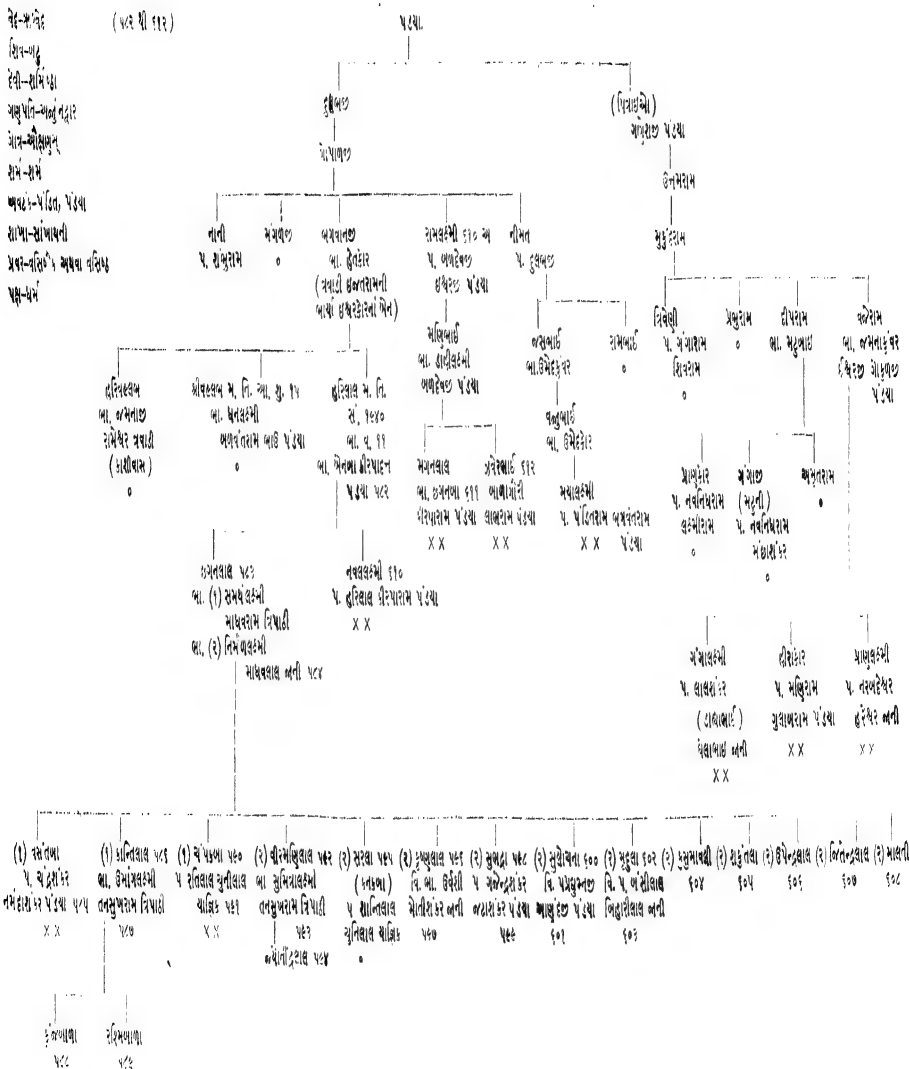
(૨) અનિરુદ્ધરામ

૫૭૨

મુખાઈ તા. ૨૯-૧૧-૨૪ સંવત્ ૧૯૮૧ માગશર સુદ ૩ ને શનિવાર.

५८५।

शिव-मह  
 देवी-शक्ति  
 अमुक्ति-मार्ग  
 अत्र-अक्षयम्  
 शिव-शक्ति  
 अत्र-पदार्थ, पदार्थ  
 शक्ति-शक्ति  
 अत्र-शक्ति, अक्षयम्  
 अक्षयम्



મુજાબ તા. ૧૯-૧૧-૨૪ સંવત ૧૯૮૧ અર્થિક વદ ૮ ને અધિવાર.

# પૃષ્ઠ ૮

ચેલ-સામ

શિવ-ચંદાર

ફેલી-વચ્ચની

અમુખી-સુમ

ગોવ-ગોવિંદન

ગામ-ગુલ

અમુક ક-વિપાદી, વિવેકી (ગરાફ)

શાખા-ગોપી

કવર-કિશર ૧-પાસિય ૨-મેરાવલુ

૩-ગોવિંદન

ધમ-ધમ

(૧૨ થી ૧૧૬)

ગામી

ભાલુ

મેલેકર

દેવેર

શમેકર અ. વિ. આ. પ. ૬  
આ. દુર્લભકોર

ધેમેકર  
આ. વાની (૫૬૫ લક્ષ્મીરામની દીતી)

લાલકોર  
પ. અમુક

કામ ભાની

મેળાણ  
પ. લલુભાઈ  
અમીરામ ભાની

કાલકમી  
(કાલીવાસ)  
પ. અમરભામ  
કુરિમ (કાલીવાસ)

અમવાણ  
(કાલીવાસ)  
પ. કુરિલક્ષ્મી  
અમવાણ પંડ્યા

ભાલુભાઈ  
આ. મહાલક્ષ્મી  
કમરકોર

ગારાલાલ ૬૧૨  
આ. પ્રાણ્યવલી  
ગારકણ ૬૧૪

ગારકણ ૬૧૫  
પ. ગોહરણ  
કામેદાણ (પેડલાઈ)

ભાઈ

ગોપામના ૬૧૬

લક્ષ્મીકોર  
પ. દુર્ગાકોર  
અમીરામ પંડ્યા

કાલાભાઈ  
આ. કોરપાલકમી  
કરિશકોર પંડ્યા

ગોરકોર  
અમુક  
અમીરામ  
કાલીરામ

અમુકભામ  
આ. પાલન

કાલીકોર  
પ. અમીરામ  
અભાઈ પંડ્યા  
X X

કરમલિ  
મોલીભાઈ  
અમીરામ પંડ્યા  
X X

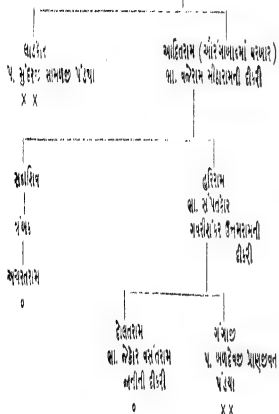
અમીરામ  
આ. અમલકમી  
X X

કાલકમી  
આ. ગોવલકમી  
X X

ગુપ્તાઈ તા. ૨૨-૧૧-૨૪ સંવત ૧૯૮૬ આંકિક ૪૬ ૧૧ ને અવિવાર.

वेद-संवेद  
गोत्र-पैलवसु अथवा  
पैलवाय  
शर्म-दास  
अवतार-द्विवेदी (द्वे)

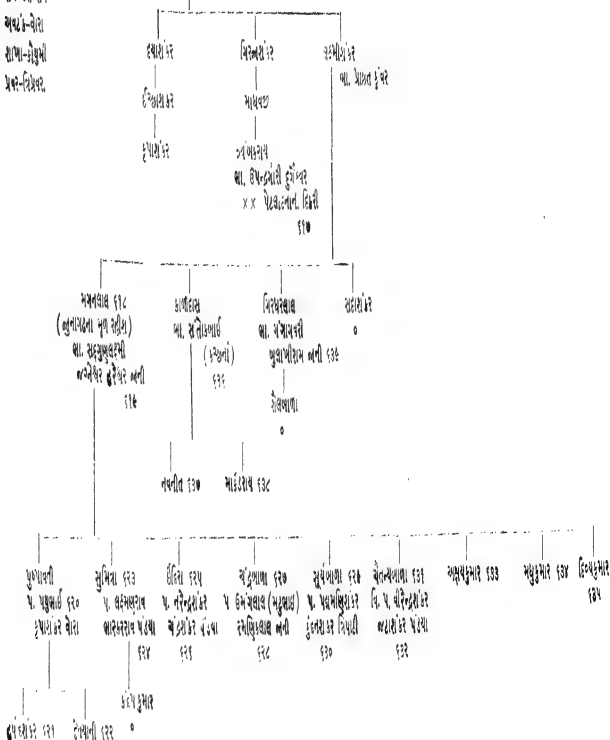
ਭਵਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ੇ  
ਲਭੇਖਰ  
ਸੋਭੇਖਰ



१०-आदिदे  
 शिव-देवदेवः  
 देवी-आदि  
 अष्टभुज-विष्णु  
 गो-विन्द  
 श्री-राम  
 अष्ट-देव  
 श्री-गणेश  
 श्री-हरि

૩૦  
 ૩૧  
 ૩૨

(पुनर्निर्माण रेलीश  
रा. मन्त्रालय नदीयोजना  
यथा तेभ्यः दृश्य)



# पृष्ठ ११

वेद-साम (१४० वीं १६३)

शिव-महा

देवी-समाजी

मधु-धनि-सुत

मोत-मोहि-सुत

साम-सुत

मधु-सुत-विदेही (१४० वीं)

साम-सुत-विदेही

प्रवर-विदेही १-सुत

२-मधु-सुत

३-मोहि-सुत

मधु-सुत

मधु-सुत

मोहि-सुत

(मोहि-सुत)

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

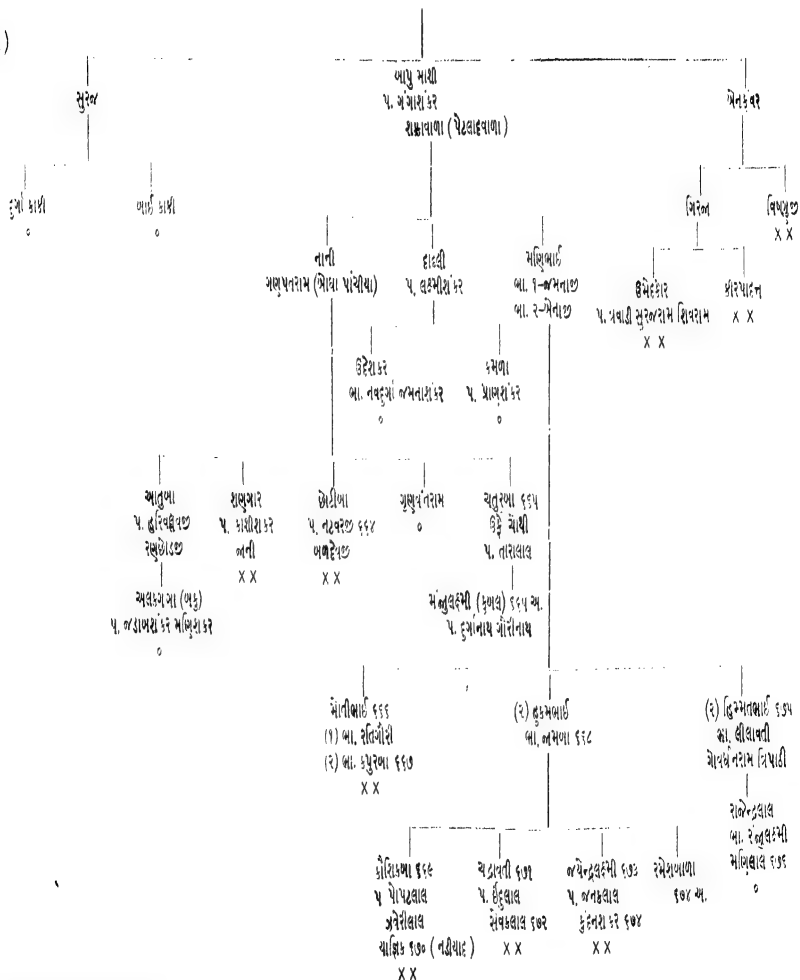
मोहि-सुत

मोहि-सुत

मोहि-सुत

मुंभाई ता. १४-४-२५ मंगल १९८९ येन १६ ३ मे मंगलापर.

( ६६४ श्री ६७६ )

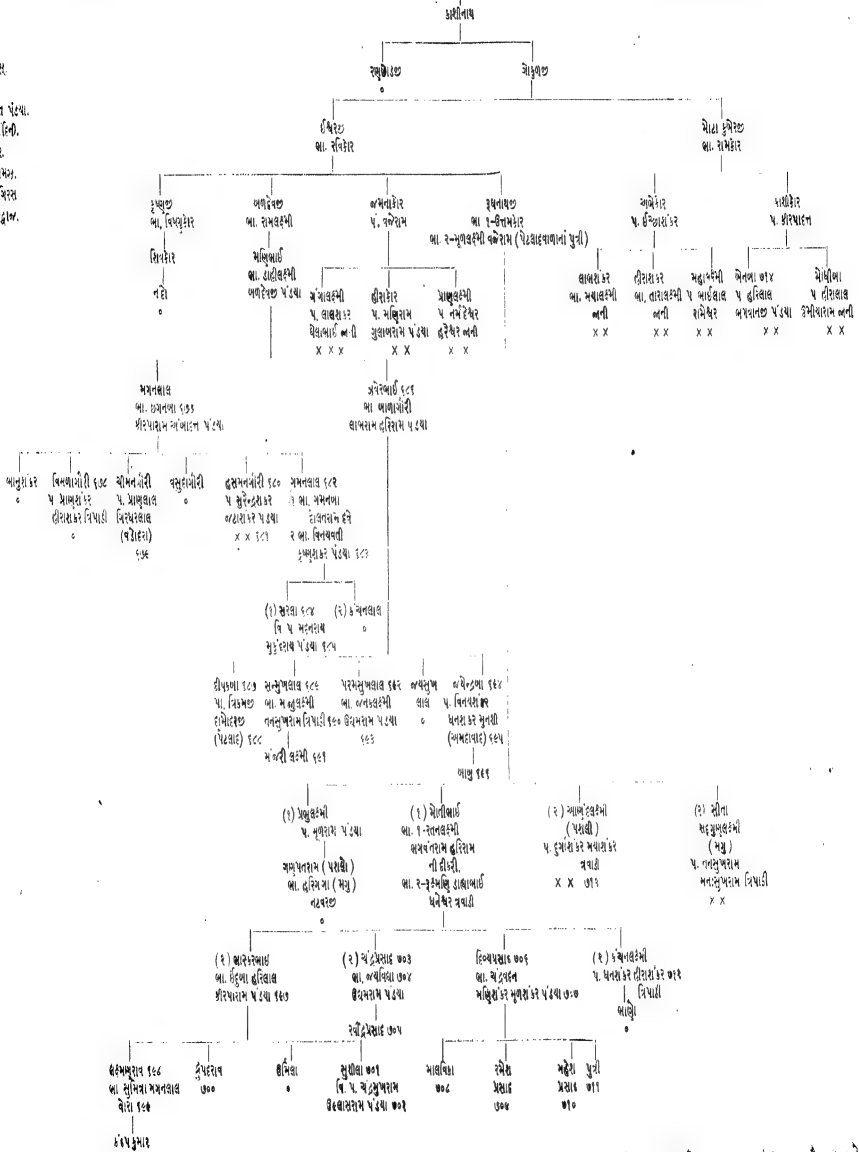


मुं'गा' ता. १३-४-२५, संवत् १९८१ चैत्र १६ प ते सोमवार.



देवी  
 अलुपति.  
 मोय-मोयमर.  
 शर्म-मंद.  
 मय-पंडित पंडया.  
 शाभा-माधवदीनी.  
 प्रवर-विप्रवर.  
 १-श्रीवर्म.  
 २-भाजिरस.  
 ३-मोददीन.  
 धन-उत्तम.

પંડિત વિશ્વનાથ (ગ્રામ વિગેરે બનીના ભેવાં છે. આ વાતમાં કોઈ બનીમાંથી દત્તક થયેલ છે.)



मुद्रादिता, १३-४-२५ संवत् १९८१ श्रेष्ठ १६ ८ ते पुनरावार.

# સૂચીપત્ર

(જ્યાં આગળ \* આવી નિશાની કરી છે તે વ્યક્તિઓ, વૃક્ષ છપાઈ ગયા પછીથી તે આ સૂચીપત્ર છપાઈ રહ્યા હરથ્યાન પરલોકવાસી થઈ છે. નડીયાદની સ્થાનિક વ્યક્તિઓનું વય, તા. ૨૮-૫-૧૯૨૫ ને દિને નોંધાયું છે, અને તે, તે દિન સુધીમાં પૂરા થયેલાં વર્ષ કે માસ બતાવે છે. ઇતર ગામની વ્યક્તિઓનું વય બનતી ચોક્કસાઈ કરી આશરે લખવામાં આવ્યું છે. )

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	અ			
૧	અક્ષય કુમાર મગનલાલ ઠોહરા	૨૮૭,૬૩૩	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ
૨	અક્ષરશંકર હરિશંકર યાજ્ઞિક	૪૩ અ, ૬૫ અ, ૧૦૫	૪૭	બી. બી. સી. આઈ. રે. સ્ટેશ. માસ્તર
	અચળલક્ષ્મી ઇશ્વરલાલ ( પ. શિવ-શંકર ઉમેદરામ ત્રવેદી-જૂનાગઢ )	૩૯૧	૨૬	( નડીયાદમાં નામું કર્યું છે. )
	„ „ „ ની પુત્રી (જ્યોત્સના)	૩૯૪	૨	
૩	અભિપ્રસાદ પ્રાણુલાલ જાની	૩૭૮	૩	
૪	અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાજ્ઞિક	૧૩૨, ૨૬૩	૨૮	બી. એ.; નોકરી ( મિલમાં ઍસિ-સ્ટન્ટ મેનેજર, અમદાવાદ )
	અનંતસુખ દલસુખરામ ( પેટલાદ )	૩૫૮		
	અનંતા રમણિકશંકર ( પેટલાદ )	૧૫૬	૩	
૫	અનિરુદ્ધ સુંદરરામ દેવ અનિલ મગનલાલ ઠોહરા	૫૭૨	૩	જૂવો દિવ્યકુમાર મગનલાલ ઠોહરા
૬	અમરકુમાર મગનલાલ ઠોહરા	૨૮૭		
૭	અમરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા	૧૦૦	૪	
	અમીરબા યુનીલાલ ( પ. રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય-જૂનાગઢ )	૨૬૦	૩૪	વડોદરા સ્ત્રીસમાજનાં સેક્રેટરી.
૮	અમુલખગૌરી કૃષ્ણશંકર ( પ. જાદવ-લાલ બુલાખીરામ જાની )	૧૨૪, ૩૭૪, ૬૬૩	૩૭	
	અમુલખશંકર મણિશંકર ( પેટલાદ )	૧૮૦	૪૫	બી. એ.; નોકરી ગવર્નમેન્ટ હાઇ-સ્કૂલમાં માસ્તર,
૯	અમૃતબા ( ચકલીબા ) કીરપારામ ( પ. દેવશંકર લાલશંકર જાની )	૪૫૫, ૫૩૫		
૧૦	અમૃતલક્ષ્મી (મોંઘલીબા) હીરાશંકર ( પ. ઉદયમરામ ગુલાબરામ પંડ્યા )	૮૨, ૩૬૫, ૫૦૦ અ, ૫૦૨	૫૪	
૧૧	અરવિંદલાલ રતિલાલ યાજ્ઞિક	૨૫૪	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૨	અરવિંદ મૂળશંકર માણેકલાલ	૩૬૬-૧	માસ. ૬	

રેશનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૩	અમલુલાલ રણછોડભાઈ યાજ્ઞિક અવનિતકા કેસરભાઈ ( પેટલાદ )	૪૫ ક, ૩૧૭ ૫૪૭	૮	વિદ્યાભ્યાસ. ( અંભાત )
આ				
૧૪	આણંદલાલ વિશ્વેશ્વર જાની	૩૦૨	૩૭	નગદ-નારાયણ ઔષધાલય.
૧૫	આરતલક્ષ્મી (નાની) બળવંતરામ ( પ. દોલતરામ ધૃપારામ પંડ્યા )	૫૨૪,૫૮૧	૬૫	
ઇ-ઈ				
૧૬	ઈન્દિરા મંગલલાલ ( પ. નરેન્દ્રશંકર ચન્દ્રશંકર પંડ્યા )	૮૩,૨૭૮,૬૨૫	૨૨	
૧૭	ઈન્દુકુમાર કરેતુરલાલ યાજ્ઞિક	૨૯૩	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮	ઈન્દુયા આણંદજી ( પ સવાઈલાલ ચુનીલાલ યાજ્ઞિક )	૨૪૭,૫૪૮	૩૦	
૧૯	ઈન્દુયા હરિલાલ ( પ. ભારકરરાવ મોતીભાઈ પંડ્યા )	૫૩૦,૬૮૭	૪૪	
૨૦	ઈન્દુભાઈ કનૈયાલાલ યાજ્ઞિક	૨૯,૪૪૫,	૩૧	બી. એ. એલ એલ બી. “નવજીવન” ને ‘યુગધર્મ’ ના આદ્ય તંત્રી; સ્વદેશસેવાયે કારાગૃહવાસી થયેલ. “ એડવોકેટ ઓફ ઇન્ડિયા ” ને “ હિન્દુસ્થાન ” ના તંત્રી.
	ઈન્દુલાલ સેવકલાલ ( પેટલાદ )	૬૭૨	૩૩	એમ. બી. બી. એસ. વડોદરા રાત્રયમાં ડોક્ટર, કડી.
૨૧	ઈન્દ્રશંકર જટારાંકર પંડ્યા	૧૦૮,૬૬૨	૩૩	બી. એ.; એલએલ. બી. હાઇકોર્ટ વકીલ, નડીયાદ.
૨૨	ઈશ્વરલાલ ઉમીયારામ જાની	૮૮,૩૮૮,૫૫૮	૫૯	વડોદરા કેંપ, રેસીડન્સી કચેરીના પેન્શનર.
ઉ				
૨૩	ઉદયકાન્ત અંબાલાલ ( પેટલાદ ) ઉદયમરામ ગુલાબરામ પંડ્યા	૨૧૦ ૮૩,૧૯૮ અ, ૩૬૪, ૫૦૧,૬૧૬ અ	૬ ૭૩	સ્ટૅપ વેન્ડર.
૨૪	ઉપેન્દ્રગૌરી દુર્ગેશ્વર ( પેટલાદ ) ( પ. ચંપકરામ માધવજી જ્ઞાનાગઢ )	૬૧૭	૨૧	
	ઉપેન્દ્રલાલ જગતલાલ પંડ્યા	૬૦૬	૫	
૨૫	ઉપેન્દ્રશંકર (બાઈ) કશ્યપશંકર ( પેટ. ) ઉપેન્દ્રશંકર જટારાંકર પંડ્યા	૩૫૧,૪૬૨ ૧૧૯,૨૯૨	૨૬ ૨૧	બી.એ.; તોકરી (મિલમાં અમદાવાદ) વિદ્યાભ્યાસ, ઇન્ડિયન આર્ટસ.

ક્રમિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	ઉમા બેચરલાલ ( પેટલાદ ) ( પ. જય-તીલાલ પેટલાદ ) " " " ની પુત્રી ઉમાકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી ( પેટલાદ )	૨૧૫ ૨૧૬ ૧૪૨	૨૬ ૨ ૩૫	ખાનગી નોકરી, શેરબજારના દલાલ- ને ત્યાં, મુંબઈ.
*	" " ની પુત્રી ( પેટલાદ )	૧૪૫	માસ ૧૦	
૨૬	ઉમંગલાલ ( મટુભાઈ ) રમણિકલાલ જનની	૨૮૨, ૪૮૫, ૬૨૮	૨૧	
૨૭	ઉમંગલદેવી તનસુખરામ ( પ. કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા ) ઉર્મિલા ચતુરલાલ ( પેટલાદ )	૧૮, ૫૮૭ ૪૩૮	૩૭ ૧૩	
૨૮	ઉર્વશી મોતીશંકર ( વિ. પ. કૃષ્ણ- લાલ જગનલાલ પંડ્યા )	૪૧૧, ૫૮૭	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૯	ઉશાસરામ ઉદયમરામ પંડ્યા ઉષા ચન્દ્રશંકર મણિશંકર પંચોળી ( પાટણ )	૨૯૬, ૫૦૩ ૯૫	૪૪ ૫	રેશનમાસ્તર ખાર રોડ ( બી. બી. સી. આઈ રેલવે. ) વિદ્યાભ્યાસ.
૩૦	ઉષાકાન્ત રણછોડજી પંડ્યા	૫૪૧	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
અં				
	અંબાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ દવે ( પેટલાદ )	૧૭૫, ૨૪૮	૩૨	નોકરી બી. બી. સી. આઈ રેલવેમાં રીસીવીંગ ડેપુટી રેશન માસ્તર.
૩૧	અંબાલાલ યુલાખીરામ જનની	૩૭૯	૪૪	બી. એ. " સમાલોચક " ના માણ તંત્રી, ' ગુજરાતી ' ના ઉપતંત્રી, તથા બોલકાલિદાસ આદિ પુસ્ત- કાના સંયોજક, હિનોપદેશ અને હરિવંશના ભાષાન્તરકર્તા, પ્રાચીન ગુજરાતી કાવ્યોના સંશોધક અને ટીકાકાર, શ્રી હાર્વેસ ગુજરાતી સભા-મુંબઈના સહાયક મંત્રી.
	અંબાલાલ બેચરલાલ દવે ( પેટલાદ )	૨૦૭	૩૮	બી. એ. નોકરી.
ક				
૩૨	કદમલાલ જયંતિલાલ કનક જગનલાલ ( પ. શાન્તિલાલ ચુનીલાલ યાશિક ) કનકબા ચુનીલાલ ( પ. હર્ષદરાય નવલશંકર જૂનાગઢી )	૪૭૩ ૨૬૫	૨ ૨૦	જૂઓ સરલા જગનલાલ.
૩૩	કનુભાઈ અથાભાઈ જનની ( દિસાઈ )	૮૧, ૩૫૯	૩૫	એમ એમ. એસ ( નંશનલ ) ઝરી- યામાં તાપીની પ્રેક્ટીસ, કોલસાના વ્યાપારની એન-સી.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	કપિલરામ જીવલુરામ મહેતા (સુરત)	૨૪૧		
૩૪	કપિજલા સુરેન્દ્રશંકર	૧૧૪	૨	
	કપુરબા (પેટલાદ પ. મોતીબાઇ મણિબાઈ શંકાવાળા પેટલાદ)	૬૬૭	૬૨	
૩૫	કપુરભક્ષી યજ્ઞેશ્વર (પ. ઉમિયાશંકર હીરાશંકર પંડ્યા)	૭૭,૨૭૧	૪૬	
	કમલાકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી (પેટ.)	૧૪૬,૪૨૧	૩૦	નોકરી.
	કરણાશંકર પ્રાણશંકર ત્રિપાઠી (પેટ.)	૩૫૦	૫૨	મેટ્રિક્યુલેટ, નોકરી (કળવણીખાતું) પેટલાદ, ગવર્નમેંટ હાઈસ્કૂલમાં
૩૬	કરતુરબા દોશતરામ (પ. જયન્તીલાલ દેવશંકર યાસિક)	૪૬૯,૫૭૩	૨૭	
૩૭	કાન્તાભક્ષી તનસુખરામ (પ. હરિ-હરશંકર અક્ષરશંકર યાસિક)	૩૨,૪૭	૧૯	
	કાન્તાભક્ષી પુરુષોત્તમ (પ. નટવરલાલ પશુપતિરામ, સુરત)	૩૨૦	૧૮	
૩૮	કાન્તિલાલ જગનલાલ પંડ્યા	૧૯,૫૮૬	૩૮	એમ. એ., પી. એચ. ડી.; આગ્રાની સેન્ટ જોન્સ કોલેજમાં વિજ્ઞાનના પ્રોફેસર અને 'શ્રીયુત ગોવર્ધનરામ'ના લેખક, વક્તા અને લંડન જઈ પહેલવહેલી ડૉ. પદવી ધારણ મેળવનાર.
	કામેન્દ્રશંકર કર્ણાશંકર (પેટલાદ)	૩૫૩	૧૫	જૂવો પ્રિયવદન સુરત
	કીકી (સુરત)			
	કીર્તિમાળા (પ. ગંગેન્દ્રશંકર લાલ-શંકર, સુરત)	૧૦-૭	૨૦	
૩૯	કુંજબાળા કાન્તિલાલ	૫૮૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ (આગ્રા).
૪૦	કન્દનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૧૯૯,૬૫૧	૪૯	નોકરી, પહેલાં ભાવનગર રાજ્યમાં, હાલ અમદાવાદમાં.
	કુબલજીવન તારાલાલ પેટલાદ			જૂઓ મંજુભક્ષી તારાલાલ પેટલાદ
૪૧	કુમુદભક્ષી તનસુખરામ (પ. ઇન્દુલાલ કનેયાલાલ યાસિક)	૨૮,૪૪૬	૨૩	વિદ્યાભ્યાસ (મુંબઈ, વનિતાવિશ્રામ)
	કુમુદાવતી અક્ષરશંકર (પ. શ્રીકૃષ્ણ જટાકૃષ્ણ પેટલાદ)	૪૧૮	૨૩	
	કુસુમ અમુલખબાઈ દીક્ષિત (પેટલાદ)	૨૩૬	૧૪	
*	કુસુમકાન્તા બેચરલાલ (પ. રમા-શંકર પ્રાણશંકર પાઠક, જૂનાગઢ)	૬	૨૧	
	કુસુમાવતી અક્ષરશંકર (પ. કમળા કાન્ત નટવરલાલ પેટલાદ)	૧૪૭,૪૨૦	૨૦	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૪૨	કુસુમાવલી ઇગનલાલ	૬૦૪	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૪૩	કૃષ્ણલાલ ઇગનલાલ પંડ્યા	૪૧૨,૫૬૫	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ, એકાઉન્ટસી, મુંબઈ.
	કેદારશંકર ( પેટલાદ )	૧૬૫	૬૪	પેન્શનર.
	કેસરભાઈ ગોપાળભાઈ ( પેટલાદ )	૧૪૪	૪૧	યજ્ઞમાનવૃત્તિ, પેટલાદ અને નડિયાદમાં
	કેસરભાઈનો પુત્ર ( પેટલાદ )	૫૪૮	૧	
	કોકિલલાલ ચતુરલાલ ( પેટલાદ )	૪૩૫	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ-મેટ્રિક્યુલેશન ક્લાસમાં.
૪૪	કોકિલા ભાનુશંકર	૪૪૩	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
	કૌમુદીબાળા હર્ષદરાય ( જૂનાગઢ )	૨૬૭	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
૪૫	કૌશિકબા કુકમભાઈ ( પ. પોપટલાલ નવેરીશંકર યાસિક )	૪૫૨,૬૬૮	૨૮	
	કૌશલ્યા પ્રભુવશંકર દવે ( સુરત ) ( વિ. પ. દિનેન્દ્રશંકર લાલશંકર, સુરત. )	૧૦,૧૧૭	૧૧	
	કેદર્પરામ અચરતરામ ( પેટલાદ )	૧૬૪	૧૬	વિદ્યાભ્યાસ.
<b>ચ</b>				
૪૬	ખુશમનબા ઠાકોરલાલ ( સુરત ) ( પ. ચી-મનલાલ હરિલાલ પંડ્યા; નડિયાદ )	૫૩૨	૨૮	
<b>ગ</b>				
	ગજરાંબા ( ગબુ ) અચાભાઈ ( પ. રતનભાઈ મણિભાઈ પેટલાદ )	૩૨૪	૪૦	
	ગજરાંબા બેચરલાલ ( પેટલાદ. પ. ચન્દ્રમણિલાલ પેટલાદ )	૨૧૨	૩૪	
૪૭	ગજેન્દ્રવિદ્યા કૃષ્ણશંકર ( પ. પ્રાણુલાલ બુલાખીરામ જાની )	૧૨૭,૩૭૫	૨૪	
૪૮	ગજેન્દ્રશંકર ( ચાંચીભાઈ ) જટાશંકર પંડ્યા	૧૧૫,૫૮૮	૨૫	એમ. એ. ઓનર્સ. ( નડિયાદમાં ખાનગી નિશાળામાં માસ્તર. )
	ગજેન્દ્રશંકર લાલશંકર પંડ્યા ( સુરત )	૧૦-૬	૩૦	એમ. એ. મુંબાઈ વિનિ. વિશ્વ. શિક્ષક. જૂઓ નર્મદાલક્ષ્મી લાભશંકર.
	ગદુ લાભશંકર			
૪૯	ગણપતલક્ષ્મી કુબેરજી ( પ. અચા-ભાઈ વરજભાઈ જાની )	૪૬,૬૧,૩૧૮,૫૩૭	૬૮	
૫૦	ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા	૧૩૪,૫૭૫,૬૮૨	૨૫	પ્રેમ શ્રેણી પત્રાના કર્તા, માણિક પ્રિન્ટિંગ પ્રેસના માલિક મુંબઈ.
	ગિરિભાઈ પ્રસાદ સુંદરજી ( પેટલાદ )	૨૩૭	૫	
	ગિરીન્દ્રરામ બળવંતરામ ત્રિવેદી ( પે. )	૩૮,૨૩૪	૨૨	વિદ્યાભ્યાસ-નૈશનલ સાયન્સ કૉલેજ,
	ગિરીશકાન્તા હરિકાન્તા ( વડોદરા )	૨૪૬	૪	

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૫૧	ગુણવન્તલક્ષ્મી ( જગી ) ધનસુખરામ ( પ. નનસુખરામ મન:સુખરામ ત્રિપાઠી )	૪,૧૭,૧૮૭	૪૩	
૫૨	ગોપાંગના મોહનજી ( પેટલાદ )	૧૪,૬૧૬	૬	નડીઆદમાં રા. તારાલાલને લેરઉછર
૫૩	ગંગાગૌરી લુલાખીરામ ( પ. ગિર- ધરલાલ લક્ષ્મીશંકર બહેરા )	૩૮૩,૬૩૯	૩૫	
ચ				
	ચકલીયા કીરપારામ ચક્ર નર્મદાશંકર ( પ. ચુનીલાલ નર્મદેશ્વર )			જૂઓ અમૃતયા કીરપારામ જૂઓ મંગાગૌરી નર્મદાશંકર
	ચક્ષરભાઇ ગમતેશ્વર ( પેટલાદ )			જૂઓ નર્મદેશ્વર ગમતેશ્વર.
	ચતુરયા ( ચોથી, પેટલાદ પ. તારા- લાલ પેટલાદ )	૬૬૫	૬૨	
	ચતુરલાલ ભોળાશંકર દીક્ષિત ( પે. )	૪૨૭	૫૭	ગાયકવાડી પેન્શનર. જૂઓ ગજેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
	ચાણભાઈ જટાશંકર પંડ્યા			
૫૪	ચિત્તસુખવિદ્યા ( ચિતુ ) કૃષ્ણશંકર ( પ. રતિપતિરામ ઉદયરામ પંડ્યા )	૧૨૯,૫૧૭	૨૩	
૫૫	ચીમનયા અચાભાઈ ( પ. મુકુંદરાય હરસુખરામ પંડ્યા )	૧૮૯,૩૬૧	૩૬	
૫૬	ચીમનલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૨૩૮,૫૩૧	૩૭	મેટ્રિક્યુલેટ, સોલીટરની ફર્મમાં નાકરી, મુંબઈ.
૫૭	ચેતન-યયાળા મગનલાલ ( પ. વીરેન્દ્ર શંકર જટાશંકર પંડ્યા ) ચોથી ( પેટલાદ ) ચોથી નટવરજી ( નડીયાદ ) ચંદુ હરિશંકર ( પ. ચતુરલાલ ભોળા- શંકર પેટલાદ )	૧૧૮,૨૮૫,૬૩૧	૧૪	જૂઓ ચતુરયા ( પેટલાદ ) જૂઓ ત્રિપુરાગૌરી નટવરજી. જૂઓ પદ્માવતી હરિશંકર.
૫૮	ચન્દ્રકાન્ત ( વાંકે ખિહારીલાલ દેસાઈ યાત્રિક )	૩૪૦	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
*	ચન્દ્રગૌરી રાજેશ્વર ( પ. ઉલ્લાસરામ ઉદયરામ પંડ્યા )	૨૯૫,૫૦૪	૩૯	
૫૯	ચન્દ્રમાળા મગનલાલ ( પ. ઉમાંગ- લાલ રમણિકલાલ ) ચંદ્રમણિલાલ જાદવલાલ દીક્ષિત ( પે. )	૨૮૧,૪૧૬,૬૨૭ ૨૧૩	૧૯ ૩૭	
૬૦	ચન્દ્રસુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૫,૭૦૨	૨૩	ડેપુટી મેજિસ્ટ્રેટ ભારતર ( ખી. બી. સી. આઈ રેલવેમાં. )

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકાશ્ય માહિતી.
	ચન્દ્રસુખરામ ધનવંતરામ ( સુરત )	૪૭૫	૫૨	બી. એ. એલ. એલ. બી. સખજી.
૬૧	ચન્દ્રપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા	૩૫ અ, ૩૯૬ અ, ૫૨૧, ૭૦૩	૩૬	બી. એ. એલ. એલ. બી. હાઈકોર્ટ પ્લીડર, અમદાવાદમાં વકીલાત.
૬૨	ચન્દ્રવદના મણિશંકર ( પ. દિવ્ય- પ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા )	૧૪૦, ૭૦૭	૨૮	
૬૩	ચન્દ્રવદનાની પુત્રી ( પ્રજ્ઞા )	૭૧૧	માસ ૬	
	ચન્દ્રવદના(શંકરી)-તનુભાઈ(પેટ.) (પ. જયવદન રતનશંકર ધબારી પેટ.)	૩૩૧	૧૮	
૬૪	ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા	૬૪ અ, ૮૦, ૩૬૩ અ, ૫૮૫	૪૦	બી. એ. એલ. એલ. બી. હાઈકોર્ટ પ્લીડર, વકીલાત હાઈકોર્ટ, મુખ્યાર્થ. કવિ, રત્નેશંકર, પાંચ પ્રેમકથા આદિના કર્તા, "સમાલોચક" ના માળ તંત્રી, ગુજરાતના પ્રતિષ્ઠિત લેખક, વકતા તથા સાંસ્કૃતિક કાર્યકર્તા.
	ચન્દ્રશંકર મણિશંકર પંચોળી(પાટણ)	૬૪	૩૪	બી. એ.
	ચન્દ્રાવતી સુદરણ ( પેટલાદ. વિ. પ. પુષ્પકલાલ નંદલાલ પેટલાદ )	૧૮૪, ૨૩૫	૧૦	
	ચન્દ્રાવતી હુકમભાઈ ( પેટલાદ પ. ધનુલાલ સેવકલાલ દવે પેટલાદ )	૬૭૧	૨૩	
	ચંદ્રિકા હીરાશંકર ( અમદાવાદ )	૬૪૮	માસ. ૬	
૬૫	ચંપકબા ઇગનલાલ ( પ. રતિલાલ ચુનીલાલ યાજ્ઞિક )	૨૫૩, ૫૮૦	૩૧	
૬૬	ચંપાલક્ષ્મી (અગ્ર) ઉમિયારામ ( પ. શિવપ્રસાદ લાલશંકર પંડ્યા )	૭૩, ૩૧૮, ૪૦૬૫૬૦	૫૫	
	છુ			
૬૭	છગનબા કીરપારામ ( પ. મગનલાલ માણિભાઈ પંડ્યા )	૬૮, ૫૩૬, ૬૧૧૬૭૭	૬૨	
૬૮	છગનલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૪૪, ૨૨૮ ૫૮૨	૬૫	બી. એ. ગવર્નમેન્ટ પેન્શનર. જૂના- ગઢની દિવાન કચેરીના માણ મંત્રી, કેળવણી ખાતાના માણ ઉપરી અધિકારી, "કોંઈપરીના" ભાષાન્તર કર્તા, ગુજરાતના પ્રતિષ્ઠિત સાક્ષર અને લેખક નિવૃત્તિ નિવાસ, નડિયાદ.
	છગી ધનસુખરામ			જૂનો ગુજરાતલક્ષ્મી ધનસુખરામ.
	છગુ ઉદયમરામ			જૂનો જયવિદ્યા ઉદયમરામ
	છનુભાઈ અચરતલાલ ( પેટલાદ )	૧૫૮	૨૭	બી. એ. તોકરી.
	છનુભાઈ નાનાજી ( પેટલાદ )			જૂઓ, મણિલાલ નાનાજી પેટલાદ.



સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશ વૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રતિષ્ઠા માહિતી
૬૯	જાબીલારામ ઉદયમરામ પંડ્યા	૧૦૭,૫૧૨	૪૦	આસિરટ ઘુડસકલાક નડીયાદ બી. બી. સી. આઈ. રેલવે.
૭૦	જમનબાળા અમૃતલાલ	૪૦૪	૭	
જ				
	જગદીશ રતનભાઈ ( પેટલાદ )	૩૩૩	૯	વિદ્યાભ્યાસ.
૭૧	જટાશંકર મણિશંકર પંડ્યા	૨,૬૫,૧૦૩,૩૦૭, ૫૬૩	૬૧	
૭૨	જડામશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૬૪૧	૫૪	અમદાવાદ, મ્યુનીસીપાલીટીમાં નોકરી
૭૩	જનકભાઈ અચાભાઈ જાની	૩૬૩	૩૦	
૭૪	જનકલાલ તનસુખરામ ( પ. કરતુ-રલાલ યજ્ઞેશ્વર યાત્રિક )	૨૫,૨૯૦	૩૨	
	જનકલાલ કુંદનશંકર ( પેટલાદ ) ( બા. ૧ પ્રકુલસાયા ચતુરલાલ; બા. ૨ જયેન્દ્ર હુકમભાઈ )	૬૭૪,૪૩૪	૩૦	બી. એ. એલએલ. બી., પેટલાદમાં વકીલાત.
૭૫	જનકવિદ્યા ઉદયમરામ ( પ. પરમ-સુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા )	૫૨૨,૬૯૩	૨૩	
	જનાર્દનશંકર લાલશંકર (સુરત)	૧૦-૨,૧૬૩	૩૪	બી. એ. સમ-રજીસ્ટાર, જામનગર.
૭૬	જયબાળા ઉલ્લાસરામ ( વિ. પ. સર્વિયત્રપ્રસાદ શિવલાલ યાત્રિક )	૩૮૭,૫૧૦	૨૦	
૭૭	જયમનબા નટવરલાલ ( સ્વેતગંગા દુલી-પેટલાદ, ( પ. માર્કેડરાય દેવશંકર જાની નડીયાદ )	૧૫૦,૪૮૦	૨૩	
	જયમનબા પુરુષોત્તમ ( પ. ચન્દ્રશંકર માણિકભાઈ દીક્ષિત, પેટલાદ )	૩૨૨	૧૬	
૭૮	જયમુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૭	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ
૭૯	જયવતી વિદ્યા ( નાની ) કૃષ્ણશંકર ( પ. અતિસુખલાલ યુનીલાલ યાત્રિક )	૧૩૧,૨૬૪	૨૦	
	જયવદન રતનશંકર ધબારી ( પેટલાદ )	૩૩૨	૨૮	
૮૦	જયવંતલાલ અંબાલાલ જાની	૩૮૨	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૧	જયવિદ્યા ( જમુ ) ઉદયમરામ ( પ. ચન્દ્ર-પ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા )	૫૨૦,૭૦૪	૨૭	
	જયમુખલાલ મણિલાલ ( પેટલાદ )	૪૫૯	૧૭	મેટ્રિક્યુલેટ, વિદ્યાભ્યાસ.
૮૨	જયન્તિલાલ દેવશંકર યાત્રિક	૪૬૮,૫૭૪	૩૬	બી. એ. એલએલ. બી. ડીસ્ટ્રીક્ટ પ્લીડર, વકીલાત નડીયાદ.
૮૩	જયન્તીશંકર મણિશંકર પંડ્યા	૧૩૯	૩૪	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	જયેન્દ્રભાઈ ( પ. વિનુભાઈ ધનશંકર સુનરી, અમદાવાદ )	૬૮૪	૨૨	
	જયેન્દ્રલક્ષ્મી હુકમભાઈ ( પં. પ. જનકલાલ કુંદનશંકર, પેટલાદ )	૬૭૩	૧૮	
૮૪	જયેન્દ્રલાલ રમણિકલાલજીની(યાસિક)	૪૮૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૫	જયેન્દ્રશંકર ઇન્દ્રશંકર પંડ્યા	૧૧૦	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૬	જશગૈરી દુર્ગાશંકર ( પ. આણંદજી કુબેરજી પંડ્યા. )	૩,૬૨,૫૦૦,૫૩૮, ૫૬૬	૫૦	
૮૭	જશલક્ષ્મી (શકુ) હીરાશંકર (પ. વિશ્વેશ્વર હરેશ્વર જીની )	૧૩૬,૨૮૭,૫૬૮	૫૨	
	જમખા ( પેટલાદ, પ. હુકમભાઈ મણિભાઈ, પેટલાદ )	૬૬૮	૪૪	
૮૮	જિતેન્દ્રલાલ જગનલાલ પંડ્યા	૬૦૬	૩	
	જિતેન્દ્રશંકર અમુલપશંકર(પેટલાદ)	૧૮૩,૨૩૬	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ.
૮૯	જીર્વતિકા મુકુન્દરાય	૧૮૫	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
	જીગલખા અચાભાઈ ( પ. કરજી- શંકર મણિશંકર, પેટલાદ )	૩૪૮	૩૯	
૯૦	જીગલવિદ્યા પ્રાણલાલ (સુરત; પ. કૃષ્ણશંકર હીરાશંકર પંડ્યા, નડીયાદ)	૧૨૩	૪૩	
૯૧	જ્યોતીન્દ્રલાલ રમણિકલાલ જીની ( યાસિક )	૪૮૮	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૯૨	જ્યોતીન્દ્રલાલ વીરમણિલાલ પંડ્યા	૫૮૪	૩	
	જ્યોત્સ્ના શિવશંકર ( જૂનાગઢ )	૩૮૪	૨	જૂઓ અચળલક્ષ્મી મંથરલાલની પુત્રી.
૯૩	જવેરભાઈ મણિભાઈ પંડ્યા	૬૭,૬૮,૬૧૨,૬૮૬,	૫૬	પ્રીવીયસ, મેશર્સ એન. એમ. ત્રિપા- હીની કુના ભાગીદાર, મુંબઈ.
	ડમરભાઈ કૃષ્ણશંકર પંડ્યા			જૂઓ હર્ષદશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા.
	તનમનલક્ષ્મી મંથરલાલ(પ. લક્ષ્મી- કાન્ત નટવરલાલ, પેટલાદ)	૧૪૮,૩૮૭	૧૬	
	તનુખા શંકરભાઈ ( પેટલાદ; પ. અંબાલાલ ખેચરલાલ દવે, પેટલાદ )	૨૦૮	૨૫	
	તરલિકા ભલિતાપ્રસાદ ( પેટલાદ )	૧૭૩	૮	
	તરંગમાળા ગજેન્દ્રશંકર ( સુરત )	૧૦૦-૮	૫	
૯૪	ઘારાલાલ બાઈલાલ ત્રવાડી.	૧૨,૮૪,૬૧૩	૪૮	નોકરી ( નડિયાદ મ્યુનિસિપાલિટી. )

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ મહિતી.
૯૫	ગુણગલદમી લાભશંકર ( પ. હીરા-શંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી )	૭૧,૩૧૩,૬૪૦	૬૫	
	ત્રિકમજી દામોદરજી ( પેટલાદ )	૬૮૮	૫૧	
	ત્રિપુરાગૌરી ( ચોથી ) નટવરજી ( પ. લાલશંકર અભેરામ પંડ્યા, સુરત )	૧૦	૫૩	
<b>ક</b>				
*	દમયંતી હરે-દશંકર ( સુરત )	૩૦૧	૧	
	દિનેન્દ્રશંકર લાલશંકર ( સુરત )	૧૦-૧૦	૨૧	બી. એ.
	દિવ્યકાન્ત ઉમાકાન્ત ( પેટલાદ )	૧૪૪	૩	
૯૬	દિવ્યકુમાર, અનિલ મગનલાલ પોરા	૨૮૯,૬૩૫	૩	
૯૭	દિવ્યપ્રસાદ મોતીભાઈ પંડ્યા	૧૪૧,૭૦૬	૩૩	બી. એ. ઈંગ્રેજ નિશાળમાં શિક્ષક, દાહોદ.
	દીપકબા ઝવેરબાઈ ( પ. ત્રિકમજી દામોદરજી, પેટલાદ )	૬૮૭	૩૬	
*	દુર્ગાશંકર મયાશંકર ત્રિપાઠી	૧૬૨,૨૬૯,૬૫૯, ૭૧૩	૭૭	પેન્શનર.
	દુર્ગી નટવરલાલ ( પેટલાદ, પ. માર્કેડ-રાય દેવશંકર જાની, નડીયાદ )			જૂવો જયમનબા નટવરલાલ.
	દેવયાની (મધુરી) પથુભાઈ (જૂન ગઢ)	૨૭૬,૬૨૨	૯	
૯૮	દેવેન્દ્રવિદ્યા પ્રાણીલાલ	૩૭૭	૫	વિદ્યાભ્યાસ.
	દેવેન્દ્રશંકર કરજીશંકર ( પેટલાદ )	૩૫૬		
	દુપદ મજલાલ ( પેટલાદ )	૩૪૭	૧૧	
૯૯	દુપદરાવ ભરકરરાવ પંડ્યા.	૧૯૦અ, ૧૦૦	૨૦	સીનીયર બી. એસ સી. વિદ્યાભ્યાસ.
	દુમન મણિલાલ ( પેટલાદ )	૪૬૫	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
<b>ઘ</b>				
૧૦૦	ધનગૌરી હીરાશંકર ( પ. અમૃતલાલ ઉમિયારામ યાજ્ઞિક )	૪૦૦, ૫૫૯, ૬૫૦	૪૫	
	ધનબા નર્મદેશ્વર ( પેટલાદ, પ. અમ-લખમાઈ મણિશંકર પેટલાદ )	૧૭૯	૩૮	
	ધનવિદ્યા રમિકલાલ ( પ મહેન્દ્રલાલ ખાલાજી દવે, અમદાવાદ )	૪૮૪	૨૦	
૧૦૧	ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી	૩૯૬, ૬૫૭, ૭૧૨	૩૪	સબ એડિટર “ જુજરાતી-પંચ ” અમદાવાદ; લેખક; નવલ-કથાકાર. “ કુખતું વહાણ ” આદિ અનેક પરબાપની સુરસ વાર્તાઓના અનુવાદક, અને કવિ.

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૦૨	વર્મસુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી	૨૦,૨૪૦	૩૫	મા. એ. વ્યાપારી, શ્રીકંઠ રાજમ ના એજન્ટ, શ્રીવડનગર નાગર મંડળ, શ્રીકામંસ ગુજરાતી સભા આદિ મંડળોના ટ્રસ્ટી, શ્રીનાગર કલ્યાણ વ્યવસ્થાપક, મુંબઈ.
	જ			
*	નટવરજી બળદેવજી (પેટલાદ)	૬૬૪	૬૫	
	નટવરલાલ પશુપતિરામ દવે(સુરત)	૩૨૧	૩૪	
૧૦૩	નયનસુખલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૨૩૦,૫૨૬	૪૦	એમ. એ; એલએલ. બી. સોલીસીટરસ, "પંડ્યા એન્ડ કું" મુંબઈ.
૧૦૪	નરહરરામ માધવગમ ત્રિપાઠી	૪૫,૨૬૮,૩૮૪	૫૭	એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપનીના મુખ્ય સચાલક, મુંબઈ.
૧૦૫	નરેન્દ્રશંકર(દસમુખ ચંદ્રશંકર પંડ્યા	૯૨,૨૮૦,૬૨૬	૨૫	વિદ્યાભ્યાસ, જીનીયર બી.કે.મ.મુંબઈ.
	નરેન્દ્રશંકર હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૭૨,૬૪૭	૬	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૦૬	નરેન્દ્રભાણ સત્યાધિલાલ (ત્રિ પ.સુરેશ ચતુરલાલ દીક્ષિત, પેટલાદ)	૨૧૮,૪૩૩	૧૪	
૧૦૭	નરેન્દ્રલાલ નયનસુખલાલ પંડ્યા.	૪૨૫,૫૨૭	૧૯	વિદ્યાભ્યાસ;સિગિઅર બી.એ.કલાસ
૧૦૮	નમોગલદેવી (મદુ) લાભશંકર (પ. દોલતરામ બળવંતરામ દવે)	૧૨૧,૩૧૪,૫૬૯	૪૮	
	નમદેશ્વર (ચક્રારીયો) ગમનેશ્વર(પે)	૧૬૬	૭૦	
૧૦૯	નલિનીકાન્ત રણછોડજી પંડ્યા	૫૪૨	૨	
૧૧૦	નવદુર્ગા બળવંતરામ (પ. લાભરામ હરિરામ પંડ્યા)	૬૬ ૧૨૨,૪૦૮, ૫૨૬,૫૮૦	૭૦	
	નવનીતલાલ મણિલાલ (પેટલાદ)	૪૬૬	૯	
	નવનીતરાય કાલીદાસ (જૂનાગઢ)	૬૩૭		
	નવનિધ્યા ચતુરલાલ (પેટલાદ, પ. વિનોદશંકર (બટુક) હીરાશંકર ઝવેરી, પે.લાદ)	૪૨૯	૨૫	
	નવનિધલાલ શામલાલ (પેટલાદ)	૩૨૮	૮	
૧૧૧	નવલક્ષ્મી હરિલાલ ભગવાનજી (પ. હરિલાલ કીરપારામ પંડ્યા)	૫૨૫,૫૫૫,૬૧૦	૬૦	
	નવીન કાન્તિલાલ (પેટલાદ)	૩૦૬	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	નાની આણંદજી(પ. મૂળશંકર માણિક-લાલ યાસિક.)			જૂઓ વીરેન્દ્રગૌરી આણંદજી.
	નાની કૃષ્ણશંકર			જૂઓ જયવતીવિદ્યા કૃષ્ણશંકર

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	નાની બળવંતરામ			જૂઓ આરતલાક્ષ્મી બળવંતરામ.
૧૧૨	નારણભાઈ બળવંતરામ પંડ્યા	૨૦૦	૬૮	વેધ, નદીઆદ અનાથ-આશ્રમને સોંપી દેષ થયેલા પેદ્રન.
૧૧૩	નિર્મલિકા મુકુંદરાય નિરંખા ધર્મસુખરામ	૧૮૬	૫	વિદ્યાભ્યાસ. જૂઓ સરોજલાક્ષ્મી ધર્મસુખરામ. વિદ્યાભ્યાસ.
૧૧૪	નિરંજન પદ્મભણ્ણિકર ત્રિપાઠી	૬૫૪	માસ. ૫	
૧૧૫	નિર્મલ્લાક્ષ્મી જવેરીશંકર (પ.મણિ- શંકર મૂળશંકર પંડ્યા)	૧૩૮,૪૮૯	૫૦	
૧૧૬	નિર્મળલાક્ષ્મી માધવલાલ (પ. જગન- લાલ હરિલાલ પંડ્યા)	૨૨૮,૫૮૪	૪૦	
૧૧૭	નિર્મળશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા નીરૂ ધર્મસુખરામ	૭૮	૨૫	એફ. વાઈ. સી. એ; નોકરી. જૂઓ સરોજલાક્ષ્મી ધર્મસુખરામ.
	નૃપેન્દ્રશંકર કશ્ણાશંકર ( પેટલાદ )	૩૫૫	૧૦	
	નેતિકવિદ્યા જનાર્દનશંકર ( સુરત )	૧૦-૪	૮	
	નોતમયા દેવશંકર ( પ. ચંદ્રમુખ- રામ ધનવંતરામ, સુરત )	૪૭૪	૩૧	
	નોતમયા નંદલાલ ( પેટલાદ, પ. સાકરલાલ જવેરીશંકર જાની (યાત્રિક) નદીયાદમાંથી પેટલાદ દત્ત લેવાયાથી દત્તનામ ભવાનીશંકર વેળીશંકર, પેટલાદ )	૨૧૯,૪૫૦	૩૬	
	નનુભાઈ જટાશંકર પંડ્યા.			જૂઓ સુરેન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા.
	પ			
	પથુભાઈ કૃપાશંકર વોરા (જુનાગઢ)	૨૭૪, ૨૦	૪૦	
	પદ્મકાન્તા હીરાશંકર (અમદાવાદ)	૩૬૯, ૬૪૪	૧૬	
૧૧૮	પદ્મભણ્ણિકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી	૨૮૪, ૬૩૦, ૬૫૨	૨૧	વિદ્યાભ્યાસ; સિનિઅર બી. એ. કલાસ. અમદાવાદ
૧૧૯	પદ્માગૌરી દુર્ગાશંકર (પ. તુળાજીશંકર શુક્લ, જુનાગઢ)	૬૬૦	૩૪	
	પદ્માવતી જગનલાલ (સુરત પ હરેન્દ્રશંકર ચંદ્રમુખરામ, સુરત)	૨૯૮	૨૪	
*	,, ,, ની પુત્રી (દમયંતી)	૩૦૧	૧	
	પદ્માવતી (ચંદુ) હરિશંકર, (પ ચતુરલાલ ભોળાશંકર, પેટલાદ)	૪૨૬	૪૪	

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૨૦	પરમસુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા પરાપ્રસાદ શિવપ્રસાદ દવે ( પેટલાદ ) પસરી ( રાજલક્ષ્મી ) શિવપ્રસાદ ( પ. મોતીશંકર હરિશંકર જનની ) પાંખડી શિવપ્રસાદ દીનુભાઈ પેટલાદ ) પાંખડી બિહારીલાલ જનની ( પ. સુદરશમ દોલતરામ દવ )	૫૨૩,૬૮૨ ૧૭૮	૨૭ ૨૪	બી. એ.; એન. એમ. ત્રિપાઠીની કુંપનીમાં નોકરી, મુંબઈ. થઈંગ્રેડ ડ્રોઈંગમાં પાસ. જૂઓ રાજલક્ષ્મી શિવપ્રસાદ. જૂઓ સુમતી દીનુભાઈ પેટલાદ. જૂઓ સુમનલક્ષ્મી બિહારીલાલ.
૧૨૧	પુરુષોત્તમ અચાભાઈ જનની (દેશાઈ)	૩૧૯	૫૦	મેટ્રિક્યુલેટ; કાલસાના ઉદ્યોગમાં નાકરી, જરીયા ( બ ગાલ.)
૧૨૨	પુષ્કરલાલ બિહારીલાલ જનની ( દેસાઈ )	૩૩૯	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૨૩	પુષ્પાવતી અક્ષરશંકર ( પ. નરેન્દ્ર- લાલ નયનસુખલાલ પંડ્યા )	૪૨૪,૫૨૮	૧૩	
૧૨૪	પુષ્પાવતી મંજુલાલ દવે ( પેટલાદ, પ. રતિતલાલ હરિલાલ પંડ્યા )	૫૩૪ અ	૧૮	મેટ્રિક સુધી અંગ્રેજી અભ્યાસ કરેલો છે. તેમ જૂટકજૂટક લખાણો લખે છે.
*	પૂર્ણાનંદ બહેચરલાલ ત્રિવેદી	૯	૧૮	
૧૨૫	પોપટલાલ ઝવેરીશંકર ચાન્નિક પ્રતા દિવ્યપ્રસાદ પ્રથમગોરી મણિલાલ ( પ. હીરા- શંકર ધનશંકર મુનશી, અમદાવાદ )	૨૦૦અ, ૪૫૧, ૬૭૦ ૩૬૭, ૬૪૨	૪૫ ૩૧	બી. એ. નડીયાદ હાઇસ્કુલમાં શિક્ષક. જૂઓ ચંદવદનાની પુત્રી.
૧૨૬	પ્રધમનજી આણંદજી પંડ્યા	૫૫૩, ૬૦૧	૨૧	બી. એ. બી. એસસી. કલાસ, વિદ્યા- ભ્યાસ સાયન્સ ઈન્સ્ટીટ્યુટ, મુંબઈ.
૧૨૭	પ્રધમનશંકર કૃષ્ણશંકર પંડ્યા (પંડિત)	૫૬અ, ૧૨૫, ૪૮૮ ૪૮૨ અ,	૨૬	બી એ મેટ્રિકલ કૉલેજમાં ઈન્ટર એમ. બી.એસ.માં અભ્યાસ, મુંબઈ.
૧૨૮	પ્રદુલ્લભલક્ષ્મી કરનુલાલ ( પ. ઉપેન્દ્ર શંકર જટાશંકર પંડ્યા ) પ્રમોદશંકર રમાશંકર પાર્કક(જૂનાગઢ)	૧૨૦, ૨૮૧ ૮	૧૪ ૫	વિદ્યાભ્યાસ, મુંબઈ.
૧૨૯	પ્રમીલા રસિકલાલ પ્રમુદાગોરી ભવાનીશંકર ( પેટલાદ પ. પ્રમોદશંકર માણિકભાઈ દોશિન પેટલાદ ) પ્રમોદશંકર માણિકભાઈ દોશિન ( પ.	૪૮૮ ૨૨૪ ૨૨૫	૧૦ ૧૯ ૨૭	વિદ્યાભ્યાસ. બી. એ. બી. એસ સી; નોકરી.
૧૩૦	પ્રમોદિની ચન્દ્રશંકર ( વિ. પ. સુરે- ન્દ્રલાલ સાકરલાલ, પેટલાદ )	૯૮, ૨૨૧	૧૬	વિદ્યાભ્યાસ; મેટ્રિક્યુલેશન કલાસ મુંબઈ.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૩૧	પ્રાણી દોલારામ દવે ( વિ. પ. બ્રૂપતિશંકર માણીકલાલ જાની )	૨૫૦,૫૭૮	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ
	પ્રસન્નવદનરામ જાનીસારામ દીક્ષિત ( સુરત )	૪૯૩	૩૨	મેટ્રિક્યુલેટ, નોકરી, સુરત.
	„ „ નો પુત્ર	૪૯૪	૪	
૧૩૨	પ્રાણીગૌરી નંદવરણ ( પ. તારાલાલ બાઈસાલ ત્રવાડી )	૧૧,૮૫,૬૧૪	૪૦	
	પ્રાણીલાલ ગિરધરલાલ ( વડોદરા )	૬૭૯	૪૭	
૧૩૩	પ્રાણીલાલ યુલાખીરામ જાની	૧૨૮,૩૭૫	૪૬	નડીયાદ સબજજકાઈમાં કલાર્ક ઓફ ધી કાઉં.
	પ્રિયવદન (મીઠી) ભગવતીશંકર વોરા ( સુરત, પ. બાળકૃષ્ણ લાલજી મજલાલ, પેટલાદ )	૩૪૩	૨૩	
	„ નો પુત્ર	૩૪૪	૮	
	ક			
	કૃષ્ણો નર્મદાશંકર પંડ્યા			જૂઓ ચન્દ્રશંકર નર્મદાશંકર પંડ્યા.
	લ			
	અકલવલિકા ચંદ્રમુખરામ (સુરત)	૪૭૭		
	અગ્રુ ઉમિયારામ			જૂઓ ચંપાલક્ષ્મી ઉમિયારામ.
	અળવંતરામ યુલાખીરામ (પેટલાદ)	૩૮	૫૩	નોકરી, મેનેજર ઈટોર.
	અખર કર્ણાશંકર ( પેટલાદ )			જૂઓ ઉપેન્દ્રશંકર કર્ણાશંકર પેટલાદ.
	અબલી તારાલાલ			જૂઓ રાજેન્દ્રના તારાલાલ.
	અબલી લલિતાપ્રસાદ ( પેટલાદ )	૧૭૨	૧૩	
	બાળકૃષ્ણ લાલજી વૃજલાલ(પેટલાદ	૩૪૨	૨૭	નોકરી ( અમદાવાદ-મિલમાં )
	„ „ નો પુત્ર ( પેટલાદ )	૩૪૪	૧	
	બાળા અંબાલાલ ( પેટલાદ )	૨૧૧		
	બાલેન્દ્રપ્રભા ( પેટલાદ; પ. જનાર્દન શંકર લાલશંકર, સુરત )	૧૦-૩,૧૬૨	૨૦	
૧૩૪	બાબુ વિનયશંકર ( અમદાવાદ )	૬૯૬	૩	
૧૩૫	બિદુમતી મોતીશંકર ચાલિક	૪૧૪	૫૫ ૧૧	
*	બેચરલાલ બટુકલાલ ( પેટલાદ )		૭૦	

રચનાકે નં.અંર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી
૧૩૬	મેનયા કીરપાદત ( પ. હરિલાલ ભગવાનજી પંડ્યા )	૧૮૫,૫૫૭,૫૮૨, ૭૧૪	૮૪	
૧૩૭	બંસીલાલ બિહારીલાલ જાની(દિશાઈ)	૩૩૭,૬૦૩	૨૦	વિદ્યાભ્યાસ, સિનઅર બી.એ. કલાસ, અમદાવાદ.
	<b>મ</b>			
	ભગવાનયા બાબાભાઈ ( પેટલાદ, પ. અચરતરામ બુલાખીરામ, પે.)	૧૫૭	૪૩	
૧૩૮	બદાલદાસી તનસુખરામ ( વિ. પ હરમુખશંકર અક્ષરશંકર જાની )	૩૪,૪૨૩	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	ભજુકભાઈ અક્ષરશંકર જાની (યાજ્ઞિક)			જૂઓ હરિહરશંકર અક્ષરશંકરયાજ્ઞિક.
	ભવાનીશંકર વેણીશંકર ( પેટલાદ, મૂળ નામ સંકરલાલ ઝવેરીશંકર જાની (યાજ્ઞિક), નડીયાદ )	૨૧૮,૪૪૯	૪૮	બી. એ. એલ એલ. બી. દિવાની કોર્ટમાં સબજજ ઉમરેડ.
	બાનુમતી વાવાભાઈ ( સુરત, પ. લલિતાપ્રસાદ ખીમસાદ દવે, પે.)	૧૭૧	૨૫	
૧૩૯	બાનુશંકર હરિશંકર જાની (યાજ્ઞિક)	૪૪૧,૫૫૨	૩૮	બી. એ. ઇન્કમટેક્સ ઓફીસમાં એક- ઝામીનર, મુંબાઈ. યુનીવર્સિટી કોલમાં સેક્રેટરી લેફ્ટનન્ટપદના અધિકારી.
	ભાલચંદ્ર જીનુભાઈ ( પેટલાદ )	૧૬૦	૬	
	ભીમકરાવ નંદલાલ દીક્ષિત (પેટલાદ)	૫૪૬	૨૮	ડીપ્લોમા-હોલર, ટેકનીકલ કેમીસ્ટ્રી, નોકરી, ઉજ્જન.
૧૪૦	બુપતિશંકર માણેકલાલ જાની (યાજ્ઞિક)	૨૪૯,૫૭૫	૨૫	બી. એ. નોકરી.
	<b>મ</b>			
૧૪૧	મકરંદરામ રતિપતિરામ	૫૧૯	૧	
૧૪૨	મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વોરા	૨૭૩,૬૧૮	૬૧	બી. એ. એલ એલ. બી, ગાયકવાડી પેન્શનર, મૂળ વતની જૂનાગઢના તે નડીયાદ આવી વસ્યા.
	મટુભાઈ રમણિકલાલ જાની (યાજ્ઞિક)			જૂઓ ઉમાંગલાલ રમણિકલાલ.
૧૪૩	મણીશંકર રતનજી ( પ. જગદેશ હરેશ જાની )	૧૫,૬૩,૨૭૦, ૩૧૫,૫૬૭	૬૮	
૧૪૪	મણિલાલ (જીનુભાઈ) નાનાજી (પે.)	૪૫૬	૪૩	પોસ્ટ મારતર, પેટલાદ.
૧૪૫	મદનરાય મુકુંદરાય	૧૯૩,૬૮૫	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૪૬	મદનસુખલાલ ઈશરલાલ જાની	૩૯૯	૨૦	વિદ્યાભ્યાસ-પ્રીવિઅસ કલાસમાં.
*	મદાલાસા પ્રાણુલાલ જાની		માસ. ૩	



સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રતિજ્ઞા માહિતી.
૧૪૭	મધુકમાર મગનલાલ ઠોડારા	૨૮૮,૬૭૪	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	મધુમતી મુળશંકર ( પ. અંબાપ્રસાદ શ્રીપ્રસાદ, પેટસાદ )	૧૭૬,૨૪૭	૧૬	
	મધુરી પૃથુભાઈ ( જૂનાગઢ )			જૂઓ દેવયાની પૃથુભાઈ ( જૂનાગઢ )
	મધુસૂદન (ભગત) વૃજલાલ (પેટસાદ)	૩૪૫	૨૦	નોકરી ( અમદાવાદ-મિલમાં )
૧૪૮	મધુસૂદનલાલ રસિકલાલ જી. યાત્રિક	૮૮૭	૧૪	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૪૯	મનહરગૌરી દુર્ગાશંકર ( પ. ઇન્દ્રશંકર જટાશંકર પંડ્યા )	૧૦૮,૬૬૧	૩૦	
	મનહરગૌરી રાવભાઈ ( પેટસાદ પ, રમણિકશંકર જવેરીશંકર, પ. )	૧૫૩	૨૪	
૧૫૦	મનુભાઈ અચાભાઈ જાની ( દેશાઈ )	૩૪૮	૩૯	ડોહરા કલાબુવનમાં રંગકામ શીખેલા. ભરૂચ મીલમાં નોકરી.
	મનુભાઈ શંકરભાઈ ( પેટસાદ )	૪૪૪	૩૩	
	મનોરમા રમણિકશંકર ( પેટસાદ )	૧૫૪	૮	
	મન્મથ વૃજલાલ ( પેટસાદ )	૩૪૬	૧૬	
૧૫૧	મન્મથલક્ષ્મી ઇશ્વરલાલ ( પ. ધનશંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી )	૩૯૫,૬૫૮	૨૨	
	મહાવિદ્યાગૌરી શિવપ્રસાદ ( પેટસાદ, પ. માર્કેડરાય રાવજીભાઈ, પેટસાદ )	૧૭૭	૩૫	
૧૫૨	મહાશ્વેતા પોપટલાલ	૪૫૪	૧	
૧૫૩	મહેશપ્રસાદ દિવ્યપ્રસાદ પંડ્યા	૭૧૦	૨	
	મહેન્દ્ર મલિનંદ પંડ્યા ( સુરત )	૧૦-૧૩	૨૦	નોકરી રેલવેખાતામાં.
	મહેન્દ્રબાળા હીરાશંકર અમદાવાદ	૩૭૦,૬૪૫	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
	મહેન્દ્રલાલ ચતુરલાલ ( પેટસાદ )	૪૩૬	૧૮	વિદ્યાભ્યાસ, પ્રીવિઅસ કલાસમાં
૧૫૪	મહેન્દ્રલાલ નયનસુખલાલ પંડ્યા	૫૨૯	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
	મહેન્દ્રલાલ બાલાજીદેવે (અમદાવાદ)	૪૮૫	૨૦	બી. એ. ફર્ટીકલાસ, બી. એસસી. ફર્ટીકલાસ, ફેલો, અમદાવાદ કોલેજ. એમ. એ. બેથે સ્ટ્રીકસનો વિદ્યાભ્યાસ.
૧૫૫	મહેન્દ્રશંકર મહેન્દ્રશંકર પંડ્યા	૧૧૧	૭	
	માર્કેડરાય કાળીદાસ ( જૂનાગઢ )	૬૩૮		
૧૫૬	માર્કેડરાય દેવજીદેવ જાની ( યાત્રિક )	૧૫૧,૪૭૭,૬૨૨	૨૫	બી. એ. એસ. બી.

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	માલતી ચતુરલાલ	૪૩૯	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૫૭	માલતી જગનલાલ	૬૦૮	૧	
૧૫૮	માલવિકા દિવ્યપ્રસાદ	૭૦૮	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
	માસ્તર પુરુષોત્તમ જાની ( દેશાઈ )			જૂઓ રજનિકાન્ત પુરુષોત્તમ જાની.
૧૫૯	મુકુન્દરાય હરસુખરામ પંડ્યા	૪૫૫, ૧૮૮, ૩૬૨ ૪૪૮અ, ૪૯૯અ, ૫૬૫અ	૩૭	ઑનરરી બેચ મેલ રેફ્રેટ, મ્યુનીસી- પાલીટીના સભાસદ, નડિઆદ.
	મુદ્રિકા હીરાજીકર ( અમદાવાદ )	૩૭૩, ૬૪૮	૪	
	મુનીન્દલાલ સાકરલાલ યાત્રિક ( પેટલાદ )	૨૨૩	૧૫	વિદ્યાભ્યાસ પ્રીવીઅસ કલાસમાં વડોદરા કોલેજ.
૧૬૦	મૂળજીકર કાશીજીકર પંડ્યા	૪૭, ૧૩૭, ૩૬૬, ૫૦૦, ૫૦૦ અ	૮૬	જાતિજનોમાં સૌથી વિશેષ વયોવૃદ્ધ પુરુષ.
૧૬૧	મૂળજીકર માણેકલાલ યાત્રિક	૨૪૨, ૩૬૬, ૫૧૪ ૫૫૬	૩૯	બી. એ. વડોદરા સંસ્કૃત પાઠશાળાના મુખ્ય અધ્યાપક, લેખક, ધર્મશાસ્ત્રો- ના શિક્ષક.
૧૬૨	મુદુલા જગનલાલ ( પ. બંસીલાલ બિહારીલાલ જાની )	૩૩૮, ૬૦૨	૧૩	
	મોતીભાઈ મણિભાઈ શ્યામવાળા ( પે. )	૬૬૬	૬૦	
૧૬૩	મોતીજીકર હરિજીકર જાની ( યાત્રિક )	૭૫, ૮૯, ૩૧૨, ૪૦૯	૪૮	એન. એમ. ત્રિપાઠીની કેપનીમાં. જૂઓ અમૃતલાલની મૃત્યુજીકર.
	મોંઘલીયા ઇચ્છાજીકર			
	મોંઘીલાલજી બળવંતરામ ( પ. વેણી જીકર, પેટલાદ )	૨૧૭	૫૭	
૧૬૪	મંગળાગૌરી ( ચક્ર ) નર્મદાજીકર, ( પ. યુનીલાલ નર્મદેશ્વર જાની )	૮૬, ૨૫૧	૫૫	
	મંગલાલજી બળવંતરામ ( પ. બેચ- રલાલ બટુકલાલ, પેટલાદ )	૨૦૧	૬૨	
૧૬૫	મંજરી સન્મુખલાલ	૬૯૧	૬	વિદ્યાભ્યાસ, અંગ્રેજી, મુંબાઇ.
૧૬૬	મંજુલાલજી તનસુખરામ	૨૬, ૬૯૦	૨૫	
	મંજુલાલજી ( કુબલ બહેન ) તારાલાલ ( પેટલાદ, પ. દુર્ગાનાથ ગૌરી- નાથ પેટલાદ )	૫૬૫ અ	૪૪	
૧૬૭	મંજુલાલ ઇશ્વરલાલ જાની ( યાત્રિક )	૩૮૯, ૫૭૭	૩૦	બી. એ. નોકરી મોરારજી મીલ્સ, મુંબઇ.
૧૬૮	મંદાકિની રતિપતિરામ	૫૧૮	૫	
૧૬૯	મંદાકિની રમણીયરામ	૪૨	૩	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	ચ			
	યદુમતી અમુલખભાઈ ( પેટલાદ, પ. હરસુખલાલ મણિલાલ, પે. )	૧૮૧,૪૫૮	૧૭	
	યશોમતી મહેન્દ્રલાલ ( અમદાવાદ )	૪૮૬	૩	
	ચ			
૧૭૦	રજનિકાન્ત(માસ્તર)પુરુષોત્તમ જ્ઞની ( દેશાઈ )	૩૨૩	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૭૧	રઘુછોડણ આણંદજી પંડ્યા	૪૦૧,૫૩૯	૩૪	મૅટ્રિક, નોકરી પોસ્ટખાતામાં.
	રતનભાઈ મણિભાઈ ( પેટલાદ )	૩૨૫	૫૭	વકીલાત, પેટલાદ.
૧૭૨	રતિપતિરામ ઉદયમરામ પંડ્યા.	૧૩૦,૫૧૬	૩૨	બી.એ. વડોદરા બાળસંરક્ષણ સંસ્થાના સેક્રેટરી;રતનાવળીના અનુવાદક, સંક્ષિપ્ત મહાભારતના સંપાદક.
૧૭૩	રતિલાલ યુનીલાલ જ્ઞની (યાજ્ઞિક)	૨૫૨,૫૯૧	૩૭	એલ.એમ.ઇ. ફર્સ્ટ ક્લાસ એન્જનીયર, કપસરે હિન્દ મિલ્સ,અમદાવાદ.
૧૭૪	રમણલાલ કનૈયાલાલ જ્ઞની(યાજ્ઞિક)	૯૭,૪૪૭	૨૯	એમ. એ. પ્રોફેસર, શામળદાસ કૉલેજ, ભાવનગર; લેખક.
૧૭૫	રમણલાલ અમૃતલાલ	૪૦૫	૫	
	રમણિકગૌરી આણંદજી ( પ. કેશરભાઈ ગોપાળભાઈ, પેટલાદ )	૫૪૩	૩૧	
૧૭૬	રમણિકલાલ જવેરીશંકર જ્ઞની ( યાજ્ઞિક )	૧૦૨,૪૯૦	૪૧	
	રમણિકશંકર જવેરીશંકર (પેટલાદ)	૪૩,૧૫૨	૪૫	નોકરી.
૧૭૭	રમણીયરામ ગોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી	૪૦,૩૦૪,૩૧૭ અ	૩૮	મૅટ્રિક્યુલેટ, “ સમાલોચક ” ના તંત્રી અને પ્રકાશક, પેપર મર્ચન્ટ, મુંબાઈ.
	રમાશંકર પ્રાણશંકર પાઠક(જૂનાગઢ)	૭	૪૫	વેટર્નરી સર્જન, મુંબાઈ મ્યુનીસીપાલિટી.
૧૭૮	રમેશપ્રસાદ દિવ્યપ્રસાદ પંડ્યા	૭૦૯	૫	
	રમેશબાળા હુકમભાઈ ( પેટલાદ )	૬૭૪ અ	૧૦	
૧૭૯	રમેન્દ્રબાળા ઉમિયાશંકર ( પ. કનુભાઈ અચ્ચાભાઈ )	૮૦,૩૬૦	૧૪	
૧૮૦	રમ્યજીવરામ ધર્મસુખરામ	૨૪	૪	
	રવિશંકર વલ્લભજી આચાર્ય ( જૂનાગઢ )	૨૬૧	૩૮	એમ.એ; કૃત્તીકલ એનેલાઈઝર, મેડિકલ રેટોર, વડોદરા રેટૅ.
૧૮૧	રવીન્દ્રપ્રસાદ ચન્દ્રપ્રસાદ પંડ્યા	૭૦૫	૩	

રજાશિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૮૨	રવીન્દ્રલાલ ચીમનલાલ પંડ્યા	૫૩૩	૧૨	
૧૪૩	રશિમખાળા કાન્તિલાલ	૫૮૯	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮૪	રસિકગૌરી આણંદજી ( પ. બાનુ-શંકર હરિશંકર ચાસિક )	૪૪૨, ૫૫૧	૨૪	સુરત વનિતાવિદ્યામમાં રહી અભ્યાસ કર્યો છે. અમદાવાદ મહાલક્ષ્મી શ્રીમેલ ટ્રે. કો. બીજા વર્ષમાં પાસ.
૧૮૫	રસિકલાલ જવેરીશંકર જાની(ચાસિક)	૮૭, ૪૮૩, ૫૧૫	૫૬	
૧૮૬	રાજાલક્ષ્મી ( પશ્ચીમી ) શિવપ્રસાદ ( પ. મોતીશંકર હરિશંકર ચાસિક )	૭૪, ૩૧૧, ૪૧૦	૨૬	
	રાજાલક્ષ્મી શિવપ્રસાદની પુત્રી			જૂઓ બિંદુમતી મોતીશંકર ચાસિક.
૧૮૭	રાજેન્દ્રબા (અખલી) તારાલાલ ( પ. મોહનજી દામોદરજી, પેટલાદ )	૧૩, ૬૧૫	૨૫	
	રાજેન્દ્રલક્ષ્મી રમણિકલાલ ( પ. પ્રસન્નવદનરામ દીક્ષિત, સુરત )	૪૯૨	૨૧	
	,, ,, ની પુત્રી	૪૯૪ અ		
૧૮૮	રામાગૌરી જ્ઞેષ્ઠતાભાઈ ( પ. જટા-શંકર મણિશંકર પંડ્યા )	૧, ૧૦૪, ૩૦૮, ૫૬૨	૫૮	
૧૮૯	રંગિતાલાલ હરિલાલ પંડ્યા	૧૯૮, ૫૩૪	૩૧	બી. એ., એલએલ. બી. બાર. ઍટ લૉ, પ્રેક્ટિસ, હાઈકોર્ટ, લેખક.
*	રંજુબા મણિલાલ ( પ. રાજેન્દ્રલાલ હિન્મતભાઈ, પેટલાદ )	૩૭, ૪૬૦, ૬૭૬	૧૪	
	રંજુલક્ષ્મી મુકુંદરાય ( પ. શાન્તિલાલ લક્ષ્મણશંકર પાઠક, જામનગર )	૧૯૦	૧૮	
	લ			
	લલિતાપ્રસાદ શિવપ્રસાદ દવે(પેટલાદ)	૧૭૦	૩૮	બી. એ. એલએલ. બી. વરિષ્ઠ કોર્ટ વકીલ, વડોદરા.
	,, ,, ની પુત્રી (વિકરવલા)	૧૭૪	૬	
૧૯૦	લક્ષ્મણરાવ બારકરાવ પંડ્યા	૨૭૮, ૬૨૪, ૬૯૮	૨૯	બી. એ. બી. ઈ.
	લક્ષ્મીકાન્ત નટવરલાલ ત્રિવેદી(પે.)	૧૪૮, ૩૯૮	૨૮	નોકરી.
	લાલજી વજલાલ ( પેટલાદ )			જૂઓ બાલકૃષ્ણ વજલાલ.
	વ			
	વત્સલા શિવશંકર ( જૂનાગઢ )	૩૯૪-૧	માસ ૬	
	વસુદાગૌરી કેસરભાઈ ( પેટલાદ, પ. બીમકલાલ દીક્ષિત, પેટલાદ )	૫૪૫	૧૬	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રતીજ્ઞા માહિતી
૧૯૧	વસુદાગૌરી વિશ્વેશ્વર (પ. કાન્તિલાલ સેવકલાલ, પેટલાદ)	૩૦૫	૨૬	
*	વસંતિકા ચીમનલાલ		માસ ૪	
૧૯૨	વહાલાબાઈ બળદેવળ પંડ્યા	૭૦,૧૮૬	૭૪	
	વાગનજાલ જયન્તિલાલ યાસિક	૪૭૨	૪	
	વાંક બિહારીલાલ			જૂઓ ચન્દ્રકાન્ત બિહારીલાલ જાની.
	વિક્રમલા લલિતાપ્રસાદ	૧૭૪	૬	જૂઓ લલિતાપ્રસાદની પુત્રી.
	વિકુ ઉલ્લાસરામ			જૂઓ વીરમુખરામ ઉલ્લાસરામ.
૧૯૩	વિજયકુમાર (વિન્ડુ) કરતુરલાલ જાની ( યાસિક )	૨૯૪	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	વિજયાગૌરી (પ. શંભુલાલ દવે, પેટલાદ)	૨૦૩	૩૬	
	„ „ ની પુત્રી	૨૦૬	૧	
	વિજયાકુમારી (પ મળશંકર માણેકલાલ યાસિક)		૧૮	જૂઓ વીરેન્દ્રગવરી આણંદજી.
	વિન્ડુ કરતુરલાલ			જૂઓ વિજયકુમાર કરતુરલાલ.
	વિદ્યાલક્ષ્મી માધવલાલ (પ. સુંદરજી પુરુષોત્તમ ત્રવાડી, પેટલાદ)	૨૩૧		
	વિદ્યાબેરા લાલશંકર (સુરત)	૧૦-૨૨	૧૪	
	વિદ્યુત મણિલાલ ( પેટલાદ )	૪૬૭	૯	
૧૯૪	વિનયવતી કૃષ્ણશંકર ( પ. ગમનલાલ મગનલાલ પંડ્યા)	૧૩૩,૬૮૩	૧૮	
	વિનુ અમૃતલાલ			જૂઓ વીરમણિલાલ અમૃતલાલ.
	વિનુ કૃષ્ણશંકર			જૂઓ વિનયવતી કૃષ્ણશંકર
	વિનુભાઈ ધનશંકર વેરા (અમદાવાદ)	૬૯૫		
	વિનોદશંકર હીરાશંકર (પેટલાદ)	૪૩૦		
૧૯૫	વિનોદિની ચન્દ્રશંકર (પ. રમણલાલ કનેયાલાલ યાસિક)	૯૬,૧૪૮	૨૧	બી. એ.; (ઓનસ) પ્રથમ શ્રી ટ્રેનિંગ-એટ સમસ્ત નડીયાદમાં ને વડનગર શ્રાવણ સ્થાતિમાં. ઓનરરી લેડી સુપરિન્ટેન્ડન્ટ, મહિલા વિદ્યાલય આવનગર.
	વિપિન ચતુરલાલ (પેટલાદ)	૪૩૭	૧૩	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૯૬	વિમળાગૌરી મગનલાલ ( પ. પ્રાણુ-શંકર હીરાશંકર ત્રિપાઠી )	૬૫૬,૬૭૮	૪૧	પાકશાસ્ત્ર, પ્રેમધેલી પદ્મા, નવમહ-પૂજા આદિનાં લેખક.

સ્થાનિક નંબર	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
૧૮૭	વિરચીલાલ રમણિકલાલ જાની (યાત્રિક)	૪૯૧	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	વિશ્વજ્યોતિ વિનોદશંકર (પેટલાદ)	૪૩૧		
	વિષ્ણુકાન્ત શંભુલાલ (પેટલાદ)	૨૦૪	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૮૮	વિષ્ણુલાલ નર્મદાશંકર (પ. રમણિકલાલ જવેરીશંકર યાત્રિક)	૧૦૧, ૪૯૧	૩૬	
	વીજાગૌરી કશ્યાપશંકર (પેટલાદ)	૩૫૭	૨૦	
	વીરભલરામ અચરતરામ (પેટલાદ)	૧૬૧	૨૨	
૧૮૯	વીરબાળા અમૃતલાલ	૪૦૩	૯	
૨૦૦	વીરમણિલાલ (વિતુ) અમૃતલાલ જાની (યાત્રિક)	૪૦૨	૨૩	નોકરી
૨૦૧	વીરમણિલાલ હગનલાલ પંડ્યા	૩૧, ૫૯૨	૨૪	વિદ્યાભ્યાસ, આન્ટીએડિક્ષ કૉલેજ, મુંબાઈ.
	વીરમતી નિર્મળશંકર (પ. હનુભાઈ અચરતરામ, પેટલાદ)	૧૫૯	૨૩	
૨૦૨	વીરમુખરામ (વિકુ) ઉલ્લાસરામ પંડ્યા.	૫૦૯	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૦૩	વીરસુખલાલ રણજીડણ પંડ્યા.	૫૪૦	૧૦	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૦૪	વીરેન્દ્રગૌરી (નાની) આણંદજી (પ. મુળશંકર માણિકલાલ યાત્રિક)	૨૪૩, ૫૫૫	૧૮	
	વીરેન્દ્રલાલ સાકરલાલ યાત્રિક (ઉપનામ વીરેન્દ્ર, ભવાનીશંકર વેણીશંકર, પેટલાદ.)	૨૨૨	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ, પ્રીવિઅસ કલાસમાં.
૨૦૫	વીરેન્દ્રશંકર (વાડીભાઈ) જાડાશંકર, પંડ્યા.	૧૧૭, ૨૮૬, ૬૩૨	૨૩	બી. એ. વડોદરા રાજ્યના કેળવણી આતામાં, ઉભાઈમાં મારટર.
*	વ્યોમેશ રમણલાલ યાત્રિક	૪૪૮ અ	માસ. ૬	
	મજલાલ દામોદરજી (પેટલાદ)	૩૪૧	૫૭	
	જા			
	શકરી રતનભાઈ (પેટલાદ)			જૂઓ અન્નવદના રતનભાઈ.
	શકુ હીરાશંકર (પ. વિશ્વેશ્વર હરેશ્વર જાની)			જૂઓ જશલાલની હીરાશંકર.
૨૦૬	શકુન્તાલા હગનલાલ	૬૦૫	૮	વિદ્યાભ્યાસ.
	શરચન્દ્રકા અન્નમુખરામ (સુરત)	૪૭૮	૪	
૨૦૭	શશિકાન્ત મોતીશંકર યાત્રિક	૪૧૩	૮	વિદ્યાભ્યાસ.

રચનાનક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	શશિકાન્ત શંભુલાલ ( પેટલાદ )	૨૦૫	૧૫	જૂવો શિવકાંત.
	શશિવદના સાકરલાલ ( ઉપનામ ભવાનીશંકર પેટલાદ )	૨૨૬	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૧૦૮	શાન્તાગૌરી વિશ્વેશ્વર ( પ. રમ- ણીયરામ જોવર્ધનરામ ત્રિપાઠી )	૪૧,૩૦૩	૨૯	
૧૦૯	શાન્તાલક્ષ્મી માધવલાલ ( પ. ધર્મ- સુખરામ તનસુખરામ ત્રિપાઠી )	૨૧,૨૩૯	૩૦	
	શાન્તિલાલ લલ્લશંકર પાઠક ( ભમનગર )	૧૯૧	૨૭	નોકરી ( અમદાવાદ-મિલમાં ).
	„ „ ની પુત્રી	૧૯૨	૨	
	શામલાલ છોટાલાલ દવે ( પેટલાદ )	૩૨૭	૩૫	બી.એ. વડોદરા હાઈસ્કૂલમાં શિક્ષક.
૧૦	શારદાગૌરી જટાશંકર ( પ. જગ- ન્નારામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા )	૧૦૬,૫૧૩	૩૩	
	શિવકાન્ત શંભુલાલ ( પેટલાદ )		૧૩	વિદ્યાભ્યાસ, જૂઓ શશિકાન્ત શંભુલાલ.
*	શિવપ્રસાદ ગૌરીનાથ ( પેટલાદ )	૧૬૯	૬૫	
૧૧	શિવપ્રસાદ લાભશંકર પંડ્યા	૭૨,૩૦૯,૪૦૭, ૫૬૧		આ ભાઈ અદ્યત્ત થયે લગભગ બાર વર્ષથી પણ વધારે સમય થયો છે.
૧૨	શિવમા દેવશંકર			જૂઓ સુશીલબાળા દેવશંકર.
	શિવલાલ ઉત્તમરામ યાગ્રિક.	૧૬૫,૧૯૭,૩૮૫	૪૫	પ્રીવીયસ, ટ્રેવેલિંગ ટીકટ એકઝા- મીનર એન રેપરેયલ ડ્યુટી બી. બી. સી. આઇ. રેલવે; કમળાના પત્રો અત્યંત વિલા- સના ભાષાંતરકર્તા.
	શિવશંકર ઉમેદરામ ત્રિવેદી (જૂનાગઢ)	૩૯૨	૪૪	સખ. આ. સર્જન, વડોદરા રાજ્ય.
	શૈલેન્દ્ર જનાર્દનશંકર ( સુરત )	૧૦-૫	૪	
	શંભુલાલ એચરલાલ દવે ( પેટલાદ )	૨૦૨	૪૬	નોકરી.
	શ્રીકૃષ્ણ જટાકૃષ્ણ ( પેટલાદ )	૪૧૯	૩૩	બી. એ. નોકરી
	શ્રીધર મણિલાલ ( પેટલાદ )	૪૬૪	૧૨	વિદ્યાભ્યાસ.
	શ્રીપતિશંકર ત્રિલોચનશંકર (સુરત)	૪૪૦	૫૯	
	શ્રીમતી મણિલાલ ( પેટલાદ )	૪૬૩	૧૬	
	સ્વેતંગંગા ( દુલી; જયમનબા ) નટવ- રલાલ ( પ. માકુંડરાય દેવશંકર જનની )			જૂઓ જયમનબા નટવરલાલ.

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	સ			
૨૧૩	સચી-દશંકર કચ્છાશંકર (પેટલાદ)	૩૫૪	૧૩	
૨૧૪	સત્યપ્રસાદ શિવલાલ યાત્રિક	૩૮૬,૫૧૧	૧૯	જે.જે.સ્કુલ ઑફ આર્ટસમાં અભ્યાસ.
૨૧૪	સત્યસુખરામ ધર્મસુખરામ ત્રિપાઠી	૨૩	૫	વિદ્યાભ્યાસ.
	સત્યેશ્વર-દુગશ્વર (પેટલાદ)	૪૨૮	૩૩	મૅટ્રિક, નોકરી.
૨૧૫	સત્યે-દશંકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી	૬૫૫	૧૪	
૨૧૬	સમુલ્લક્ષ્મી જયેશ્વર ( પ મગનલાલ લક્ષ્મીશંકર વ્હોરા, જૂનાગઢ )	૨૭૨,૬૧૯	૪૨	નડિયાદનિવાસ.
૨૧૭	સ-સુખલાલ ઝવેરભાઈ પંડ્યા	૨૬,૬૮૯	૩૦	બી. એ. સીધીયા સ્ટીમ નેવીગેશન કંપનીમાં એસિસ્ટન્ટ મેનેજર, મુંબઈ; વિભાગલક્ષ્મીનાસ માહિતી વહાણવટાની મેળવનાર.
૨૧૮	સમજીલક્ષ્મી રતનજી ( પ. માધવલાલ જવેરીલાલ યાત્રિક )	૧૬,૬૪,૨૨૭,૩૧૫	૬૩	
	સમુદાગૌરી ( સુખી ) મણિલાલ ( પેટલાદ; પ. ઉપે-દશંકર કચ્છાશંકર પેટલાદ )	૩૫૨,૪૬૧	૨૩	
૨૧૯	સરલા ગમનલાલ ( વિ. પ. ? મદનરાય મુકુન્દરાય પંડ્યા )	૧૯૪,૬૮૪	૭	
૨૨૦	સરલા ( કનક ) જગનલાલ ( પ. શાન્તિલાલ યુનીલાલ યાત્રિક )	૨૬૨,૫૯૫	૨૩	
૨૨૧	સરોજલક્ષ્મી ( નીક, નિરુપમા ) ધર્મસુખરામ	૨૨	૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૨૨	સરોજિની રતિલાલ	૨૫૫	૧	
૨૨૩	સમુદા જયન્તિલાલ	૪૭૧	૭	
૨૨૪	સવાઈલાલ યુનીલાલ જનની (યાત્રિક)	૨૫૬,૫૫૦	૩૫	નોકરી, ડ્રાફ્ટસમેન, લખનૌ.
	સવિતાગૌરી નર્મદેશ્વર ( પેટલાદ, પ. શિવપ્રસાદ ગૌરીનાથ, પેટલાદ )	૧૬૮	૪૭	
	સાકરલાલ ઝવેરીશંકર યાત્રિક ( દત્તનામ જવાનીશંકર વેણીશંકર; નડીયાદમાંથી પેટલાદ દત્તક લેવાયાથી, પેટલાદ. )	૨૧૮,૪૪૯	૪૮	બી. એ. એલએલ. બી; મુનસફ ઉમરેઠ.
	સુખ્યા અમૃતરામ પંડ્યા ( પેટલાદ પ. નર્મદેશ્વર ગમતેશ્વર, પેટલાદ )	૧૬૭	૭૨	
	સુખી મણિલાલ ( પેટલાદ, પ. ઉપે-દશંકર કચ્છાશંકર પેટલાદ )			જૂઓ વસુદાગૌરી મણિલાલ ( પેટલાદ )



କ୍ରମିକ ନଂ.	ନାମ.	ପଂଥବୃକ୍ଷ ସଂଖ୍ୟା.	ବୟସ ବର୍ଷ.	ପ୍ରକୃତ୍ୟୁ ଆବୃତ୍ତି.
୨୨୫	ସୁଧା କପିଳରାମ ( ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ) ଉପ- ଭୂରାମ ( ସୁରତ ) ( ପ. ଅନ୍ତର୍- ନର୍ମିତାଙ୍କ କର ପଞ୍ଜୀ )	୯୧	୨୩	ଜୁଆଁ ହରସୁମନଗୌରୀ କପିଳରାମ.
	ସୁଧୀରସ୍ୟ ଶିବଶଙ୍କର ( ଗୁନାଗଡ )	୩୯୩	୫	
୨୨୬	ସୁଭଦ୍ରା ଉଗନଲାଲ ( ପ. ଗନ୍ତେ- ନର୍ମିତାଙ୍କ କର ପଞ୍ଜୀ )	୧୧୬, ୫୯୮	୧୬	
	ସୁଭତି ( ପାଞ୍ଚୁଡ଼ି ) ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ( ପେଟ- ଲାଢ; ପ. ଡିଭାକାନ୍ତ ନଟପରଲାଲ, ପେଟଲାଢ )	୧୪୩	୨୦	
	ସୁଭତିବିଦ୍ୟା ଗୁଣଶଙ୍କର ( ପ. ହରିକାନ୍ତ ନାନାଭାଢ ଡୋମ୍ବାର୍ଡ, ବଡ଼ାହରା )	୨୪୪	୧୯	
୨୨୭	ସୁଭନଳକ୍ଷ୍ମୀ ( ପାଞ୍ଚୁଡ଼ି ) ଗିହାରିଲାଲ ( ପ. ସୁନ୍ଦରରାମ ଡୋମ୍ବାର୍ଡ )	୩୩୫, ୫୭୧	୨୧	
୨୨୮	ସୁଭନଳକ୍ଷ୍ମୀ ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ( ପ. ଗନ୍ତେ- ଲାଲ ଶିବରଲାଲ ଯାଜ୍ଞିକ )	୩୯୦, ୫୭୫	୨୦	
୨୨୯	ସୁମିତ୍ରା ଗୁଣଲାଲ ( ପ. ଲକ୍ଷ୍ମଣରାମ ଭାରକରାମ ପଞ୍ଜୀ )	୨୭୭, ୬୨୩, ୬୯୯	୨୪	
୨୩୦	ସୁମିତ୍ରାଲକ୍ଷ୍ମୀ ଗୁଣସୁଧାରାମ ( ପ. ବୀରଭାଢିଲାଲ ଉଗନଲାଲ ପଞ୍ଜୀ )	୩୦, ୫୯୩	୨୧	
୨୩୧	ସୁରେନ୍ଦ୍ରା ଗୁଣଲାଲ ଲକ୍ଷ୍ମୀଶଙ୍କର ସୁରେଶଲାଲ ଯତୁରଲାଲ ( ପେଟଲାଢ )	୨୫୯, ୪୩୨	୨୩	ଭା.ସ. ୪ ଭି. ଐ. ଭି. ଐ.ସି. ସି; ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ ( ଐ.ଭ. ଐ.ସି.ସି ) ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ବିଦ୍ୟା କୋଲେଜ, ଖୁର୍ଦ୍ଧା.
	ସୁରେନ୍ଦ୍ରଲାଲ ଶାକରଲାଲ ( ପେଟଲାଢ )	୯୯, ୨୨୦	୨୧	ବିଦ୍ୟାଭ୍ୟାସ. ( ସିନିୟର ଭି. ଐ. )
୨୩୨	ସୁରେନ୍ଦ୍ରଶଙ୍କର ( ନାମୁଡ଼ି ) ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ପଞ୍ଜୀ.	୧୧୨, ୬୮୧	୨୭	ନାକରୀ, ଭି. ଭି. ଐ.ସି. ସି. ଶାଢ଼ି. ରେଭେନ୍ସା ଡାକ୍ତରୀ କଲେଜ.
	ସୁଶିଖା ଶୁଭେନ୍ଦ୍ର ( ପେଟଲାଢ; ପ. ଗିରିନନ୍ଦ୍ରରାମ ଗୁଣବତୀରାମ, ପେଟଲାଢ )	୩୯-୧, ୨୩୩	୧୪	
୨୩୩	ସୁଶୋଭନା ଉଗନଲାଲ ( ପ. ପ୍ରଦୀପ ଆର୍ଯ୍ୟୁଡ଼ି ପଞ୍ଜୀ )	୫୫୪, ୬୦୦	୧୪	
	ସୁସର୍ବଜିତା ଗନ୍ତେ-ନର୍ମିତାଙ୍କ କର ( ସୁରତ )	୧୦-୯	୧	
	ସୁସିଦ୍ଧା ଅଂଗାଲାଲ ( ପେଟଲାଢ )	୨୦୯	୮	
୨୩୪	ସୁଶିଖା ( ଶିବପା ) ଡୋମ୍ବାର୍ଡ ( ପ. ପ୍ରଦୀପଶଙ୍କର କୃଷ୍ଣଶଙ୍କର ପଞ୍ଜୀ )	୧୨୬, ୪୮୧	୨୨	
୨୩୫	ସୁଶିଖା ଭାରକରାମ ( ପି. ପ. ଅନ୍ତ- ସୁଧାରାମ ଡୋମ୍ବାର୍ଡ )	୫୦୬, ୭୦୧	୧୪	

સ્થાનિક નંબર.	નામ.	વંશવૃક્ષ સંખ્યાંક.	વય વર્ષ.	પ્રકીર્ણ માહિતી.
	સુંદરજી પરશોતમ ત્રવાડી ( પેટલાદ )	૨૩૨	૫૨	દિવાન ઓશીસમાં કારકુન, વડોદરા.
૨૩૬	સુંદરરામ દોલતરામ દવે	૪૭૫, ૩૩૬, ૩૮૨, ૫૭૦	૩૨	નડીયાદ દિવાની કોર્ટમાં કારકુન.
	સુધંકાન્ત ખેચરલાલ ( પેટલાદ )	૨૧૪	૨૧	ગોકરી, સીંધિયા રીમ નંવિગેશન કંપનીમાં કલાર્ક, મુંબઈ.
	સુધંકૃષ્ણ હરિકૃષ્ણશંકર ( સુરત )	૧૦-૧	૪૭	
૨૩૭	સુધંબાળા મગનલાલ ( પ. પદ્મ-મણિશંકર કુંદનશંકર ત્રિપાઠી )	૨૮૩, ૬૨૯, ૬૫૩	૧૬	
	સુધંવદન હરેન્દ્રશંકર ( સુરત )	૩૮૦	૪	
	સૌદામિની ચન્દ્રમુખરામ ( સુરત )	૪૭૨		
૨૩૮	સૌદામિની ચન્દ્રશંકર	૧૦૦ અ	માસ. ૯	
	ચંતોકાપાદ ( કરજનાં ) ( પ. કાળી-દાસ લક્ષ્મીશંકર વહોરા, જૂનાગઢ )	૬૩૫	૫૨	
૨૩૯	સ્નેહલતા પોપટલાલ	૪૫૩	૧૧	ફિઝીશિયન વિદ્યાભ્યાસ.
હ				
૨૪૦	હરમણિશંકર ઉમિયાશંકર પંડ્યા	૭૮	૧૭	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૪૧	હરમુખરામ ઉલ્લાસરામ પંડ્યા	૫૦૮	૧૩	,,
૨૪૨	હરમુખશંકર અક્ષરશંકર યાજ્ઞિક	૩૫, ૪૨૨	૧૮	,,
૨૪૩	હરવદન જયનિતલાલ	૪૭૦	૧૦	,,
	હરસુભાલ મણિલાલ ( પેટલાદ )	૧૮૨, ૪૫૭	૨૨	બી. એ.
૨૪૪	હરસુભનગૌરી ( સુધા ) કપિલગમ ( સુરત ) ( પ. ચંદ્રશંકર નર્મદા-શંકર પંડ્યા )	૯૧	૨૬	
	હરિશ્ચન્દ્ર નાનાભાઈ દીક્ષિત(વડોદરા)	૨૪૫	૩૦	બી. એ.; ગોકરી, ડબોઈમાં માર્શલર.
૨૪૫	હરિહરશંકર ( બબુક ) અક્ષરશંકર જાની ( યાજ્ઞિક )	૩૩, ૪૧૬	૨૭	એફ. વાઇ. સી.; ગોકરી બી. બી. સી. આઈ. રેલવેમાં.
	હરેન્દ્રમુખરામ ચંદ્રમુખરામ ( સુરત )	૨૯૯	૨૭	ગોકરી, સાવર્નનિક હાઈસ્કૂલ સુરત.
	હર્ષદરાય નવત્રશંકર ( જૂનાગઢ )	૨૫૬	૨૮	બી. એ., વિદ્યાભ્યાસ, સેકન્ડ એલ એલ. બી ક્લાસ.
	હર્ષદરાય હીરાશંકર ( અમદાવાદ )	૩૭૧, ૬૪૬	૧૦	
૨૪૬	હર્ષદશંકર ( ડમર ) કૃષ્ણશંકર પંડ્યા	૧૩૫	૧૧	વિદ્યાભ્યાસ.
૨૪૭	હસમનગૌરી મગનલાલ ( પ. સુરેન્દ્રશંકર ( નંતુ ) જાડાશંકર પંડ્યા )	૧૧૩, ૬૮૦	૨૩	

स्थानिक नं०	नाम.	वंशवृक्ष संख्यांक.	वय वर्ष.	प्रकीर्ण माहिती.
	हसमभयशंकर (नरेंद्रशंकर) य-द्र- शंकर पंज्या			ज्यूमे। नरेंद्रशंकर यंद्रशंकर पंज्या.
	हसुभा रतनबाई (पेटसाद प. शामबाळ छोटाबाळ; पेटसाद)	३२६	२५	
	हसुभांनी पुत्री (पेटसाद)	३२८	६	
	„ ना पुत्र (पेटसाद)	३३०	८	
२४८	हीरालक्ष्मी साराबाई (प. मिहा- बाळ व्याबाबाई देसाई)	३३४, ५६४	३८	
	हीराशंकर धनशंकर (अमदावाद)	३६८, ६४३	३७	नोकरि अमदावाद भुनीसीपाळीटी.
	हीमंतबाई भलिबाई (पेटसाद)	३६, ६७५	५३	डीस्ट्रीक्री म्हीडर: वडीलात व्याखुंद.
	हेम-द्रशंकर (द्विने-द्रशंकर) कडलु शंकर पंज्या (पेटसाद)	३५६	११	
	पूति-ता. १३-१२-२५ सुधी.			
	रमणीयराम आनधेनराम त्रिपाहीनो पुत्र		५ दिवस.	
	रतिबाळ नुनीबाळ याज्ञिकनो पुत्र		३ मास.	
	वीरसखिबाळ जगनबाळ पंड्यानी पुत्री		११ मास	
	कान्तिबाळ जगनबाळ पंड्यानी पुत्री		४ मास.	
	स-भुषबाळ जवेरबाई पंड्यानो पुत्र		४ मास.	



